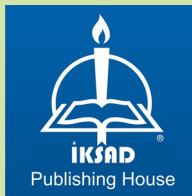

TÜRKİYE'DE EKOKÖYLER VE EKOÇİFTLİKLER

Dr. Esengül DOĞRU

TÜRKİYE'DE EKOKÖYLER VE EKOÇİFTLİKLER

Dr. Esengül DOĞRU

Copyright © 2023 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or
transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical
methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses
permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social

Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2023©

ISBN: 978-625-6404-92-2

Cover Design: İbrahim KAYA

March / 2023

Ankara / Turkey

Size = 16 x 24 cm

ÖNSÖZ

“Türkiye’de Ekoköyler ve Ekoçiftlikler” adlı bu çalışma, Prof. Dr. Fatih AYDIN danışmanlığında hazırlanmış ve 24.02.2022 tarihinde savunularak başarılı olmuş “Türkiye’de Ekoköyler ve Ekoçiftlikler: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

İnsanın mekanik doğa anlayışına geçmesi ve doğaya karşı tahakkümcü tutum benimsemesi beraberinde bir takım çevre sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanın yaşam formunda meydana gelen olumlu değişimler çevre üzerinde aynı etkiyi göstermemiştir. Küresel ısınma, çölleşme, çevresel kirlilik, birçok canlı neslinin tükenme tehlikesi gibi sayılabilecek birçok faktör günümüz modern dünyasında karşılaşılan problemlerden bir kaçıdır. Özellikle 1960’lardan itibaren artan çevre tahribatının insan hayatını olumsuz anlamda etkilemeye başlaması, insanlarda çevresel sorunlara karşı duyarlılık ortaya çıkarmıştır. Çevreye karşı antroposentrik anlayışla mücadele 1970’lerdeki gibi bölgesel olmaktan çıkıp günümüzde küresel hale gelmiştir. Bu durum, ekolojik dünya görüşünü beraberinde getirerek insanın doğaya karşı değil doğanın bir parçası olduğu yani insan-doğa karşıtlığını ortadan kaldırma anlayışının yayılmasını sağlamıştır.

Küresel hale gelen doğayı koruma mücadelesi yaşanan olumsuz çevresel değişimlerin sonucudur. Özellikle sanayileşmeyle birlikte kentleşmeye bağlı olarak yeşil alanların daralması, hava ve su kirliliği, çevresel kirlilik, betonlaşma ve biyolojik çeşitlilikte azalma gibi faktörler hem insanlar üzerinde sağlıksal hem de kültürel varlıklar ve doğal kaynaklar üzerinde tehdit unsuru oluşturmaktadır. Ayrıca yaşanan olumsuz değişimler insanların yerleşme, yeme-içme ve gezme gibi tercihlerini de etkilediği görülmektedir.

Şehir yaşamının olumsuz etkilerinden uzak kalmak ve doğayla iç içe olmak isteyen insanların bozulmamış doğal ortamları tercih etmesi günümüzde ekolojik yerleşimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan öne çıkanlar ekoköy ve ekoçiftlik yerleşimleridir. Bu yerleşimler bireysel olarak veya topluluk olarak oluşturulmuş, çoğunlukla izole olmayan, çevreye karşı duyarlılığı ön planda tutan ve genellikle ziyarete açık yani ekolojik turizm kapsamında hizmet verebilecek yapıda tasarlanmış yerleşimlerdir. Bu araştırmada, Türkiye’deki ekoköy ve ekoçiftlik yerleşimleri farklı açılardan ele alınarak incelenmiştir.

İlk olarak, çalışma süresince bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan, her türlü konuda desteğini esirgemeyen, çalışma disiplini ve akademik başarısıyla kendisini örnek aldığım değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Fatih AYDIN’a,

Tez konusunun belirlenmesinden sonuç aşamasına kadar bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren Sayın Prof. Dr. Mücahit COŞKUN’a,

Araştırmamın her aşamasında katkı sağlayan Sayın Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI’ya,

Jüri üyelerinden Sayın Prof. Dr. Turhan ÇETİN'e ve Sayın Prof. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT'e,

Tezin R'WOT analiz kısmının tamamlanmasında büyük emeği olan Sayın Doç. Dr. Ufuk COŞGUN'a,

Hayatım boyunca attığım her adımda yanımda olan aileme, çalışma süresince beni destekleyen ve sabır gösteren Murat ULUBEY'e ve saha çalışmaları sırasında yanımda olarak desteğini esirgemeyen yeğenim Ertuğrul DOĞRU'ya teŐekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	1
Modern Dünya Görüşü.....	1
Ekolojik Dünya Görüşü.....	4
1. BÖLÜM	6
1.1. TURİZM KAVRAMI	6
1.1.1. Dünya’da Turizmin Gelişimi	11
1.1.2. Türkiye’de Turizmin Gelişimi	13
1.2. TURİZM COĞRAFYASI.....	16
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM.....	18
1.3.1. Sürdürülebilir Turizm Kavramı	18
1.3.2. Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri.....	22
1.4. ALTERNATİF TURİZM.....	23
1.5. EKOTURİZM.....	26
1.5.1. Ekoturizm Kavramı.....	26
1.5.2. Ekoturizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	31
1.5.3. Ekoturizmin Amacı.....	33
1.5.4. Ekoturizmin İlkeleri	35
1.5.5. Ekoturizmin Faydaları	36
1.5.6. Ekoturizmin Bileşenleri	40
1.5.7. Ekoturizm Kaynakları.....	41
1.5.8. Ekoturizm Aktiviteleri	42
1.5.9. Ekoturizmin Etkileri (Fayda/Zarar)	60
1.5.10. Dünyada Ekoturizm	67
1.5.11. Türkiye’de Ekoturizm.....	72
1.5.12. Ekoturizmin Hedef Kitleleri	76

1.5.13. Ekoturizm ve Kitle Turizminin Karşılaştırılması	77
2. BÖLÜM	80
2.1. EKOKÖY KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	80
2.1.1. Ekoköy Hareketinin Tarihsel Kökleri	84
2.1.2. Ekoköylerin Temel Özellikleri	88
2.1.3. Ekoköyü Oluşturan Unsurlar	92
2.1.4. Ekoköy Tasarım Modelleri	95
2.1.5. Ekoköy Kriterleri	99
2.1.6. Başarılı Ekoköylerin Ortak Özellikleri	101
2.2. TÜRKİYE’DE EKOKÖY HAREKETİ	102
2.2.1. Türkiye’de Ekoköy Hareketinin Ortaya Çıkışı	105
2.3. EKOKÖY ÖRNEKLERİ	107
2.3.1. Dünyada Ekoköy Örnekleri	107
2.3.2. Türkiye’de Ekoköy Örnekleri	158
2.4. EKOKÖY YERLEŞİM MODELLERİ	209
2.4.1. Dünyada Ekoköy Yerleşim Modelleri	209
2.4.2. Türkiye’de Ekoköy Yerleşim Modelleri	219
2.5. EKOKÖY TURİZMİ.....	225
2.5.1. Turistik Ekoköylerin Özellikleri	226
3. BÖLÜM	227
3.1. EKOÇİFTLİK KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	227
3.2. EKOÇİFTLİK TURİZMİ.....	228
3.2.1. Turistik Ekoçiftliklerin Özellikleri	230
3.2.2. Dünya’da Ekoçiftlik Turizmi	231
3.2.3. Türkiye’de Ekoçiftlik Turizmi	234
4. BÖLÜM	269
4.1. SONUÇ	269
KAYNAKÇA	276

TABLolar LİSTESİ.....	310
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	311
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	312
ÖZGEÇMİŞ.....	318

GİRİŞ

İnsanların çeşitli faaliyetlerine bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunları hemen hemen insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. İnsanoğlu, bilinen tarihiyle yaklaşık 40-50 bin yıllık zaman dilimi içerisinde sürekli olarak yaşadığı çevreyle etkileşim halinde olmuştur. Geçmiş dönemlerde insan nüfusunun bu kadar fazla olmaması, doğal kaynakların daha fazla kullanılmaması gibi sebepler çevre sorunlarını ön plana çıkarmamış olabilir (Çepni ve Aksoy, 2016, s. 19). Fakat değişen ve gelişen dünyada insanın doğa ile ilişkisinin artması çevre sorunlarını beraberinde getirmiştir. Küresel çapta yaşanan bu sorunlar özellikle 1960'lı yıllardan itibaren ekolojik düşüncenin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bununla birlikte mekanik düşünce üzerine inşa edilmiş olan modern dünya görüşünün sorgulanmasının da önünü açmıştır.

Modern Dünya Görüşü

İnsanın neolitik devirden bu yana doğayla mücadelesi, mekanik doğa anlayışına geçmesi ve doğaya karşı hükmedici tutum benimsemesi sonucu ortaya çıkan çevre sorunları bugün dünyayı tehdit eden en önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Bu noktaya gelmesindeki en önemli nedenlerden biri kuşkusuz insanın doğa kurallarını yeterince dikkate almadan kontrolsüzce doğadan yararlanmasıdır. İnsanı bu biçimde davranmaya yönlendiren en önemli sebeplerin başında teknoloji ve endüstriyel üretimle bütünleşmiş modern dünya görüşü yer almaktadır.

Bilim ve teknolojinin gelişmesi bir yandan insanın yaşam formunun olumlu anlamda değişmesine diğer bir yandan doğal dengenin doğrudan veya dolaylı olarak telafi edilemeyecek boyutlarda bozulmaya uğramasına neden olmuştur. Küresel ısınma, çölleşme, denizlerde ve karalarda kirliliğin artması, erozyon, canlı neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya oluşu, artan dünya nüfusunun birçok ülkede yoksulluk, açlık tehdidini beraberinde getirmesi ve daha sayılabilecek farklı durumlar modern dünyada karşılaşılan doğal dengenin bozulmasının bazı sonuçlarındandır. Bu durum modern toplumun görmek istemediği fakat günümüz dünyasının büyük bir risk altında olduğunun kanıtıdır. Özellikle batının benimsemiş olduğu kalkınma modelinin gelişmekte olan ülkelerde uygulanmaya çalışılması, çevre sorunlarının gelecekte daha fazla artacağına göstergesidir.

Post modernizmin, temellerinin dayandığı sanat ve düşünce dünyasında ortaya çıkışı ve gelişimi yaklaşık 19. yüzyıl sonlarına rastlarsa da toplumsal dönüşüme yol açan bir paradigma haline gelmesi 1960'lı yıllardan itibaren olmuştur. Feodalizme ve dogmacılığa karşı aklın üstünlüğünü savunan modern dönemde genel olarak evrensel çapta geçerli doğruların aranışı hakimdir. Modern dönem, amacına uygun olarak toplumsal yapının demokrasi, üretim ilişkileri, teknoloji gibi akla dayalı sistemlerle geliştirilebileceğini gösterirken, bir yandan da krizler, savaşlar, çevrenin hızla tahrip edilmesi gibi

olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir (Akoğlan Kozak, Evren ve akır, 2013, s. 16-17).

Modern dünya görüşü mekanik bir düşünce üzerine inşa edilmiştir. Teknolojinin tüm ürünleri batıl inançların bilimsel dünyası ile modern dünya arasında fark yaratmıştır. Bilimsel teknolojik dünyanın faydası mükemmel olduğu kadar zararlıda olmuştur. Bilim ve teknolojinin eksiklerimizi giderme noktasına olan inançlar, etik değerler ve amaçlarda yaşanan eksiklikler insanlığı ikilem iiresinde bırakmıştır (Brich, 1988). Geleneksel toplumun kurumları yerini modern toplumun kurumlarına terk etmeye başlamış ve bu yeni oluşum ekonomik anlayıştan siyasal davranışlara; tüketim alışkanlıklarından, yerleşim yapısına kadar her alanda kısa sürede etkisini göstermiştir (Kılıç, 2006).

Aydınlanma dönemi ile doğa, bilim insanları tarafından araştırılması gereken, mükemmel işleyen bir mekanik yapı olarak grlmştir. Bu tür bir yaklaşım dönemin deist düşüncesinin bir yansıması şeklinde de algılanabilir. Sanayileşmenin ilk döneminde ise bazıları gelişim ve ilerleme için doğayı sömürülmesi gereken bir hammadde kaynağı olarak görürken, sanayileşmenin ortaya çıkardığı sorunlardan bunalan diğer taraf ise doğayı kötülüklerden kaçış yeri, iyiliğin, ahlakın ve güzelliğin kaynağı olarak grmştir. Bu bağlamda insandan uzakta ve genellikle yabancı olarak değerlendirilen doğa, günümüzde küreselleşme ve özellikle insan eylemleri sonucu oluşan kirliliğin, gezegenin her tarafını etkileyebilmesi sonucu insan eli değmemiş ve insan etkisinden uzaktaki yabancı doğa algısından uzaklaşıp insanın merkezde olduğu bir evre olarak algılanmaktadır (Toska, 2017, s. 28). Sanayileşme ortaya çıkarken, insanın doğadan ayrılmasının hikâyesi faydalı bir işe yararmış olabilir, ancak bu bakış açısı giderek uyumsuz bir hal almıştır. Dünya yeni aidiyetlik hikyelerine, kültürel bir yenilenmeyi tetikleyebilecek hikyelere hasrettir (Litfin, 2017, s. 205). Sanayileşme ve genişleme için baskı getiren ulus devletin yükselişi, toplumun doğal dünyayla ilişkisine zarar vermiştir. Ancak, nüfus artışının baskılarıyla birlikte, dünyanın sınırlı sayıda kaynağa sahip olması, türlerin gezegenin sağlığıyla simbiyotik ilişkisini anlama konusundaki ilginin yenilenmesini sağlamıştır (Kasperzy, 1991).

Bilimsel devrimler sonucu organik doğa anlayışından mekanik doğa anlayışına geçilmiş sürekli gelişme ve tüketim üzerine kurulmuş bir ekonomi doğal kaynakların yoğun kullanılmasına yol açmış ancak ekolojik süreçler ve doğanın kendini yenileme kapasitesi dikkate alınmamıştır. İnsan merkezli anlayış, küresel anlamda bir evre krizi ile karşı karşıya kalınca, insan çıkarları ve istekleri temelinde doğaya egemen olma düşüncesi ve pratikleri sorgulanmaya başlanmıştır (Turan, 2018, s. 55). Herkes gezegeni vuran krizlerin bir şekilde sorumlusudur. İnsan davranışları isteyerek ya da istemeyerek olsun tam olarak erdemli değil, sorun birçok durumda sistemin tamamen dışında kalamayıp onu desteklemek zorunda kalınıyor olmasıdır. Sözde gelişmiş bu dünyada tüketim olgusu hayata öyle derin nüfuz eder ki

bunun doğuracağı yıkıcı sonuçların dışında kalmak pek mümkün değildir (Petrini, 2017).

16. ve 17. yüzyıllarda entegre edilmeye başlanan modern dünya görüşü öncesi tüm kültürlerde organik bir dünya görüşü hakim olmuştur. Küçük gruplar halinde ve doğanın manevi bütünlüğüyle birlikte toplumsal çıkarlar ön planda tutularak sürdürülen yaşamın yerini bugün modern çağın bazı kalıp noktalarının aldığı görülmektedir.

Çağımızda farklı olan şey, şu anda yeryüzünün geniş bir kısmında daha fazla insanın yaşıyor olması, daha fazla zarar verebilecek teknolojilere ve sınır tanımayan iktisadi sisteme sahip olmaktan kaynaklanmaktadır. Doğaya verilen zarar o kadar fazla ki yalnızca yerel ve bölgesel ekolojileri değil gezegensel çevreyi de etkilemektedir (Foster, 2012). 50 yıldan uzun süredir insan uygarlığının temeli bozulmakta ve dünyanın sağlayabileceğinden %50 daha fazla kaynak kullanılmaktadır. 2030 yılına kadar iki gezegen olsa bile insan tüketimi karşılanamayacak seviyeye ulaşacaktır. Bu yüzden değişimin büyük ölçekte ve hızlı bir şekilde olması gerekmektedir (Hampson, 2013).

Modern toplumlarda “ben” dışındaki herkes ve her şey “ötekidir”. Bu “öteki” olan, bir biyo-bölge, bir orman ya da bir çam ağacı ise o “nesne” olarak kabul edilir ve bu “nesne” insanın dar çerçeveli amaçları uğruna istediği gibi kullanılabilir bir “şey” dir artık (Tamkoç, 1994a, s. 44). Yeşil düzen konusunda gerekenlerin yapılmadığı takdirde dünyanın karşılaşacağı sorunlar pek iç açıcı görünmemektedir. Eşitsizlikleri ve ekolojik ayak izlerini azaltmak için acil olarak uygulanması gereken reformların çoğu krizin etkilerinin çok daha ciddi olacağı zamana göre henüz göreceli olarak küçük çaptadır (Aşıcı ve Şahin, 2017).

İnsan merkezli çevresel politikalar doğayı sahipsiz, kendileriyle öznel bir bağlantısı olmayan sonsuz bir üretim kaynağı olarak görmektedir. Oysa doğa (insan hariç), simbiyotik ilişkiler manzumesinin temel kaynağıdır. Bitmez tükenmez bir kaynak değildir. Bu bağlamda kapitalizmin ürettiği rekabete dayalı vahşi ve acımasız sistemin bir nesnesi olarak doğa, sürekli ve çeşitli varyantlarıyla sürekli yontulmakta, tüketilmekte ve tahrip edilmektedir. İnsanlar süregelen bu tür olumsuzlukları deneyimledikleri halde sorgulama ve durumu değiştirmeye yetecek erke sahip olmadıklarından zihin tutulmasına uğramışçasına davranırlar (Özgen, 2018, s. 45). Açık söylemek gerekirse biraz yaşam merkezli (biocentric) olmaya çalışırken bile sarsılmaz bir biçimde insan merkezli (anthropcentric) oldunduğu kuşkusuzdur (Tamkoç, 1994b, s. 63). Dünyanın, insanı merkeze alarak insan ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanması insanın doğanın efendisi olmasına yol açmıştır. Bu durum doğanın insan tarafından kontrol edilmesine ve beraberinde sömürülmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla süreç içerisinde insan etik değerlerden uzaklaşarak kendine ve doğaya karşı acımasız hale gelmiştir. Teknolojik ilerleme karşısında gösterilen başarı doğa ve insan ilişkisi karşısında gösterilememiş ve tüketim odaklı toplumsal yapı inşa edilmiştir. Bu durum, doğanın sömürülmesini

sıradanlaştırılarak çevreye karşı yeni bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır (Gül, 2013).

Çevresel bozulmanın ve tahribatın ardında yatan şey eğitimsizlik veya kültürsüzlük değildir. Çevresel düzeyde istenmeyen koşullarla karşılaşılmasının sebebi, planlanmış hedefleri doğrultusunda hareket eden eğitilmiş insanların çıkarıcı davranışlarıdır (Erdoğan, 2010). Kar amacıyla insan merkezli anlayışın daha fazla yüceltilerek çevreye verilen zararın geri döndürülemez hale getirilmesi insan neslinin devamı noktasında tehdit oluşturmaktadır.

1960'lı yıllardan sonra çevre tahribatlarının insan hayatını olumsuz etkilemeye başlaması, tüketim kültürünün her alan yayılması ve ekolojik dengeyi bozacak birden fazla aktörün tüm güçlerini doğaya yöneltmeleri, insanlarda çevresel sorunlara ve tahribatlara karşı bir duyarlılık ortaya çıkarmıştır. Bu duyarlılık 1970'li yıllarda bölgesel sonraki yıllarda da küresel hale gelmiştir (Yıldırım, 2017). Doğaya yönelik hakim toplumsal yaklaşımı özellikle antroposentrik olmayan bir biçimde değiştirmek, karşı karşıya olduğumuz ekolojik krizin üstesinden gelmenin önemli bir parçasıdır (Watch, 2018, s. 40). Bu doğrultuda dünya genelinde doğaya yönelik ekolojik yaklaşımların geliştirilmesi doğa insan etkileşimini olumlu yönde etkileyebilir veya doğa insan çatışmasının ortadan kalkmasını sağlayabilir.

Ekolojik Dünya Görüşü

Son yıllarda küresel anlamda ön plana çıkan sorunlardan biri çevresel sorunlardır. Özellikle çevresel hareketlerle birlikte ekolojik sorunlara olan hassasiyet artmıştır. 1960'larda artmaya başlayan çevreye karşı duyarlılık bilinci aslında insanoğlunun antik çağlardan beri çevre-insan ilişkisini önemseydiği hatta doğanın insandan daha üstün tutulduğuna yönelik görüşler bulunmaktadır. Günümüzde de bu yönlü ekolojik yaklaşımlar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu yaklaşımlar hayatta var olan kimi değerlerin yeniden sorgulanmasının önünü açmıştır.

Ekolojik düşüncede “ekolojik ve toplumsal sorunlar ilişkisi” sorunların ortaya konması ve çözümlerin üretilmesinde başlıca hareket noktasıdır. Ekolojik sorunların başında insanın doğayı egemenlik altına alması düşüncesi olduğundan hareketle, tarihsel süreçte ciddi değişimlere uğrayan insan-doğa ilişkilerinin sorunun kökenlerini ortaya koyacağı düşünülür (Mutlu ve Aygün, 2006). Yüzyıllardan beri süre gelen insan ile doğa arasındaki etkileşim gerek insan düşüncesinde gerekse toplum düşüncesinde önemli değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bu gelişmelerden sonra ekolojiyi tek bir düşünce akımı içinde değerlendirmek güç hale gelmiştir. Ayrıca dünya genelinde ekoloji düşüncesine verilen önemin gittikçe daha da artması nedeniyle farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Farklı insan ve toplum düşüncesine sahip olduğu görülse bile fikir birliğine varılan konular da vardır. Örneğin bu konulardan birisi, çevre

sorunlarının temelde üretim ve tüketim ilişkilerinden kaynaklı olduğudur (Yıldırım, 2017).

İnsanların doğal kaynak kullanım gereksinimleri, kısa sürede daha fazla kar edinme anlayışına dayanan bir kalkınma süreci ve buna bağlı olarak sınırsız ve bilinçsiz bir tüketim anlayışı, geri dönüşümü olanaksız çevresel bozulmalara neden olmuştur. İnsanlık yüzyıllardır bulunduğu çevreyle etkileşim halinde kalarak tüm ekonomik ve diğer yaşamsal faaliyetlerini sürdürmektedir. Doğal kaynakların çevreyle uyum içinde şimdiki ve gelecek nesillerin faydalarını da gözetererek kullanılması yoluyla kalkınma ve gelişmenin sağlanması ekolojik dünya görüşü olarak tanımlanmaktadır (Demirtaş ve Tapkı, 2016). Ekoloji düşüncesinde öncelikle hiçbir şey birbirinden ayrı olarak düşünülemez. Ekoloji düşüncesinde insan anlayışı, insanı doğaya karşıt değil, doğanın içinde onun parçası olarak görmektedir. Ekoloji düşüncesinin bu bağlamda en önemli amacı da Descartes'in getirmiş olduğu indirgemeci anlayıştan insanı kurtarmak ve insan-doğa karşıtlığını ortadan kaldırmaktır (Yıldırım, 2017).

Doğayı geri bildirimleriyle birlikte bir sistem olarak ele alan ekolojik yaklaşımın çevre sorunlarına getirdiği çözümler alışılanlardan çok farklıdır. Hava kirliliği, trafik sıkışıklığı, şehirlerin yeşil alanlarının yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştığımız zaman böyle sorunları tek tek ele almaya alışmışızdır. Bu sorunları büyük bir sistemin içinde kabul edip ona göre çözüm aramak ilk bakışta işleri uzatmak kolay gelebilir. Çevre sorunları evrensel sınır ve ideoloji tanımıyor. Çevre konusunda bütüne bakabilmek yerine tek sorun tek çözüm yaklaşımı günümüze uygun bir yaklaşım değildir (Kışlalıoğlu ve Berkes, 1993). Ekolojik sorunları ortaya çıktıktan sonra onları çözmeye çalışan “giderici” yaklaşım değil, bu sorunları ortaya çıkmadan engelleyen “önleyici” yaklaşım geliştirilmelidir (Kırışık, 2013).

Çevre konusunda saygı ve sorumluluk etik birer kavram olarak öne çıkmaktadır. Çevreye saygı kavramı insanın içinde bulunduğu toplumsal ve doğal çevreye olan yaklaşımının göstergesidir. Ünlü düşünür Udall'ın da dediği gibi, “hepimiz yeryüzünün kiracılarıyız”. Bu bilinç aynı zamanda çevreyi içinde yaşanan ev gibi görmeyi destekler. Bunu sağlayacak olan da insan merkezci anlayış yerine çevre merkezci etik bir anlayışının oluşturulmasıdır. Bir başka deyişle Bacon, Descartes, Galileo ve Newton gibi düşünürlerin dile getirdiği mekanik evren tasarımı yerine doğanın canlı bir organizma olduğunu savunan ekolojik görüşlerin oluşturduğu organik evren tasarımına öncelik verilmelidir. Doğayı sömürmek ve onun üzerinde her türlü tahribatı yapmak yerine doğayı anlamak ve onu canlı bir varlık olarak kabul etmek suretiyle insan-doğa ilişkilerini ahlaki bir düzleme oturtmak mümkündür (Gül, 2013). Temel insan ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için dünya ile sürdürülebilir bir ilişki içerisinde olunmalıdır. Günümüzde çok fazla insanın yaşıyor olması, doğaya daha hızlı ve daha çok zarar verebilecek teknolojilere sahip olmak ve sınır tanımayan iktisadi sistemler nedeniyle doğaya verilen zararlar öyle büyük boyutlardadır ki yalnızca yerel ve bölgesel değil gezegensel çevreyi de

etkilemektedir (Foster, 2012, s. 42). Büyümenin mevcut hızı ile devam etmesi durumunda dünya sonunda biyosferin sınırlarını zorlayacaktır. Uygarlığın ayakta kalması için zaman kalmayabilir bu yüzden teknoloji ve insanın başarısı felaketleri uzak tutmak için kullanılabilir (Gautier, 2014).

İnsanlar tarafından bozulmamış az sayıda ekosistem veya yer vardır. İnsanlık süreç içerisinde yeryüzünü ve kendisi değiştiren doğal bir alanda yaşadı. İnsanın görevi geriye kalan doğal alanların tespit edilmesi ve korunmasıdır. Onlar biyogenetik ve kültürel yaşam tarihidir. Bununla birlikte diğer taraftan ekonomi, büyüme ve göç ilişkilerindeki muazzam değişimleri karşılamak için bir takım gereksinimlerle karşı karşıya olunmasıdır. Bu zorunlulukları dinamik olarak dengeleyebilecek bir vizyon geliştirilmelidir (Kasperzy, 1991). Tüketilecek nesnelere yığınına indirgenemeyecek olan doğa, son derece bozulmuş olmasına rağmen bizim öğretmenimiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Yenilenemeyenin anlamı kavrandığında bisikleti arabaya tercih etmek öğrenilir, dolaşımı sağlayan canlı sistemlerin hiç atık üretmediği öğrenildiğinde çöp ve kirliliği atmak için uzak bir yere gerek olmadığı görülür ve kompostun önemi keşfedilir, bilgi birikimi arttıkça dünyadaki yerimize geri dönüş duygusu artar (Litfin, 2017).

1. BÖLÜM

1.1. TURİZM KAVRAMI

Turizm, dönme hareketi anlamına gelen Latince “Tornus” kelimesinden gelmektedir. İngilizce “Tour” (tur) kelimesi ise dairesel bir hareketi, ziyaret, iş eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade etmektedir.

“Turizm” sözcüğü ilk kez 19. yüzyılda bazı İngilizlerin Avrupa’ya yaptığı yolculuklar için kullanılmaya başlanmıştır (Haberal, 2015, s. 5). Turizm olayının meydana gelebilmesi için (a) seyahatin devamlı oturulan, çalışılan ve günlük ihtiyaçların sağlandığı yerler dışında yapılması; (b) konaklama sırasında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetlerin talep edilmesi; (c) gidilen yerdeki konaklamanın geçici olması gerekir (Özgüç, 2011, s. 13).

Turizm dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif faaliyetlerde bulunma veya izleme, bilgi ve görgüsünü artırma gibi amaçlarla; ya da sadece zevk için yapılan gezi (seyahate çıkma) demektir (Doğanay ve Zaman, 2019, s. 1). Turizm, özünde eğlenme ve zevk amacı olan ve belirli bir paranın ve zamanın kullanılması veya dinlenmek ve tatil geçirmek amacıyla geziye çıkmaktır (Haberal, 2015, s. 5). Turizm, insanların özellikle uzun süreli tatilleri esnasında bilgi ve görgülerini artırmak, çeşitli doğa ve tarihi eserlere karşı olan meraklarını gidermek, çeşitli ülkelerdeki toplumların kültürel özelliklerini, geleneklerini incelemek, önemli tarihi-arkeoloji sahalarını öğrenmek ve dinlenmek amacı ile yaptıkları seyahatleri kapsamaktadır (Atalay, 2011, s. 268). Turizm aslında insanlar tarafından gerçekleştirilen bir faaliyettir ve bunun gerçekleşmesi için olması gereken asgari gerekli özellikler, bir yerden başka bir yere seyahat etme hareketini, o seyahatte yer almak için belirli bir dizi güdüyü

içerir (işe gidip gelme hariç) ve hedefte faaliyette bulunma vardır (Tribe, 1997). İnsanların sadece normal ikamet yerlerinden uzaklaşması ve varış yerlerine geçici olarak hareket etmesini değil aynı zamanda faaliyetlerinin ve gerekli tesis ve hizmetlerin organizasyonunu ve yürütülmesini içeren bileşik bir kavram olarak görülmektedir (Williams, 1998).

Turizm olgusu insan yaşamına bir zorunluluk olarak nüfuz etmiştir. Bilerek veya içgüdüsel olarak uygulanan turizm/eğlence (boş zaman), insanlığın başlangıcından itibaren ve özellikle şu anda 21. yüzyılda kapsamlı bir arama ve geliştirme ile insan faaliyetlerinden biridir (Cheia, 2013). Turizm, eğlence, iş veya diğer amaçlarla normal çevreleri dışındaki yerlerde art arda bir yıldan fazla olmamak üzere seyahat eden ve burada kalan kişilerin faaliyetlerini kapsar (Holden, 2016). Turizm seyahatten daha fazlasıdır; turizm daha çok yeniliğin ve genel olarak modern dünyanın erişilebilirliği ile ilgilidir. Modernliğin yeni iletişim teknolojileri akışı, hareketliliğin genel bir tırmanışı olarak adlandırılabilir şeylere erişime izin verir. Bu şekilde turizm mekânsal menziline evden uzaya doğru genişletir. Turizm küreselleşen modernlikte tüketiciliktir. Turizm sadece görsel bir deneyim değil, somutlaşmış bir deneyimdir. Dinlenme olarak turizm asla dinlenmek, rahatlamak ve zevk almaktan ibaret değildir. Her zaman politik ve ahlaki bir bağlam içinde faaliyet gösterir. Turizm sadece dünyaya ulaşmanın bir yolu değil, aynı zamanda kendimizi bu dünyaya yerleştirmenin de önemli bir yoludur (Franklin, 2003).

Turizmi bir faaliyet alanı olarak ayıran temel unsurlar:

- Turizm, zorunlu olarak seyahat etmeyi içermektedir ancak insanların yer değiştirmesinin geçici olduğu fikrine dayanmaktadır.
- Turizm motivasyonları çeşitli kaynaklardan birinden (veya birden fazlasından) ortaya çıkabilir. Turizmi zevk motivasyonlarıyla ilişkili olarak görme eğilimindeyiz, ancak seyahatin temelinde iş, eğitim, sağlık veya din olabilir.
- Turizmin faaliyetinin temelini oluşturan ulaşım, konaklama, pazarlama sistemleri, eğlence ve ilgi çekici yerlerin erişilebilir bir destek altyapısı gerektirdiğine dikkat çekilmektedir (Williams, 1998).

Turizm şaşırtıcı bir konudur. Kendi içinde büyüleyici olsa da konu insan deneyiminin hemen hemen her yönüyle derin bağlantıları nedeniyle daha ilgi çekici hale gelmektedir. Turizm siyaset, ekonomi, kültür, estetik, tıp ve sağlık, çevre, teknoloji, fikirlerin tarihi, nostalji ve hafıza ve çok daha fazlası ile bağlantılıdır (Zuelow, 2016). Turizm, insanların evlerinden ayrılıp evlerine döndükleri diğer benzer davranışlardan önemli psikolojik, sosyal ve ekonomik farklılıkları belirtmek için kullanılan bir yapıdır. Tatilcinin bakış açısından turizm zamansal, mekânsal, sosyal ve ekonomik parametreler içinde hissedilen ihtiyaçlara ve kazanılan değerlere bir yanıttır. İhtiyaçlar ve/veya değerler bir tatil senaryosuna aktive edildikten ve uygulandıktan sonra, üretilen motivasyon beklenti oluşumunda önemli bir parametre oluşturur. Beklentiler, ürün ve hizmetlerin performans algılarının yanı sıra deneyim algılarını da belirler.

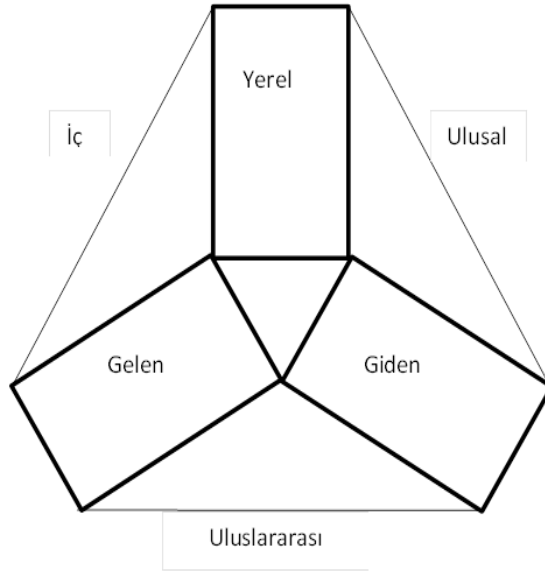
Böylece motivasyon, memnuniyet oluşumunu etkiler (Gnoth, 1997). Tabii ki turizm olgusu nihayetinde sadece turizm hareketiyle bağlantılı olan şeydir ve bu nedenle dışlanmaya yol açabilecek tanımları aramaya dikkat edilmelidir. Ancak yukarıdaki tanım kilit boyutları ortaya koymaktadır: Turistle ilgili olanlar (motivasyon, seçim, memnuniyet, etkileşim dahil); işle ilgili olanlar (pazarlama, organizasyon ve ulaşım, konaklama ve rekreasyonun kurumsal planlaması dahil); ev sahibi topluluğa ilişkin olanlar (algılar, ekonomik, sosyal ve kültürel etkiler dahil); ev sahibi ortamla ilgili olanlar (ekolojik etkiler dahil); ev sahibi hükümetlerle ilgili olanlar (turizm, politika ve planlama ölçümü dahil); ve üretici ülke ile ilgili olanlar (ekonomik, çevresel ve kültürel etkiler dahil). Turizm böylece farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde kavramsallaştırılmıştır. Bazıları dar tanımlardır, ancak turizm çok çeşitli fenomenleri kapsayacak şekilde genişletilebilir (Tribe, 1997).

Turizm genel olarak iki dönem içerisinde incelenmektedir. Birincisi, Sanayi Devrimi öncesi süreç ikincisi ise kimi araştırmacılara göre Sanayi Devrimi sonrası ve kimi araştırmacılara göre ise II. Dünya Savaşı sonrasında günümüzü kapsayan “modern turizm çağı” şeklindedir. Turizmin “tekerleğin icadı” ile başladığı kabul edilmektedir. Sanayi Devrimi öncesi turizmde uzmanlaşmadan uzak bir turizm anlayışı hakimdir. İlk çağda seyahat aktivitelerinin öncüsünün Aşağı Mezopotamya Topluları olduğu kabul edilmektedir. Yine Fenikeli tüccar gemicilerin ticari faaliyetleri sırasında yaptıkları seyahatler, günümüzedekine benzer turistik aktiviteye (daha çok sportif, kültürel) İlk Çağ Yunan ve Roma ülkelerinde rastlanmaya başlanmıştır (Doğanay ve Zaman, 2019, s. 12). Turizm olgusunun ortaya çıkışı ve gelişmesinde sürekli bireysel tercihlerin ön planda olduğu bilinir. Hatta günümüzde özel ilgi turizminde olduğu gibi, kişilerin ilgilerinin birbirinden farklı olması turizmi çeşitlendirerek onlarca yeni turizm çeşidinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Alaeddinoğlu ve Okudum, 2018, s. 332). Bu kapsamda, turizmin odağında kişisel beğenilerin olması sürekli bir gelişimi ve dünya genelindeki akımları takip etmeyi zorunlu kılmaktadır (Şahin ve Kahraman, 2017).

Modern turizmin köklerinin, 19. ve 20. yüzyılların başlarında meydana gelen endüstriyel, ekonomik ve sosyal dönüşümlerde yattığı kabul edilmektedir. Teknolojik yenilik, artan gelir ve serbest zaman seviyeleri, seyahat ve turizme daha yaygın katılım için araçlar sunarken, özellikle hızlı kentleşme ve yeni endüstriyel iş uygulamalarından kaynaklanan sosyal koşullardaki değişiklikler motivasyon sağlamıştır (Sharpley, 2018). Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren turizm diğer sektörlerde görülmemiş bir şekilde hızlı gelişim ve değişim sergilemiştir. Sektörün hedefinin bireylerin keyif ve beğenileri olması bu değişkenliğinin bir bakıma en önemli noktasıdır. Günümüzde çeşitli turistik alanlarının ortaya çıkması, ekonomik açıdan oldukça büyük bir pazar olması ve diğer tüm iktisadi faaliyetlere kıyasla (ziraat, madencilik, sanayi, ticaret vs.) çok daha sınırlı bir altyapı ve kaynakla kazanç

sağlaması, turizmi ayrı bir yere taşımaktadır (Şahin ve Kahraman, 2017). Tüm göstergeler turizmin gelecek yıllarda büyümeye devam edeceğidir. Turizme olan talebin artmasıyla birlikte turizm ürünleri ve destinasyonların çeşitlendirilmesi gerçekleşmektedir (Eagles, McCool ve Haynes, 2002).

Turizm Şekil 1'de gösterildiği gibi bazı kategorilere ayrılmıştır:

Şekil 1. Turizm Türleri (Smith, 1995).

1. **Yerli turizm:** Ülke sakinlerinin kendi ülkelerindeki yerleri tercih etmesi
2. **Gelen turizm:** Yerel olmayanlar tarafından bir ülkeye ziyaret
3. **Giden turizm:** Farklı ülkelerdeki yerleri tercih eden ülke sakinleri
4. **İç turizm:** Yerel turizm ve gelen turizm kombinasyonu
5. **Uluslararası turizm:** İç turizm ve giden turizm bileşimi
6. **Uluslararası turizm:** Yurtdışından gelen ve yurtdışına giden turizm kombinasyonu (Smith, 1995).

Turizm hem tüketim hem de dönüşüm süreçleri yoluyla, kolektif anlamda turistik alanla ilişkili altyapı gelişiminden, günlük uygulamalardan ve turistik faaliyetlerden kaynaklanan çeşitli derecelerde çevresel rahatsızlık, bozulma ve doğal kaynak ihtiyaçları üretir (Robinson, 1999). Turizm, doğayı hem koruyabilir hem de yok edebilirken, aynı zamanda yerli halklar için geçim olanakları veya güvendikleri topraktan ve doğal kaynaklardan, yerlerinden edilmeleri de dahil olmak üzere olumlu ve olumsuz ekonomik ve kültürel değişiklikler getirebilir (Holden, 2016).

Turizmin topluma yararları:

- Daha fazla istihdam olanağı
- Gayrimenkul değerlerinde artış

- Artan vergi gelirleri
- Daha fazla eğlence seçenekleri
- Bölgenin güzelleşmesi
- Bölge için daha kolay ulaşım imkânları, daha fazla yollar, havaalanları
- Ek okullar ve kolejler yoluyla daha büyük eğitim olanakları
- Daha geniş giyecek, yiyecek, araba seçenekleri

Turizmin topluma yararları:

- Ek kanalizasyon, polis, itfaiye, okul, havaalanı çalışmaları
- Her çeşit suçlarda artış
- Daha fazla hava, su, gürültü kirliliği
- Daha fazla kalabalık
- Kumsallarda, okyanus manzaralarına getirilen sınırlama
- Artan boşanmalar ve sosyal yer değiştirmeler
- Hayat şartlarında ağırlaşma, yiyecek, kira, ulaşım, işgücü (Korkmaz, 1988, s. 407).

Dünyanın büyük endüstrilerinden biri olan turizm günümüzde insanların hayatında yer alan önemli bir sosyal gerçekliktir. Çoğu üçüncü dünya ülkesi için önemli gelişim aracı olarak öne çıkmaktadır (Nash ve Smith, 1991). Turizm aslında tarihi dönemden bugüne insanoğlunun hayatında büyük bir yer tutar. Son 20-30 senedir turizm, şekil değiştirmiş ve turistik faaliyetler çeşitlenmeye başlamıştır. Özellikle gezi, gözlem, inceleme, sağlık ve eğlence amaçlı turizm faaliyetleri, dünya ülkelerinin ekonomik seviyeleri yükseldikçe refah seviyesi yüksek toplumlarda büyük bir tutku haline gelmiştir. Zengin turizm değerlerine sahip ülkelerin turizm gelirleri, refah seviyesi yüksek olan ülkelerin turizm harcamaları yükselmiştir. Böylece turizm, ekonomik açıdan en fazla gelir getiren bir hizmet sektörü durumuna dönüşmüştür. Bilhassa her yönüyle zengin ve çeşitli turizm değerlerine sahip olan ülkelerin ekonomik seviyelerinde önemli değişimler ve gelişimler gözlenmiştir. Geçmişte ekonomik anlamda alt seviyelerde olan ülkeler turizmden elde ettikleri gelirleri farklı gelişme alanlarına kaydırarak kalkınmalarını hızlandırmışlardır (Özey, 2014, s. 427).

Hiç şüphesiz günümüz dünyasının önemli sektörlerinden biri olan turizm, geçirmiş olduğu değişimler açısından şaşırtıcı derecede zengindir. Geçmişte daha çok üst gelir grubuna hitap eden bu faaliyet, artık şehirleşen dünyada geniş kitlelerin katıldığı, dinlenmek, eğlenmek ve öğrenmek için önemli harcamaların göze alındığı bir sektör haline dönüşmüştür (Özdemir, 2011). Dünyada en hızlı gelişen sektörlerden biri olan turizm sektörüne gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından oldukça yoğun bir ilgi gösterilmektedir. Çünkü turizm sektörü ülke ekonomilerine en fazla katkı sağlayan sektör olma özelliğini her daim korumaktadır.

Turizmin artan uluslararası önemi birçok yönden açıklanabilir bunlardan bazıları;

- Turizm ihtiyari (isteğe bağlı) bir faaliyettir (insanların yiyecek ve su tüketmekten farklı olarak hayatta kalmak için temel bir ihtiyaç olarak üstlenmeleri gerekmez).
- Turizm gelişmiş, batılılaşmış, sanayileşmiş ülkelerde temel bir hak olarak görülmektedir.
- Turizm, birçok ülke için ekonomik büyüme oranını aşan büyüme oranları ile küresel ölçekte ekonomik öneme sahiptir.
- Birçok hükümet turizmin, hizmet sektörünün büyümesine ve modernizasyonuna yardımcı olabilecek yeni istihdam fırsatları sunduğunu düşünmektedir.
- Turizm, insanlara günlük yaşamın ve işin karmaşıklıklarından ve streslerinden uzaklaşmak için fırsat sunduğu için yaşam kalitesi sorunlarıyla giderek daha fazla ilişkili hale gelmekte, dinlenme, rahatlama ve farklı şeyler yapma fırsatı sunmaktadır.
- Turizm az gelişmiş bazı ülkelerde, yoksulluğa olası bir çözüm olarak savunulmaktadır (Page, 2015).

Uzun yıllar boyunca turizmden fayda akışı birçok destinasyon tarafından kabul edilmiştir. Turizmin “kabul edilmesi” ve özellikle sağladığı büyük ekonomik getiriler, küresel ekonomik büyüme ve dünyanın gelişmiş ülkelerindeki genel refah koşullarına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, bu sosyo-ekonomik refah küresel yeniden yapılanma tehdidi altına girdiğinde, aynı yerlerin birçoğu ekonomilerinin turizm sektörü tarafından yapılan ekonomik ve sosyal katkıları daha iyi takdir etmeye başlamıştır. Aynı zamanda, birçok yeni destinasyon, seyahat pazarındaki geleneksel destinasyonlara meydan okumaya başlamıştır (Crouch ve Ritchie, 1999).

Turizm sektörü, sabit sermaye yatırımlarının yüksek olduğu, bileşik ürün üreten, teknolojik gelişmelere rağmen emek yoğun özellikli, arz açısından konaklama yatırımlarında kısa sürede esneklik gösteremeyen, siyasi, sosyal ve ekonomik gelişme ve değişimlere duyarlı bir sektördür. Ülkelere döviz girdisi sağlamakta, istihdamı, verimliliği arttırmakta, uluslararası alanda ülkelerin iletişim, etkileme gücünü yükseltmekte, bütünleştirici iklim, barış ortamı yaratılmasına katkı sağlamakta, dış ticaret açıklarının ve işsizlik sorunlarının çözümlenmesinde önemli roller üstlenmektedir. Bu rollerinden dolayı turizm sektörü dünya genelinde birçok ülkenin stratejik önceliği haline gelmiştir (OBKP, 2020). Turizm dünyanın en büyük endüstrilerinden biridir ve daha fazla tüketici yaşam tarzını teşvik etmede önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde turizm gelişiminin yerel çevreler üzerinde derin etkileri olabileceği ve hedef bölgelerde turizmin faaliyet alanı olarak önemli bir konu olduğu kabul edilmektedir (Hunter, 2002).

1.1.1. Dünya’da Turizmin Gelişimi

Yaklaşık 10.000 yıl önce insanların yerleşik toplum oluşturmaya başladığı neolitik devrim ile birlikte ilk köyler, şehirler ortaya çıkmış ve artık

insanlar avcı-toplayıcı geçim tarzından ekip biçerek üretime geçiş yapmıştır. İnsanlar daha fazla ürün yetiştirip daha fazla bilgi sahibi oldukça kısa sürede başka topluluklarla iletişime geçmeye başlamışlardır. Sonraki süreçte insanlık tarihini tanımlayan seyahat türü ticaret ortaya çıkmıştır. Ticari seyahatlerle birlikte insanlar başka yerleri görüp tanıyarak kendi köylerinden, şehirlerinden uzaklaşarak başka alanlara yönelmiş bu durum zamanla insanların farklı alanları gittikçe daha fazla merak etmesi ve bulunduğu alandan uzaklaşmak istemesi gibi nedenler onları turistik faaliyetlerde bulunmaya itmiştir. Böylece yeni bir eğlence türü ortaya çıkmıştır.

Bu yeni eğlence türü, özellikle on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarla ilişkili olan ve Grand Tour (Büyük Tur) olarak adlandırılan elit (çoğunlukla) bir İngiliz eğlencesinden gelişmiştir. Yeni demiryollarının hem daha hızlı hem de daha hesaplı hale getirildiği 19. yüzyıl boyunca, nüfusun daha büyük bir yüzdesi gerçekçi bir şekilde seyahat edebilmekteydi ve böylece turizm endüstrisi doğmuş oldu (Zuelow, 2016).

19. yüzyılın ortalarına doğru demiryolunun hizmete girmesi turizmin gelişimi bakımından dönüm noktası olmuştur. Bu alanın istikbal vaat ettiğini gören girişimci Thomas Cook 1841’de yolculuk güzergâhları saptayarak turistlere farklı mekânları ve kültürleri tanımaları için geziler sunmaya başlamıştır. Thomas Cook 1865’te Atlantik’i geçerek insanlara yeni ufuklar açan yolculuklara başlamıştır. Thomas Cook’un yaptıkları devrim niteliğindedir, çünkü Liverpool’a düzenleyeceği geziden önce gidip otellerin ve restoranların 350 yolcu için yeterli kapasiteye sahip olup olmadığına bakarak ve en iyi hizmeti böylece vermeye çalışmıştır. Bu yolculuğun detaylarını “Liverpool’a Yolculuk El Kitabı” isimli kitabında anlatmıştır (Haberal, 2015, s. 6). Daha sonra ticari havayolu endüstrisinin yaratılmasından ve 1950’lerde jet uçağının ortaya çıkmasından bu yana turizm önemli ölçüde büyümüştür. 1992’ye geldiğinde, dünyanın en büyük endüstrisi ve en büyük istihdam sağlayan sektörü haline gelmiştir (Theobald, 2005).

Yaşanan bu değişimler neticesinde modern turizm paradigması ortaya çıkmıştır. Modern turizm paradigması, turizmin kitlesel nitelik kazandığı ve sınıfsal farklılıklardan kurtulduğu dönemi ifade etmektedir. “Grand Tour” ve Sanayi Devrimi sonrasında, özellikle turizme kitlesel katılım ve ulaşım-iletişim imkânlarının gelişmesi noktasında, temelleri atılan kitlesel turizm hareketlerinin, orta sınıfın da katılımıyla farklı bir hal aldığı ve modern bir yapıya kavuştuğu düşünülmektedir. Orta sınıfın güçlendiği, devletlerin güçlenen bu orta sınıfı sahiplendiği, sosyal güvenlik sistemlerinin geliştiği, turizme katılmanın bir sınıf meselesi olmaktan çıktığı ve turizme yönelik kitlesel üretim hareketlerinin başladığı bu dönemde turizm olgusunun “Modern Turizm Paradigması” çerçevesinde yeniden şekillendiği söylenebilir (Akoğlan Kozak, Evren ve Çakır, 2013).

Turizm, modern zamanların en dikkat çekici başarı hikâyelerinden biridir. 1960’lı yıllarda devasa bir ölçekte başlayan sektör, ürettiği gelir ve yurt

dışına seyahat edenlerin sayısı açısından son 30 yıldır hızlı ve istikrarlı bir şekilde büyümüştür. Ekonomik kriz zamanlarında dirençli olduğunu kanıtlayarak ve 11 Eylül gibi olayların, diğer terörist tehditlerin ve hatta yeni yüzyılın başında SARS gibi hastalıkların neden olduğu belirsizliğe rağmen önemli bir yavaşlama belirtisi göstermemiştir (Theobald, 2005). Fakat bu durumun, günümüzde yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle değişikliğe uğradığı belirtilmektedir.

Aralık 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 adlı virüsün Çin'den başlayarak küresel olarak yayılmaya devam etmesi insan sağlığı ve ekonomik tehditleri beraberinde getirmiştir. Birçok sektörü olumsuz etkileyen Covid-19 salgını özellikle turizm sektörü üzerinde ciddi düşümlere neden olmuştur. Küresel çapta yaşanan kısıtlamalar ve seyahatlerin iptal edilmesi turist hareketliliğini azaltmıştır (Doğru ve Koçak, 2021). Sonuç olarak turizmde, 2020 yılında dünya genelinde önceki yıla göre %74 düşüş yaşanmıştır.

1.1.2. Türkiye'de Turizmin Gelişimi

Türkiye coğrafi konumu gereği çok eski tarihlerden itibaren seyahatlere sahne olmuştur. İlk ve orta çağlarda termal kaynakları ve dinsel merkezler sayesinde çok sayıda insanın ilgisini çekmiştir. Selçuklular döneminde de önemli yollar üzerinde yer alan han ve kervansaraylar Anadolu'nun yolcu trafiğini canlı tutmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda da küçük ölçekli seyahatler oluyordu ancak ilk modern turizm hareketi 1863 yılında Serge-i Umumi-i Osmani adını taşıyan serginin açılışı dolayısıyla başta Avusturya olmak üzere çeşitli yerlerden turistlerin gelmesi ile olmuştur. Hemen hemen aynı tarihlerde İstanbul'dan da ilk turist grupları yurt dışına gitmiştir. 1870'de İstanbul'u Paris'e bağlayan Şark Demir Yolu'nun açılışı ilk otellerin yapımını teşvik etmiştir ve ilk modern anlamdak otel Pera Palas 1892 yılında faaliyete başlamıştır (Şahin, 2018, s. 377).

Turizm sektörü Türkiye'de geç kalınmış ve hızla gelişen bir sektör olmuştur. Klasik batı turizm ülkelerine göre bir hayli geç kalınmıştır. Bazılarına göre sektörün Türkiye'deki organizasyonu 1950'den sonra, birçoğuna göre ise 1982 yılından sonra ciddi bir şekilde başlamıştır. Türkiye'de turizm alanında sınırlı gelişmeler 1846'da Aya İrini Kilisesi'nin müze durumuna getirilerek turizme açılması, 1890'da Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında Nizamname adlı yönetmeliğin yayınlanması bu dönemin başlıca turizm amaçlı girişimleridir (Doğanay ve Zaman, 2019, s. 21).

Türkiye'de turizm anlamında ilk olarak, Atatürk'ün emri ile iki önemli kuruluş oluşturulmuştur. Bunlar, 6 Kasım 1923'te kurulan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'dur. "Türk Seyyahin Cemiyeti" adıyla kurulan bu kurum, Türkiye'nin ilk turistik rehberini, broşürlerini, afişlerini, karayolu haritasını basmış ve ilgili alt yapının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Turizme yönelik hizmetler, 1943 yılında kurulan Basım Yayın ve Umum Müdürlüğü bünyesinde oluşturulmuş turizm bürosu aracılığıyla verilmeye çalışılmıştır. 1949 yılında ise

kurulan ve kuruluş yasası 1952’de onaylanan, Türkiye Turizm Kurumu faaliyete geçmiştir.

1950’li yıllardan itibaren turizmin iktisadi öneminin daha fazla kavrandığı, bu faaliyet sahasının teşvik edildiği, turistik yatırımların ve turizmin gelişmesi için esas olan diğer yatırım türlerinin özellikle ulaştırma alanında hızla artırmıştır. Turizm yatırımlarını teşvik amacıyla turizm kredilerine ilk defa 24.03.1950 tarih ve 5647 sayılı Turizm Müesseselerini Teşvik kanunu ile yer verilmiştir (Ünlüönen ve Tayfun, 2009, s. 17).

Sektöre yönelik hizmetlerin bir devlet görevi olarak etkili bir şekilde kurumsallaştırılması ancak 1957 yılında mümkün olmuştur. Çünkü 25 Kasım 1957’de Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı adıyla, yeni bir bakanlık kurulmuştur. Turizm bakanlığı 1963 yılına kadar bir Devlet Bakanlığı şeklinde görev yapmıştır. 1963 yılında hazırlanan 265 Sayılı Yasa uyarınca ise Turizm ve Tanıtma Bakanlığı halini almıştır. Türkiye’de turizm sektörünün gelişim süreçleri içinde en belirgin tarihlerden biri kuskusuz 1982’dir. Çünkü bu tarihte çıkarılan 2634 Sayılı Turizm Teşvik Yasası ile Türkiye’de turizm yatırımları önemli ölçüde hız kazanmış ve bunun sonucunda turizm hacmi fark edilir bir gelişme seyrine girmiştir (Doğanay ve Zaman, 2019, s. 22). Ayrıca kitle turizminin gelişmesi amacıyla yapılan en önemli düzenlemelerden biri ise, 1972 yılında çıkarılan Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu’dur. Kanun ile Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) kurulmuş ve seyahat acentaları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır (Gülbahar, 2009, s. 153).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu ve TÜRSAB hariç, Türkiye’deki kuruluşların büyük çoğunluğu son 20-30 yıllık dönemde ortaya çıkmıştır. Bu durum, Türk turizm sektöründeki kantitatif ve kalitatif gelişmelerin 1980’li yıllardan sonra sıçrama yapması ile paralellik arz etmektedir. Sektördeki hızlı gelişme ile beraber ortaya çıkan birçok sorunun çözümünde örgütlere büyük ölçüde gereksinim duyulmuştur. Bu aynı zamanda sektörel örgütlenme ihtiyacının sektörün gelişme seviyesine göre ortaya çıktığını göstermektedir. 1980’li yıllara göre sektörün yeterince gelişme sağlayamamasının en önemli nedenlerinde biri sektöre gerekli ivme kazandıracak örgütlerin eksikliğidir (Kaya, 2009, s. 204). Planlı döneme kadar, Türkiye’de turizm sektörü alanında, kesinlikle saptanmış bir turizm politikası ortaya konmamıştır. Turizm Bürosu, Turizm Danışma Kurulları, Turizm Bankası, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı gibi bazı kurum ve kuruluşlar, planlı döneme kadar Türkiye’nin turizm politikasını kendi olanak ve amaçları çerçevesinde yürütmeye çalışmışlardır (Bozok ve Şahin, 2009, s. 259). Bu yüzden plansız dönemde Türk turizm sektörü 6 kat büyürken, planlı dönemde 111 kat büyümüştür. Ayrıca Türk turizm sektörünün uluslararası turizm hareketlerinden aldığı pay %0,2 iken planlı dönemde aldığı pay yaklaşık olarak %2,2’ye yükselmiştir (Avcıkurt, Köroğlu ve Sarıoğlu, 2009).

Turizm, uluslararası ölçekte geniş istihdam olanakları yaratan bir sektördür. Dünyada yaklaşık 300 milyon insan turizm sektöründe istihdam etmektedir. Başka bir ifadeyle; dünyada her 16 çalışandan biri turizm sektöründedir ve tüm uluslararası sermaye yatırımlarının yaklaşık %7'si turizm alanına yapılmaktadır. Bu bağlamda dünyada ve Türkiye'de turizme verilen önem artmakta, turizm eğilimleri çeşitlilik kazanmakta, yeni yerler yeni turizm türleri insanların ilgisini çekmektedir (Emekli, 2005). 1990'lı yılların başından itibaren ülkemizde kitle turizminin yanı sıra, alternatif bazı turizm çeşitleriyle ilgili çalışmalar hız kazanmış, talebe bağlı olarak bu alanda önemli gelişmeler kaydedilmeye başlanmıştır (Gülbahar, 2009, s. 153). Türkiye sahip olduğu doğal güzellikler ve tarihi geçmişi ile dünyada önemli turist çekim merkezlerinden biri hale gelmiştir. Özellikle Akdeniz ve Ege kıyılarında deniz turizmi, yat turizmi, eğlence turizmi ön plana çıksa da kültürel turizm, spor turizmi, inanç turizmi, kongre turizmi, kış turizmi, eko-turizm, özel ilgi turizmi, eğlence turizmi, sağlık turizmi, yayla turizmi, dağ turizmi, doğa-macera turizmi de son yıllarda gelişmiştir (Aydın, 2018).

Türkiye'ye yönelik talep yıllar itibariyle dalgalı fakat devamlı bir gelişme göstermektedir. Turizm talebini etkileyen ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik faktörler bulunmaktadır. Türk turizmi değişik dönemlerde farklı olayların etkisi altında kalmış, içeride ve dışarıda yaşanan olumsuzluklardan oldukça fazla düzeyde etkilenmiştir. Örneğin, 1984'te Çernobil Kazası, 1991'de Körfez Krizi, 1999'da terör örgütü liderinin yakalanması ve 17 Ağustos Gölçük depremi bunlardan sadece birkaçıdır (Ege, 2009, s. 36). Ayrıca 24 Kasım 2015 tarihinde Rus savaş uçağının Türkiye tarafından düşürülmesi, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi, 2017 yılında Booking.com ile TÜRSAB arasındaki davanın rezervasyonlara olan etkisi ve günümüzde yaşanan Covid-19 salgını turizm hareketliliğini önemli ölçüde etkilemiştir.

Tarih ve kültür mirası ile doğal değerleri de büyük bir zenginlik ve çeşitlilik gösteren Türkiye'nin turizm potansiyelinin değerlendirilebilmesi amacıyla turizm yatırım ve girişimlerine sağlanan destekler ve tanıtım çalışmaları sonucunda turizm sektörü ekonomik ve sosyal yaşamda ağırlıklı olarak yer almıştır. Türkiye, planlı dönemlerde sağlanan teşvikler ve mevzuattaki değişiklikler ile yaşanan krizlere rağmen dünya turizm liginde ön sıralarda yer edinmeyi başarmıştır. Türkiye, 2011-2015 döneminde turist girişleri açısından dünyada altıncı, turizm gelirlerinde ise on ikinci sırada yer almış, ancak yukarıda ifade edilen sorunlardan dolayı 2016 yılında bir gerileme yaşanmıştır. 2017 yılında toparlanma ile dört basamak yükselen Türkiye turizm gelirlerinde on dördüncü sırada yer almış ve turist girişleri açısından uluslararası turizm pazarından %2,8, Avrupa turizm pazarından %5,6 pay almıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Turizm geliri 2018 yılında bir önceki yıla göre %12,3 artarak 29 milyar 512 milyon 926 bin dolar, 2019 yılında bir önceki yıla göre %17,0 artarak 34 milyar 520 milyon 332 bin dolar olmuştur (TUİK, 2020). Türkiye'nin 2020 yılında turizm geliri önceki yıla göre %65 azalarak 12

milyar 59 milyon 320 bin dolara gerilemiştir (KTB, 2020). 2021 yılında ise bir önceki yıla göre %103 artarak 24 milyar 482 milyon 332 bin dolar olmuştur (TUİK, 2022).

1.2. TURİZM COĞRAFYASI

Coğrafya ekoloji, jeoloji, meteoroloji, demografi, hidroloji, ekonomi, tarih, istatistik, etnografya, ve “turizm” gibi bilim dalları ile simbiyotik ilişkisi olan bir disiplindir (Gürdal, 2014, s. 14).

Mekân üretimi ve mekânı şekillendirmek uzun zamandır coğrafyacıların üzerinde çalıştığı konulardır. 1980’lerden bu yana turizm alanında çalışanlar, mekânı tatil yeri olarak tanımlamış, mekân üretimi ve mekânın pazarlanması popülerliğini artırmıştır. Bugün turizm araştırmaları, mekân üretimi ve tüketiminin ötesinde turist ve yerel halk arasındaki ilişkileri daha fazla ele almaya başlamıştır. Bu ilişki, ekonomik, kültürel ve çevresel değişimin yeni alanlara kaymasına neden olmakta, turizmde yaratıcılığın gelişmesine katkıda bulunarak coğrafyanın ve turizm coğrafyasının gücünü artırmaktadır (Zoğal ve Emekli, 2017). Mekânın değişimini, gelişimini, farklılıklarını ve insanla olan etkileşimini kendi yöntem ve teknikleri ile ele alan coğrafyanın, turizmin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerinin gittikçe daha fazla ön plana çıkmasıyla turizm konularına olan ilgisi gittikçe artmaktadır. Bu durum, turizm araştırmalarının coğrafi disiplin ile ele alınarak farklı yöntem ve yaklaşımların turizm araştırmalarında uygulanması konusunda önemli katkı sağlamaktadır (Kervankıran ve Şardağ, 2019).

Turizm ile ilgili konular pek çok disiplin tarafından ele alınmaktadır. Örneğin; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, tarih, psikoloji, sosyoloji ve pazarlama. Coğrafya bilimi, turizm coğrafyası alt disiplini ile turizmde en etkili bilimlerin başında yer almaktadır (Deniz ve Yıldırım Kalem, 2018). Turizm basit bir sistem halinde ele alınırsa, üç mekânsal unsurdan meydana gelir: (a) turistlerin yaşadığı yerler (turist çıkan bölgeler); (b) insanların gezmek üzere gittikleri yerler (turistlerin varış bölgeleri); (c) turist gönderen ve alan yerler arasında yapılan yolculuklar. Turizm coğrafyası da her düzeydeki mekân ölçeğinde turizmin bu üç elemanı ile ilgilidir. Bir şehir içi turizm hareketinden başlayıp kıtalararası turizm hareketine kadar her turizm olayı “bir mekân bilimi” olan coğrafyanın inceleme alanı içinde kalır (Özgüç, 2011, s. 16-17).

Turizm coğrafyası, coğrafya disiplini ve bunlara eşlik eden coğrafi bilgi alanlarının kavramları, çerçeveleri, yönelimleri ve mekânları içinde turizmin incelenmesidir (Hall, 2013). Turizm coğrafyası bir bölgede var olan doğal güzelliklerin turizm anlayışı içerisinde bir destinasyona dönüştürülmesini ele almaktadır (Dinç, 2018). Turizm coğrafyası bilim alanı; turistik kaynakların dağılımları, sınıflandırılması, turizmin etkileri, turizm potansiyelini belirleme, arazi kullanımı, ulaşım sistemleri-turizm etkileşimi gibi konular üzerine uzmanlaşan, coğrafyanın uygulamalı bilim alanlarından birisidir (Doğanay ve Zaman, 2019, s. 9). Turizm coğrafyası, insanların doğa ile karşılıklı ilişkilerini,

turizm coğrafyası yönünden, coğrafya metoduna göre inceleyen bir bilim dalıdır (Köksal, 1994, s. 2). Yeryüzüne bağlı olayları inceleyen, insanlara bilgi veren, onları zevklendiren doğal güzellikler, arkeolojik kalıntılar, dini ve kültürel anılar, yerel ve sosyal özelliklerin tümünü tanıtan bilim dalına turizm coğrafyası denmektedir (Evliyaoğlu, 1988, s. 21). Turizm coğrafyası; insan topluluklarının tabii (doğal) olaylar ile birlikte tabiattan faydalanarak oluşturdukları tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik varlıkları; eğlenme, tatil yapma, tedavi görme, dini ve kültürel nedenlerle ziyaret etme, spor ve eğitim yapma gibi maksatlarla meydana gelen olayların tümünü dağılışı, nedensellik ve izahi prensibine göre inceleyen Beşeri ve Ekonomik Coğrafya'nın bir dalıdır (Güngördü, 2003, s. 113).

Turizm coğrafyasının önemi, onun mekânı incelerken bu mekânın turistik faaliyetler için, uygun olup olmadığının tespitinde ortaya çıkar. Çünkü bir ülke ya da bölgenin turistik açıdan yukarıda bahsedilen yönleriyle incelenmesi, sonuçta bölge ya da ülkenin turistik potansiyelinin belirlenmesini sağlayacaktır. Böylece tespit edilen potansiyel, turizmin gelişimine yardım edebilecek durumda ise turizmin geliştirilmesiyle ilgili faaliyetler bu noktadan sonra başlayabilecektir (Zengin, 2006).

Dünya çapında milyarlarca yerli ve yabancı turistin yıllık göçü, sosyal bilimcilerin ve planlamacıların görmezden gelemeyeceği temel bir coğrafi fenomendir. Çünkü bu, insanların diğer insanlarla, yerlerle ve çevrelerle etkileşimde bulunmasının temel bir yolu haline gelmiştir. Turizm coğrafi niteliktedir çünkü boyutları aşağıdakileri içerir:

- İnsan-çevre etkileşimleri ve manzara,
- Yerlerin ve ortamların korunması ve yönetimi,
- Çevresel algılar ve yer duygusu,
- Mekânsal davranış ve insan hareketliliği (Williams ve Lew, 2015).

Turizmin yerle ilişkisel bağı, turistik alanın doğal çevresiyle ve sosyo-kültürel çevresiyle olan etkileşimine dayanmaktadır. Turistik alan daha işlevsel olarak coğrafi alanın farklı bir alt alanıdır. Bu yüzden turistik alan oluşturma, geliştirme ve inceleme, mekânsal farklılaşma, turizmin çevre ve toplum üzerindeki etkisi turizmin coğrafya içerisinde incelenmesinin nedenlerindedir.

Pozitivist yaklaşımın hakim olduğu 1960'lı ve 1970'li yıllarda coğrafya kapsamında turizm ile ilgili çalışmalar daha çok turistik faaliyetler ve turistik tesislerin işlevlerinin incelenmesi üzerinde dururken sonraki yıllarda coğrafya içerisinde turizme yönelik çalışmaların kapsamı genişlemiş ve insan davranışları ve bakış açıları turizm araştırmalarına dahil edilmiştir. Günümüzde turizm coğrafyası çalışmalarında ekonomi, politika, kültürel ve çevresel değişimler, koruma, planlama, yenilikçilik, turizm-yoksulluk bağlantısı gibi birçok konu çağdaş turizm coğrafyası araştırmaları kapsamında incelenmektedir.

Turizm coğrafyası çalışmaları sayesinde coğrafyacılar turistik ürün ve hizmetlerin mekânsal dağılımlarının ortaya konması ve bu sayede

destinasyonların tanınırlığının artmasında rol oynayarak turizmin gelişimine katkı sağlamaktadır (Deniz ve Yıldırım Kalem, 2018). Coğrafyacılar turizmin mekânsal yönleriyle ilgilenirler ve seyahat akışlarını ve yerlerini, gelişim dağılımını, arazi kullanımını ve fiziksel çevredeki değişiklikleri inceler (Theobald, 2005).

Turizm coğrafyacılarının odaklandığı konular güncel değişimlerle birlikte şekillenmektedir. Son yıllarda coğrafyacılar özellikle ekoloji, biyolojik çeşitlilik, koruma, iklim, ekonomi, politika gibi birçok konuyu turizm ile ilişkilendirerek incelemektedir. Bu durum coğrafyacıların araştırma ufkunun ve turizm coğrafyası kapsamının genişlemekte olduğunu göstermektedir.

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

1.3.1. Sürdürülebilir Turizm Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı 1970’li yıllarda kullanılmasına rağmen resmi olarak ilk kez 1987 yılında Birleşmiş Milletler sponsorluğundaki Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun (WCED) yayınladığı “Ortak Geleceğimiz Raporu’nda” tanımlanmıştır. Raporda sürdürülebilirlik kavramı, “mevcut neslin ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılayabilme yeteneklerinden ödün vermeden karşılayan kalkınma” olarak tanımlanmaktadır (WCED, 1987). Mevcut gereksinimlerin gelecek nesillerin gereksinimlerinden taviz vermeden, yaşama haklarını etkilemeden karşılanabilmesi olarak tanımlayabileceğimiz sürdürülebilirlik kavramı, çevreyi korumanın yanında ekonomik, kurumsal ve toplumsal sektörlerin devamlılığını da temsil etmektedir.

Sürdürülebilirlik sosyal yaşamdan kültürel ve bireysel yaşama, sanayiden tarıma, sanattan tasarıma, kimyadan inşaata akla gelecek her alanda yaşamı yeniden gözden geçirmemizi söyleyen bir yaklaşımdır (Kocasinan, 2012, s. 21). Sürdürülebilirlik insan eylemlerinin, toplumun ve ekonomilerin gereksinimlerini karşılayabilmeleri için biyoçeşitliliği ve doğal ekosistemleri korurken aynı zamanda doğal ekosistemlerin korunabilmesi yönünde bu idealleri çok uzun bir zaman için planlayıp gerçekleştirmek üzere harekete geçilmesini sağlamaya yönelik bir yapılandırmayı temsil eder (Gautier, 2014, s. 336). Sürdürülebilirlik, çevresel yönetimlerin en iyi şekilde uygulanması ve çevresel mükemmelliğin elde edilmesine katkı sağlamaktadır.

Dünya kaynaklarının ve ekosistemlerinin bozulmuş durumu ve ciddi sosyal eşitsizliklerin varlığı geniş ölçüde kabul görmektedir. Durumu düzeltmek toplulukların ve hükümetlerin bilimsel girişimler ve sürdürülebilirlik geçişinin sağlanması yönündeki çabalara bağlıdır. Hem sosyal hem de doğal sistemler, sıkıca bütünleşmiş ve birlikte doğrusal olmayan, gelişen sosyo-ekolojik sistemler olarak işlev gören karmaşık ve gerçek varlıklar olarak kabul edilir. Turizmi böyle bir geçişe doğru ilerletmek için araştırmacılar, danışmanlar, yöneticiler ve paydaşların karmaşık sistemleri bütünleştirici ve doğrusal olmayan yaklaşımlarla anlamaları gerekir; aksi

takdirde ilerleme engellenir ve sonuçlar çarpıtılır, eksik ve tam anlamdan yoksun kalır (Farrell ve Twining Ward, 2004).

Her ne kadar turizm barış, refah, özgürlük ve güvenlik koşullarında en iyi şekilde gelişse de bu koşullara zarar verildiği görülmektedir. Sanayi müdahalesi, değişen dünyanın dinamikleri ve ekolojik olarak sürdürülebilir kalkınma konusunda artan endişeye uygun olarak turizmin büyümesi için fırsatlar yaratma konusunda yeterince esnek olunmalıdır. İdeal turizm ortamları, tamamlayıcı doğal özellikler ve uyumlu sosyal süreçlerden büyür. Bununla birlikte, günümüz dünyasındaki turizm çoğu zaman çevreyi amacına uyacak şekilde manipüle etmeyi ve değiştirmeyi gerekli bulmaktadır (Wahab ve Pigram, 1997). Turizm genellikle ekonomik kalkınmanın hoş bir kaynağı olarak görülse de geleneksel kitle turizmi, ekolojik sistemlerin yok edilmesi ve kültürel miras kaybı gibi sayısız olumsuz etkiyle ilişkilidir. Bu endişelere yanıt olarak, son zamanlarda ortaya çıkan bir terim, sürdürülebilir turizmdir (Lansing ve Vries, 2007).

Sürdürülebilir turizm, turizmin mevcut ilke ve uygulamalarının memnuniyetsizliğinden kaynaklanan değişim için bir ihtiyati tedbirdir (Hughes, 1995). Sürdürülebilir turizm, düzenli ekonomik büyümenin çevre ve yaşam kalitesi sosyal değerlerine ilişkin endişelerle birleştiğinde, turizm geliştirme ve politikalarında uzun vadeli ilerlemenin itici gücü olacağını kabul eden genel bir değişimin parçasıdır (Edgell, 2020). Ekonomik olarak uygulanabilir ancak turizmin geleceğinin bağlı olduğu kaynakları özellikle ev sahibi topluluğun fiziksel ortamını ve sosyal dokusunu yok etmeyen turizm anlamına gelir (Swarbrooke, 1999, s. 13). Ayrıca, insanın etkileşim içinde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin idame ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir (Dinç, 2018). Sürdürülebilir turizm, turizm gelişiminin doğal zenginliklere zarar vermeden artırılması ve planlanan sosyo-ekonomik ilerlemelerin sağlanmasına katkıda bulunulması gerektiği ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin çevre duyarlılığı ve ekolojik bilinç konusunda farkındalığın artırılması yönünde fayda sağlandığını vurgulamaktadır.

Sürdürülebilirlik, turizme sosyal ve çevresel bağlamlarda gömülü olduğu ve sadece ekonomik bir olgu olarak görülmediği için turizme sınırlar ve uygun önceliklendirme kavramını sunmaktadır (Higgins Desbiolles, 2008). Beklenen bir takım büyüme ve gözlemlenen yeni eğilimler, doğal koruma alanlarının sürdürülebilirliğine ve çevrenin gelişme potansiyeline olumlu katkıda bulunmak veya olumsuz yönde etkilenmemesi için turizme stratejik bir konuma getirmektedir. Turizm aslında bu alanların korunması, bölge sakinlerinin ve ziyaretçilerin çevre bilincinin artırılması için önemli bir araç olabilir. Bu

hedefler, turizmden koruma önlemlerine kadar ifade edilebilecek finansal kaynakların üretilmesi, ziyaretçiler ve bölge sakinleri için uygun bilgi, yorum ve eğitim programları aracılığıyla ele alınabilir. Ayrıca, korunan bölgelerdeki turizm operasyonlarının uzun vadeli sürdürülebilirliklerini sağlamak amacıyla dikkatle planlanması, yönetilmesi ve izlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde olumsuz etkiler ortaya çıkabilir ve turizm bu alanların daha da kötüleşmesine neden olabilir (Eagles, McCool ve Haynes, 2002).

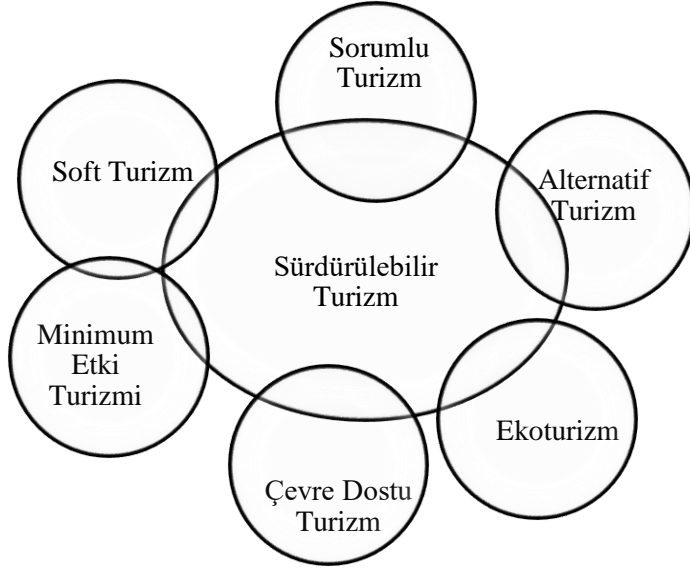
Sürdürülebilir turizm anlayışını işlevsel hale getirmek için, sürdürülebilir turizmin hedeflerini tanımlamalı, uygun bir planlama ve yönetim çerçevesi oluşturmalı, ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel kriterler için ilgili göstergeler seçmeli, bu göstergeler periyodik olarak ölçülmeli ve izlenmelidir. Gösterge performansı analiz edilmeli ve değerlendirilmeli, orijinal hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı belirlenmeli ve gerekirse düzeltici eylemler uygulanmalıdır (Weaver ve Lawton, 1999).

Yüzeyde sürdürülebilir turizm (kalkınma) paradigması, içinde bulunduğumuz çağda tartışılmaz görünür. Önerilen turizm gelişmelerinin ekonomik avantajlara sahip olması, yerel toplum için sosyal faydalar yaratması ve doğal çevreye zarar vermemesi gerektiğini öne sürer. Ayrıca, bu hedefler sadece şimdiki nesiller için değil, gelecek nesiller için de geçerli olmalıdır. Sürdürülebilir turizm paradigması, nispeten kısa bir sürede anelik statüsüne ulaşmış gibi görünmektedir. Hem popüler basında hem de birçok akademik dergide kavram, geçmiş turizm süreçlerinin getirdiği sorunları yönlendirmek ve önlemek için araçlar sunan bir yaklaşım olarak lanse edilmiştir (McMinn, 1997).

Geleneksel kitle turizminin doğaya dayalı turizm paradigmasına kayması, dünya ülkelerini özellikle doğaya bağlı alanlarda sürdürülebilir turizm uygulamalarının geliştirilmesi yönünde daha fazla odaklanmaya teşvik etmiştir (Gupta ve Bhatt, 2009). Geleneksel olarak kitle turizm faaliyetleri, turizmin en ciddi olumsuz etkilerini oluşturmaktan sorumlu olarak kabul edilir ve sonuç olarak büyük ölçekli turizm doğası gereği sürdürülebilirlik gereksinimlerini karşılayamaz. Buna karşılık, küçük ölçekli faaliyetler (doğa turizmi, alternatif turizm veya eko-turizm) faydalı ve daha sorumlu olarak görülmekte, bu nedenle sürdürülebilirlik ilkelerini birleştirebilmektedir (Budeanu, 2005).

Turizm dünyanın büyük endüstrilerinden biri olduğundan, doğal ve inşa edilmiş ortamların korunması ve yönetilmesi ile iklim değişikliği ve küresel ısınma endişeleri turizm endüstrisinin gelecekteki büyümesi ve gelişmesi için en önemli stratejik hedef haline gelmektedir. Uluslararası turizm kapsamlı bir politika içermiyorsa, doğru bir şekilde planlanmamışsa, iyi uygulanmıyorsa ve yönetilmiyorsa, sadece doğal çevreyi değil, yapılı çevreyi de yok etme potansiyeline sahiptir (Edgell, 2020). Turizmin potansiyel etkilerinin birçoğu turizm endüstrisinde yer alan kişiler tarafından iyi bilinmektedir. Bu nedenle, 1980'lerde "sürdürülebilir kalkınma" kavramının ortaya çıkması, "sürdürülebilir turizm (kalkınma)" kavramından çok önce değildir ve onu

ekoturizm, alternatif turizm, yeşil turizm ve sorumlu turizm gibi türevleri takip etmiştir (McMinn, 1997). Hepsini bir şekilde sürdürülebilir turizm ile ilişkili olsa da hiçbirini Şekil 2'de görüldüğü gibi onunla eş anlamlı değildir (Swarbrooke, 1999, s. 14).

Şekil 2. Sürdürülebilir Turizm ve Diğer Terimler Arasındaki İlişki (Swarbrooke, 1999, s. 14).

Yerel ölçekte, sürdürülebilir turizmin gereksinimlerini büyük ölçüde karşılayan tek turizm şekli ekoturizmdir. Ayrıca bu tür sorumlu turizm istisna olarak kalmıştır. Çünkü genel olumlu etkisini sağlamak için ek maliyetler gerektirir. Bu nedenle sürdürülebilir turizm için ön koşul, mevcut durumun eksikliklerinin üstesinden gelmek, sosyo-ekonomik ve ekolojik olarak uygulanabilir çözümler lehine somut ve bağlayıcı hedefler oluşturmak olacaktır (Gössling, 2000). Birçok ülkede turizmin güçlü bir şekilde teşvik edilmeye çalışıldığı ve büyüme beklentisinin devam ettiği düşünülürse, sorumlu turizm uygulamalarıyla, daha önce yapılmış ve gelecekte yapılacak olan hataları önleme konusuna odaklanılması ve sürdürülebilir turizm politikalarının ilerlemesine yardımcı olmak amacıyla mevcut turizm politikalarına önleyici bir yaklaşım yerleştirilmelidir. Turizm politikaları ve stratejileri kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabildiği destinasyonların oluşturulması yönünde geliştirilmelidir.

Sürdürülebilir turizm destinasyonları için önerilen kriterlerden bazıları şunlardır:

1. Hem sürdürülebilir kaynak kullanımının hem de çevre, ekonomi ve sosyal sistem üzerindeki etkilerin göz önünde bulundurulması

2. Nitel ve nicel kriterlerin birleştirilmesi
3. Sonuç odaklı kriterleri ve süreç odaklı standartların birleştirilmesi
4. Yerel koşulların yansıtılması, çünkü sürdürülebilir kalkınmanın normatif unsurları vardır
5. Çevresel, sosyal ve ekonomik yönler arasındaki dengenin göz önünde bulundurulması
6. Sürekli iyileştirmeyi dikkate almak
7. Sürdürülebilir kalkınma konularına göre eylemlerin nasıl önceliklendirildiği konusunda şeffaf olunmalıdır (Lee, 2001).

1.3.2. Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri

Sürdürülebilir turizmin amacı çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel yönlere dikkat çekerek uzun vadeli sürdürülebilirliği sağlamak için bu üç boyut arasında denge kurmaktır. Çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılması, yerel toplulukların kültürel özelliklerine saygı duyulması ve yerel topluma sosyo-ekonomik anlamda katkı sağlaması sürdürülebilir turizm ilkelerinin başında gelmektedir. Bunların yanı sıra sürdürülebilir turizm gelişiminin en iyi şekilde desteklenmesi, tüm paydaşların ve turistik faaliyette bulunan kişilerin bilinçli katılımını gerektirir.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na (UNEP) göre sürdürülebilir turizmin ilkeleri şunlardır:

- *Ekonomik canlılık*: Turizm destinasyonlarının ve işletmelerinin uzun vadede başarılı olmaya ve fayda sağlamaya devam edebilmeleri için sürdürülebilirliğini ve rekabet edebilirliğini sağlamak.
- *Yerel kalkınma*: Ziyaretçilerin yerelde harcama oranlarını çoğaltıcı faaliyetleri destekleyerek, ev sahibi destinasyonun refahına katkısını maksimuma çıkarmak.
- *İstihdam kalitesi*: Cinsiyet, ırk, engellilik veya başka şekillerde ayırım gözetmeksizin, turizm ile yaratılan ve desteklenen yerel istihdam sayısını ve kalitesini arttırmak.
- *Sosyal eşitlik*: Yoksullara sunulan fırsatların, gelirlerin ve hizmetlerin iyileştirilmesi de dahil olmak üzere, turizmden faydalanan toplum genelinde ekonomik ve sosyal faydaların yaygın ve adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamak.
- *Ziyaretçi memnuniyeti*: Ziyaretçiler için cinsiyet, ırk, engellilik veya başka şekillerde ayırım yapılmaksızın herkese açık, güvenli ve tatmin edici bir deneyim sağlamak.
- *Yerel kontrol*: Yerel yönetimlerin diğer paydaşlarla istişare içerisinde kalarak, kendi bölgelerindeki turizmin yönetimi ve gelecekteki gelişimi hakkında planlama ve karar alma süreçlerine dahil etmek ve güçlendirmek.
- *Toplum refahı*: Sosyal yapılara ve kaynaklara, imkânlarla ve yaşam destek sistemlerine erişimi sağlayarak, yerel topluluklarda yaşam

kalitesini korumak, güçlendirmek ve herhangi bir sosyal bozulmaya izin vermemek.

- *Kültürel zenginlik*: Ev sahibi toplulukların tarihi mirasına, otantik kültürüne, geleneklerine ve farklılığına saygı duymak ve bunları geliştirmek.
- *Fiziki bütünlük*: Hem kentsel hem de kırsal alanların kalitesini korumak, geliştirmek ve çevrenin fiziksel ve görsel olarak bozulmasını önlemek.
- *Biyolojik çeşitlilik*: Doğal alanların, yaban hayatının ve diğer yaşam alanlarının korunmasını sağlamak ve bunlara verilen zararı en aza indirmek.
- *Kaynak verimliliği*: Turizm alanlarının ve turistik hizmetlerin geliştirilmesi ve işletilmesinde yetersiz olan ve yenilenemeyen kaynakların kullanımını en aza indirmek.
- *Çevresel temizlik*: Turizm işletmelerinin ve ziyaretçilerin neden olduğu hava, su, toprak kirliliğini ve atık oluşumunu en aza indirmek (UNEP, 2005).

Sürdürülebilir turizmin meydana gelmesi ve istenilen gelişmenin sürdürülebilir olabilmesi için, sürdürülebilir turizmin ölçütü olabilecek göstergelerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu göstergelerin ölçümü turizmin çevresel, ekonomik ve sosyal alanlarda sebep-sonuç ilişkisinin kurulabilmesine olanak sağlamaktadır (Baran ve Sat, 2015, s. 602). Turizmin sürdürülebilir bir yapıda geliştirilmesi için turizmin gelişimini yok etmeden çevrenin korunması, mekânların planlanması gerekmektedir. Planlama çalışmasında merkezi, bölgesel ve yerel otorite sorumlularının bir bütünlük anlayışı içerisinde olmaları, ulusal ve bölgesel düzeyde iş birliğinde bulunmaları başarının temel taşlarından birisidir (Kahraman, 1994, s. 75). Doğal kaynakların etkin yönetimi ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında alanın özelliklerin doğru saptanması ile alana uygun fonksiyonel planlamaların önemi büyüktür. Doğal kaynak yönetiminin başarıya ulaşılabilmesi için doğru kriterler belirlenerek, optimum kullanım oranlarının tespiti ve buna göre planlamaların yapılması gerekmektedir (Öztekinci ve Coşkun, 2021, s. 23).

1.4. ALTERNATİF TURİZM

Dünyada son yıllarda çevreye karşı duyarlı insan sayısı gittikçe artmaktadır. İnsanların bilinçlenmesi dünya üzerinde birçok olumsuz durumun değişmesini ve yerini daha iyi, daha yaşanabilir şeylerin almasını sağlamaktadır. Bu durumun insanlar tarafından çokça talep edilen turistik faaliyetlerde yansıdığı görülmektedir. Özellikle kitle turizminin çevreye verdiği zararların fark edilmesi farklı turizm türlerinin ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Aynı zamanda yaşam şartlarının iyileşmesi, ömür süresinin uzaması, gelirden meydana gelen artışlar ve boş zaman kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte insanlar farklı kültürel aktivitelere ve lüks seyahatlere yönelmiştir. Dolayısıyla

tüm bunların etkisi kitle turizminden uzaklaşmaya neden olurken aynı zamanda yeni ve alternatif turizm türlerine olan ilgiyi artırmıştır.

1970'ler ile 1980'lerin başları arasında gelişmekte olan ülkelerde “istenmeyen” turizm “kitle turizmi”, “ticari turizm” ya da “geleneksel turizm” için farklı bir çözüm olarak alternatif turizm biçimleri ortaya çıkmıştır. Farklı adlarda ve çeşitli modellerde ortaya çıkan bu turizm biçimleri, doğal ve kültürel kaynaklara öncelik veren daha hassas bir yaklaşıma hizmet etmiştir. Alternatif turizm konusunda birçok farklı görüş ve düşünce olduğundan bu konuda doğru bir tanım vermek imkânsızdır (Triarchi ve Karamanis, 2017). Alternatif turizm hareketinin, alternatif küreselleşmeye geçiş için elverişli olabilecek toplumsal ve ekolojik dönüşümleri teşvik eden bazı yönleri vardır. Alternatif turizmin anlamı ve etkisi hakkında birçok farklı yorum olsa da ortak konu değişim için bir güç olarak tasarlanmasıdır (Higgins Desbiolles, 2008).

Alternatif turizm kavramı geniş ve belirsizdir, ancak genel olarak yerel halk tarafından geliştirilen, yerel doğa ve kültüre dayanan küçük ölçekli turizmdir. Kitle turizminin tam tersi bilinçli, niteliksel, savunmacı, planlı ve yerel olarak kontrol edilir (Jarviluoma, 1992). Alternatif turizmde küçük gruplar yerel halkla etkileşim halindedir. Yerel danışma ve katılımı içeren küçük ölçekli projeler tanıtımın başlıca araçlarıdır (Macleod, 2005).

Alternatif turizmin özellikleri arasında minimal olumsuz çevresel ve sosyal etkileri bulunmaktadır. Aynı zamanda alternatif turizm, yerel halkın karar alma sürecine katılımını teşvik etmekte ve onları turizm geliştirme sürecine dahil etmektedir (Dragulanescu ve Drutu, 2012). Alternatif turizm giderek sürdürülebilir kalkınmanın anahtarı olarak kabul edilmektedir. Bunun gerekçesi, kitle turizminin alanlar üzerindeki olumsuz etkileriyle birlikte, alternatif turizmin yerel, çevresel ve sosyokültürel kaygılarla daha dengeli bir büyüme formu geliştirmesidir (Loannides, 1995).

Doğaya dayalı alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi için alternatif turizme uygun alanların seçilmesi, turizm bölgesinde yaşayan halkın eğitilmesi ve turizm bilincinin geliştirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra konaklama, ulaşım ve altyapı ayrıca işletme faaliyetlerinde çevre dostu uygulamalar tercih edilmelidir. Doğal, kültürel varlıkların ve turistik tesislerin tanıtımı yapılarak turistlerin bölgelere çekilmesi gerekmektedir (Gülbahar, 2009, s. 172).

Alternatif turizmin çeşitleri ve özellikleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 1. Alternatif Turizmin Çeşitleri ve Özellikleri

Türü	Özellikleri
Macera Turizmi	Ağırlıklı olarak allosentrik (dışa dönük) turistlerin ilgisini çeker. Genellikle kaynak tabanlıdır. Fiziksel zorluk, eğitim ve doğa ile teması içerir. Kuş gözlemciliği veya tüplü dalış gibi birçok ekoturizm özelliğine sahip küçük ölçekli olabilir. Orta ölçekli ve spor odaklı, ör. Colorado Nehri boyunca rafting; veya büyük ölçekli ve kitle turizminin bir yönü, ör. Doğu Afrika’da safariler.

Doğa Turizmi	Odak noktası flora, fauna ve/veya peyzajın incelenmesi ve/veya gözlemlenmesi üzerinde odaklanan macera turizminin bir yönü. Küçük çaplı olma eğilimindedir, ancak birçok ulusal parkta kitle turizmi haline gelebilir, ör. Yosemite. Amaçlarından biri doğal alanları korumak olduğu için bazen ekoturizm ile eşanlamlı olarak algılanmaktadır.
Toplum Turizmi	Yerel toplum tarafından ve yerel toplum için yürütülen bir turizm türü. Bazı miras veya geleneksel yerleşimlerde olduğu gibi kitle turizm yönleri ile daha fazla ortak noktası olabilir. Organize paketler ve hatta koç-antrenör seyahati ile ilişkilendirilebilir.

Kaynak: Kilipiris ve Zardava, 2012, s. 46.

Kitle turizminin yarattığı yoğunluk turistik bölgelerde doğal, tarihi ve kültürel turizm değerlerinin yıpranmasına neden olmaktadır. Alternatif turizm faaliyetleri turistik değerlerin yıpranmasının ve yok olmasının önlenmesi açısından önem taşımaktadır (Çelik, 2018). Alternatif turizm, ülkelerin sahip oldukları değerleri olduğu gibi koruyarak, bozulmadan turistik eylemlerini gerçekleştirmesini amaçlar (Tapkı, 2020).

Alternatif turizm elitist olmakla ve turizmin en kötü şekli olmakla suçlanmaktadır. Çünkü turizmi henüz bozulmamış alanlara yaydığı düşünülmektedir (Jarviluoma, 1992). Öyle ki alternatif turizm biçimi kontrollü ve bilinçli ilerlemediği takdirde kitle turizminin çevreye verdiği zararlar alternatif turizm biçimlerinde de görülebilir.

Alternatif turizm, kendine özgü özellikleriyle kitle turizminden ayrılmaktadır. Alternatif turizm ve kitle turizm arasındaki öne çıkan farklar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 2. Kitle Turizmi ve Alternatif Turizm Karşılaştırması

Kitle Turizmi	Alternatif Turizm
Büyük turist grupları	Küçük turist grupları (bireysel, aile ve arkadaş)
Planlı	Plansız
Pasif	Aktif
Rahatlık ön planda	Deneyim ön planda
KontROLSÜZ	Kontrollü
Çevreye duyarısız	Çevreye duyarlı
Uluslararası yeme içme hizmeti	Yerel yemekler
Ulaşım hızlı ve genellikle pahalı	Ulaşım yavaş ve genellikle uygun
Turizm sezonu boyunca aktif	Yıl boyu aktif
Parasal odaklı	Gelişim odaklı
Turistler mevcut tatil programına uyar	Turistler tatil programlarını kendileri yönetir
Turistler zihinsel olarak pasif	Turistler zihinsel olarak aktif
Uzaktan kontrol	Yerinde kontrol
Ülke ekonomisi için paha biçilmez	Yerel ekonomik kalkınma

1.5. EKOTURİZM

1.5.1. Ekoturizm Kavramı

İklim değişikliği gibi çevresel olaylar, çevrenin korunması ve ekolojinin sürdürülmesi konusunda farkındalığı artırarak seyahat endüstrisinde yeni bir alan olarak ekoturizmin ön plana çıkmasına yol açmıştır. Ekoturizm, bir turistik alanın doğal korunmasını vurgular ve bu nedenle turistlerin çevre bilincine dayanır. Bu turistlerin yerel düzenlemelere uymaları ve çevreye karşı sorumlu davranışlar sergileyerek doğal çevreye zarar vermemeleri beklenir (Chiu, Lee, Chen, 2014). Ekoturizm, hem korunmaya hem de gelişmeye katkıda bulunması beklenen bir doğa turizm biçimi olarak kabul edilmiştir (Ross ve Wall, 1999). Ekoturizm çevreyi koruyan, yerel halkın refahının sürdürülmesini sağlayan, yorumlama ve eğitimi içeren doğal alanlara sorumlu seyahat olarak tanımlanmaktadır. Eğitim hem personeli hem de misafirleri içermelidir (TIES, 2020). Ekoturizm yaygın olarak doğal ekosistemlerin korunması, desteklenmesi ve yerelde kalkınma stratejisi olarak bilinmektedir.

Ekoturizm kavramı muhtemelen doğal çevreye olan yaygın ve artan ilgiden, buna bağlı olarak doğal çevre kalitesinin korunmasının öneminin anlaşılmasından ortaya çıkmıştır. Yüksek kalitedeki doğal ortamları ziyaret etme, deneyimleme ve bunları zararlı etkilerden koruma fikri artık kabul edilebilir ve pazarlanabilir bir fikirdir. Sonuç olarak örneğin ekoloji, ekosistem, ekosfer gibi “eko” terimiyle ilişkili olumlu görüntüleri çağrıştıran uygun bir terimin, turizm faaliyeti ile birleştirilmesiyle popüler hale gelen ekoturizm terimi ortaya çıkmıştır (Orams, 1995). Ekoturizm bazen sadece doğaya dayanan turizm türünü bazen de çevreyi bozmayan, çevre kaynaklarına zarar vermeyen hatta kullanılan doğal kaynakların korunmasına ve doğru işletilmesine katkıda bulunan turizm türü olarak ifade edilmektedir (Akay ve Zengin, 2012). Ekoturizm, doğaya dayalı turizmin temelini oluşturan ve insanların, doğal çevreyi ve yerel halkın yaşantısını yerinde yaşayarak öğrenmesi amacıyla, küçük gruplar halinde doğal alanlara seyahat etmelerini sağlayan bir turizm türüdür (Kaypak, 2012). Ekoturizm konusunda pek çok tanımlama yapılmıştır. Ancak bu tanımların çoğunlukla dört öğeye sahip olduğu görülmektedir. Bunlar; doğal çevre, ekolojik ve kültürel sürdürülebilirlik, eğitim, yerel düzeydeki ekonomik faydalardır (Korkmaz ve Tolunay, 2002).

Ekoturizm, öncelikle yerel kültürlerde dahil olmak üzere bölgenin doğal tarihinden esinlenen bir turizm şeklidir (Goodwin, 1996). Ekoturizm, nispeten dokunulmamış veya bozulmamış doğal alanların manzara, yabani bitki ve hayvanlarını görme varsa kültürel değerlerini inceleme gibi amaçlarla yapılan seyahat şeklinde tanımlanmaktadır (Özgüç, 2011).

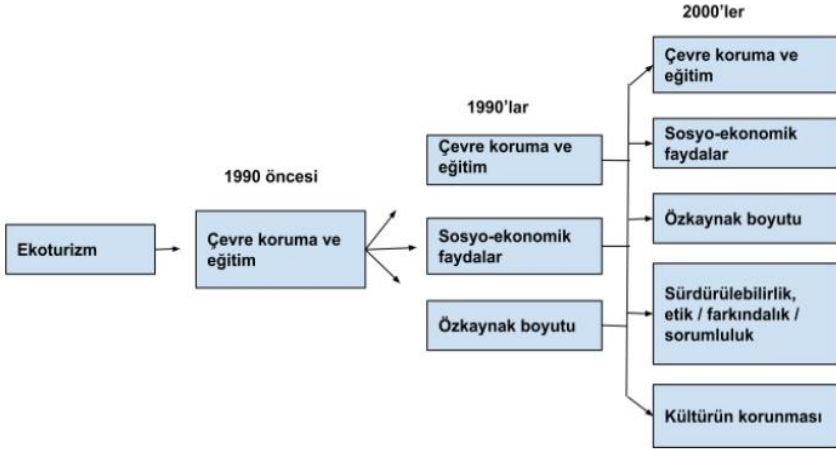
Ekoturizm sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliği teşvik eden bir dizi ilkeyi izleyen belirli bir şekilde yapılan turizmdir. Bu ilkelere dayalı olarak doğru şekilde uygulandığında, sorumlu turizm geliştirme ve yönetiminin faydalarını örneklemektedir (Bricker, 2014). Ekoturizmin doğal alanlara

seyahat etmek, ev sahibi topluluklar hakkında bilgi edinmek ve aynı zamanda ekosistemin korunması ve muhafazasına yönelik ekonomik fırsatlar sağlamak olduğu sonucuna varılabilir. Ekoturizm, çevre bilincine sahip uygulamaları tanıtmakta ve daha sürdürülebilir kalkınma için çalışmaktadır (Hawkins ve Khan, 1998).

Ekoturizm:

- Nispeten bozulmamış doğal alanlara, çevreye duyarlı seyahat,
- Doğanın tadını çıkarmak, öğrenmek ve zevk almak için seyahat,
- Korumanın teşvik edilmesi,
- Sürdürülebilir kalkınmayı doğal ortamlarla birleştirmek,
- Alanlar üzerinde minimum etki ile benzersiz ziyaretçi deneyimleri yaratmak için ekolojik doğal varlıkların ve kaynakların kullanılmasıdır (Roxana, 2012).
- Detaylar değişse de ekoturizm tanımlarının çoğu, üç kriteri karşılayan özel bir turizm biçimine indirgenir:
- Çevrenin korunmasını sağlar,
- Anlamlı topluluk katılımını içerir,
- Faydalı ve kendi kendine sürdürülebilirdir (Kiper, 2013).

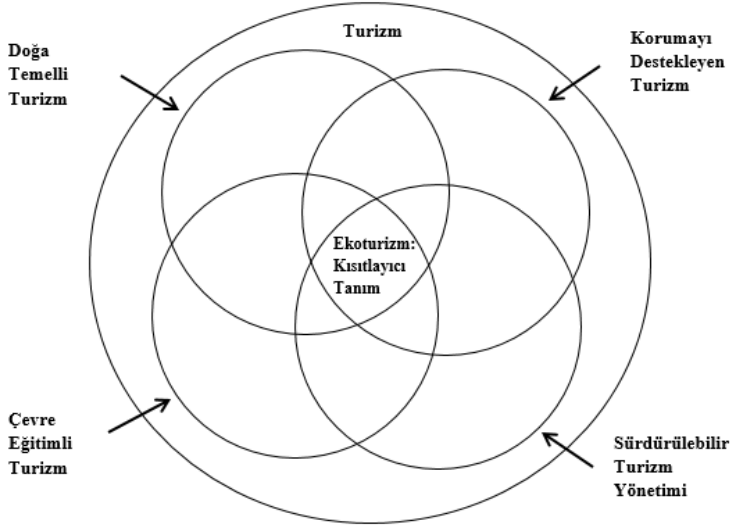
Ekoturizmin anlamının 1990'dan 2000'lere kadar olan evrimi Şekil 3'te özetlenmektedir.

Şekil 3. Ekoturizm Anlamının Evrimi (Cobbinah, 2015).

Ekoturizm, doğa temelli turizmi oluşturan turizm türleri yelpazesinin bir alt kümesidir. Ekoturizmin ekolojik ve sosyal etkileri küçük ölçekli olduğundan, genellikle koruma hedefleriyle tutarlı olarak görülmekte ve desteklenmektedir. Buna karşılık doğaya dayalı turizm, daha büyük ölçekli olması nedeniyle genellikle koruma hedeflerinden ziyade ulusal kalkınma hedeflerini desteklemek için kullanılır (Brandon, 1996).

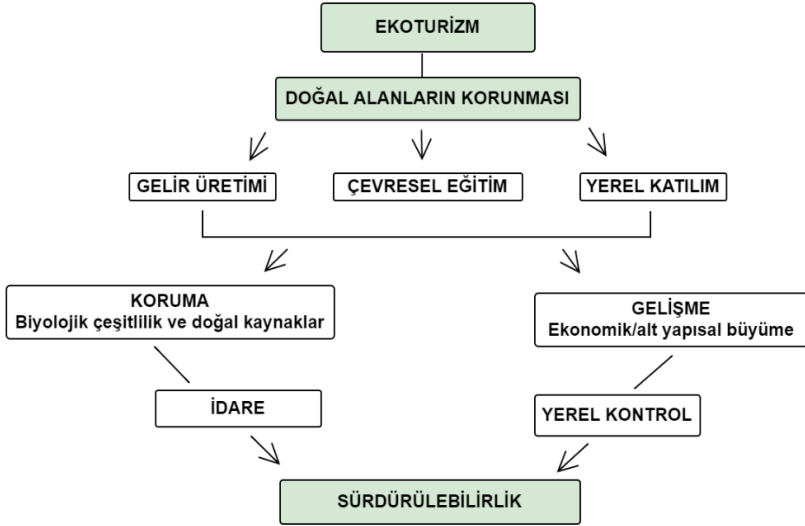
Ekoturizmin genel çerçevesi Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4. Ekoturizmin Çerçevesi (Buckley, 1994).

Ekoturizm kitle turizminin aksine turizmi yıl içine yayarak, doğal çevreye yapılan baskıyı azaltmaya ve tahribatı düzeltmeye değil, önlemeye yönelik planlama yaparak uzun vadeli ekonomik çıkarları gözetmeye çalışır (Haberl, 2015, s. 22). Ayrıca, ekonomik kalkınmayı sağlarken çevresel korumaya olanak tanıyan bir yol olarak görülmektedir (Duffy, 2002). Ekoturizm hem kültürel hem de çevresel turizmi içerebilir, buna ek olarak yerel nüfusa sağlanan faydalar faaliyetin ayrılmaz bir parçası (Scheyvens, 1999) ve destinasyonun taşıma kapasitesine bağlı kalınarak, ev sahibi topluluk tarafından kabul edilebilir olmalıdır. Ayrıca destekleyici olarak sürdürülebilir turizm kavramı ile uyumlu olmalıdır (Weaver, 1999). Ekoturizm, olumlu ekonomik değişimin teşvik edilmesi ve yerel topluluklara doğrudan fayda sağlaması için tasarlanmıştır (Stronza ve Gordillo, 2008).

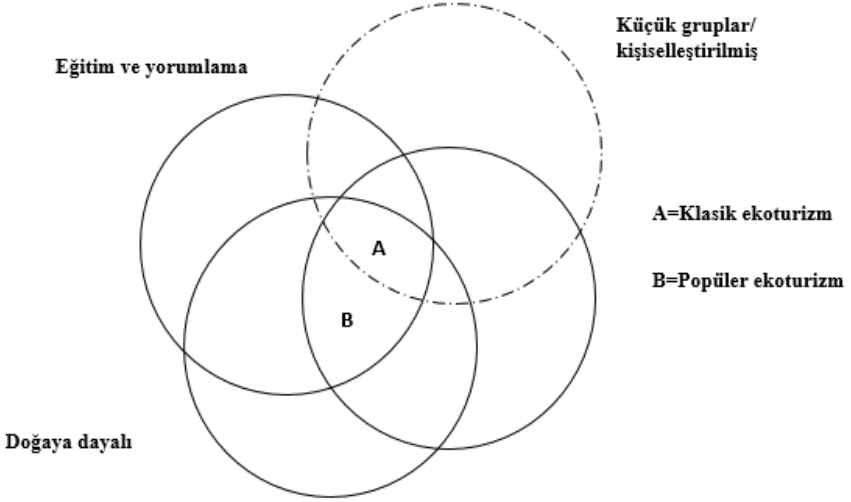
Şekil 5'te ekoturizm ve sürdürülebilirlik, koruma ve gelişme arasındaki ilişki gösterilmiştir.

Şekil 5. Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik, Koruma ve Gelişme Arasındaki İlişki (Ross ve Wall, 1999).

Ekoturizm, özel ilgi turizmi ve agrotourizm gibi ifadeler artık geleneksel olanın dışında, kitle turizmine alternatif arayan politikacılar ve turizm endüstrisi temsilcileri tarafından sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Bu etiket, bir dizi altyapı ve hizmet yatırımına sahip küçük ölçekli tesislere duyulan ihtiyacı vurgulayarak söz konusu çevresel sürdürülebilirliğin temel özelliğini dile getirmektedir. (Loannides, 1995). Ekoturizm, turizm endüstrisi düzeyinde iyi faydalanılan bir segmenttir. Ayrıca çevrenin korunmasını isteyen turistler arasında özel bir yere sahiptir. Ekoturizm terimi çeşitleri (eko-tatil, eko-tur, eko-macera, eko-seyir, vb.) ile birlikte turizme kazandırıldı. Fakat bu durum işletmecilere turistleri çekmek için bir takım hileler sunmaktadır (Cheia, 2013). Ekoturizm aynı zamanda, neoliberal ekonomiye ve karşılaştırmalı avantaj kavramlarına dayanan baskın gelişim teorilerine de uymaktadır. Ekoturizm, siyaset ve ekonomi hakkındaki neoliberal fikirlerin küreselleştiği “liberal barışın” bir parçasıdır (Duffy, 2002).

Ekoturizmin boyutları Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6. Ekoturizmin Boyutları (Weaver, 2001, s. 7).

Ekoturizm yayla turizmi, dağ turizmi, mağara turizmi, tarım ve çiftlik turizmi, doğa yürüyüşü, kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, botanik turizmi, bisiklet turizmi, akarsu turizmi, av turizmi, kamp, karavan turizmi gibi turizm çeşitlerini içermekte ve kitle turizmine alternatif olarak yerini almaktadır (Baykal ve Çimen, 2015). Doğaya dayalı bu turizm türleri kalabalık kentlerde yaşamak zorunda kalan insanların mekânsal olarak değişime duyduğu ihtiyaçlar sonucu gelişmiştir.

Şekil 7’de, ekoturizmin doğa temelli turizmin alt kümesinde olduğu ancak bazı yönleriyle doğaya dayalı turizm olarak tanımlanmadığı gösterilmektedir. Çünkü geçmişteki bazı turistik cazibe merkezlerinin ekoturizmin ikinci bileşenini oluşturabileceği kabul edilmektedir.

Şekil 7. Doğaya Dayalı Turizm ve Ekoturizm (Weaver, 2001).

Ekoturizm gelişimine sermaye yatırımının ulusal kontrolü, yerel düzeyde minimum olumsuz sosyal etkilerle koruma hedefine katkıda bulunacak bir gelişme hızını ve kalitesini sağlamak için gerekli olabilir. Bu kontrol, arazi kullanım kontrolleri, çevre düzenlemesi ve kamu altyapısının sağlanması gibi dolaylı yollarla veya devlet planlama, geliştirme ve mülkiyet gibi daha doğrudan yollarla uygulanabilir (King ve Stewart, 1996). Temel düzeyde, turistler ve doğal çevre arasındaki etkileşimi kontrol etmek için tasarlanan yönetim stratejilerinin genel amacı iki yönlüdür: birincisi çevreyi zararlı etkilerden korumak, ikincisi de keyifli turist deneyimleri sağlamak ve teşvik etmektir (Orams, 1995).

Ekoturizm ve doğa temelli turizm, biyoçeşitliliğin korunması için fayda sağlayacaksa karşılanması gereken bir dizi koşul vardır:

- Mekân rekabetçi olmalıdır (örneğin, benzersiz olmalı).
- Korunan alan yetkilileri, korunan alan hedefleriyle uyumlu sürdürülebilir ekoturizm tasarlama, uygulama ve yönetme kapasitesine ve yargı yetkisine sahip olmalıdır.
- Toplanan ücretler turizm ve/veya alan korumasının yönetim maliyetlerini yansıtmalıdır.
- Ücretlerden elde edilen gelirler öncelikle ülkedeki genel biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik kullanılmalı kalan kısmı ise parklara tahsis edilmelidir (Brandon, 1996).

1.5.2. Ekoturizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Turizm dinamik yapısı ile sürekli gelişmeye farklı türlere sahip olmaya devam etmekte olan deniz-kum-güneş üçlüsünün dışında doğal, eko, sağlık, kongre, kış, termal, eğitim, dini, spor vb. gibi birçok turizm faaliyetleri ile giderek farklılaşmaktadır. Bu durum sonucunda alternatif turizm türleri doğmaktadır. Son yıllarda oldukça yaygınlaşmakta olan kitle turizmi algısıyla

beraber doğanın tahrip edildiği, çevrenin kirletildiği ve çoğunlukla deniz-kum-güneş turizmine dayalı bir turistik anlayışın hakim olduğu algısı oluşmuştur. Günümüzde doğaya duyarlı, ilgili ve farklılık arayışında olan, doğaya yönelik talepleri olan turist tipi oluşmuştur. Bu istekleri karşılamak amacıyla oldukça önemli bir hâl alan “ekoturizm” kavramı ortaya çıkmıştır (Ray, Demirtaş ve Pirçek, 2019). Ekoturizmin ortaya çıkışının ve gelişiminin temelinde, dünya kaynaklarının daha sürdürülebilir bir biçimde kullanılması gerektiği fikrinin oluşması ve turistik açıdan, kitle turizminin yaratmış olduğu çevresel tahribatları daha hafife indirmeye ve kaynakların sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilmesi konusunda artan bilinç yatmaktadır.

Ekoturizm teriminin kökeni konusunda literatürde bir takım çelişkiler olduğu görülmektedir. Terimi bazı yazarlar örneğin, Orams (1995) ve Hvenegaard (1994) 1980’lerin, Higgins (1996) 1970’lerin sonuna dayandırmaktadır. Literatürde ortaya çıkan tutarlı temalardan biri, Ceballos-Lascurain’ın 1980’lerin başında bu ifadeyi ilk kullanan kişi olduğu gerçeğini desteklemektedir. Ceballos-Lascurain tanımlamasında, manzarayı, yaban hayatını ve bu alanlarda bulunan mevcut kültürel varlıkları (geçmiş ve şimdiki) incelemek, beğenmek ve zevk almak için hedeflenen, nispeten bozulmamış veya kirlenmemiş doğal alanlara seyahat etmek olarak belirtmektedir. Oysaki bu terimi Hetzer’in (1965), turistlerin etkileşimde buldukları ortamlar ve kültürler arasındaki karmaşık ilişkiyi açıklamak için kullandığı bilinmektedir. Hetzer, daha sorumlu bir turizm biçimi için izlenmesi gereken dört temel unsur belirlemiştir. Bunlar; minimum çevresel etki, ev sahibi kültürler üzerinde minimum etki ve maksimum saygı, ev sahibi topluma maksimum ekonomik fayda ve turistler için maksimum memnuniyet. Hetzer’e göre ekoturizm kavramı, özellikle ekolojik açıdan kalkınmaya yönelik olumsuz yaklaşımların bir sonucu olarak gelişmiştir (Fennell, 2008, s. 17).

Nelson’a göre, ekoturizm fikrinin aslında eski bir fikir olduğunu ve araştırmacılar doğal kaynakların uygunsuz kullanımını konusunda endişelendikleri için 1960’ların sonlarında ve 1970’lerin başlarında kendini gösteren bu özel duruşu benimsemiştir. Nelson, 'eko-kalkınma' teriminin, kaynakların uygunsuz kullanımını azaltmak için bir araç olarak tanıtıldığını öne sürmektedir (Fennell, 2008).

Ekoturizm bu yönelime ve 1970’lerin sonlarında başlayan ve giderek hızlanan pazarın sürdürülebilirliği sorunlarıyla birlikte gelen ve çözüm olarak sunulanlardan birine verilen ad olmuştur (Erdoğan ve Erdoğan, 2005). Ekoturizm, doğa alanlarını gelir yaratma, çevre eğitimi ve yerel halkın katılımı (uygun gelişmelere ve ilgili faydalara ilişkin kararlarda) yoluyla doğal koruma alanlarının bir aracı olarak görülmektedir. Bu yolla hem koruma hem de gelişim sürdürülebilir bir biçimde destekleneceği düşünülmektedir (Ross ve Wall, 1999).

Çevre ile ilgili günümüze kadar birçok çalışma, toplantı, seminer ve konferanslar yapılmıştır. Bunlardan bazıları, 5-16 Haziran 1972’de çevre

konusundaki ilk önemli konferanstır. Konferans, Türkiye'nin de dahil olduğu 113 ülke ile Stockholm'de gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, 1987'de Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu, 1992'de Rio de Janeiro'da, Rio Konferansı olarak bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, 2002'de Dünya Kalkınma Sürdürülebilir Zirvesi gibi çevreyle ilgili pek çok konferans ve anlaşmalar yapılmıştır. İlk kez 1992 Rio Çevre Zirvesi'nde sürdürülebilir bir dünya için kriterler ele alınmıştır. Bu kriterler turizm ve sürdürülebilirliğin entegrasyonunu sağlayacak faaliyetleride kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu 2002 yılını "Uluslararası Ekoturizm Yılı" ilan etmiştir ve konuyla ilgili Dünya Turizm Örgütünü görevlendirmiştir. Daha sonra ekoturizmde ilk dünya zirvesi (Dünya Ekoturizm Zirvesi) 11-22 Mayıs 2002 tarihlerinde Quebec'te toplanmıştır. Dünya Ekoturizm Zirvesi'nde ekoturizm tanımı, yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşım olarak ifade edilmiştir.

1.5.3. Ekoturizmin Amacı

Ekoturizm geleneksel turizm çeşitlerine alternatif olarak gelişmiştir ve temelde iki amacı vardır: Bunlardan birisi doğal alanlar üzerine olan insan etkisini en aza indirmek, diğeri ise yerel halkın ekonomik refahına katkı yapmaktır. Bu katkıda öngörülen amaç, yerel halkın ekonomik nedenlerle doğal alanların kaynaklarını taşıma kapasitesinin üstünde tüketmelerine engel olmaktır (Arı, 2008). Ekoturizm, yerel topluluğa daha sürdürülebilir olan alternatif geçim kaynağı sağlayarak topluluk gelişimine yardımcı olur. Amacı, kaynakları özellikle biyolojik çeşitliliği korumak ve gezginlere ekolojik deneyim getiren, ekolojik çevreyi koruyan ve ekonomik fayda sağlayan kaynakların sürdürülebilir kullanımını korumaktır. Ancak ekoturizmde hedeflere ulaşmak, bunların çevresel ve ekolojik olarak sürdürülebilir ve ekonomik olarak uygulanabilir olup olmamasına bağlıdır (Kiper, 2013).

Ekoturizmin amacı, turistin istekleri bağlamında ele alındığında tanımlamalarda görülen bilme, görme, yardım, doğaya saygı, doğanın kıymetini bilme, ulusal ve uluslararası sermaye bağlamında ele alındığında ekoturizmin amacı yeni kazanç alanları demektir (Erdoğan ve Erdoğan, 2005).

Ekoturizmin tanımından da yola çıkılarak, genel olarak değerlendirildiğinde ekoturizmde;

- Çevreye verilen tahribatın en alt düzeye indirilmesi,
- Ekoturizm paydaşlarına gereken eğitimlerin verilmesi ve amaçlar doğrultusunda hareket edilmesinin sağlanması (çevresel-kültürel farkındalık ve saygının oluşturulması),
- Yerel toplumun refahını artırması,
- Yerel toplum ve yerel yönetim ile iş birliği içerisinde hareket edilerek bölgesel ekoturizmin geliştirilmesi,

- Ekoturizm alanları için kaynakların oluşturulması ve yönetilmesi,
- Ekoturizm faaliyetleri sonucu kısa ve uzun vadeli değerlendirmelerin yapılarak, olumlu ve olumsuz etkilerin ortaya konulması ve bu yönde planlamaların ve stratejilerin geliştirilmesi,
- Çevresel kapasitenin gözetilmesi ve çevresel baskıların azaltılması,
- Turistik tesislerin doğal çevreye zarar vermeyecek şekilde tasarlanması,
- Sosyo-kültürel özelliklerin, bitki örtüsünün, yaban hayatının korunmasına yönelik alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi ve çevreyle uyumunun gözetilmesi,
- Doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki tehlikelerin azaltılması, mümkünse ortadan kaldırılması,
- Turistik faaliyetlerin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, geliştirilmesi ve tüm bunlar gerçekleştirilirken turistik memnuniyetin maksimuma çıkartılması amaçlanmaktadır.

Ekoturizm de asıl amaç kaynak değerlerinin kullanılarak değerlendirilmesi, korunması ve yöre halkı için gelir elde edilmesi ve doğaya karşı olan bilincin en küçükten en büyük yaşa kadar varılmasını sağlamaktır. Ekoturizmin amacına uygun olarak gerçekleştirilebilmesi, alanın sahip olduğu zenginliklerin korunabilmesi için, yöreye ziyarete gelen turistlerin yöresel değerlerin korunması bilincinde olması yansıra ekoturizmden en fazla etkilenecek kesim olan yerel halkın, bölgelerinde gelişen ekoturizmin yol açacağı etkiler konusunda önceden bilgilendirilip bu konuda eğitim almaları önemlidir (Yılmaz ve Surat, 2015). Ekoturizmin amacına uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için, yöresel değerler korunmalı, çeşitli tanıtımlar, festivaller ve konferanslarla yöre tanımlı hale getirilmeli, gerçekleştirilecek aktiviteler doğaya müdahaleyi içermemeli ve doğal kaynaklar bilinçli bir şekilde kullanılarak sürdürülebilirliği sağlanmalıdır (Kuter ve Ünal, 2009).

Ekoturizm ayrıca:

- Koruma ahlakı,
- Çevre eğitimi ve yorumlama unsurları,
- Ekolojik sürdürülebilirliğe ve olası etkileri en aza indirmeye verdiği önem,
- Ekoturizm için kullanılan doğal alanların gelecek nesillerin yararlanabileceği, korunmuş doğal şekliyle kalmasını sağlamak (Roxana, 2012) gibi bir takım unsurlarla da karakterize edilmiştir.

Ekoturizm, doğal özelliklerin yanı sıra kültürel özelliklerden de faydalanmayı hedeflemektedir. Gidilen yerlerde görülecek kırsal yaşam, konaklamalarda seçilecek var olan yayla ya da köy evleri, yemek ihtiyacının karşılanmasında yerel yemekleri tanımanın yanı sıra, el değmemiş doğada çadır kurma, ekoturizm etkinliklerinin karakteristiklerindedir. Var olan kaynaklar üzerinde yoğunlaşan ekoturizmde, günlük yaşamın alışkanlıklarının aktiviteye taşınması esas alınmaktadır (Polat ve Önder, 2006).

1.5.4. Ekoturizmin İlkeleri

Doğal alanların korunması, yerel kaynakların güçlendirilmesi, çevre eğitimi, kaliteli turistik faaliyetlerin sağlanması, yerel ekonomilerin desteklenmesi ekoturizmin temel işlevleri arasında yer almaktadır. Bu değişkenler arasındaki dengenin kurulması ekoturizmin amacına ulaşmasında önemli rol oynamaktadır.

Ekoturizm ile ilgili birçok tanımlama bulunmaktadır. Bu tanımlamalara bakıldığında ve tanımlamaların benzer yönleri bir araya getirildiğinde ekoturizmin ilkeleri ortaya çıkmaktadır.

TIES'in (2020), ekoturizmin ilkelerini şu şekilde sıraladığı görülmektedir:

- Fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkilerin en aza indirilmesi,
- Çevresel, kültürel farkındalık ve saygının oluşturulması,
- Hem ziyaretçiler hem de yerel halk için olumlu deneyimlerin sağlanması,
- Koruma için doğrudan finansal faydaların sağlanması,
- Hem yerel halk hem de işletmeler için finansal faydaların sağlanması,
- Ziyaretçilere, ev sahibi ülkenin politik, çevresel ve sosyal ortamlarına karşı duyarlılığın artırılması yönünde deneyimlerin sunulması,
- Düşük etkili tesisler tasarlamak, inşa etmek ve işletmek,
- Yerel halkın haklarını ve manevi inançlarını tanımak ve güçlendirmek için onlarla beraber çalışmak.

Wight'a (1993) göre, sürdürülebilir ekoturizm 8 ilkeye dayanmaktadır:

1. Kaynaklar tahrip edilmemeli ve çevreye karşı duyarlı şekilde geliştirilmelidir,
2. İlk elden, katılımcı ve aydınlatıcı deneyimler sağlamalıdır,
3. Yerel toplulukların, hükümetin, sivil toplum kuruluşlarının, işletmelerin ve turistlerin (tüm tarafların) eğitimini içermelidir (gezi öncesi, sırası ve sonrasında),
4. Tüm tarafların, kaynağın gerçek değerinin bilmesi konusunda teşvik edilmesi,
5. Kaynağın koşulları kabul edilmeli, sınırları tanınmalı ve tedarik odaklı yönetimini içermelidir,
6. Hükümet, sivil toplum kuruluşları, işletmeler, yerel halk, bilim adamları arasında ortaklık kurulmalıdır (işleyiş öncesi ve sonrası),
7. Tüm taraflar doğal ve kültürel çevreye karşı ahlaki, etik sorumlulukları ve davranışları teşvik etmelidir,
8. Kaynağa, yerel topluma ve işletmelere uzun vadeli faydalar sağlamalıdır (koruma, bilimsel, sosyal, kültürel veya ekonomik olabilir).

Ekoturizm, yerel turizm kaynaklarının optimal kullanımı, kırsal kalitenin ve genel olarak toplumun sosyo-ekonomik gelişiminde insanların yaşam standartlarının yükseltilmesi gibi etkilere sahiptir. Ekolojik ilkeler (sürdürülebilir) üzerine ekonomik faaliyet bağlamında değerlendirildiğinde,

doğal ve yapılı çevrenin korunması ve muhafaza edilmesi açısından en önemlisidir (Roxana, 2012). Ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin korunması ve bölgesel turizm gelirlerinin artırılması bakımından önemli bir turizm faaliyetidir. Amaca uygun bir gelişme sağlanabilmesi için iyi bir ekoturizm planlaması yapılması, ekoturizm alanlarının tanıtılması, düzenlenmesi ve denetlenmesi gerekmektedir (Polat ve Önder, 2006).

Çoğu ekoturizm ve doğaya dayalı girişimler bağlamında uygun şekilde hedeflenebilecek koruma için beş temel fayda şunlardır:

1. Parklar ve koruma için bir finansman kaynağı,
2. Parkın korunması için ekonomik gerekçe,
3. Yerel halk için ekonomik alternatifler, koruma alanlarının ve kaynaklarının sömürülmesini azaltmak,
4. Korumayı teşvik eden seçim bölgesi binası ve
5. Özel koruma çabaları için itici bir güç (Brandon, 1996).

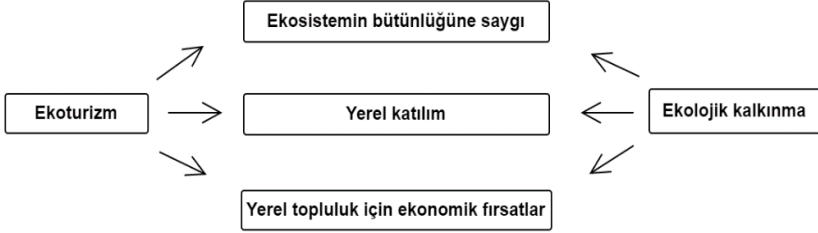
Ekoturizm, dikkatli bir şekilde planlanırsa, yönetilirse ve kontrol edilirse, olumsuz etkilerin çoğunu en aza indirebilir, hatta önleyebilir (Gössling, 1999). Ekoturizmi bu çerçevede algılamak, ekolojik ve ahlaki değerlere uygun biçimde yürütmek turizm ve yerli halk için önemli katkılar sağlayacaktır. Ekoturizm, “çevre ve kültür değerlerin sürdürülebilirliğini garanti altına alan, yerel halklara maddi yarar sağlayan turizm” olarak kavranırsa da ağırlıklı faaliyet alanı olarak doğada yapılan turizm türlerini kapsamakta ve bazı ilkelere sahip olması gerekmektedir. Bunlar; doğal çevrenin ve yerel kültürlerin sürdürülebilirliği ilkeleridir (Kaypak, 2010, s. 103).

1.5.5. Ekoturizmin Faydaları

Turizm için çevre, bir kısıtlamayı değil bir kaynağı ve fırsatı temsil eder. Turizm ve çevre sadece birbiriyle ilişkili değil aynı zamanda birbirine bağımlıdır. Turizm çevreyi koruma ile çelişmemesi gerekir, aksi takdirde turizm ortamının doğal cazibesi azaldıkça ziyaretçi memnuniyeti azalacaktır. Turizm çevresel bozulmaya yol açabilir ve bu nedenle kendi kendini yok edebilir veya tam tersi çevrenin önemli ölçüde geliştirilmesine de katkıda bulunabilir. Tatmin edici turizm ortamları doğal güçlerden ve sosyal koşullardan büyür (Pigram, 1980). Ekoturizm, her zaman ekonomik büyümeye ve çevresel korumaya ulaşmak için seçilecek yol değildir. Bazı durumlarda, kırılgan bir ekosistemde minimal insan aktivitesi bile zararlıdır. Bu durumlarda alternatifler araştırılmalıdır (Barnad, 1995).

Ekoturizm için iddia edilen avantajlardan biri, ekolojik ve kültürel olarak daha duyarlı görülmesi ve kitle turizmiyle ilişkili olumsuz etkileri getirme olasılığının düşük olmasıdır. Ekoturizmin bu kriterlere ne kadar uyduğu, esas olarak ekoturizm girişimlerinden önceki planlama sürecine ve daha önce paydaşların yönetim kontrollerine ve katılımına bağlıdır (Brandon, 1996). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekoturizm kriterlerine uyulması hem koruma hem de gelişme anlamında yerel güçlendirmeye katkı sağlayarak

fırsatlar sunmaktadır. Şekil 8'de gelişmekte olan ülkeler için ekoturizm fırsatları gösterilmektedir.

Şekil 8. Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Ekoturizm Fırsatları (Hawkins, ve Khan, 1998, s. 55).

Ekoturizm hem sosyal hem de çevresel hedefleri ele alır ve biyoçeşitliliğin korunmasına dört şekilde doğrudan ve dolaylı yolla fayda sağlayabilir:

1. Yaban hayatı ve korunan alanlar için destek,
2. Çeşitlendirilmiş geçim kaynakları,
3. Çevresel yorumlama ve etik,
4. Güçlendirilmiş kaynak yönetimi kurumları (Stronza, Hunt ve Fitzgerald, 2019).

Wood (2002) iyi bir ekoturizmin özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Ziyaret edilecek çevre ve kültür gezisi öncesi bilgi sağlar,
- Tur öncesi ve sırasında uygun kıyafet ve davranışlarla ilgili yönergeler sunar,
- Turistin varış yerinin coğrafi, sosyal, politik özellikleri ile çevresel, sosyal ve politik zorlukları hakkında derinlemesine bilgilendirme sunar,
- İyi eğitilmiş yerel rehberlerle seyahat boyunca ayrıntılı rehberlik sunar,
- Sadece alışveriş veya satış için ticari bir mekân olmayan bir ortamda yerel topluluklarla tanışma ve onlarla etkileşim kurma fırsatı sunar,
- Hem yerel halkın günlük hayatı ve gelenekleri hem de topluluk etkileşimlerinden önce tartışmaya uygun konu türleri hakkında bir anlayış geliştirir (Wood, 2002).

Ekoturizmin çevreye, yaban hayatına, bitkilere, insanlara kısaca ekosistemdeki tüm canlı ve cansız varlıklara zarar vermeden yapılan turistik seyahatleri kapsamından dolayı kitle turizmine göre farklı açılardan birçok faydası bulunmaktadır.

Ekoturizmin faydaları şu şekilde sıralanabilir:

- Yerli halk için ekonomik fayda sağlar, yaşam kalitesini yükseltir,
- Endüstriyel uygulamaların geliştirilemeyeceği orman köyleri gibi bölgelerde istihdam ve ekonomik canlılık sağlayan bir sektördür. Bu

sayede bu bölgelerden yaşanan göçlerin önüne geçilebilmekte hatta ters göç yaşanmaktadır,

- Ekoturizm konseptinde yerli halk kendilerini ve bölgelerini etkileyen kararları almada rol oynar,
- Ekoturizm doğal ve kültürel mirasın korunmasını ve dünya biyoçeşitliliğinin sürdürülmesini sağlar,
- Yerel halkla ilişkiyi ve daha önce tecrübe edilmeyen değişik aktiviteleri sağladığı için turistler için daha hoş deneyimler sağlar,
- Turizmin ekonomi, çevre ve sosyal yaşama olumsuz etkilerini en aza indirger,
- Ekoturizm kültürel açıdan duyarlı olup turist ve ev sahibi halk arasında saygıyı sağlar, yerel gurur ve güven oluşturur,
- Ekoturizmin bir diğer avantajı da yüksek maliyetli yatırımlar gerektirmemesi böylece gelişmekte olan ülkelerde hızla benimsenen bir sektör olmasıdır (BAKA, 2012).

Ekoturizm girişimlerinin yerel topluluklar üzerindeki etkilerinin analizi için tasarlanan güçlendirme çerçevesinde, yerel toplulukların kendi bölgelerindeki ekoturizm girişimleri üzerinde bir miktar kontrole sahip olması ve bunların yararlarını paylaşmasının önemi vurgulanmaya çalışılır. Çerçevenin ardındaki mantık, ekoturizmin yerel düzeyde hem korumayı hem de gelişmeyi teşvik etmesidir. Çerçeve hem batı hem de gelişmekte olan ülke bağlamlarında uygulanabilir, ancak güçlendirme kavramını temel ilgi alanı olarak aldığı için, özellikle yerli halkın veya diğer dezavantajlı grupların ekoturizmden ne ölçüde yararlandığını incelerken uygun olabilir (Scheyvens, 1999). Ekoturizm girişimlerinin yerel topluluklar üzerindeki etkilerini belirleme çerçevesi Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 3. Ekoturizm Girişimlerinin Yerel Topluluklar Üzerindeki Etkilerini Belirleme Çerçevesi

	Güçlendirme belirtileri	Güçsüzlük belirtileri
Ekonomik güçlendirme	Ekoturizm, yerel topluma kalıcı ekonomik kazanımlar getirir. Kazanılan para, topluluktaki birçok hane halkı arasında paylaşılır. Kazanılan paradan elde edilen iyileşmenin gözle görülür işaretleri vardır (örn. geliştirilmiş su sistemleri, daha kalıcı malzemelerden yapılmış evler).	Ekoturizm sadece yerel bir topluluk için küçük, spazmodik nakit kazanımlarla sonuçlanır. Kârın çoğu yerel seçkinlere, dış işletmelere, devlet kurumlarına vb. gider. Yalnızca birkaç kişi veya aile ekoturizmden doğrudan mali kazanç elde ederken, diğerleri bu ekonomik faydaları paylaşmanın bir yolunu bulamıyor çünkü sermaye ve/veya uygun becerilere sahip değiller.

Psikolojik güçlendirme	Kültürlerinin, doğal kaynaklarının, geleneksel bilgilerinin benzersizliği ve değerinin dışarıdan tanınması nedeniyle birçok topluluk üyesinin özsaygıları artar. Topluluk üyelerinin artan güvenleri, onları daha fazla eğitim ve öğretim fırsatları aramaya yönlendirir. İstihdam ve paraya erişim, kadınlar, gençler gibi geleneksel olarak düşük statülü toplum kesimleri için statüde bir artışa yol açar.	Pek çok insan, ekoturizmin faydalarını göremez ancak korunan bir alanın kaynaklarına erişimin azalması nedeniyle zorluklarla karşılaşabilir ve bu nedenle kafası karışmış, hüsrana uğramış, ilgisiz veya hayal kırıklığına uğramış olabilirler.
Sosyal güçlendirme	Ekoturizm, yerel topluluğun dengesini korur veya geliştirir. Başarılı bir ekoturizm girişimi oluşturmak için bireyler ve aileler birlikte çalıştıkça topluluk uyumu artar. Toplanan bazı fonlar topluluk geliştirme amaçları için kullanılır (örn. okullar inşa etmek veya yolları iyileştirmek için).	Uyumsuzluk ve sosyal çürüme. Toplumdaki çoğu insan dış değerleri benimsemekte ve geleneksel kültüre ve yaşlılara olan saygısını yitirmektedir. Dezavantajlı gruplar (örn. kadınlar) ekoturizm girişimi ile ilişkili sorunların en ağırını taşımaktadır ve faydalarını eşit bir şekilde paylaşmakta başarısız olmaktadır. İşbirliği yapmak yerine, bireyler, aileler, etnik veya sosyo-ekonomik gruplar, ekoturizmin algılanan faydaları için birbirleriyle rekabet ederler. Kıskançlık olağandır.
Siyasi güçlendirme	Tüm topluluk gruplarının ihtiyaçlarını ve çıkarlarını adil bir şekilde temsil eden toplumun siyasi yapısı, insanların ekoturizm girişimi ile ilgili sorunları gündeme getirebileceği ve endişelerini ele alabilecekleri bir forum sağlar. Ekoturizm girişimini başlatan veya uygulayan ajanslar, topluluk gruplarının (kadınlara, gençlere ve diğer sosyal açıdan dezavantajlı gruplara yönelik özel ilgi grupları dâhil) görüşlerini araştırır ve karar alma	Topluluğun otokratik ve/veya çıkarıcı bir liderliği vardır. Ekoturizm girişimini başlatan veya uygulayan ajanslar, toplulukları pasif yararlanıcılar olarak görürler ve onları karar alma sürecine dahil etmezler. Bu nedenle, topluluk üyelerinin çoğunluğu ekoturizm girişiminin işleyip işlemediğine veya işleyişine dair çok az söz sahibi olduklarını veya hiç söz sahibi olmadıklarını düşünürler.

organlarında temsil edilmeleri için fırsatlar sağlar.

Kaynak: Scheyvens (1999)

Ekoturizm hem insanlık hem de doğa için önemli bir araç sunmaktadır. Ekoturizm, insanlık için keyifli ve etkili bir şekilde doğal dünyaya dalma fırsatı sağlar. Ekoturizm, doğa ile ilgili daha büyük bir anlayışa yol açan eğitimin yanı sıra çok sayıda tatmin düzeyi sağlayan, doğayla birlikte kalan doğa harikalarımızın şefkat ve daha iyi idaresi ile sonuçlanan bir eğitimsel birliktelik sağlar (TIES, 2020). Dikkatli bir şekilde planlanan ve işletilen ekoturizm alanları, özellikle köy temelli ise ve yerel katılım içeriyorsa, doğal ve kültürel kaynakları kullanan diğer daha az sürdürülebilir faaliyetlerin baskısını dengeleyebilecek şekilde doğrudan faydalar sağlayabilir (Kiper, 2013).

Ekoturizm, korunan alanlara üç şekilde fayda sağlayabilir. Birincisi, ekoturizm dünyanın doğal yaşam alanlarını ve türlerini yönetmek ve korumak için para üretmenin en önemli yollarından biridir. İkincisi, ekoturizm park giriş ücretleri ve rehberlik, konaklama ve tercüme merkezleri için yapılan ödemeler yoluyla korumaya doğrudan katkıda bulunabilir. Üçüncüsü, ekoturizm tanımının merkezinde habitatların ve türlerin bakımına sektör tarafından yeniden yatırım yapılır (Goodwin, 1996).

1.5.6. Ekoturizmin Bileşenleri

Turizm ve çevre arasında dört ana bağlantı vardır: pazarlanabilir bir turizm cazibesi veya ürününün temeli olarak doğal çevrenin bileşenleri; turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerini en aza indirecek veya azaltacak şekilde yönetilmesi; doğrudan veya dolaylı olarak turizmin korumaya ekonomik veya maddi katkısı; turistlerin çevreye karşı tutumu ve turist operatörleri tarafından müşterilerin çevre eğitimi. Bu nedenle, turizm işinin her önemli bileşeninin çevresel yönleri vardır: ürünler ve pazarlar, yönetim, para ve insanlar (Buckley, 1994).

Ekoturizm, sürdürülebilir turizm alanının bir alt bileşenidir. Ekoturizmin sürdürülebilir kalkınma için etkili bir araç olarak algılanan potansiyeli, gelişmekte olan ülkelerin artık onu benimsemesinin, ekonomik kalkınma ve koruma stratejilerine dahil etmesinin ana nedenidir (Kiper, 2013).

Ekoturizm kaynaklarının temel bileşenleri doğal alanlar ve yerel kültürdür. Diğer çekicilikler (tarihi eserler, ulaşım, alışveriş olanakları vb.) ise ekoturizmi destekleyen unsurlar olarak görülebilir. Bu bakımdan doğal alanlardaki zenginlik ve yerel kültürün orijinalliği büyük öneme sahiptir. Ekoturizm yok olan doğaya sahip çıkma ve otantik yerel kültürü yerinde yaşamak ve hissetmek isteğinden doğar (Batur, 2013).

Ekoturizmin bileşenleri:

- Biyoçeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur,

- Yerel halkın refahını sürdürür,
- Bir yorumlama/öğrenme deneyimi içerir,
- Turistler ve turizm endüstrisi konusunda sorumlu eylemleri içerir,
- Küçük ölçekli işletmelere öncelikle küçük grupları ulaştırılır,
- Yenilenemeyen kaynakların mümkün olduğunca en düşük tüketimini gerektirir,
- Özellikle kırsal kesimdeki insanlar için yerel katılım, mülkiyet ve iş fırsatlarını vurgular (Wood, 2002).

Ekoturizm alternatif bir ekonomik temel sağlayabilir, ancak otomatik olarak sosyal ve çevresel etkiler olmadan gerçekleşmez. Yerel halkın, turizm tarafından üretilen ekonomik çarpanların önemli bir kısmını yakalamasına izin verilmelidir (Place, 1995). Gerçekte, olması istenen ekoturizm faaliyetlerinin uygulamaya konması kolay olmamakla birlikte sürdürülebilir bir ekoturizm için ilk olarak ulusal ekoturizm planlaması gerekmektedir. Dolayısıyla ilk aşamada, ekoturizm içeren uygulamalarda çevresel ve sosyal beklentilere çok fazla yer verilmeden çalışmalara başlanmalıdır. Ekoturizm, turizmi geliştirici ve yayıcı bir alternatif olmamakla birlikte tersine turizmi sınırlar. Ekoturizm, turizmin olumsuz etkilerini azaltmak, çevresel ve sosyal etkilerini artırmak ihtiyacından doğmuştur (Polat ve Önder, 2006).

1.5.7. Ekoturizm Kaynakları

Ekoturizm, doğal çevreye odaklanmış birçok turist formunu kapsamaktadır. Her ne kadar bu formlar ekoturizmle yakından ilişkili olsa da ekoturizm birçok boyut sunduğundan onlardan ayırt edilmelidir (Triarchi ve Karamanis, 2017). Ekoturizm öncelikle doğayı, manzarayı, florayı, faunayı ve yaşam alanlarını ve ayrıca bölgedeki kültürel eserleri deneyimlemeye ve öğrenmeye odaklanır (Kiper, 2013). Ekoturizm, şehir yaşamından sıkılan insanlar için kısa mesafeler dahilinde, yabancı turistler için ise uzun süreli seyahatler içine yerleştirilebilecek, doğa ile bütünleşik, farklı aktivite seçenekleri sunar (Batur, 2013).

Ekoturizm, turizm faaliyeti içinde özel bir yer kaplar. Doğal, sosyal ve yerel topluluk değerleriyle uyumlu olan, otantik doğal ortamlarda kültürel ve çevresel etkileşimi teşvik eden turizm türlerini (yeşil turizm, doğa temelli turizm, kırsal turizm) içerir (Roxana, 2012). Ekoturizm faaliyetleri kapsamında değerli olan alanların çoğu, doğası bozulmamış ve görsel niteliği olan alanlardır. Bununla birlikte otantikliğini koruyabilmiş yerel kültür de ekoturizmin en önemli unsurlarından birisidir. Bu bağlamda ekoturizm potansiyelini oluşturan doğal alanların ve yerel kültürün korunması ve tanıtımı büyük önem taşımaktadır (Batur, 2013).

Ekoturizm faaliyetinde kullanılan doğal kaynaklar şunlardır (Haberal, 2015);

- Güzel manzaralı yerler
- Dağlar

- Ormanlar
- Kanyonlar
- ölller
- Göller
- Volkanik araziler
- Mağaralar

Ekoturizmde alanın taşıma kapasitesinin dikkate alınması ve alana getirilecek faaliyet ve olanaklar ile kullanıcı sayılarına sınırlamalar getirilmesi, kaynakların korunarak kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü ekoturizme kaynak olan doğal ve kültürel değerlerden, kullanım kapasitelerini aşan miktarlardaki faydalanmalar ve yanlış yer seçimleri, bu kaynakların korunmasına ve devamlılığına olumsuz yönde etki yapmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009). Bu doğrultuda, ekoturizme yönelik altyapı ile ilgili yapılacak planlama çalışmalarında yer seçimi, ulaşım, konaklama, kirlilik, doğal alanların ve su alanlarının korunması, mevcut yapının korunmasına yönelik düzenlemelere önem verilmelidir (Surat, Yılmaz ve Surat, 2015).

Ekoturizmi faaliyetin yeri temelinde tanımlamak ciddi bir sorun getirmektedir; zira ekoturizm, faaliyetin yeriyle değil mahiyetiyle belirlenen bir etkinliktir. Bir etkinliği ekoturizm yapan o etkinliğin mekânı veya miktarı değil, etkinliğin nasıl kullanıldığı, nasıl organize edildiği, nasıl gerçekleştiği ve hangi sonuçları doğurduğudur. Bu şekilde tanımlandığında, dağların tepesinde geniş bir alanı çitlerle çevirmek, bungalovlar ve restoranlar inşa edip eğlenceler düzenlemek, uzak ve doğal alanlara turlar ve günlük geziler düzenlemek, bir faaliyetin ekoturizm olarak anılması için gerekli koşulları sağlamamaktadır (Erdoğan, 2010). Turizm bölgelerinin taşıma kapasitelerinin sınırlı olduğu düşünüldüğünde turizmin sürdürülebilir olması ve aynı zamanda turizm gelirlerinin arttırılabilmesi için alternatif turizm türleri içerisinde bölgeye uyumlu olanların seçilmesi oldukça önemlidir. Tercih edilen turistik ürünlerin ve alternatif turizm çeşitlerinin de doğru pazarlarda tanıtılması ve pazarlanması yüksek gelire sahip turistlerin bölgeye çekilmesini sağlayabilmektedir (Şengül ve Genç, 2016).

1.5.8. Ekoturizm Aktiviteleri

İnsanların doğa ile barışık turizm faaliyetleri yürütmeleri ve tabiat ile iç içe turizm aktivitelerine katılmaları süreç içerisinde “ekoturizm” olarak adlandırılan turizm çeşidinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Günümüzde; kuş gözlemciliğinden dağcılığa, sportif olta balıkçılığında yayla turizmine kadar geniş bir skalaya yayılan ekoturizm aktiviteleri, destinasyonlara kitle turizmine alternatif geliştirme imkânı sağlaması sebebiyle de büyük öneme sahiptir (Akdağ, 2013).

Doğa turizmi ya da ekoturizm doğada yapılan aktivitelere dayanan, rekreasyon, macera ve öğrenim unsurlarını içeren ve içerisinde sürdürülebilirlik

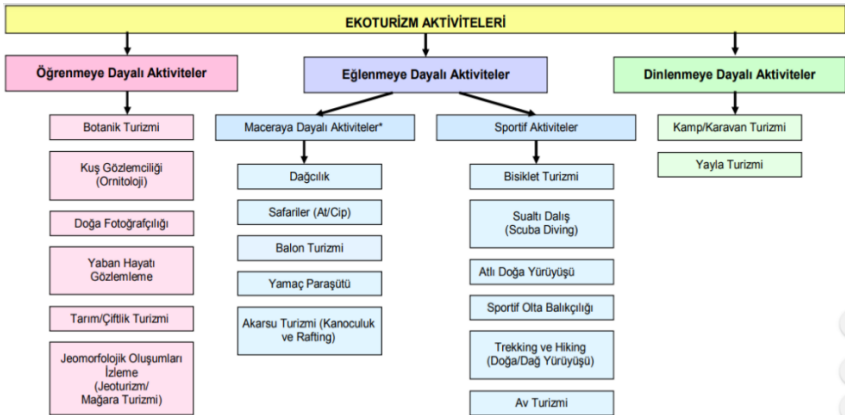
ilkesini de barındıran bir turizm çeşididir. Burada sürdürülebilirlik ile 4 ana ilke vurgulanmak istenmektedir;

1. Çevrenin korunması
2. Turizm faaliyeti gerçekleştirilen bölgedeki kültür ve sosyal hayata saygı duyulması ve korunması
3. Ekoturistik faaliyetlerle bölge kültürü ve geleneklerinin yeniden canlandırılması ve yerel ekonominin geliştirilmesinin teminat altına alınması
4. Turistlerde tatminin sağlanması

Dolayısı ile tabiata dayalı turistik faaliyetlerde ekoturizmin bütün paydaşları tarafından bu 4 temel ilkenin gözetilmesi çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda sürdürülebilir bir tabiat turizmi için son derece önemli bulunmaktadır (ORFAMDER, 2018, s. 6).

Ekoturizm faaliyetleri ve bunların planlanması, doğa koruma ve sürdürülebilir kalkınma açısından turizm ve planlama için en iyi uygulamaları sağlamalıdır. Doğa üzerindeki etkiyi azaltacak şekilde turizm faaliyeti planlanmalı ve uygulanmalıdır (Robert, 2014).

Ekoturizm aktiviteleri Şekil 9'da sınıflandırılarak gösterilmiştir.

*Maceraya dayalı aktiviteler

Şekil 9. Ekoturizm Aktivitelerinin Sınıflandırılması (Tetik, 2012).

Ekoturizm öğrenmek, incelemek veya çevreye duyarlı faaliyetler gerçekleştirmek için doğal alanları ziyaret etmeyi, yani yerel toplulukların ekonomik ve sosyal gelişimini sağlayan doğa deneyimine dayalı bir turizmi

* Maceraya dayalı aktiviteler macera turizmi adı altında anılmakla beraber çizelgede yer almayan daha spesifik ekoturizm çeşitleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında mağara dalış, kaya tırmanışı, köpek kızağı, buz sörfü, rüzgâr sörfü, paraşütle atlama, bungee jumping, helikopterle kayak, deniz kayağı, çim kayağı, kar motoru, motorkros, snowboarding, oryantiring sayılabilir. Ayrıca balina gözlemciliği, deve ile doğa yürüyüşü, yıldız gözleme, (yerli) aborjin turizm gibi ekoturizm türleri de sayılabilir.

içerir (Kiper, 2013). Ekoturizm faaliyetlerinin yaygınlaşması için ekoturizm ile ilişkili etkilerin değerlendirilmesi ve belirli ekoturizm türlerinin destinasyon ortamıyla ne derece uyumlu olduğunun dikkate alınması gerekir (Clifton ve Benson, 2006). Özellikle ekoturizm aktiviteleri bölgelerinde taşıma kapasitelerinin belirlenmesi ve söz konusu kapasitenin aşılması için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır. Bu kapsamda, bir destinasyonda ekoturizm aktivitelerinin kontrollü gelişimi hususunda atılacak en önemli adım, ekoturizm bölgelerinin ve aktivitelerinin belirlenmesidir. Aynı zamanda altyapı hizmetleri de ekoturizm destinasyonlarında ve aktivitelerinde büyük önem taşımaktadır (Saatçi ve Gülü Demirbulat, 2020).

Ekoturizm etkinlikleri;

- Doğal ve kültürel değerlere zarar vermemeli, aksine korunması ve gelişmesine katkıda bulunmalıdır,
- Kaynak değerlerine ve ekolojik bütünlüğe doğrudan ve çok yönlü katkıda bulunmalıdır,
- Doğa ve çevre etiğine uygun söylem ve eylemleri teşvik etmelidir,
- İnsana yönelik değil doğaya dönük olmalıdır,
- Dışsal değerlerden çok içsel değerler üzerinde yoğunlaşmalıdır,
- Etkinlik sürecine yöre insanlarının aktif katılımı sağlanmalıdır,
- Etkinliklerde doğaya katkı, öğrenme ve takdir ölçüleri ile tatmin olma gibi temel hedefler gözetilmelidir (İşçi, Pınarcı ve Gül, 2018).

1.5.8.1. Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri

Botanik turizmi, kuş gözlemciliği (ornitoloji), doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatı gözlemeleme, tarın/çiftlik turizmi, jeomorfolojik oluşumları izleme (jeoturizm/mağara turizmi) öğrenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri içerisinde yer almaktadır.

Botanik Turizmi

Botanik, etimolojik bakımdan Fransızca “botanique” kelimesinden Türkçeye geçmiştir ve bitki bilimi anlamına gelmektedir. Botanik turizmi diğer adıyla bitki gözlemciliği, birçok bitki türünü içerisinde barındıran coğrafi yaşam alanlarda yapılan turistik aktiviteleri kapsayan bir kavramdır. Botanik bahçelerinin kentsel alanlarda görülmesi Rönesans dönemine dek uzanmaktadır. Rönesans etkilerinin hissedildiği ülkelerde botanik bahçelerinin eğitim ve araştırma amaçlı kullandığı bilinmektedir.

Botanik turizmi; endemik bitki türlerinin konuya ilgi duyan araştırmacılar, doğal konularda duyarlılığa sahip bireyler ve farklı konulara meraklı maceracılar tarafından, yetiştikleri ortamlara zarar vermeden gözlemlenmesi, incelenmesi ve kaydedilmesine yönelik gerçekleştirilen aktiviteleri kapsayan bir turizm formudur (Eken İnan, 2020). Botanik turizmi belirli bir yerde yetişen, özellikle endemik çeşitleri tanımak ve araştırmak

amacıyla gerçekleştirilen bir turistik hareket olsa da günümüzde özel sebeplerle oluşturulan botanik bahçelerinin gezilmesi şeklinde de uygulanabilen ekoturizm etkinlikleri kapsamında yer almaktadır (Ray, Demirtaş ve Pirçek, 2019).

Botanik kaynaklarının korunmasını, tanınırlığının artırılmasını ve sürdürülebilir kullanımını öngören botanik turizmi, bir sürdürülebilir turizm yaklaşımıdır. Bu turizm faaliyeti, doğaya dayalı ve çevre duyarlı olması nedeniyle ekoturizm, yeşil turizm ya da doğa turizmi; ayrıca özel olarak bitkilere yakınlık duyan insanların tercih ettiği bir aktivite olarak özel ilgi turizmi kapsamında değerlendirilebilir. Botanik turizmi ilgi ve yüksek koruma bilinci gerektirmektedir. Botanik turizminin temel özellikleri; yeterli bitki eğitimi almış ve konusunda uzman rehberler eşliğinde, çevre bilinci olan katılımcılarla, küçük gruplar halinde, belirlenmiş rotalarda ve yerel halkın desteğiyle, yerel halka katkı sağlayacak şekilde gerçekleşmesidir (Dilaver, 2017).

Turistler, bahçe festivalleri ve etkinlikleri dahil olmak üzere bahçe deneyimleri sunan botanik bahçeleri, tarihi bahçeleri ve yerleri, [hafif] eğitim, rahatlama ve ilham gibi çeşitli amaçlarla ziyaret eder veya gezerler. Bahçe turizmi, kültür turizmi adı verilen daha geniş seyahat segmentinin ayrılmaz bir parçasıdır (ITB, 2014). Botanik bahçeleri, çok çeşitli yerli ve yabancı turistlerin yanı sıra yerel bölgelerinden düzenli ziyaretçileri çekmektedir. Hem koruma hem de eğitim botanik bahçelerinin hedefleri arasında yer aldığından, koruma konusunda topluluk eğitimi sunma, koruma yanlısı tavırlar ortaya koyma ve halkı koruma çabalarını desteklemeye teşvik etme potansiyeli vardır (Ballantyne, Packer ve Hughes, 2007).

Botanik turizmini tercih eden turist profili genel olarak şöyledir (ITB, 2014):

- Genellikle kadın turistlerin daha çok ilgisini çekmektedir,
- Çift, arkadaş veya aileyle grup olarak seyahat ederler,
- Genellikle 50 yaş üstü kişilerin tercih ettiği bilinmektedir,
- Çeşitli nedenlerle tercih ederler, bazıları sadece güzel bir yerde güzel bir gün geçirmek istediği için tercih eder,
- Otantik deneyimler ararlar.

Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Kuş gözlemciliği doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur (KTB, 2020). Yabani kuşları doğal ortamlarında izlemeyi ve tanımlamayı temel alan, kimi doğaseverlerin hobi amaçlı, kimi bilim adamlarının ise bilimsel amaçlar doğrultusunda gerçekleştirdiği bir etkinliktir (Kandır, 2015).

Kuş gözlemciliği hem bilimsel hem de hobi amaçlı yapılan sportif aktivite olarak geçmişten günümüze kadar varlığını korumuştur (Asan, Yalçın ve Şimşek, 2018). Kuş gözlemciliğinin çoğunlukla sabahın erken saatlerinden

itibaren gündüz yürütülen bir aktivite olması ve kuş gözlemcilerinin gözlem noktalarına yakın yerlerde geceleme istemesi, yerel halkın ekonomik olarak daha çok istifade etmesini sağlayan bir faktördür. Daha iyi bir ekolojik bilinç ve kuş gözlemcilerinin daha yüksek beklentileri, aynı zamanda resmi koruma statüsü olmayan birçok alanın da korunmasıyla sonuçlanabilir. Kuşlar korunan alan sınırlarına dikkat etmezler ve birçok tür sadece resmi olarak korunan alanların dışında gözlenebilir. Kuş turizmi koruma için iyi bir başlangıçtır. Kuş turizmi kuşlara daha çok önem verilmesini sağlayabilir (Sözüer ve Erkol, 2013).

Kuş gözlemcileri, gözlem ve fotoğraf çekme amacıyla buldukları alanların yerel türlerini, üreyen türlerini, yaz ve kış göçmenlerini, rastlantısal konuklarını ve nadir tür kayıtlarını bilmek isterler (Sevindi, 2013). Kuş gözlemcisi turistler, seyahatlerini küçük gruplar halinde ya da bireysel olarak yaparlar. Genellikle gözlem yerleri yakınındaki yerel konaklama yerlerini tercih ederler, temel gereksinimlerini yerel işletmelerden sağlarlar ve yöre halkının ürettiği el işlerini alarak yerel ekonomiye katkıda bulunurlar (Tırlı, 2005).

Kuş gözlem turizmi, yerel halkın ekonomi ve çevresel durumunun iyileştirilmesinde, biyoçeşitliliğin değeri konusunda yerel halkın eğitiminde ve başarılı koruma ve doğal alanların muhafazası için yerel ve ulusal teşvikin yaratılmasında yüksek potansiyele sahiptir (Şekercioğlu, 2002).

Kuş gözlemciliğinin etkileri ve rahatsız etmeyi en aza indirmek ve yerel katılımı arttırmak için bazı tavsiyeler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 4. Kuş Gözlemciliğinin Etkileri ve Rahatsız Etmeyi En Aza İndirmek ve Yerel Katılımı Arttırmak İçin Bazı Tavsiyeler

Kuş Gözlemciliğinin Olumlu Etkileri	Kuş Gözlemciliğinin Olumsuz Etkileri	İdeal Kuş Gözlemcilik İçin Tavsiyeler
<ul style="list-style-type: none"> • Kuş çeşitliliği ve yerel kazanç arasında bir bağlantı • Yaban hayatını korumak için ekonomik bir teşvik • Normal turizmle karşılaştırıldığında az etki, daha çok kazanç • Özgün kuş türlerinin yerel kontrolü arttırması • Bilinen turizm bölgeleri dışında ziyaretler 	<ul style="list-style-type: none"> • Çok yaklaşarak ve aşırı kus sesi çalarak kuşların rahatsız edilmesi • Bazı durumlarda yuvaların aşırı taciz edilmesi • Nadir ya da tehlike altından olan türlerin rahatsız edilmesi • Ziyaret nedenli kirlenme ve habitat (yasam ortamı) yok olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Etik kuşçuluğa bağlı kal ve etik kuşçulukta ısrarcı ol • Mümkün olduğunca yuvalardan ve genç bireylerden uzak dur • Tehlike altında ve nadir türlere karşı çok dikkat göster • Teyp kullanmayı ve arazide görünmeyi en aza indir

-
• Arzu edilen türler sayesinde korunmayan alanların korunması	• Gelirin çoğunun yerel halka kalmaması	• Bir kuş seni fark edince daha fazla yaklaşma
• Yerel doğal tarih bilgisinin değerlendirilmesi	• Bölge insanının güvenmesi	• Kurulmuş olan yollara, patikalara ve yürüyüş parkurlarına bağlı kal
• Yerel rehberlerin eğitimi ve istihdamı	• Turizmle bağlantılı olarak kültürel bozulma	• Gözlem ve fotoğraf için teleskop kullan
• Kuşları korumak için gelir elde edilmesi		• Yerel halkı kuşlar ve ekonomik faydaları konularında eğit
• Ornitoloji bilimine yapılan katkı		• Yerel ve az etkili girişimleri destekle
		• Kuş koruma konusunda çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarına katkıda bulun
-

Kaynak: Şekercioğlu (2002, s. 248).

Gözlem sırasında uyulması gereken bir takım kurallar vardır. Bunların başında kuşları rahatsız etmemek gelir. Yuvalama alanlarına girmemek, yumurta veya yuva malzemesi almamak gerekir. Gözlem sonunda bölgede herhangi bir eşya bırakılmamalıdır (KTB, 2020).

Doğa Fotoğrafçılığı

Fotoğrafçılık bir sanat dalı olup doğa fotoğrafçılığı, turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerdeki doğal güzellikler, ilginç manzaralar, günlük yaşam tarzları, kültürel ve folklorik özellikleri yansıtan kareler olarak ilgi çeker (Çelik, 2018). Doğa fotoğrafçılığı çok yönlü sanatsal çabalardan biridir. Uygulayıcıların, doğal dünyadaki sayısız özel konuda flora veya fauna, makro veya mikro ölçekli, gerçekçi veya izlenimci şekilde birçok farklı perspektiften uzmanlaşmalarını sağlar. Olası konular ve uzmanlık alanları doğanın kendisi kadar çeşitlidir (Mittermeier, 2005).

Teknolojik anlamda yaşanan gelişmeler bireylerin farklı alanlara seyahat ederek fotoğraf çekme motivasyonunu artırmıştır. Bunun yanı sıra bireylerin şahsi talepleri ve gittikleri coğrafi alanın özellikleri rekreasyonel motivasyon faktörleri arasında yer almaktadır (Kement ve Bükey, 2019).

Fotoğraf çekmek ve biriktirmek hemen hemen her kültürden insanın takındığı bir davranış şeklidir. Fotoğrafçı, kayda değer görüntüyü seçer, onda gördüğü güzeli başkalarına gösterir, dünyanın gerçekliğini ortaya çıkarma çabasına girer. Böylece de fotoğrafçılık hobiye ve daha ilerisinde

profesyonelliğe dönüşür. Özellikle doğa fotoğrafçılığı böylesi bir çabanın ürünüdür. Mekanik olmanın ötesinde, mananın ta kendisidir. Size ait olmayan bir şeyi resmederek aidiyet kazandırırken, onu gören herkesi de haberdar ederek farkındalığı artırmış olursunuz (Özhancı ve Yılmaz, 2013). Doğa fotoğrafçılığının, destinasyonların doğal zenginliğini tescil etmek ve tanıtmak için önemli bir rol oynadığı ve aynı zamanda çevre bilincinin yaratılmasına da yardımcı olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda doğa fotoğrafçılarının sorumlu davranmaları, doğal alanların tanıtımını kolaylaştırmaları ve doğal sorunlara odaklanmaları beklenmektedir. Doğal sorumluluk, doğa fotoğrafçıları için birincil hedeftir. Böylelikle gezerken doğa üzerindeki etkilerini en aza indirmeye çalışırlar (Çakıcı, Karacaoğlu ve Yolal, 2017).

Yaban Hayatı Gözleme

Son yıllarda koruma bilincinin ve biyoçeşitliliğe olan ilginin artması insanların doğal alanlara yönelik aktivitelerinde hareketlenmeye neden olmuştur. Gününbirlik veya uzun süreli düzenlenen doğal ortamlara yönelik aktivitelerde ziyaretçiler doğa yürüyüşleri esnasında türleri yakından gözlemleyebilmektedir.

Yaban hayatı sahaları birçok bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu sahalar biyoçeşitliliğin devamını sağlamanın yanında farklı turistik aktivitelere de hizmet etmektedir. Ayrıca yapılan faaliyetlerin bireylerin bu sahaları tanınmasının ve anlamasının yanında koruma bilincinin de gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Bir bölgede bulunan endemik canlılar o bölgedeki çekiciliği arttıran bir ögedir. Bu endemik canlılar nadir bulunmaları, o bölgeye özgü olmaları, o iklim çeşitliliğinde yetişmeleri ve çoğalmaları sebebiyle bölgenin cazibesini arttırmaktadır (Eken İnan, 2020). Dünya üzerinde nadir bulunan bitki ve hayvan türlerinin bulunduğu alanları ziyaret ederek bölgedeki türleri yakından görebilme aktivitesi olarak bilinen yaban hayatı gözleme turizminde, doğal alanlara yönelik yapılan ziyaretler esnasında turistlerden gözlem ve incelemelerini doğal yaban hayatına zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirmeleri beklenmektedir. Böyle bir aktivitenin bilinçli ve kurallara uygun gerçekleşmesi hem yaban hayatının devamlılığının korunması noktasında hem de bölgenin gelişmesi açısından önem taşımaktadır.

Tarım/Çiftlik Turizmi

Kent yaşamının olumsuz etkilerinden uzaklaşmak isteyen insanların bir çiftliğe giderek dinlenme, doğal hayatı yakından deneyimleme, doğal ürünler tüketme ve çiftlik yaşamını tecrübe etme istekleri tarım ya da çiftlik turizminin gelişmesinde öne çıkan faktörler arasında yer almaktadır (Aytuğ, 2016). Tarım turizmi, yıllar içinde uygulamada ve isimlendirmede gelişmesine rağmen, turizm araştırmalarında birkaç on yıldır tanınan bir kavram olmuştur. Bu terim, tarıma dayalı cazibe merkezlerini ve olanaklarını tanımlar ve çiftlik turizmini kapsar (Henderson, 2009). Tarım turizmi, özellikle son yıllarda kırsal alanlara

yönelik gelişme gösteren en önemli turizm seçeneklerinden biridir (Türkben, Gül ve Uzar, 2012).

Tarım turizminde, şehir hayatının yoğunluğundan uzaklaşarak köy hayatını deneyimlemek isteyen kişilerin yerel yapılarda konaklayarak, tarımsal ve hayvansal faaliyetlere katılması vb. tüm unsurlarla köy yaşantısına ortak olmasıdır. Köy yaşamının bir parçası haline gelen kişi bunun karşılığında ayrıca bir ücret ödemektedir. Bu nedenle bu eylemler agroturizm olarak adlandırılmaktadır (Gökalp ve Yazgan, 2013).

Tarım turizmi, çiftliklerde veya köylerde tarıma ve hayvancılığa dayalı etkinliklerdir (sebze, meyve, çiçek vb. ürünlerin toplanması, ön işleme çalışmaları, hayvan besleme, hayvansal ürünleri elde etme ve değerlendirme vb.). Turistler, bu etkinlikleri izlemekte ya da bizzat etkilere katılmaktadırlar (Soykan, 1999).

Tarım turizmi, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yörelerde yapılan, kaynakların sürdürülebilirlik doğrultusunda kullanıldığı bir turizm türüdür. Tarım turizmi faaliyetleri, çevre ve çevresel ürünlere verdiği zararın kitle turizmine göre oldukça az olması, ekoloji ve sosyal taşıma kapasitesi gibi sorunlara yeni çözümler getirmesi ve kırsal bölgelerin ekonomik kalkınmasına sağladığı katkılar nedeniyle hükümetlerce de desteklenmektedir (Civelek Oruç, Dalgın ve Çeken, 2015).

Tarım turizmi, yörede yaşayan halkın sosyo-ekonomik açıdan gelişmesine katkı sağlamasının yanı sıra gelirlerinin bir kısmı da doğal değerlerin korunması ve geleneksel kültürlerin yaşatılmasında kullanılmaktadır. Gelecekte, dünya turizm hareketlerinden en fazla karı sağlayacak niteliğe sahip turizm şekli, doğal çevreye zarar vermeyen ona sahip çıkan model olacaktır. Tarım turizmi de bu modelde yer alan turizm çeşitlerinden bir tanesi olmasının yanı sıra gelişmekte olan ülkelerde biyolojik çeşitlilik ve ekosistemi korumaya katkıda bulunmaktadır (Türkben, Gül ve Uzar, 2012).

Agroturizm yapmak için gerekli planlama kriterleri ise;

1. Karayolları Genel Müdürlüğü ağındaki ana yollara, 1 kilometre mesafedeki tarım arazilerinde organik tarım ve hayvancılık yapılamaz.
2. Ağır sanayi tesisleri, reaktörler, hidrolik ve termik enerji santrallerine, maden işletmelerine, kentsel atıkların toplu olarak bırakıldıkları alanlara 3 kilometre mesafedeki tarım arazilerinde organik tarım ve hayvancılık yapılamaz.
3. Burada bahsedilen hususlar dışında, çevre kirliliğinden şüphe duyulan alanlarda organik tarım ve hayvancılık yapılıp yapılmayacağına, konu uzmanının raporu istenerek kontrol ve/veya sertifikasyon kuruluşu tarafından karar verilir (Gökalp ve Yazgan, 2013).

Ekoturizmin gelişimi, doğal ve kültürel çevreyi anlayan, ekosistemin bütünlüğünü koruyan ve aynı zamanda yerel halk için faydalı olan doğal kaynakların korunduğu, yerel halk için ekonomik fırsatlar yaratan doğal

alanlara yapılan anlamlı seyahatin bir parçası olarak çiftlik turizminin popülerite kazanmasına sebep olmuştur (Ahmadova ve Akova, 2016). Çiftlik turizmi, genellikle kırsal ekonomileri canlandırmak ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için sürdürülebilir bir kalkınma seçeneği olarak önerilmiştir ve büyük ölçüde içsel büyüme potansiyelleri üzerine inşa edilmiştir (Gössling ve Mattsson, 2002).

Çiftlikte çeşitlendirmenin çeşitli biçimleri arasında agroturizm genellikle çiftlikler ve kırsal alanlar için gelişme potansiyeline sahip olarak belirtilir. Özellikle, agroturizmden istihdamı teşvik etmesi, ek gelir sağlaması, kırsal topluluklarda sürdürülebilir istikrarı teşvik etmesi ve ayrıca iyi yönetilen bir kültürel manzaraya katkıda bulunması beklenmektedir (Slavic ve Schmitz, 2013).

Jeomorfolojik Oluşumları İzleme (Jeoturizm/Mağara Turizmi)

Doğal süreçlerin sunduğu görsel güzellikler mağaraların turizm açısından tercih edilmelerinin en büyük sebebidir. Bununla beraber eski zamanlarda insanların mağaraları barınak olarak kullanması kültürel açıdan, mağara içinde nem oranının yüksek olması ise sağlık açısından mağara turizmini çekici kılmaktadır (Coşkun, Aydın, Coşkun, Öztekin ve Taşoğlu, 2020, s. 237).

Son yıllarda ekoturizmin bir çeşidi olan mağara turizmi ve bu turizm aracılığıyla jeolojik miras alanlarının değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Jeolojik miras niteliğindeki alanların, hem yerkürenin oluşumunun daha iyi anlaşılması, hem de bu bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemi oldukça fazladır (Akpınar Külekçi ve Sezen, 2018). Bir ekoturizm aktivitesi olarak mağara turizmi 20. yüzyılın ikinci yarısından bugüne kadar her geçen yıl adından daha fazla bahsedilen bir turizm çeşidi olmuştur. İlk yıllarda sadece gençlerin keşfetme ve heyecan dürtüleriyle katıldığı sportif mağaracılık aktiviteleri, ilerleyen yıllarda turizmin sürdürülebilirliğine yardımcı olması ve doğal/kültürel değerlerin koruma/kullanma dengesine katkıda bulunması sebebi ile çok daha fazla kişinin ilgisini çeker hale gelmiştir. Günümüzde macera amaçlı gezilerden sağlık arayışına kadar pek çok farklı faktör insanları mağara turizmine yönelik güdülemekte ve mağara turizmine katılan kişi sayısı her geçen yıl artış göstermektedir (Akdağ, 2013). Rekreasyon değeri genellikle vadilerde, dağlık arazide, şelalelerde, plajlarda veya kireçtaşı alanlarında bulunan mağaralarda yürüyüş yapmaktan, kamp yapmaktan ve mağaralarda kayıkla gezmekten hoşlananlarla ilgilidir. Kültürel değeri ise batıl inanç ritüelleriyle, bölge sakinlerinin inançlarıyla ve istekleriyle, geleneksel anlamı, tarihi ve arkeolojik kayıtlarıyla bağlantılıdır (Kim, Kim, Park ve Guo, 2008).

Bir bölgenin jeolojik mirası aynı zamanda o bölgenin kültürel mirası konumundadır. Bölgenin fiziki anlamda oluşumu, gelişimi, bölgede yaşamış ve yaşamakta olan canlı çeşitliliği, geçmişte yaşanan doğa olayları gibi birçok unsur hakkında bilgi jeolojik ve jeomorfolojik kaynaklardan edinilmektedir.

Söz konusu kaynaklar üzerindeki en önemli sorun bu alanların önemlerini yitirip yok olmasıdır. Jeoparkların önemi jeolojik, jeomorfolojik ve coğrafi zenginliğin korunması ve gelecek nesillere aktarılması noktasında ortaya çıkmaktadır. Jeoturizm, jeolojik mirasın korunması adına projelerinin geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir unsurdur. Diğer yandan jeoturizm, turistik ürünün çeşitlenmesine ve yeni iş kollarının gelişimine katkı sağlamanın yanında (Diker, Deniz ve Çetinkaya, 2016), jeoturizm faaliyetlerine ve tesislerine hizmet etmek için yerel halkın rehber veya personel olarak istihdam edilmesine de olanak sağlar. Konaklama sektörü istihdam fırsatları, etkinlikler, perakende satış ve hizmetlerin sağlanması yoluyla yerel topluluklara katkıda bulunma potansiyeline sahiptir (Newsome ve Dowling, 2010).

Bölgesel ve küresel jeopark ağları uluslararası alanda hızla genişlemektedir. Kuruluşları için önemli itici güç, jeoturizm yoluyla yerel topluluk kalkınması veya jeolojik ilgi alanlarına dayanan turizmdir. Jeoturizm, sürdürülebilir kalkınma için güçlü bir araç olabilir, ancak etkili bir şekilde yönetilmezse, jeoturizm kaynaklarına doğrudan bir tehdit oluşturabilir (Newsome, Dowling ve Leung, 2012). Örneğin, jeoturizm amacıyla kullanılmasına karar verilen bir mağarayı gelişi güzel kullanıma açmak, mağaranın ve mağara içi şekillerin geriye dönüşü olmayan derecede tahrip olmasına ve ziyaretçilerin can güvenliği açısından büyük riskler doğmasına yol açar. Bu nedenle gerek mağaranın korunması ve ziyaretçilerin güvenliklerinin sağlanması ve gerekse işletme kalitesini sürekli yüksek tutmak için, birçok düzenlemeyi içeren “Mağara Uygulama Projesi”nin hazırlanması gerekir. Bu proje koruma ve kullanım dengesini esas alır ve jeolog, jeomorfoloj, inşaat mühendisi, işletmeci, peyzaj mimarı gibi kişiler tarafından hazırlanır (Arpacı, Zengin ve Batman, 2012).

1.5.8.2. Eğlenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri

Eğlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri, maceraya dayalı ekoturizm aktiviteleri ve sportif aktiviteler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Maceraya dayalı ekoturizm aktiviteleri dağcılık, safariler (at/cip), balon turizmi, yamaç paraşütü ve akarsu turizmidir (kanoculuk ve rafting). Sportif aktiviteler ise, bisiklet turizmi, sualtı dalışı (scuba diving), atlı doğa yürüyüşü, sportif olta balıkçılığı, trekking ve hiking (doğa/dağ yürüyüşü), av turizmidir.

Dağcılık

Dağcılık sporu yürüyüş, tırmanış ve kampçılığı içinde barındıran, karda, kayada, buzda yazın veya kışın yapılan daha çok yarışma niteliği değil yardımlaşma içeriği olan zirve yönelimli bir spordur (Karayol, 2013). Maceraya dayalı turizm aktivitelerinden olan dağcılığı, rekreasyonel olarak yapılan dağcılık turizmiyle spor olarak yapılan dağcılık faaliyetini ayırt etmek gerekir. Rekreasyonel faaliyet olarak yapıldığında daha az risk daha çok eğlence içerirken, spor olarak yapılan dağcılık daha fazla risk ve amaç

içermektedir. Dağcılarının belirledikleri hedeflere ulaşmak istemelerinin tutkusu onların motivasyon ve risk alma kabiliyetlerini artırır.

Dağcılık sporu, insanların boş zamanlarını Alp Dağları'nda doğa yürüyüşleri yaparak değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkmıştır. İlk başlarda az sayıda insanın yaptığı bu spor dalı, zamanla kulüplerin kurulması ve daha fazla insanın ilgisini çekmesi ile popüler bir rekreasyonel aktivite haline gelmiştir. Günümüzde dünyanın birçok farklı bölgesinde milyonlarca insan bu spor dalı ile ilgilenmekte ve düzenli olarak doğa yürüyüşleri, kaya tırmanışı vb. faaliyetlere katılmaktadır. Özellikle profesyonel dağcılar, tırmanış yapmak amacıyla sık sık farklı ülkelere seyahat etmektedir. Bu sebeple dağcılık, bir spor olmaktan çıkıp kitlesel bir turizm hareketi halini almıştır. Dağcılık turizmi, turizm endüstrisi içinde hızla gelişmektedir. Dağcılık faaliyetleri, yapıldıkları destinasyonların gelişimine önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir (Tanrısever, Kara ve Pamukçu, 2018).

Dağlar, muhteşem manzarası, görkemli güzelliği ve eşsiz güzellik değerleriyle turistler için en popüler destinasyonlardan biridir. Dağlarda turizmin gelişmesi, sürdürülebilir ekonomik kalkınma girişimleri ve çevrenin korunması yoluyla insanların yaşam kalitesinin genel olarak iyileştirilmesine yönelik odak noktasında kilit bir faktör olabilir. Sosyo-ekonomik ve çevresel açıdan, dağlık bölgelerde turizm karışık bir nimettir: bir sorun kaynağı olabilir, ancak aynı zamanda birçok fırsatta sunar (Nepal ve Chipeniuk, 2005). Şüphesiz ki bu durum, dağlık alanlardaki nüfusun yarısından fazlasının yoksulluk içinde yaşadığı And Dağları, Himalayalar ve Afrika'daki dağlık alanlardaki toplumlar için son derece önemlidir. Çünkü turizm, bu marjinal alanlardaki yerel ekonomiye katkı sağlamakta, bu da doğrudan ulusal ekonomiye yansımaktadır. Dağcılığa dayalı turizm için büyük yatırımlar gerekmemektedir. Dağ turizmindeki sermaye, dağın ve doğanın kendisidir (Somuncu, 2004).

Dağ turizminin sürdürülebilir olması için bazı kilit unsurlar şu şekildedir:

- Dağ topluluklarında turizm rotalarının kurulması, turizmle ilgili girişimcilik faaliyetleri yoluyla yoksulluğun azaltılması için fırsatlar sağlar,
- Sürdürülebilirliği yönetmeye yönelik göstergeler, ilgili tüm paydaşlara danışılarak geliştirilmelidir,
- Dağ ortamları ve kültürleri kırılığandır, turizmden büyük ölçüde olumsuz etkilenebilir. Dağ rotası yöneticileri, olumsuz etkileri hafifletmek ve olumlu etkileri en üst düzeye çıkarmak için yöntemler geliştirmelidir,
- Sürdürülebilir bir dağ turizmi planı tasarlarlarken yerel topluluğu dahil etmek zorunludur,
- Turizm, dağ çevresindeki yoksulluk için her derde deva değildir. Yoksulluğun azaltılması için sürdürülebilir turizm ilkelerine göre planlama ve geliştirme yapılmalıdır (Mutana ve Mukwada, 2018).

Safariler (At/Cip)

Safariler at veya cip safari olarak yapılabilen, coğrafyaları, kültürleri veya vahşi yaşamı keşfetmek için uygun coğrafi ortamlarda gerçekleştirilen turistik bir faaliyettir. Son yıllarda farklı tür hayvanlarla (fil gibi) veya araçlarla da gerçekleştirilmekte olan bu aktivite macera sever turistler tarafından tercih edilmektedir. Genellikle Afrika ülkelerine yönelik gerçekleştirilen safari turları yaban hayatını ve vahşi yaşamı deneyimleme amaçlı gerçekleştirilmektedir.

Doğal ve tarihi güzelliklerin bulunduğu turizm bölgelerinde atlı doğa gezisi etkinlikleri turistler için bir cazibe unsuru olabilmektedir (Şengül ve Genç, 2016). Binicilik turizmi olarak adlandırılan atlı doğa gezileri sırasında turistler doğayla baş başa olmanın ve ata binmenin keyfini bir arada yaşayabilmektedir.

Yaban hayatı turizmiyle ilişkili olan safari olumlu ve olumsuz etkiler barındırmaktadır. Safari sırasında yapılan avcılık veya çevresel tahrip yüksek koruma değerine sahip doğal hayata zarar verebilmektedir. Safari turlarının doğal alanlara zarar vermeden plan ve program çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Balon Turizmi

Uçuş için hava şartlarının uygun olduğu zamanlarda, yörenin sunduğu doğal güzellikleri yüksekte deneyimleyebilme fırsatı sağlayan balon turizmi turistler için ilgi çeken aktivitelerden biridir.

Doğada ve açık hava ortamında gerçekleştirilen bir etkinlik olarak tanımlanan macera turizmi türlerinden biri balon turizmidir. Balon turizmi, katılımcılara egzotik bir bölgeyi havadan daha geniş ve daha güzel bir açıyla, ilginç ve heyecan verici şekilde seyir imkânı sunan ve belirli düzeyde risk ve kontrollü tehlike içeren macera turizmi kapsamındaki deneyimlerden biridir (Can ve Üst Can, 2019). Dünyada ilk ortaya çıkışı 18. yüzyıl sonlarına uzanmaktadır. Uzun yıllardır bireysel sportif amaçlı yapıldığı gibi, turistik yörelerdeki yerel etkinliklerde balonla kent turları düzenlenmektedir. Balon, içerisinde doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalanır (KTB, 2020).

Balon turları incelendiğinde pahalı bir aktivite olduğunu görmek mümkündür. Bu turlardan bazı örnekler aşağıdaki gibidir.

- *Gstaad-İsviçre*: Her yılın ocak ayında yapılan Chateaud'oex Uluslararası Balon Festivali kapsamında katılımcılar kişi başı saatlik 600 dolar ile İsviçre Alplerine doğru yolculuk yapmaktadır.
- *Serengeti-Tanzanya*: UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Serengeti Milli Parkı'nda balon safarisi denilebilecek bir deneyime kişi başı saatlik 500 dolar vererek katılmak mümkündür.
- *Masai Mara-Kenya*: Düzenlenen balon turlarıyla Kenya'daki yaban hayatını gözlemlemenin bedeli kişi başı saatlik 450 dolardır.
- *Loire Valley-Fransa*: Loire Valley'de bulunan kaleleri, üzüm bağlarını, Nivernais Kanalı'nı havadan kişi başı saatlik 400 dolar karşılığında izlemek mümkün olmaktadır (Genç ve Şengül, 2016).

- *Nevşehir-Türkiye*: Kapadokya'nın en popüler aktivitelerinden olan balon turuna katılarak peribacalarının büyüğü atmosferini deneyimlemek isteyen turistler bu aktiviteye ortalama kişi başı saatlik 200 euro karşılığında katılabilmektedir.

Yamaç Paraşütü

Doğa temelli turizm etkinlikleri içerisinde yamaç paraşütü olarak bilinen etkinliğin özellikle son yıllarda sadece profesyonel hedef gruplarına değil çok daha geniş bir turist grubunun (iç ve dış turist) katıldığı önemli bir etkinlik olarak öne çıktığı görülmektedir (Pirselimoglu Batman ve Demirel, 2015). Diğer havacılık dallarından farklı olarak insanların dikkatini ve ilgisini çeken özelliklerinden dolayı da dünyada sanayi ürünü konumuna gelmiştir. Bu özelliklerinden en önemlileri bireysel olarak yapılabilmesi ve aynı zamanda bir doğa sporu olmasıdır (Karademir ve Güven, 2016).

Motorsuz ve basit hava aracı olan yamaç paraşütü hava akımları sayesinde süzülerek uçabilmektedir. Yüksek bir tepeden eğime doğru koşarken havalanarak süzölmeye başlayan paraşüt pilotun yeteneğine bağılı olarak saatlerce havada kalabilmektedir.

Yamaç paraşütü macera sever turistler tarafından uğma deneyimini yaşamak amaçlı tercih edilmektedir. Uğmanın ucuz ve kolay yolu olarak tercih edilen yamaç paraşütü ayrıca yeryüzünü kuşbakışı olarak izlemenin de pratik yoludur.

Akarsu Turizmi (Kanoculuk ve Rafting)

Kanoculuk ve rafting, doğal yeryüzü kaynağı olan akarsularda gerçekleştirilen su sporlarıdır. Bu sporları gerçekleştirebilmek için kano denilen uç kısımları suyu yaracak şekilde sivri olan ve iki kişilik kullanıma uygun botların olması gerekmektedir. Aynı şekilde rafting için ise raft denilen daha geniş yüzeyle ve daha çok sporcuyu alabilecek şişme, akarsuyun gücüne dayanıklı botların olması gerekmektedir. Bu sporlar turistlerin coğrafya ile bütünleşmelerini sağlarken, coşku içinde ve takım ruhu ile güçlüklerin üstesinden gelmelerine de vesile olacaktır (Eken İnan, 2020). Rafting herhangi bir beceri ya da fiziksel kondisyon gerektirmediğinden, dileyen herkes tarafından bu spor yapılabilir. İlk iki derece için yüzmeyi bilmek gerekemeyebilir ancak adrenalin isteyen bir rafting yapabilmek için yüzme bilmek şarttır. Ayrıca bu sporda katılımcıları yönlendirecek ve bilgilendirecek bir rehber olması gerekir (Taş, 2012).

Kano düz tipli, tek bir pagayla yüröyen, hafif ve portatif bir tekneyle genellikle göllerde ve debisi çok yüksek olmayan akarsularda yapılan bir doğa sporu çeşididir (Kızılırmak, Kaya, Yıldız ve Kurtulay, 2017). Profesyonel kanolar genellikle tek kişiliktir ve debisi yüksek akarsularda kullanılır. Burada amaç doğayla girilen mücadeleden galip çıkabilmektir. Eğlence amaçlı kanolar ise "Kızılderili tipi kano" diye adlandırılan, günümüzdeki profesyonel kanolara ilham kaynağı olmuş, çoğunlukla 3 kişi tarafından kullanılan gezi tipi

kanolardır. Profesyonel kanoları kullanmak için belirli bir süre ve nitelikte eğitim almış olmak gerekiyken Kızılderili tipi kanoları kullanmak için daha kısa süreli eğitimler yeterli olmaktadır. Çünkü bu kanolar durgun sularda kullanılmaktadır. Talimatlara uyulması ve takım arkadaşlarıyla uyum yeterlidir. Burada amaç sadece hızlı bir şekilde yol almak değil bir yandan da çevredeki doğal güzelliklerin farkına varabilmektir (Ülker, Kılıçarslan ve Derman, 2012).

Bisiklet Turizmi

Bisiklet çevreye duyarlı, aktif ve sağlıklı yaşam biçimini destekleyen güvenli bir ulaşım aracıdır. Bisiklet ulaşım aracı olmasının dışında turistik faaliyetlerde de kullanılmaktadır. Bu faaliyetlerin gittikçe daha fazla talep görmesi bisiklet turizmi kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bisiklet turizmi, farklı bireylerin farklı alanlardaki ilgilerini farklı yerlerden gelerek aynı ortamda birleştirdiği ve bireylerin bir grup şeklinde hareket ettiği bir turizm çeşidi olarak da tanımlanabilir (Özyazıcı, 2018).

Doğa, kültür, spor ve seyahatin bileşimi olan bisiklet turizminin önemi gittikçe artmakta ve bisiklet etkinliklerine yönelik yoğun bir ilgi oluşmaktadır. Bisiklet turizmine yönelik artan talebi karşılamak üzere turizm işletmeleri, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri bisiklete ilişkin altyapıya yatırım yapmaya, rotalar geliştirmeye ve etkinlikleri çoğaltmaya başlamışlardır (Çelik Oğuz ve Özbek, 2018). Bisiklet turları için dünyanın her yerinde bisiklet rotaları belirlenmiştir. Böylece hem kırsalda hem kırsal dışında bu turlara katılmak ve uzak mesafelere bisiklet sürüşleriyle ulaşmak mümkün hale gelmektedir (Eken İnan, 2020).

Turizm açısından bakıldığında özellikle sürdürülebilirlik kavramının ön plana çıkmasından sonra insanların tatil anlayışındaki değişimin sonucu olarak bisikletli ulaşımın ve bisikletli aktivitelerin ivme kazandığını söylemek mümkündür (Şengül ve Genç, 2016).

Bisiklet turizmi, spor turizmi başlığı altında değerlendirilmesine karşın, bisikletin diğer spor turizmi türlerinden ayrıldığı bir takım noktalar bulunmaktadır. Bisiklet turizminin diğer spor turizmi türlerinden ayrılmasının temel noktalarından bir tanesi, bisikletin ayrıca doğa dostu bir ulaşım aracı olarak karşımıza çıkmasıdır. Diğer spor türlerinin genelinde ulaşım aracı olarak kullanılabilecek bir yöntem bulunmamaktadır (Soyalp, 2017).

Bisiklet turizmini karakterize eden parametreler şunları içerir (Lamont, 2009):

- Bisiklete binme deneyiminin bir kişinin ev bölgesinden uzakta gerçekleşmesi,
- Bisiklet turizmi tek günlük veya çok günlük gezi sürelerine kadar uzayabilir,
- Bisiklet faaliyetinin doğası rekabetçi değildir,
- Bisiklet gezisi gezinin ana amacı olmalıdır,

- Bisiklete katılım yalnızca aktif bir bağlamda gerçekleşir,
- Bisiklet turizmi, rekreasyon veya boş zaman biçimidir.

Sualtı Dalışı (Scuba Diving)

İnsanlar tarihin en eski dönemlerinden beri denizi ve sualtını merak etmişlerdir. İnsan doğasından gelen bu merak turizm yatırımcılarını cezbetmiştir. Var olan arkeolojik ve doğal dokunun dışında sualtında turizm amacıyla hazırlanmış sualtı turistinin ilgisini çekecek, bölgenin turizm potansiyelini arttıracak insan yapısı unsurlar günümüz turizminin önemli girişimleri arasında öne çıkmaktadır (Erkurt ve Paker, 2014).

Sualtı dalış turizmi sualtı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetleri içine alan bir turizm çeşididir. Sualtı dalış turizminin gelişimi üzerinde kıyı ve sualtı jeomorfolojisi, iklim, deniz flora ve faunası, sualtı arkeolojisi, liman hizmetleri ve konaklama gibi fiziki ve beşeri altyapının etkisi bulunmaktadır (Yaşar, 2011). Eğlence amaçlı sualtı dalışı, uluslararası turizm pazarının önemli, büyüyen bir bileşenidir ve doğal deniz alanlarına büyük ölçüde bağımlıdır (Davis ve Tisdell, 1996).

Önceleri zorlu bir macera faaliyeti olarak kabul edilen bu etkinlik artık artan bir çekiciliği olan yumuşak bir macera faaliyeti olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Daha verimli ve güvenli ekipmanlar sayesinde eğlenceli hale gelen bu faaliyetten gelişen teknoloji sorumludur (Musa ve Dimmock, 2017).

Turizm çeşitleri arasında önemli yeri olan dalış turizminin geliştirilmesi için çevrenin ve su altının korunması gerekmektedir. Dolayısıyla bu konu üzerinde yerel halkı bilgilendirilmesi için projelerin yapılması ve eğitimlerin verilmesi ihtiyaç halini almaktadır. Turizmin sürdürülebilirliği açısından sualtı dalış faaliyetleri ve ekosistemin korunması konusunda yerel halkın ve turistlerin bilinçlendirilmesi, kuralların belirlenip yasaların sıkı bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Yarmacı, Keleş ve Ergil, 2017).

Atlı Doğa Yürüyüşü

Rekreasyon amaçlı gerçekleştirilen atlı doğa yürüyüşü (horse trekking), genellikle belirlenmiş bir güzergahta (orman, plaj vb.) ve bir program dahilinde at üzerinde gezinti yapmaya dayanan ve macera turizmi olarak tanımlanan fiziksel bir aktivitedir.

Doğal güzelliği, bitki örtüsü, topoğrafyası, sosyo-kültürel özellikleri, tarihi dokusu bakımından farklı özellikler taşıyan alanlarda günü birlik veya birkaç günlük gezi programları aracılığıyla gerçekleştirilen atlı doğa yürüyüşleri bir ekoturizm faaliyetidir (Sezen, Yılmaz ve Akpınar Külekçi, 2011).

Keşfetmeyi amaçlayan ve ekoturizm çeşitliliği içinde var olan atlı doğa yürüyüşü son yıllarda sıkça gündeme gelmektedir. Atlı doğa yürüyüşü özellikle tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu bölgelerin keşfedilmesini ve doğaya

dokunmayı sağlar. Binicilik sporu, diğer canlılarla yapılabilen tek spordur. Herhangi bir ulaşım aracı ile ulaşılması zor olan ve bakır kalan birçok doğal güzellige at yürüyüşü ile ulaşılabilir. Dahası, binici atın üzerinde geniş görüşle farklı bir bakış açısı kazanır (Yılmaz ve Goncagül, 2016).

Sportif Olta Balıkçılığı

Yıllar itibariyle turizm hareketliliğinin günden güne artmasıyla beraber daha spesifik bir sektör olarak balıkçılık turizmi gelişmeye başlamıştır. Rehberler, tekne sahipleri ve bazı seyahat acentelerinin sektöre girmesiyle birlikte özellikle denize kıyısı olan destinasyonlarda balık avlama turları düzenlenmeye başlamıştır. Bununla beraber balık avlama turnuvaları ve yarışmalar düzenlenerek de turizmde yeni ve gelişen destinasyonlar için önemli bir ürün çeşitlendirme fırsatı yaratılmaktadır (Bezirgan, 2019).

Sportif olta balıkçılığı maddi ve ticari kazanç gütmeyen, eğlence amacıyla yapılan bir hobi uğraşdır. Bundan dolayı, sportif olta balıkçılığında yakalanan su ürünlerinin alıkonmayıp, verilecek en az zararlar yaşam ortamlarına geri bırakılması etik olarak zorunludur. Çünkü sportif olta balıkçısı bu uğraşı hobi olarak yaptığı için bu yolla elde edeceği besine veya gelire gereksinimi yoktur. Zaten bu hobi ciddi maliyetli bir aktivitedir. Dolayısıyla sportif olta balıkçılığında da zamanla amaç değişmiştir. Yalnızca beslenmeye yönelik avcılıktan ziyade sanayileşen dünyada, insanlar için stresten uzak tabiatla bütünleşebilecekleri hem eğlence hem de spor yapabilecekleri alanlar yaratılmaya başlanmıştır. Tüm dünyada yaygın bir şekilde yapılan sportif olta balıkçılığı turizm kapsamında da değerlendirilebilir ve ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlar. Ancak popüler hale gelen bu avcılık faaliyeti bilinçsiz yapıldığında balık popülasyonlarına ciddi zararlar verebilmektedir (Yıldırım ve Akamca, 2018).

Trekking ve Hiking (Doğa/Dağ Yürüyüşü)

Turizm ve rekreasyon etkinlikleri içerisinde yapılması kolay olan ve her yaş grubuna hitap eden trekking etkinliği gerek yöre halkının kalkınmasına gerekse etkinliği yapan insanların doğa ile baş başa kalabilmelerine ve ortamı daha yakından tanıyabilmelerine fırsat tanımaktadır (Açıksöz, Topay ve Aydın, 2006). Trekking özellikle doğanın yakından görülerek, detaylı incelenerek, sürekli güç sarf edilerek ve irade gösterilerek yapılan bir yürüyüş ve keşif aracı olduğu için araçlarla yapılan doğa turlarına göre daha üstündür. En önemli özelliği de kişinin iradesini ve dayanıklılığını kuvvetlendirmesidir (Bekiroğlu, 2008).

Çeşitli trekking tipleri ve bunlara bağlı zorluk dereceleri vardır. Trekking ismi genel olarak kullanılsa da farklı çeşitleri ve yan stilleri vardır. Klasik ve asıl trekking yürüyüşünün içinde rehberin yanı sıra yardımcı rehber, yük hayvanları veya taşıyıcı insanlar ve aşçı bulunmaktadır. Ama daha çok yapılmakta olan trekking, yürüyüşçünün yükünü tamamen kendisinin taşıdığı, meşakkatine de kendisinin katlandığı türdür. Çok yapılmayan iki trekking

türünün birincisi keşif/macera yürüyüşleri, ikincisi de daha çok zorlu çıkışları içeren devamlı yükselerek yapılan dağcılık gibi olan trekkingdir (Eskiyörük, 2013).

Av Turizmi

Av turizmi, turizmin değişik bir uygulama şekli olup, av ve yaban hayatı kaynaklarının denetim altında yerli, yabancı avcılarının kullanımına sunulmasını, bu kaynakların rekreasyonel ve turistik yönlerden değerlendirilerek ülke turizmine ve ulusal ekonomiye katkıda bulunmasını amaçlayan etkinliklerdir. Diğer bir ifadeyle, avcı niteliğine sahip kişilerin avlanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere belirlenmiş ilkelerle yaptıkları etkinliklerdir. Av turizmi içinde önemli bir yere sahip olan avcılık, doğaya dönüş özlemi içinde bulunan günümüz insanını monotonluktan uzaklaştırarak değişik gereksinimleri gidermektedir (Ulusoy, 2015).

Av turizmi, avcı niteliklerine sahip kişilerin avlanma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenmiş kurallarla yaptıkları etkinliklerdir. Yaban hayvanlarının avlanmaları izne bağlıdır. Avlanmasında sakınca olmayan hayvan türleri bedeli karşılığında avcılarının hizmetine sunulur (Çelik, 2018).

Av turizmi bir takım teknik özellikler gerektirmektedir. Bunu yapacak turistlerin ihtiyaç duyduğu donanım ve araçların mermiden, rehber, giyilecek ayakkabıdan arazi taşıtına kadar her birinin av turizmi için tasarlanmış olması gerekmektedir. Av turizmi, av bayisinden markete, tüfek firmalarından av bölgesindeki halka kadar hızlı ve sıcak bir ekonomik döngü oluşturmaktadır. Böylelikle ülke ekonomisine hem döviz girmekte, hem de sıcak para dönmektedir (Özer, 2015).

Bugün birçok ülkenin varlıklı avcıları, değişik yaban hayvanı türleri ile karşılaşmak ve serüven yaşamak amacıyla kendi ülkeleri dışında avlanmayı tercih etmektedirler. Yine birçok ülke, yabancıların taleplerini karşılamak ve döviz geliri elde etmek amacıyla avlaklarını yerli ve yabancı avcılara açmaktadır (Şafak, 2003). Yeterli popülasyona sahip av hayvanlarının avına izin vererek ülke ekonomisine katkıda bulunmak av turizminin en önemli amacıdır. Av turizmi, tarım ve ormancılık gibi geleneksel kırsal sektörlerde ilave istihdam ve gelir getiren bir sanayi olarak görülebilir (Demir ve Caner, 2016).

1.5.8.3. Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri

Kamp/karavan turizmi ve yayla turizmi dinlenmeye dayalı ekoturizm aktivitelerindedir.

Kamp/Karavan Turizmi

Kamp yaşamının yaygın biçim aldığı ilk ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nde "camp" sözcüğü çadır ya da baraka biçimindeki konaklama yeri, "camping" ise bu konaklama yapılarında sürdürülen ortak yaşam olarak tanımlanmıştır (Topay ve Koçan, 2009). Bireylerin farklı bir turizm çeşidini

tecrübe etme, rutin hayattan uzaklaşma ve doğa ile iç içe olma gibi istekleri doğrultusunda kamp turizminin günümüzde oldukça tercih edilen bir alternatif turizm çeşidi olduğu düşünülmektedir (Şalk, Dumanlı ve Köroğlu, 2018).

Kampçılık faaliyeti çadır, karavan vb. alternatif konaklama imkânlarıyla gerçekleştirilmektedir. Çadırın kurulduğu, karavanların park edildiği ve temel ihtiyaçların karşılandığı alanlara kamping denilmektedir. Karavan konaklamaları büyük oranda kamping alanlarında gerçekleştirildiği için doğaya dayalı bir turizm türü olarak 'kamp ve karavan' turizmi şeklinde değerlendirilmektedir (Şengel, Genç, Işkın, Ulema ve Uzut, 2020).

Doğa sporlarının ayrılmaz bir parçası olan kampçılık, insanda heyecan ve coşku yaratarak katılımcısını kendine bağlayan bir aktivitedir. Her sportif aktivitede olduğu gibi kampçılıkta da uyulması gereken kurallar vardır. Doğada karşılaşılabilecek bazı olumsuz durumların üstesinden gelinebilmesi için bu aktiviteyi profesyonel bir biçimde yerine getirmek gerekmektedir (Kızılırmak, Kaya, Yıldız ve Kurtulay, 2017).

Kamp faaliyetlerinde bilinçli tüketim, kamp alanlarının dikkatli kullanılması gibi hususlar incelenmesi gerekli ve önemli konulardır. Gelecek nesillerin bu doğal ortamların korunması, flora ve faunanın sürdürülmesi için doğaya müdahale etmeden kamp faaliyetlerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Kamp alanlarında doğal ortamın korunmasından sadece kampçılar değil, kamp alanlarının işleticileri de sorumludur. Kamp işletmecileri bu sorumluluğu üstlenirken, belirli bir hizmet kalitesi standartlarını yakalamış olmaları ve belirli bir müşteri tatmin düzeyini yakalamaları gerekmektedir (Başarangil ve Öztürk, 2019).

Yayla Turizmi

Günümüzde yoğun ve plansız kentleşme ile birlikte, trafik yoğunluğu, hava kirliliği ve gürültü kirliliği gibi nedenlerle yeşil alanların azalması, doğaya olan özlemi arttırmış, doğa ile iç içe olmak isteyenler için yeni bir turizm alanı olan yayla turizmi kavramı geliştirilmiştir (Haznedar, 2016). Doğa temelli turizm anlayışı ile düşünüldüğünde yaylaların yemyeşil bitki örtüsü, soğuk suları, doğal oluşum gölleri, tabiatla iç içe dinlenme imkânı, her yaylanın kendine özgü mimarisi bu alanların çekiciliğini arttırmaktadır (Eken İnan, 2020).

Yaylalar, son yıllarda rekreasyonel amaçlı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde şehirlerde yaşayan insanlar çevre kirliliğinden bunalıp doğal ortamlara yönelmektedirler. Yaylalar kirlenmemiş havası, yazın en sıcak günlerde ferahlatıcı serinliği, billur gibi soğuk suları, çok çeşitli bitki örtüsüne sahip olması, doğanın tabii ortamlarında yetişen hayvanlardan elde edilen gıdaları, doğal meyve ve sebzeleri, flora ve fauna zenginlikleri, hidrografik güzellikleri, sosyal ve kültürel değerleri, çeşitli spor etkinlikleri, şifalı suları ve şahane manzaralarıyla bölgelerin turizm çekim merkezi ve gözde mekânlarıdır (Çelik, 2018). Yaylaların bulunduğu sahalarda, son yıllarda doğal ortamlarda tatil yapmak isteyen, sessizliği ve sakinliği arzu eden insanların dikkatlerini

çekmektedir. Yaylalar, kendilerine klasik turizm faaliyetlerinden sıkılan ve doğayla baş başa kalmak, yayla kültürünün somut örneklerini görmek isteyen ziyaretçilerin yaylalara yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda yayla sahalarının turizme açılması, yaylalardaki turistik çekiciliklerinin ziyaretçilerin ilgi ve beğenilerine sunulması, yaylalardaki turistik aktivitelerin canlandırılması söz konusu olabilmektedir (Sezer ve Kılıç, 2015).

Deniz, güneş ve kum sözcükleriyle özdeşleşen klasik turizm faaliyetinin sıradanlığından kaçan insanların son yıllarda yayla turizmi gibi alternatif turizm aktivitelerine yöneldikleri gözlenmektedir. Sadeliğin, doğallığın, serinliğin ve temiz havanın bulunduğu yayla ortamları, bu tür insanlar için en önemli çekim noktalarını meydana getirmektedir. Bütün bu doğal cazibelerinin yanı sıra geleneksel yaşamın ve kültürel çekiciliklerin de bulunması, yaylaları turizm seyahatlerinin aranan yerleri haline getirmekte ve yayla turizminin canlanmasına vesile olmaktadır (Sezer, 2016).

1.5.9. Ekoturizmin Etkileri (Fayda/Zarar)

Son yıllarda, küresel ölçekte insanların turizme yönelik beklentilerinde farklılaşmalar görülmektedir. Örneğin, bazı pazarlarda 3S'nin (Sea-Sand-Sun) yani Deniz-Kum-Güneş üçlüsünün yerini doğa ve ekoloji temelli, sürdürülebilirlik ve sorumluluk unsurlarını içeren turizm türleri almaya başlamıştır. Buna bağlı olarak gelişen 3E (Entertainment-Exciment Education) yani Eğlenme-Heyecan-Eğitim üçlüsü, yeşil yaşam tarzı ve artan ekolojik problemlere yönelik farkındalık ile eşleşmektedir. Ayrıca, Alpler Bölgesinde 4L (Landscape-Leisure-Learning-Limit) yani Manzara-Boş Zaman-Öğrenme-Limit dörtlüsü ile yeni bir turizm formu ortaya çıkmış ve gittikçe yaygınlaşmaya başlamıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Ülke ekonomisine ulusal ve uluslararası düzeyde büyük katkı sağlayan turizm, sosyal ve kültürel kalkınma süreçlerinin gelişmesine de yardımcı olan önemli bir sektördür. Turizm faaliyetlerinin, ülkelerin sahip olduğu özgün değerleri kullanma imkânı vermelerinin yanı sıra, istihdam sağlama, eşit gelir dağılımı ve kırsal alanların kalkınmasına da büyük katkısı vardır. Ancak doğal, kültürel ve tarihi çevre değerlerinin korunmasında turizmin fiziksel planlamasının önemi dikkate alınmadığı zaman turizm, fiziksel çevreyi kirleten bir boyut kazanmaktadır. Turizm aktivitelerinin bu olumsuz etkileri sonucu çevreye duyarlı turizm yaklaşımları ve doğal kaynakları koruma kavramları, sürdürülebilirlik tartışmaları ile birlikte gündeme gelmiş ve yeni bir turizm çeşidi olarak ekoturizm önem kazanmıştır (Kuter ve Ünal, 2009). Ekoturizm, ilkeleri açısından yerel halkı ve doğayı önemseyen bir turizm çeşididir. Fakat bazı ülkelerde elde edilen ekonomik değer üzerinden ekoturizmin ele alınması ve iyi planlanmaması yerel halk ve çevre üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere yol açabilmektedir (Kasalak ve Akıncı, 2015).

Ekoturizmin başlıca olumlu ve olumsuz etkileri Tablo 9 ve 10'da verilmiştir.

Tablo 5. Ekoturizmin Başlıca Olumlu Etkileri ve Sonuçları

Etkiler	Sonuçlar
Ekoturizm girişimciliği	Kırsal alanlarda yapılan ekoturizm faaliyetlerinin tarım ve hayvancılıkla uğraşan yerel halkın çiftlik veya agroturizm gibi ekoturiste hitap edecek işletmeler oluşturması
Yerel halkın ekoturizm faaliyetlerine katılımı	Yöresel ürünlerin sunulması, tanıtılması ve yerel değerlerin devamlılığı
İstihdam	Kırsal alanlara yönelik gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetleri sonucunda, özellikle gençlere ve kadınlara yönelik iş olanaklarının artması
Yerel mimarinin değer kazanması	Kırsal alanlarda inşa edilen evlerin yerel malzeme ve yerel inşa özellikleriyle yapılması ve sonrasında bu alanların ekolojik otellere dönüştürülmesi yerel mimarinin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır
Kentsel alanlara yönelik göçün azalması	Ekoturizm faaliyetlerinin yerel halka ekonomik fırsatlar sağlamasıyla bölgede yaşanan iş amaçlı göçün azalması
Sosyo-kültürel değerler	Ev sahibi toplumun sosyo-kültürel değerlerine karşı saygı ve duyarlılığın artması, yerel yaşam biçimlerinin devamlılığı
Refah seviyesi	Ekoturizme yönelik girişimcilik faaliyetlerinin ve istihdam olanaklarının artması bölgesel refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlar. Bu aynı zamanda milli gelire pozitif anlamda yansımaktadır.
Çevre koruma	Ekoturizm faaliyetlerinin, tüm paydaşlar yönünden çevresel farkındalık oluşturması, çevre bilincini ve duyarlılığını geliştirmesi
Bölgesel eşitsizliklerin azalması	Ekoturizmin ekonomik katkıları beraberinde kırsal bölgelerdeki eşitsizliklerin giderilmesi noktasında fayda sağlar
Altyapı ve üstyapı	Ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlarda, çevre düzenlemelerinin yanı sıra fiziksel altyapı ve üstyapı yatırımları artar

Tablo 6. Ekoturizmin Başlıca Olumsuz Etkileri ve Sonuçları

Faktörler	Etkiler ve Sonuçlar
Aşırı kalabalıklık	Çevresel stres ve yaban hayatındaki davranış bozukluğu; taşıma kapasitesi aşımı, stres, yer değiştirme
Aşırı yapılaşma	Mimari açıdan kent benzeri gelişim ve görsel kirlilik; estetik değerlerin azalması, doğallığın bozulması
Yol ve Patikalar	Doğal hayata zarar verme; değişen su yolları, hayvanlara geçiş zorluğu; estetik bozulmalar, bitki örtüsüne zarar
Motorlu Ulaşım	Yaban hayatını rahatsız etme; hava kirliliği, estetik kirlilik; doğallığın kaybı, gruplar arası rekabet
Gürültü	Doğal seslerin bozulması; yaban hayatı ve ziyaretçileri rahatsız etme ve stres yaratma
Çöpler	Görsel kirlilik, yaban hayvanlarının çöple beslenmeye alışması; böcekler, sağlığa zararlı aktiviteler
Tahripçilik	Doğal ve kültürel değerlerin tahribi ve bozulması
Araçlarla hız yapma	Yaban hayatına zarar ve bazen ölüme neden olan; güvenliğin azalması, rahatsız edici ses ve toz; kirlilik
Arazide araç kullanma	Toprak sıklaşması, bitkilere ve yaban hayatına zarar verme; doğal alanların bozulması, yaban hayatının tahrip edilmesi
Atıklarla beslenmesi	Yaban hayatında beslenme ve avlanma davranışlarında bozulmalar; turistler için tehlike, hayvan ölümleri
Hatıra eşya toplanması	Doğal ve kültürel değerlerin kaybı; uygun olmayan davranışların görülmesi
Enerji hatları	Bitki tahribi ve erozyon; estetik bozulmalar

Kaynak: Pezikoğlu, 2012, s. 90.

Ekoturizm tanımlarında genellikle ekosistemlere minimum negatif etki yarattığı, yerel halka ekonomik katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Ekoturizmin amacı, ekolojik açıdan değer taşıyan alanların korunması ve bu alanlarda yaşayan yerel halka sosyal ve ekonomik fayda sağlanmasıdır (Aliasghari Khabbazi ve Yazgan, 2012). Ekoturizmin birçok fayda sağlayabileceği iddia edilmektedir ancak bu faydaların somutluğu yapısal faktörlere bağlıdır. Bunun yanı sıra, yerel insanlar pazarlama becerilerine, yabancı dile ve turizmde gelir getirecek işler kuracak sermayeye sahip değildir. Ayrıca, turizmin mevsimlik (sezonluk) bir faaliyet olduğunu da unutmamalıyız. Turizm en iyi ihtimalle sezonluk bir parazitik ticari kültür yaratır, bununla birlikte geleneksel yerel yaşam biçimini ve yerli kalkınmayı yok eder. Turizm, dış güçlerin ve ulusal, bölgesel ve yerel işbirlikçilerinin menfaatleri doğrultusunda dışarıdan yönlendirilen bir ekonomik faaliyettir (Erdoğan, 2010).

Bölgeler arası farkları gidermek için birçok ülke çaba sarf etmektedir. Günümüzde ekonomik kalkınma, yerel iş imkânları ortaya çıkararak istihdam yaratmak yöre halkını üretime yöneltmek, yerel bazda kişi başına düşen milli geliri arttırmak gibi yerel bir boyut kazanmıştır. Yeni şekillenen bu kalkınma anlayışı, bölgede mevcut olan doğal, ekonomik, kültürel ve teknolojik kaynakların kullanılması yoluyla, yerel fırsatlardan en üst düzeyde yarar sağlamayı amaçlamaktadır (Tekin ve Kasalak, 2014).

Ekoturizm alanlarında konaklama-yeme-içme tesislerinin doğaya uygun, abartısız yapılması iletişim ve ulaşım araçlarının çevreyi en az kirletecek şekilde geliştirilmesi, gürültü ve kirlilik yaratan araçlardan ve sportif etkinliklerden kaçınılması ilke edinilmelidir. İnşaat malzemesi, mobilya ve dekorasyon yerel dokuya uygun olmalı, düşük kirlenme yaratabilecek enerji türlerinden yararlanılmalıdır. Düzenlenecek tur güzergâhlarında yürüyüş, bisiklet yolları mutlaka doğanın bir parçası şeklinde planlamalı, teknolojiden çok fazla yararlanılmamalıdır (Emekli, 2008). Ekoturizm destinasyonlarında, kamu kuruluşları, özel sektör, yerel ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler gibi paydaşların katılımı ile ekoturizm alanlarının daha etkin kullanılmasını sağlayacağı açıktır (Kızılırmak, Kaya, Yıldız ve Kurtulay, 2017).

Ekoturizm sağladığı faydaların yanı sıra zararlar da ortaya çıkabilmektedir. Ekoturizm etkinliklerinin olumlu çevresel ve sosyal etkisi olsa da doğru planlanmadığı durumda çevresel zararlara neden olabilmektedir. Ekoturizmin altyapı olanakları yanı sıra yöre halkı için ekonomik fayda ve iş olanakları sağlamaktadır. Örneğin tur rehberliği, güvenlik, pansiyonculuk, el sanatları, yeme-içme ve ulaşım hizmetleri gibi yeni iş olanakları yaratmaktadır (Aliasghari Khabbazi ve Yazgan, 2012). Bu nedenle ekoturizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için ekoturizm faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerinin bilinmesi ve bu etkilerin planlanma sırasında dikkate alınması gerekmektedir (Kuter ve Ünal, 2009).

1.5.9.1. Ekoturizmin Ekonomik Etkileri

Ekoturizm geleneksel kitle turizminin olumsuz etkilerini en aza indirmeye çalışan turizm türüdür. Ekoturizmin amacına uygun gerçekleşmesi için gereken kriterlerden biri ev sahibi topluma veya yerel halka maddi kazanç sağlıyor olması, yani ekonomik değişimi olumlu anlamda tetikliyor olması gerekmektedir.

Ekoturizm uygulandığı yöreye yarar getiren bir etkinliktir. Ekoturizm gelirleri büyük ölçüde yöre insanına dönmektedir. Toplumun yoksul kesimini oluşturan dağ ve orman köylüleri ve pansiyon çalıştıran ailelerin bu işi yaptığı düşünüldüğünde, bu kesimin ekonomik olarak iyileşme göstereceği açıktır (Kaypak, 2012). Kırsal turizmin yörenin sosyoekonomik problemlerine bir çözüm oluşturabilmesi yerel halkın kırsal turizm faaliyetine katılımına bağlı olduğu savunulmaktadır. Günümüzde yerel halk ekoturizm girişimcisi olarak turizm faaliyetine katılmaktadır. Ekoturizm girişimcileri, yöresel ürünlerin

müşterilerine sunumlarını sağladıkları ve bu ürünleri tanıttıkları için yerel değerlerin ve sosyo-kültürel unsurların devamlılığını sağlamaları da ayrı bir özelliktir (Tekin ve Kasalak, 2014). Ekoturizm aynı zamanda ekoturistler ile etkileşimde bulunulması suretiyle kültürler arası bir köprü oluşturan doğa temelli ideal bir turizm türü olarak görülmektedir. Bu turizm türünün en iyi şekilde planlanması olumsuz ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkileri azaltacaktır (Kasalak ve Akıncı, 2015).

Ekoturizm, bir yerin veya bölgenin ekonomik refahına katkıda bulunma ve alternatif istihdam ve girişimcilik fırsatları sunarak yerel ekonomileri çeşitlendirme potansiyeline sahiptir (Che, 2006). Kırsal alanlarda uygulanan kırsal turizm modellerinin, yerel kaynak değerlerinin, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde, uygulanan iş birliği ve örgütlenmeler ile bölgenin kalkınma isteklerinin artırılmasına olumlu olarak etki etmektedir. Bu durum, aynı zamanda yerel halkın birliktelik ve girişimcilik ruhunu da tetiklenmesine neden olmaktadır (Kızılaslan ve Ünal, 2014).

Ekonomik etki, ekoturizm tarafından üretilen satışlarda, gelirden, işlerde veya diğer parametrelerde meydana gelen değişikliği ifade eder. Ortak bir ekoturizm hedefi ister toplum için işler ister parklar için gelir veya şirketler için kâr olsun, ekonomik faydaların üretilmesidir.

Ekoturizmin olası ekonomik faydaları şunlardır:

- Elde edilen gelir ve bunun gayri safi milli veya yerli hasılaya katkısı
- Uluslararası turizmden döviz
- Doğrudan ve dolaylı istihdam yoluyla yerel istihdam yaratılması
- Turist harcamalarını kullanan diğer ekonomik faaliyetler için bir araç olması
- Devlet gelirlerine katkı, örneğin havaalanı kalkış vergileri (Nuva, Shamsudin, Radam ve Shuib, 2009).

Turizm etkinliklerinin geliştiği yörelerde, turizmin yerel halk üzerindeki ekonomik etkileri hemen göze çarpmaktadır. Turizmden elde edilen gelirlerin artışına paralel olarak, iş imkânlarının çeşitlendiği, yeni istihdam olanaklarının yaratıldığı ve asli olarak tarım ve ormancılıktan elde edilen gelirlerle geçimini sağlayan halkın tarıma olan bağımlılığında değişimler olduğu görülmektedir (Korkmaz ve Tolunay, 2002). Ancak yapılan çalışmalar göstermiştir ki ekoturizm faaliyetlerinden elde edilen gelirin sadece çok küçük bir kısmı yerel halkın cebine girmektedir. Turistlerin tatil bütçelerindeki önemli payları ulaşım ve konaklama almaktadır. Ekoturistler ulaşımı kendi ülkelerinden satın aldıklarından ekoturizm yapılan ülkeye az bir döviz girdisi sağlamaktadır. Aynı zamanda ekoturizm alanlarındaki konaklama işletmeleri, bu tarz işletmeleri açabilecek yeterli sermayeye sahip olmayan yerel halk tarafından değil, yabancı yatırımcılar tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda, ekoturizmin yerel halkın ekonomisine katkı sağlama amacını çok fazla yerine getirmediği durumlarda ortaya çıkmaktadır (Cinnioğlu, 2015).

Ekoturizm, doğanın kıymetini bilerek doğayı bozmadan kullanma, doğayla iç içe olma, doğadan bir şekilde zevk alma gibi kullanımlarla, doğa insan etkileşiminde, sadece bilinçli ve bu bilinci davranışlarına ve kullanımlarına yansıtan çevreci insanlar için geçerlidir. Ekoturizm sadece doğaya yönelen insanların etkinliği değildir. Ekoturizm, turizm endüstrisinin ve sermayesinin kendine yeni faaliyet ve kar alanı açmak için, geleneksel turizm alanları dışına kayarak, alanını ve karını artırma çabasının bir ürünü olarak kalmaktadır (Erdoğan ve Yağcı, 2002).

1.5.9.2. Ekoturizmin Çevresel Etkileri

Turizmin doğal çevre üzerine çok çeşitli etkilerinin olduğu bilinen bir gerçektir. Doğal güzellikler plansız yapılaşmalar nedeniyle yok olabilmektedir. Turizm ekolojik çevre üzerinde bitki ve canlıların yaşamını tehdit edebilmektedir. Planlı ve bilinçli yapılacak ekoturizm faaliyetleri ile bu olumsuz etkiler ortadan kaldırılabilmekte veya en aza indirgenebilmektedir (Arslan, 2005). Doğal alanlarda turizmden kaynaklanan bazı olumsuz etkilerin olması, bu alanların turizmde kullanılmayacağı anlamına gelmez. Uygun yönetim ve planlama ile turizmin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltılabilir (Taş, 2012).

Turizmin ağırlıklı olarak rekreasyona dayalı oluşu, rekreasyona en fazla olanak veren doğal mekânların sıkça kullanımını ve doğaya dayalı turizm türlerinin gelişimini beraberinde getirmiştir. İnsanların talebinden kaynağını alan bu yönelmeye, ülkelerin turizmden daha fazla kazanç sağlayabilme istekleri de eklenince, ekosistem dengesi hassas yerler bile turizme kolayca açılmaktadır. Ancak aşırı, yanlış, kontrolsüz ve plansız kullanım, turizmin olumsuz çevresel etkilerinin gündeme gelmesine yol açmakta bu nedenle günümüzde, çevreye uyumlu ve onu koruyan turizm türleri teşvik edilmektedir (Soykan, 1999). Çevreye duyarlı turizmin gelişebilmesi için, doğal zenginliklerin, sit alanlarının, özel çevre koruma alanlarının, doğrudan turizm alanı olarak kullanılması yerine bu alanların özelliklerini dikkate alarak bütünleşik, diğer alanlarla ve koruma esasları doğrultusunda hem alan olarak hem de kullanım olarak sınırlandırılarak turizme açılması önemlidir. Ayrıca doğa koruma ile ilgili kuruluşların çalışmaları esas alınarak, sürdürülebilir kullanımların dikkate alınması ile taşıma kapasitelerine bağlı turizm sektörünün gelişmesini sağlayacak planlamalar yapılmalıdır. Turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanlarda üst ölçekte bölge olarak, alt ölçekte yöre olarak arazi kullanım planları hazırlanarak yatırımcıların planları yönlendirmesi yerine, planların yatırımcıları yönlendirmesi sağlanmalıdır (Yılmaz ve Surat, 2015).

Ekoturizm, sürekli olarak el değmemiş ya da bozulmamış doğal alanlarda yapılacak faaliyetler olarak görülmektedir. Bu doğal alanlarda yapılacak tüm rekreasyon faaliyetlerinin çevreye zarar vermeden gerçekleşmesi neredeyse imkansızdır. Çünkü bu bölgeleri ziyaret edecek turistlerin konaklama veya yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayacak alanların yapılması, ulaşım için yolların ya da diğer ihtiyaçlarını giderecek alanların yapılması

ekolojik dengeyi bozmadan mümkün görülmemektedir. Bu bağlamda, faaliyet yeri doğal çevre olan ekoturizm, çevreyi korumaya yönelik bir turizm olmaktan çok deniz, kum ya da güneşten sıkılan turistler için yeni bir pazarlama ürünü olarak ortaya çıkabilmektedir (Cinnioğlu, 2015).

Ekoturizm faaliyetlerine katılan turistik tüketicilerin doğal ortamlara kaçma, şehir ortamından uzaklaşarak sakin ve doğal alanlarda zamanlarını geçirme arzusu içinde oldukları göz önüne alındığında, bu bireylerin çevreye bu denli önem vermelerinden yola çıkarak çevreyi koruma konusunda bilinçli olmaları ve bu doğrultuda davranışlar sergilemeleri beklenmektedir. Ancak son yıllarda kültür turları kapsamında doğal alanlara yapılan ziyaretler ile kitlesel hareketliliğin artması, yerel işletmelerin ekonomik kaygı güderek sürdürülebilirliği önemsemeyen doğal alanları tahrip etmeye başlaması gibi nedenler ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği doğal alanların bozulmasına yol açmaktadır (Kement, 2019). Her ne kadar ekoturizmin çevreye saygılı ve duyarlı olduğu belirtile de doğa turizminin uygulama alanları olan ve korunan alan statüsü içerisinde yer alan milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı ve orman içi dinlenme yerlerinde yapılan doğa turizmi etkinliklerinin uygulamaları sonucu bazı problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu problemlere neden olan faktörler alanın kullanım kapasitesini aşan yoğun kullanımlar, aşırı gelişme, kirlilik olarak sıralanmaktadır (Korkmaz ve Tolunay, 2002). Ekoturizmden kaynaklanan çevre sorunlarının başında atıklar, erozyon, su kirliliği, flora ve fauna üzerindeki olumsuz etkiler sıralanabilir (Aliasghari Khabbazi ve Yazgan, 2012). Bu olumsuzlukları izlemek ve kontrol etmek mümkündür. Esas problem gözle görülemeyen etkileri tespit etmek için mevcut bilimsel araçların yetersiz olmasıdır (Kılıç Benzer, 2006).

Ekoturizm faaliyetleri doğrudan doğal kaynaklarla ilgilidir ve bu faaliyetlerin çoğu korunan alanlarda gerçekleşir. Bu nedenle ekoturizm, biyolojik çeşitliliği koruma önlemlerinin politikasına ve uygulanmasına katkıda bulunma meşru bir hak ve yükümlülüğü olan kilit bir endüstri sektörü olarak tanımlanmıştır. Korunan alanlardaki ekoturizm uygulamaları ekolojik olarak sürdürülebilir olmalı ve bu uygulamaların yönetimi ekosistemlerin ve türlerin uzun vadeli korunmasını sağlamalıdır (Nuva, Shamsudin, Radam ve Shuib, 2009). Ekoturizmin uzun dönemli sürdürülebilir ve güvenli olabilmesi, ekolojik değerlerin gelecek kuşaklara da hizmet edebilmesi için, çevrenin korunmasına ve geliştirilmesine olanak tanıyacağı gibi içinde oluşup geliştiği kırsal alanların kalkınmasına ve bu kalkınmanın sürdürülebilirliğine de katkı sağlayacaktır (Kaypak, 2012). Ekoturizm sayesinde toplumların çevreye bakış açıları daha da duyarlı hale dönüşmekte ve ülkelere de turizm çeşitlendirilmesi ile sürdürülebilirliği açısından katkı sağlamaktadır (İsayeva ve Kasalak, 2016).

1.5.9.3. Ekoturizmin Sosyal ve Kültürel Etkileri

Ekoturizm, yerel halka ekonomik fayda sağlayan, kırsal alanda yaşayan kişilerin buldukları yerlerdeki kültürel değerlere sahip çıkmalarını ve

önemsemelerine yol açan ve aynı zamanda ekoturistler ile etkileşimde bulunulması suretiyle kültürler arası bir köprü oluşturan doğa temelli ideal bir turizm türü olarak görülmektedir (Kasalak ve Akıncı, 2015).

Dünyanın farklı bölgelerinden gelen insanların kırsal alanda köy yaşantısı görekerek yerel halkın sosyokültürel değerlerini öğrenmesi karşılıklı olumlu yaklaşım ve sempati oluşumu yaratacak, yerel halk içinse yerel değerlerine daha fazla sahip çıkmasına neden olacaktır. Bununla birlikte ekolojik otellerde genellikle misafirlerin yemek gibi bazı ihtiyaçlarının karşılanmasında kadınların yer alması, kadın istihdamı ve girişimcisinin artmasını sağlayarak, sosyal ve kültürel açıdan gelişmelerine katkı sağlayacaktır (Tekin ve Kasalak, 2014). Ayrıca ekoturizmde yerel mimarinin korunması, organik gıda üretim tekniklerinin geliştirilmesi yöreye özgü ürünlerin önplana çıkarılması yöre halkına büyük katkı sağlamaktadır. Ekoturizm yerel kültürün en önemli temsilcileri arasında değerlendirilen yöresel el sanatlarına ve yemeklere ilginin artmasına neden olurken unutulmuş geleneksel ürünlerin yeniden değer kazanmasına da yardımcı olmaktadır (Emekli, 2008).

Ekoturizm özellikle kırsal yöreye yönelik bir turizm etkinliğidir. Ekoturizm yerel sosyal yapı üzerinde, yaşam kalitesi, geleneksel el sanatlarının gelişmesi, yerel mimarinin korunması, teknolojik gelişime açılma, halkın katılımı, kültürel alışveriş olanağı gibi birçok olumlu katkı sağlamaktadır. Birey açısından ise bireysel tercih ve seçimler doğrultusunda, doğayla bütünleşmeyi öne çıkaran ve bireyi ekoturizm ile özgürleştiren ve bireyi geliştiren katkılar ortaya çıkarmaktadır (Korkmaz ve Tolunay, 2002).

Ekoturizme yerel halkın katılımı olumlu bir sosyo-kültürel değişim sağlayabilir. Ekonomik gelişme, ulusal ve uluslararası pazara açılma genellikle talep edilen bir durumdur ancak temel problem yerel halkın turizme dahil olmak isteyip istemediklerinin sorulmadığı durumlarda zorunlu bir katılımın söz konusu olmasıdır. Bu durum gelişmeyi sosyo-ekonomik açıdan olumsuz etkilemektedir (Aliasghari Khabbazi ve Yazgan, 2012). Bu yüzden turizmde yer almak istenilip istenilmediği veya nasıl yer alınmak istenildiği konularında halk katılımı sağlanmalıdır (Erdoğan ve Yağcı, 2002). Ayrıca bölgedeki toplumun turizmin gelişmesi hakkındaki tercihlerinin ve desteğinin veya muhalefetinin araştırılması çok önemlidir. Özellikle yerel toplumlarda anahtar rol sahibi olmaları itibarıyla turizm etkileri hakkındaki genç nüfusun görüşleri turizm planlamaları ve uygulamaları için son derece önemlidir (Çetin, 2009).

1.5.10. Dünyada Ekoturizm

Yolculuk, ilkel insanın hayatta kalması için gerekli yiyecek ve ihtiyacı sağlayan oyun arayışı içinde, genellikle uzak mesafeleri kat ederek yola çıktığı zamandan beri var olmuştur. Tarih boyunca insanlar ticaret, dini inanç, ekonomik kazanç, savaş, göç ve diğer eşit derecede zorlayıcı nedenler için seyahat etmişlerdir. Roma döneminde zengin aristokratların ve yüksek hükümet yetkililerinin de zevk için seyahat ettikleri bilinmektedir. Pompeii ve

Herculaneum'da bulunan sahil beldeleri, vatandaşlara Roma'nın yaz sıcağından kaçınmak için tatil villalarına kaçma fırsatı vermiştir. Karanlık Çağlar haricinde seyahat büyümeye devam ederek kayıtlı tarih boyunca medeniyetlerin gelişmesinde hayati bir rol oynamıştır (Theobald, 2005).

Turizm, 20. yüzyılın ikinci kısmından bu yana önemli bir ekonomik faaliyet sektörü haline gelmiştir ve tüm göstergeler büyümeye devam edeceği yönündedir. Bu büyüme ile ekoturizm, ulusal ve doğal parklara ziyaret, kırsal turizm ve benzerleri de dahil olmak üzere doğa ile ilgili turizme olan talebin artmasıyla turizm ürünlerinin ve destinasyonlarının çeşitlendirilmesi gerçekleşmektedir. Turistler taleplerinde giderek daha sofistike hale gelmektedir. Bu durum özellikle kültürel özgünlük, yerel topluluklarla iletişim ve flora, fauna, özel ekosistemler ve doğal yaşam hakkında bilgi edinme gibi hususlar dahil olmak üzere anlamlı bir seyahat deneyimine sahip olma isteğinden kaynaklanmaktadır (Eagles, McCool ve Haynes, 2002).

Üçüncü Dünya'da ekosistemleri, yerel kültürleri korumak ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için en yaygın olarak uygulanan ekonomik çeşitlendirme aracı olan ekoturizm, son zamanlarda birinci dünya kaynaklarına bağımlı alanlarda uygulanmaya başlanmıştır (Che, 2006). Güneydeki daha yoksul toplulukların başka türlü elde edemeyecekleri bir gelir elde etmeleri için bir araç olarak sıklıkla teşvik edilir. Milli parkların veya rezervlerin yanında yaşayan birçok topluluk için ekoturizm, bu rezervlerdeki bitki ve hayvan kaynaklarını geçim amacıyla kullanma haklarından feragat etmenin yararlı getirisi olarak sunulur. O halde ekoturizm, korunan alanların oluşturulması ve sürdürülmesi ile yoksul yerel toplulukların ihtiyaçlarının uzlaştırılmasına ilişkin karmaşık sorunlara yönelik çözümler içermektedir (Duffy, 2006).

Dünyada ekoturizm, özellikle çevresi bozulmamış ülkelerde yapılmaktadır. Kosta Rika, Belize ve Kenya bu turizm alanında öncü olarak gösterilmektedir. Costa Rica'ya gelen turistlere uygulanan bir ankette turistlerin neden Costa Rica'yı tercih ettikleri sorulduğunda doğal güzellikleri yanıtı alınmıştır. Ekoturizm, az gelişmiş kırsal alanlarda daha yaygın olduğu için yerel halkın yararlandığı ve hatta göçün engellendiği bir turizm türü olarak değerlendirilmektedir. Özellikle, Doğu Afrika'da yer alan bazı ülkeler ekoturizmden önemli bir kaynak sağlamaktadır. Örneğin Nepal, Tanzanya vb. yoksul Asya ülkelerinde ekonomik kalkınmayı sağlayan bir form olarak ekoturizm kendini göstermektedir. Ayrıca Kenya, doğal parkları nedeniyle dünyanın en önde gelen ekoturistik destinasyonlarından biri olarak gösterilmektedir (GEKA, 2020). Dünyada öne çıkan bazı ekoturizm destinasyonlarından aşağıda bahsedilmiştir:

Kenya

Kenya'nın ekoturizm için tercih edilen başlıca bölge olmasının sebebi, beş büyük memeli olarak bilinen fil, gergedan, buffalo, aslan ve leoparın o bölgede yaşıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Kenya, dünyadaki toplam kuş türünün yaklaşık %11'ine ev sahipliği yapmaktadır. Her yıl ülkeyi ziyaret eden

500.000'den fazla turist bu özel hayvanları Kenya'nın 54 ulusal parkında, bozkırlarında, kumsallarında, ormanlarında, kar kaplı dağlarında, çöllerinde, mercan kayalıklarında ve nehir deltalarında görme imkânına sahip olmaktadır (Cömert ve Mete, 2018). Kenya Vahşi Hayat Servisi, Kenya turizminin % 80'inin vahşi hayat sayesinde geliştiğini ve turizm endüstrisinin ülkenin döviz kazancının üçte birini oluşturduğunu tahmin etmektedir (BAKA, 2012).

Kenya'nın uluslararası ziyaretçi sayısı 2018'de 2.025.206, 2019'da 2.048.334 olarak kaydedilmiştir. Bu durum, ziyaretçi sayısında 2019'da %1.167 büyümeye gerçekleştiğini göstermektedir (GTF, 2020).

Hem özel rezervlerin hem de plaj turizminin büyümesine rağmen, Kenya'nın doğa turizmi ve ekoturizm endüstrisinin kalbi, milli parklar ve rezervleri ile bunların çevresindeki tampon bölgeler olmaya devam etmektedir. Kenya, en yenilikçi ve uzun vadeli ekoturizm deneyimlerini bu alanlarda gerçekleştirmektedir (Okech, 2009).

Kosta Rika

Diğer bir önemli ekoturizm destinasyonu, Orta Amerika ülkesi olan Kosta Rika'dır. Kosta Rika'nın ekoturizm için ana yapı taşı, diğer birçok ülkede olduğu gibi milli parklar oluşturur. Milli parklar, resmi olarak 1969'da oluşturulan milli park sistemi ile hızla büyüyerek 1990'da turizm dahil olmak üzere çeşitli kısıtlamalar ve izin verilen kullanımlarla birlikte 230 farklı korunan alanı kapsamaktadır. Bugün, Kosta Rika topraklarının %25'inden fazlası bir çeşit koruma altındadır. Bu durum dünya geneline kıyaslandığında ortalama %3'tür. Kosta Rika'nın yaklaşık %13'ü milli parklar ve diğer sıkı korunan alanlar kategorisine girmektedir. Son yıllarda milli parklar ve çevresindeki tampon alanlar dokuz bölgesel koruma alanı veya megapark olarak yeniden düzenlenmiştir. Bunlar yüzlerce özel doğa rezervi ile tamamlanmaktadır ve 110'dan fazlası "ecolodges (ekolojik konaklama alanı)" içerir ve/veya yürüyüş, kuş gözlemciliği, yağmur ormanlarında kanopi yürüyüşleri ve kelebek çiftlikleri gibi turizm aktiviteleri sağlar (Honey, 2003).

Kosta Rika'nın turizm gelişimine bakıldığında, özellikle 1986 yılında uluslararası ziyaretçi sayısının dibe vurmasının bir yıl sonra turizm pazarında bir patlama yaşanmıştır. 1994 yılında toplam gelen ziyaretçi sayısı, 1986 yılında kaydedilen 260.000 gelen ziyaretçi sayısına göre %190'luk artışla 760.000'i aşmıştır (Aylward, Allen, Echeverr ve Tosi, 1996).

2002 yılını Birleşmiş Milletler Uluslararası Ekoturizm Yılı ilan ettiğinde, Kosta Rika ekoturizmi dünya çapında etkileyici bir başarı örneği olarak gösterilmiştir. Ülke doğal bir cennet olarak yeniden markalaşmıştır. Bu durum Kosta Rika'da istihdamı artırmış ve önemli gelir akışları yaratmıştır (Jones ve Spadafora, 2017).

Kosta Rika ekonomisinde turizmin payı oldukça önemli yer tutmaktadır. 2016 yılında turizm, GSYİH'sının %5'ine doğrudan katkı sağlamıştır. 2018 yılında turizm, 157.000 kişiye istihdam olanağı (toplam istihdamın %6.6'sına tekabül etmektedir) sunmuştur. Turizm ülkedeki en önemli döviz kaynağıdır ve

ülkeye 2018'de 2.2 trilyon CRC (Kosta Rika Colonu) katkı sağlamıştır (OECD, 2021).

Kosta Rika'yı ziyaret eden ekoturistlerin %46'sı Amerika ve Kanada, %16'sı AB ülkelerinden olup ortalama bir turist en az 1.000 ABD Doları harcamaktadır. Ekoturizm ülke GSYİH'sında en büyük paya sahiptir. Kosta Rika'da Ulusal Ekoturizm Sertifikasyon Programı uygulanmaktadır (Kasalak, 2015).

Avustralya

Avustralya, birçoğu dünyanın başka hiçbir yerinde bulunmayan çeşitli ekosistemleri, manzaraları ve vahşi yaşamı ile doğa temelli turizmin önde gelen ülkelerinden biridir. Ülke, Avustralya'daki binlerce milli parka ve koruma rezervine ve Great Barrier Reef ve Uluru dahil olmak üzere UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan 20 turistik mekana ev sahipliği yapmaktadır (URL-1).

Turizm, Avustralya'nın en önemli döviz kaynağıdır. Avustralya'da 1983 ile 1993 yılları arasında uluslararası turist sayısı %12'lik büyüme oranıyla 944.000'den 3.000.000'a yükselmiştir ve bu 10 yıllık süre içerisinde 130.000 kişi ekoturizm sayesinde istihdam olanağına sahip olarak 10.6 milyar dolar gelir elde etmiştir. Avustralya'da bulunan, 345.950 km²'lik alanı kaplayan Dünya Mirasları Listesi'ndeki Great Barrier Reef Marine Park'ı 1,6 milyon turist ziyaret etmekte ve sadece bu turistlerden 1 Milyar Avustralya Doları (988 Milyon ABD Doları) gelir elde edilmektedir (Kasalak, 2015).

2019 yılında Avustralya 94.000.000 uluslararası ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. Aynı yıl turizm sektörü 666.000 (toplam istihdamın %5,2'si) kişiye istihdam olanağı ve 2019-2020'de Avustralya'nın GSYİ'sına doğrudan %2,5 oranında katkı sağlamıştır. 2021 yılında ise Covid-19'un etkisi tüm dünyada olduğu gibi Avustralya'da da turizm sektöründe daralmaya neden olmuş ve aynı yıl Avustralya'ya uluslararası ziyaretçi sayısında önceki yıla göre %21.7 azalma yaşanmıştır (TRA, 2021).

Galapagos Adaları

Galapagos takımadaları, kıtasal Ekvador'dan yaklaşık 1.000 km uzaklıkta yer alır ve 19'u büyük ve 4'ü yerleşik olan 127 ada, adacık ve kayadan oluşur. Ortaya çıkan toplam yüzeyin %97'si (7.665.100 ha) 1959'da Milli Park ilan edilmiştir. İnsan yerleşimleri, dört adada özel olarak imar edilmiş kırsal ve kentsel alanlarda kalan %3 ile sınırlıdır (beşinci adada sadece havaalanı, turizm iskelesi, yakıt muhafaza alanı ve askeri tesisler vardır). Adalar, 1986 yılında (70.000 km²) oluşturulan ve 1998 yılında mevcut alanına (133.000 km²) genişleyen Galapagos Deniz Koruma Alanı ile çevrilidir ve bu da onu dünyanın en büyük deniz rezervlerinden biri haline getirmektedir. Deniz rezervi, en dış kıyı adalarından ölçülen 40 deniz mili içinde bulunanlara ek olarak takımadaların iç sularını da (50.100 km²) içerir. Yerleşimin olmadığı ıssız adalar ziyaretleri sınırlayan, dikkatle planlanmış turist güzergâhlarıyla sıkı bir şekilde

kontrol edilmektedir. Adalarda yaklaşık 30.000 kişi yaşamaktadır ve her yıl yaklaşık 170.000 turist adaları ziyaret etmektedir (UNESCO, 2021).

Galapagos, kendine özgü eşsiz bitki ve hayvan türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Adalara insan göçü oldukça yeni olduğundan takımadalardaki vahşi yaşam insanların varlığından neredeyse hiç etkilenmemektedir. Bu durum doğal hayatı yakından gözlemlemek için turistler açısından heyecan verici hale dönüşmektedir. Turistler için asıl çekici faktör ise doğal çevrenin özgünlüğünü koruyor olmasıdır (Martha, 2012).

Galapagos turizmi, otuz yıldan biraz daha uzun bir süre önce, mütevazı başlangıcından bu yana dünyanın en ünlü ekoturizm alanlarından birine dönüşmüştür. Ekoturizm, hem adaların kırılğan ekosistemlerini korunmasına hem de ekonomik, politik bir nüfuz yaratılmasına neden olmuştur. Yerelde ulaşım, iletişim, altyapı, sağlık ve sosyo ekonomik refahtaki gelişmeler doğrudan turizm endüstrisine atfedilmektedir. Başlangıcından bu yana 1,5 milyondan fazla insan Galapagos'un eşsiz doğa harikalarını deneyimlemiştir (Epler, 2007).

Galapagos Adaları'nı 1999 yılında 66.071, 2005 yılında ise 108.600 kişi ziyaret etmiştir. Bu durum yıllar arasında ziyaretçi sayısının artarak devam ettiğini göstermektedir (Taylor, Hardner ve Steward, 2009). 2010'dan bu yana, Galapagos'ta uluslararası turizm %56 oranında (173.000'den 271.000'e) büyük bir artış göstermiştir. 2019'da yayımlanan Galapagos Milli Parkı ziyaretçi istatistikleri raporuna göre, aynı yıl 271.238 kişi Galapagos Adaları'na ziyarette bulunmuştur (IGTOA, 2020).

Meksika

Doğal güzellikleri ve kültürel zenginliği ile Meksika hem ekoturizm hem de kültür turizminde önemli bir potansiyele sahiptir. Meksika, UNESCO tarafından koruma altına alınan turizm bölgeleri açısından da bölgenin lideridir. Ülkeye gelen turistlerin %80'i ABD kökenli olup, Avrupalı turist sayısının artırılması hedeflenmektedir (Salar, 2016).

Meksika'da korunma alanlarına yönelik ilk önemli çaba, 1917'de el Desierto de Los Leones Milli Parkı'nın ilan edilmesiyle gerçekleşmiştir. 2013 yılı sonuna kadar Doğal Koruma Alanları Komisyonu'na göre, federal yasalar uyarınca korunan doğal alanların sayısı, ülkenin topraklarının yaklaşık %13'ünü kapsayarak 176'ya yükselmiştir. Bu tür korunan alanlara atanan çeşitli işlevler arasında, ekoturizm ve çeşitli rekreasyonel faaliyetler vardır (Diaz Carrion ve Neger, 2014).

Uluslararası ziyaretçi girişleri 2014 yılında 29,1 milyon olan Meksika aynı yıl dünyanın ilk on turistik destinasyonu arasında yer almıştır. 2014 yılında önceki yıla göre %20,3'lük artış kaydedilmiştir. Dünya genelinde değerlendirildiğinde, Meksika uluslararası turizm gelirleri açısından 2014 yılında 22'nci sırada yer almıştır (Martinez, 2015). 2018 yılında Meksika'ya 41,4 milyon, 2020 yılında ise 23,3 uluslararası turist ziyaret etmiştir.

Genel olarak bakıldığında, uluslararası turizm hareketlerinde son yıllarda yaşanan artışın önümüzdeki yıllarda da devam edeceği öngörülmektedir. UNWTO'ya göre uluslararası turist sayısının yıllık ortalama %2,8 artışla 2023 yılında 1,5 milyar kişiye, 2030 yılında ise 1,8 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2030 yılında dünya genelinde en çok seyahat edilecek destinasyonların bölgesel dağılımında ilk sırayı Kuzeydoğu Asya'nın, ikinci sırayı ise Güney Avrupa/Akdeniz'in alacağı beklenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

1.5.11. Türkiye'de Ekoturizm

Ülkelerin çoğu hızlı kentleşme ve sanayileşme sonucu doğal ve kültürel özelliklerini önemli oranda yitirmiştir. Çoğu ülkeyle kıyaslandığında, Türkiye bu konuda kendine özgü doğal, tarihi ve kültürel özelliklerini sürdürmeye devam etmektedir. Bu durum, turistik çekim merkezi olması açısından Türkiye'yi avantajlı konuma taşımaktadır.

Türkiye'nin ekoturizmdeki potansiyeli diğer Akdeniz'e komşu Avrupalı ülkelere göre daha fazladır. Bunun nedeni, Avrupalı ülkelerin yüksek kentleşme oranına sahip olması ve dolayısıyla otantik kültürlerini yitirmiş olmalarıdır. Türkiye'nin gelişmekte olan ülke konumunda olması, doğal ve kültürel değerlerinin büyük bölümünü hala canlı biçimde sürdürüyor olması, Türkiye'nin birçok yöresinde sürdürülebilir ekoturizm için büyük bir potansiyelin varlığını göstermektedir (Yücel, 2002). Türkiye'nin kaynak çeşitliliğinin özgün ve eşsiz olması, somut ve somut olmayan kültürel miras zenginliği, Anadolu tarihinin ilklerle dolu olması ve zengin tarihi mirası, doğal güzellikleri ve kaynakları, biyolojik çeşitlilik açısından kıta kadar büyük çeşitliliğe sahip olması ve bir açık hava müzesi olması, mimari çeşitliliği, coğrafi konumunun dört mevsimi yaşamaya imkân vermesi ve mutfak kültürünün zenginliği turizm çeşitliliği açısından güçlü (Kalkınma Bakanlığı, 2018) ve ayrıca yeşil turizm, yumuşak turizm, yayla turizmi ile özdeşleşen ve kırsal mekânlara kayan ekoturizmin turistik ürün yelpazesinin oldukça geniş ve çeşitli olduğunu göstermektedir (Emekli, 2008). Türkiye, kıyı bölgelerinin bir kısmı hariç diğer bölgeleri ile turizm sektörüne el değmemiş doğal özellikleri ve kültürel yapısı ile büyük bir kaynak oluşturmaktadır (Polat ve Önder, 2006).

Türkiye eski zamanlardan beri Avrupa, Afrika ve Asya kıtalarına göre yerleşiminden dolayı bölgesel geçiş özelliği göstermektedir. Ayrıca Türkiye üç önemli coğrafik bölgeyi içermektedir. Tüm bu özellikler Türkiye'nin sukkulent türler, orman ağaçları, alpin ve subalpin türleri ve otsu türler yönünden önemli bir biyolojik çeşitlilik merkezi olmasını sağlamış ve son 15-20 yıldır farkına varılan alternatif turizm kaynaklarından biri olmuştur (Demircan, Öz, Stephenson ve Karahan, 2006). Dolayısıyla alternatif turizm kapsamında düşünüldüğünde, Türkiye'de mevcut potansiyel ve turizmde yeni eğilimler göz önüne alınarak en az yatırım gerektiren ve en uygun olanından başlamak üzere yayla turizmi, doğa-dağ yürüyüşü, akarsu turizmi, bisiklet turları, mağara turizmi, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, botanik turizmi gibi pek çok

turizm aktivitesi yönündeki çalışmalar hız kazanmış ve sürdürülmektedir (Kaypak, 2010).

Son yıllarda doğaya yönelik artan bilinç, insanların kentsel yaşamdan uzaklaşma ve doğayla iç içe olma isteği Türkiye'de ekoturizme olan ilgiyi artırmıştır. Türkiye'nin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynaklar insanların ekoturizm aktivitelerine katılma taleplerini karşılayacak potansiyele sahip olmakla birlikte bu yönlü yapılan çalışmalar ekoturizmin gelişmesine ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına olanak tanımaktadır.

Türkiye'de ekoturizmin temelleri 1956 yılında çıkan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesine dayanmaktadır. Bu kanunla birlikte doğal alanlar Milli Park kapsamına alınmıştır. İlk defa 1956 yılında Belgrad Orman Mesire Yeri, 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı ve yine aynı yıl Belgrad Geyik Üretme İstasyonu tesis edilmiş ve ilgili alanlar Orman Genel Müdürlüğü bünyesine alınmıştır.

Türkiye'de ekoturizm faaliyetleri 2002 yılında Ekoturizm Derneği, günümüzdeki adıyla Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği'nin kurulmasıyla ön plana çıkmaya başlamıştır. Günümüzde de ekoturizmi destekleme amaçlı kurulan (ör. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Kırsal Turizm Derneği, Küre Dağları Ekoturizm Derneği) birden fazla dernek mevcuttur. Atılan bu adımlar ulusal ve bölgesel çapta ekoturizmin gelişimini ve sürdürülebilirliğini korumasını aynı zamanda ekoturizm bilincinin gelişmesini sağlamıştır.

Türkiye'de ekoturizm kavramı resmi olarak ilk kez VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) yer almıştır. 11-12 Mart 2004 tarihinde ise Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından "Korunan Alanlarda Ekoturizm" temalı çalıştay gerçekleştirilmiştir. 1-12 Mart 2004 tarihinde ise Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından "Korunan Alanlarda Ekoturizm" konulu çalıştay düzenlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 yılında hazırlanan "Türkiye Turizm Stratejisinde (2023)" Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizm açısından geliştirileceği bölge olarak belirlemiştir (Ekşioğlu, 2019).

Sürdürülebilir turizm bilincinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi amacıyla 1993 yılından itibaren istenen kriterleri taşıyan turistik konaklama tesislerine Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Çevre Dostu Kuruluş Belgesi (Çam Simgesi) verilmiştir. Bunun yanı sıra çevrenin devamlılığını gözetken konaklama işletmeleri için 22.09.2008 ve 27005 sayılı Resmi Gazete' de, çevreye duyarlı konaklama işletmeleri sınıflandırma formu güncelleştirilerek "Turizm İşletmesi Belgesi Konaklama Tesislerine Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair 2008/3 numaralı Tebliğ" eki yayınlanmıştır (KTB, 2021). Sürdürülebilir turizm kapsamında, çevrenin korunması, çevre bilincinin artırılması, çevreye olan olumlu katkılarının teşvik edilmesi ve özendirilmesi, sektörün çevreye duyarlılık yönünde yaptığı çalışmaların değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere Çevreye Duyarlı

Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair Tebliğ 19 Haziran 2017 tarihinde yayımlanmıştır. 2008 yılından beri çevreye duyarlı konaklama tesisi belgelendirmenin devam ettiği ülkemizde, 2014 yılında sayısı 142 olan yeşil yıldızlı konaklama tesisi sayısı 2018 yılında 450'ye ulaşmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesinde ekoturizm ve yayla turizmine yönelik hedefleri;

- Yerel halk, turistik ürün, hediyelik eşya yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konusunda eğitilecektir.
- Etnografik ve ekolojik özelliklerinin sergilendiği müze evlerin açılması teşvik edilecektir. Alana girişte kabul noktaları oluşturulacak ve ziyaretçilere farklı güzergâhları ve yöresel özellikleri gösteren mola noktaları ve tur güzergâhlarını gösteren haritaları sunulacaktır.
- Doğa turizmi için kullanılacak alanlarda, çeşme, wc, barınak, mesafe ve yön levhalarının tamamlanması, dağ yürüyüşü rotalarının Küresel Yer Belirleme Sistemi (GPS) ile uydulara tanıtılması, yeni taşıt yolu açılmaması sağlanacaktır.
- Kitle turizmi amaçlı kullanılacak alanlarda; fiziksel planlama çalışmalarına altlık oluşturacak kadastro tamamlanarak, orman ve mera alanlarının sınırları tespit edilip 1/25 000, 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları hazırlanacaktır.
- Doğa turizm amaçlı olarak seçilen alanlarda güzergâh üzerinde yer alan mağara, şelale, ilginç ağaç ve kaya oluşumu, sportif alanlar, kamping alanları vb. çekicilikler için çevre düzenlemeleri yapılacak, başta ulaşım olmak üzere gerekli altyapılar tamamlanacaktır.
- Yörenin özelliklerinin araştırılmasına olanak verecek ve bilimsel anlamda gösterimini sağlayacak araştırma istasyonları ve bilim müzeleri kurulacaktır.
- Yöre halkına pansiyonculuk eğitimi verilecektir.
- Turizm gelişim alanlarında yer alan eko-turizm alanlarının 'alan yönetim planları' yapılacaktır şeklindedir (KTB, 2007, s. 26).

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 hedeflerinde, Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Bolu, Zonguldak, Kastamonu ve Sinop illerini kapsayan bölge, Antalya'nın iç kesimlere doğru doğusu, Torosların eteklerinde Antalya ve Mersin'in birleştiği alanlar ve GAP koridoru ile Kış Koridorunu birleştiren "GAP Ekoturizm Koridoru" biyolojik çeşitlilik açısından ve ekoturizm potansiyeli açısından Türkiye Turizm Stratejisinde öncelikle ekoturizmin geliştirileceği bölgeler olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin sahip olduğu koruma altına alınan doğal değerler, milli parklar (46), tabiat parkı (250), tabiatı koruma alanı (31), tabiat anıtı (115), yaban hayatı geliştirme sahası (84), Ramsar alanı (14), ulusal öneme sahip sulak alanlar (59), mahalli öneme sahip sulak alanlar (13), muhafaza ormanı

(55), şehir ormanı (134), gen koruma ormanı (325), tohum bahçesi (202), tohum meşceresidir (315).

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğü'nün (2018) verilerine göre korunan alanlara yönelik ziyaretçi sayısı 2018 yılının ilk 9 ayı 29.812.169 kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu durum 2017 yılında 25 milyon olan ziyaretçi sayısının henüz yıl bitmeden korunan alanların rekor sayıda ziyaretçi ağırladığını göstermektedir. Korunan alanlar içerisinde Gaziantep'teki Burç Tabiat Parkı 2 milyon 820 bin 229 ziyaretçi sayısı ile yılın ilk 9 ayında 1'nci sırayı alırken onu 1 milyon 840 bin 680 kişi ile Soğuksu Milli Parkı takip etmiştir. Üçüncülüğü ise 1 milyon 484 bin ziyaretçi ile Uludağ Milli Parkı almıştır. 2019 yılı tamamlandığında ise bu sayı 51.832.448'e ulaşmıştır.

Türkiye'nin, Akdeniz'deki en önemli turizm alanlarından birisi olduğu açıktır. Yaklaşık 8000 km uzunluğundaki sahilleri, çeşitli uygarlıklardan kalan zengin tarihi ve kültürel mirasın yanı sıra iklimsel çeşitliliği nedeniyle olağan üstü bir biyoçeşitliliğe sahiptir ve tek başına bütün bir Avrupa kıtası ile karşılaştırılabilir. Örneğin, tüm Avrupa'da 500 kuş türü bulunmasına karşılık, Türkiye'de 420 civarında kuş türü tespit edilmiştir. Ayrıca Avrupa'da tespit edilen yaklaşık 12.000 bitki türünden yaklaşık 9.000'i Türkiye'dedir. Türkiye gerek dağları, ormanları, yaylaları, kıyıları, gölleri, akarsuları gibi doğal varlıkları gerekse flora ve faunası ve gerekse mağaraları ve kanyonları gibi ilginç jeolojik oluşumları açısından diğer ülkelerle kıyaslanamayacak düzeyde bir zenginliğe sahiptir ve bu zenginlikler Türkiye'yi gündemde olan ekoturizm için oldukça ilgi çekici bir ülke konumuna getirmektedir (Özkan Yürük, 2002).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ekoturizm şu başlıklar ile değerlendirilmektedir: Yayla turizmi, dağcılık, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu sporları (kano-rafting) çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizmi, bisiklet turları, doğa yürüyüşü (trekking), atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü, hava sporları turizmi, agro turizm. Bu turizm türlerine bakıldığında Türkiye'de birçok alan ekoturizm alanı olarak değerlendirilebilecek niteliktedir (GEKA, 2020). Hangisine ağırlık verilirse verilsin, burada anahtar nokta koruma kullanma dengesinin sağlanarak turizmin geliştirilmesidir. Bilindiği üzere, her türlü doğal zenginliğin kullanımındaki temel ilke, koruma kullanma dengesinin sağlanmasıdır. Bu dengenin sağlanması, turizm sektörü için de büyük önem taşımaktadır. Ekoturizm, kitle turizmi gibi kısa zamanda çok kazanç sağlamayı ve modern turistik yapılaşmayı öngörmez. Koruma-kullanma dengesi içinde gelişme gösteren turizm hareketlerinde sürdürülebilir gelişim de hedeflenmektedir. Önce mevcut durumuyla korumak gelir, sonra kullanma. Bir başka deyişle, doğal ve kültürel değerlerimizin korunarak turizme açılması ön planda tutulur (Kaypak, 2010).

1.5.12. Ekoturizmin Hedef Kitleleri

1.5.12.1. Ekoturist Profili

Dünyada değişen ve gelişen durumlara bağlı olarak insanların istek ve beklentileri zamanla farklılaşmış ve farklılaşmaya devam etmektedir. Bu değişim turizm sektörünü etkilemiştir. İnsanların klasik turizm anlayışından uzaklaşması alternatif turizm türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunların en önemlilerinden biri de ekoturizmdir. Ekoturizm doğayı, kültürel ve tarihi değerleri koruyan ve saygı duyan aynı zamanda yapıldığı yerde yöre halkının refahını gözetilen bir turizm çeşididir (Tanç, 2020). Ekolojik sürdürülebilirliği temel alan ve doğa tabanlı gerçekleştirilen ekoturizm faaliyeti eğitim ve öğrenmeye dayalı deneyimlerin kazanılmasını ve kültürel değerlerin korunmasını amaçlar. Ekoturizm çevreye karşı saygılı, maceracı, konfor beklentisi arka planda olan, çevreye karşı sorumluluk bilinci gelişmiş ve karbon ayak izi bırakmamaya çalışan kişilerin beklentilerini karşılayan turizm faaliyetidir. Aynı zamanda ekoturizm, doğanın sürdürülebilirliğini gözetilen, kültürel değerlere saygılı bilinçli tüketiciyi hedef alır.

Ekolojik turizmin turist profili özünde bireysel kararların baskın olduğu, doğa içinde yapılan sportif eylemlere ve kültürel içerikli gezilere düşkün, gezeceği ülkeyle ilgili bir ön hazırlık yapan, doğal kaynaklara karşı saygılı, çevre koruma bilinci gelişmiş bireyleri tanımlamaktadır (Kısa Ovalı, 2007, s. 69). Ekoturistler temel olarak, doğal yaşamla ve sosyal etkileşimle kendini bütünleştirme ve dolayısıyla kendini doğanın bir parçası olarak görme eğiliminde olan bireyler olarak tanımlanabilir (Kızılırmak, Kaya, Yıldız ve Kurtulay, 2017). Ekoturist seyahat edeceği alanın ekolojik bilgisine sahip, gönüllü, çevreyi ve doğayı korumayı bilen birey demektir (Ünal Ankaya, Yazıcı, Balık ve Aslan, 2018).

Ekoturistler, seyahatlerini planlarken genellikle kafalarında bazı sorular vardır. Gezecekleri yöre ile ilgili önceden geniş kapsamlı araştırma yaparlar. En iyi hangi zamanda o yörenin gezilmesi gerektiğini, yörede diğer zamanlarda nelerin olup bittiğini, en iyi şekilde deneyim elde etmek için ne kadar süre ile bu alanda kalmaları gerektiğini ve bu alanı tanımak için gerekli her şeyi bilmek isterler (Kılıç Benzer, 2006).

Tabiat turizminde ziyaretçi kitlesinin büyük bir kısmı;

- İyi eğitilmiş,
- Yüksek bir sosyo-ekonomik sınıfa ait,
- Doğa ve kültür konusunda bilinçli ve araştırmacı,
- Gezmiş-görmüş, tecrübeli insanlardan oluşmaktadır. Temel motivasyonları ziyaret ettikleri yerin doğal zenginlikleridir (flora, fauna, peyzaj). Ayrıca yöresel kültür ve hayatı da öğrenmek ve tecrübe etmekten zevk almaktadırlar (ORFAMDER, 2018).

Ekoturizm faaliyetlerinde ziyaretçilerin aynı anda bir veya daha fazla destinasyon tercihi olabilir ancak temel motivasyon faktörü doğal alanlardır (Özkan ve Kubaş, 2012). Ekoturistlerin en önemli beklentisi, doğayla iç içe

olmak, yöre halkının yaşayışını ve kültürünü tanımak ve deneyimlemektir (Eskiyörük, 2013).

Ekoturistler, büyük oteller yerine yerel konaklama tesislerinde konaklar ve alışverişlerini yöre halkından yaparak yerel ekonomilere katkı sağlar (Tırıl, 2005). Ekoturist, vahşi yaşamın ve doğal kaynakların tüketim amaçlı olmayan bir şekilde kullanımını uygular ve alanın korunmasına ve yerel halkın ekonomik refahına doğrudan fayda sağlamayı amaçlayan işgücü veya finansal yollarla ziyaret edilen alana katkıda bulunur (Goodwin, 1996, s. 279)

Ekoturistler yerel kalkınmanın başlıca katkı unsurlarıdır. Her halükarda, ekoturistlerce harcanan paranın büyük bir kısmı, bilet ve seyahat paketleri satın almak amacıyla ekoturistin yaşadığı orijinal yerde harcanır (Erdoğan, 2010).

Ekoturizme katılan turistler seyahatlerinden önce ve seyahat sırasında ayrıntılı ve özel bilgilere ihtiyaç duyarlar. Yöreye ilişkin broşürler, rehber kitaplar, haritalar hazırlanmalı, eko müzeler oluşturulmalı, tanıtım malzemeleri yörenin temel özelliklerini yansıtmalıdır. Sözelimi alanın bitki örtüsü, yaban hayatı, jeolojisi, yüzey şekilleri, özel yemekleri, giyim kuşam şekilleri, konaklama-yeme-içme olanakları, ekoturizmde yapılabilecek sportif etkinliklerin anlatılması, gösterilmesi alanın tanıtımına yardımcı olmaktadır (Emekli, 2008).

1.5.13. Ekoturizm ve Kitle Turizminin Karşılaştırılması

Kitle turizmi ve ekoturizm birbirinden uzak veya birbirine zıt diyebileceğimiz turizmin iki uç noktasını oluşturur. Aralarındaki farklardan en önemlisi çevresel etkileridir. Bunun dışında kitle turizminin ve ekoturizmin turist profili, turist sayısı, turist motivasyonu, uygulandığı çevre gibi birçok faktör birbirinden farklıdır. Kitle turizmi deniz, kum, güneş üçlüsüyle ilişkilendirilen ve kitleleri çeken, turist yoğunluğu nedeniyle çevre üzerinde bir takım olumsuz durumları beraberinde getiren turizm biçimidir. Ekoturizm ise ekolojik, ekonomik ve sosyo kültürel sürdürülebilirliği gözetilen turizm şeklidir.

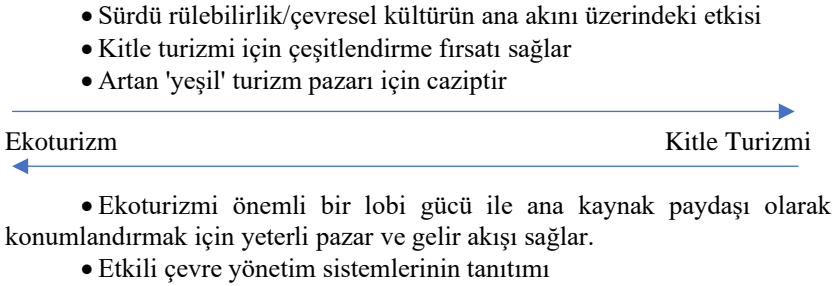
Kitle turizminin en büyük planlama hatalarından biri güçlü arazi parçaları olan kıyı mekanları üzerinde güçlü mimari oluşumlar yaratarak ekolojik bozulmalara sebep olmasıdır, ki bu hata alternatif turizm türlerini gündeme getirmiştir (Kısa Ovalı, 2007). Kitle turizmine bir tepki ve alternatif olarak 1990'lı yıllarda gelişme gösteren ekoturizm kavramı, kırsal ve kültürel turizmin unsurlarını içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak ifade edilmektedir. Kontrolsüz gelişen kitlesel turizm hareketinin çevre ve toplum üzerindeki tahribatları karşısında ekoturizm, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmektedir (Kuter ve Ünal, 2009, s. 146).

Ekoturizm hareketiyle bireyler doğal ve kültürel mirasın korunmasının gerekliliği konusunda bilinçlenmekte, dolayısıyla dünyayı ve dünyadaki varlıklar arasında ilişkileri daha iyi kavrayabilmekte. Ayrıca Ekoturizm hareketinin istenilen sonuca ulaşabilmesi için hem hizmet verenlerin hem de hizmet alan bireylerin belli düzeyde bir eğitime sahip olmaları gerekmektedir.

Özellikle hizmet sunan bireylerin eğitimi hizmet alanlara göre çok daha önemlidir (Şahin, 2009).

Ekoturizmi endüstriyel turizmden ayıran önemli bir özellik, yerel üreticilerin ve işletmecilerin ürünlerinin tercih edilmesidir (Tırıl, 2005). Turizm endüstrisi, ticari olarak yönlendirilen ve dünyanın bazı korunan alanlarının ekosistemlerini giderek daha fazla etkileyen güçlü bir ekonomik sistemdir. Bu sektördeki büyüme beklentileri göz önüne alındığında, korunan alanların sayısı arttıkça turist sayısı da artacaktır. Bu hem bir tehdit hem de bir fırsat sunmaktadır (Goodwin, 1996, s. 277).

Ekoturizm ve kitle turizmi bazı açılardan birbirini destekler niteliktedir. Şekil 10'da kitle turizmi ile ekoturizm arasındaki yakınsak ve simbiyotik ilişki gösterilmiştir.

Şekil 10. Ekoturizm ve Kitle Turizmi Arasında Yakınsak ve Simbiyotik İlişki (Weaver, 2001, s. 79).

Turizm ve çevre birbiriyle etkileşim halindedir. Biri olumsuz etkilendiğinde diğeri de otomatik olarak olumsuz etkilenir. Çevre koşullarının istenilen kalitede olması turistik talebi etkilemektedir. Turizm doğal ve kültürel çevrenin devamlılığının sağlanmasına katkı sağlar. Örneğin, arkeolojik alanların, tarihi yapıtların ve kültürel eserlerin korunmasına ve günümüze aktarılmasına etki oluşturur. Dolayısıyla turistik kaynak olarak nitelendirilebilecek değerlerin uzun süre yaşatılmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar. Ayrıca günümüzde doğal kaynaklarında devamlılığını gözeten sektör olarak karşımıza çıkan, kitle turizmine alternatif olarak geliştirilen turizm faaliyetleri çevrenin korunmasına katkı sunar.

Turizm sektörünün kullanarak bir talep ögesine dönüştürdüğü belli başlı üç çevresel kaynak vardır. Bu kaynaklar;

- Doğal kaynaklar (deniz kıyıları, ormanlık alanlar, ulusal parklar vb.)
- İnsan yapısı kaynaklar (tarihi kent dokuları, arkeolojik alanlar vb.)
- Sosyo-kültürel kaynaklar (yeme-içme, merasim vb. gibi örf ve adetler) (Kızıllırmak, 2011, s. 2).

Ekoturizm kapsamında gerçekleştirilen turistik faaliyetler kitle turizminin aksine çevreye olan baskıyı azaltarak çevresel tahribatı önlemeye

yöneliktir. Ekoturizm faaliyetleri kimi zaman kitle turizmi kadar çevresel bozulmaya neden olabilir. Bu durum ekoturizmin iyi planlanmamasından kaynaklanmaktadır. Ekoturizm faaliyeti hassas ekosistemlerde gerçekleştirilmesinden dolayı yapılan herhangi bir yanlış planlama bu ekosistemlerde olumsuzluklar ortaya çıkarabilmektedir. Çok yönlü bir ekonomik faaliyet olan turizm, iki yönlü bir süreç çerçevesinde çevre ile etkileşim içindedir. Bir yandan, çevresel kaynaklar, turist ürününün üretimi için temel bileşenleri, kritik üretim faktörlerini sağlar; turistin eğlenmesi, yaşaması ve rahatlaması için doğal ve/veya insan yapımı ortam. Öte yandan turizm, kasıtlı ve kasıtsız olarak çevreyi değiştiren çeşitli istenmeyen yan ürünler üretir; olumsuz çevresel dışsallıklar. Ayrıca, turizm dışında diğer ekonomik faaliyetler, turizm amaçlı mevcut çevresel kaynakların miktarını ve kalitesini tüketmekte, değiştirmekte ve etkilemektedir (Briassoulis ve Straaten, 2000).

1.5.13.1. Ekoturizm ve Kitle Turizminin Turist Profillerinin Karşılaştırılması

Kendine özgü turist biçimiyle kitle turizminden ayrılan ekoturizm, ekoturist olarak adlandırılan duyarlı, katılımcı, yaban hayatını seven, doğaya tüketici gözüyle bakmayan, yerel kalkınmaya katkıda bulunan, çevre bilinci gelişmiş, yeni deneyimlere ve öğrenmeye açık, çevreyi koruma sorumluluğunda olan, çevre dostu teknolojileri tercih eden ve gerektiğinde doğa koruma eylemlerinde bulunabilen kişilerdir.

Turizm faaliyetlerine katılımda, turistik ürün satın alma sürecinde, destinasyon ve tatil yeri tercihlerinde bireyler kendi başlarına hareket edemezler. Çünkü birey, turistik ürün tercihinde ya da turizm faaliyetlerine katılım sürecinde ait olduğu topluluğun geçmişten gelen deneyimlerini, bilgi birikimini, değer yargılarını ve tepkilerini göz önüne almadan karar veremez. Toplumda mevcut olan bilgi birikimi, deneyim, değer yargıları ve tepkiler bireyin zihninde turizme yönelik farklı algılar oluşturur. Bu algılar, bireyin günlük yaşantısını biçimlendirdiği gibi, doğası gereği insan odaklı olan turizm sektörünün de yeniden biçimlenmesine neden olur (Akoğlan Kozak, Evren ve Çakır, 2013). Aynı zamanda bu faktörler, özellikle bireysel algılar turist çeşitlenmesinin nedenleri arasında yer alır. Bu noktada, alışıl gelmiş turizm biçimi olan kitle turizminin ve özellikle son yıllarda popüleritesi artan ekoturizmin turist kitlesi arasındaki farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Ekoturizm ve kitle turizminin turist profillerinin karşılaştırılması Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 7. Ekoturizm ve Kitle Turizminin Turist Profillerinin Karşılaştırılması (Öne Çıkan Bazı Özellikler)

Kitle Turizminin Turist Profili	Ekoturizmin Turist Profili
<ul style="list-style-type: none"> • Büyük turist grupları (önceden belirlenmiş paket bir 	<ul style="list-style-type: none"> • Küçük turist grupları (bireysel, aile, arkadaş) • Konfor beklentisi düşük

tura bağlı kalarak hareket eden turist grubu)	• Tatil planını ve programını kendi düzenleyen
• Bireysel turist grubu (büyük turist gruplarına göre bazı kararları kendi verebilen turist grubu)	• Yenilikçi
• Konfor beklentisi yüksek	• Macera sever
• Belirlenen plan ve programın dışına çıkmayan (karar vermede özgür olmayan)	• Farklılık arayışı yüksek
• Yenilikçi olmayan	• Tatil tercihlerini bozulumamış doğal alanlardan yana kullanırlar
• Farklılık arayışları yoktur veya kısıtlıdır	• Zihinsel olarak aktif
• Tatil tercihlerini deniz, kum, güneş üçlüsünden yana kullanırlar	• Gezme, görme, tanıma ve gelişim odaklı
• Zihinsel olarak pasif	• Çevreye karşı duyarlı
• Yeme-içme (tüketim) ve dinlenme odaklı	• Risk almayı severler
• Çevreye karşı duyarlılık düşük	• Dışa dönük tatil anlayışı (yerel halkla birlikte vakit geçirmeyi, farklı insanları ve kültürleri tanımayı tercih ederler)
• Risk almayı sevmezler	
• İçe dönük tatil anlayışı	

Tablo 11’de de bahsedildiği gibi, kitle turizmini tercih eden turistler genellikle önceden belirlenmiş bir tatil programına bağlı kalarak hareket ederler. Alışkanlıklarının ötesine geçmeyi pek tercih etmeyen bu turist grubunun önceliği tatilini geçireceği alanın konforlu ve güvenli olmasıdır. Standartların dışına çıkmak istemeyen bu turist grubu belirlenen tatil programını kabul eder ve yapacağı tatil konusunda zihinsel hazırlığı düşüktür. Kitle turizminin turist kitlesi içe dönük mekânlarda tatil yapmayı tercih eder ve bu yüzden yerel kültürle etkileşim minimum düzeydedir. Buna karşın ekoturizmin turist grubu, standartlaştırılmış bir paket programa bağlı kalmadan, tatil plan ve programını kendi yaparak özgür hareket etmeyi seven, macera sever, yenilikçi kişilerden oluşur. Çevreci turist olarak bilinirler, alışkanlıklarından uzakta yaşamak onlar için sorun değil deneyimdir. Ekoturistler konfor beklentisi düşük, zihinsel olarak aktif, gezme, görme, tanıma ve gelişim odaklı, risklere açık, yerel kültürle bir arada vakit geçirmeyi seven turist grubudur.

2. BÖLÜM

2.1. EKOKÖY KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Ekoköy kavramını 1960 ve 1970’lere kadar götürmek mümkündür. Çünkü ekoköy hareketi söz konusu yıllardaki komün hayatı savunan,

kalıplaşmış dünya düzenine karşı gelen özgürlükçü hippie hareketinin devamı olarak görülmektedir. Ekoköy kelimesi üzerine genel bir tarama yapıldığında kelimenin bilinçli topluluklar, topluluk temelli projeler, ekolojik özelliklere sahip küçük çaplı yerleşimler, ekolojik turizm merkezleri, ekolojik kentler ve co-housinglere kadar geniş çaplı kullanıldığını görmek mümkündür. Fakat ekoköy kelimesinin günümüzdeki anlamı kavramak için 1980'lerin sonuna gitmek daha doğru olacaktır. Çünkü küresel çapta yaşanan çevresel bozulmalar, iklim değişiklikleri, ekolojik ayak izi analizlerinde görülen artış gibi birçok olumsuz faktör dünyanın artık sürdürülebilirlikten gittikçe uzaklaştığını göstermiştir. Bunun yanı sıra sadece çevresel bozulmalar değil toplumsal bozulmalar ve politika sorunları da kendini göstermeye başlamıştır. Yaşanan tüm bu olumsuz durumlar sivil toplum hareketlerinin büyümesini teşvik ederken aynı dönemlerde sürdürülebilir yaşam fikirlerinin filizlenmesini sağlamış ve ekoköy hareketinin ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Böylece günümüzdeki anlamıyla ekoköy hareketinin ilk girişimlerinden diyebileceğimiz Danimarkalı aktivist Hildur Jackson ve arkadaşları tarafından oluşturulan co-housing (ortak konut) modeli tam olarak istedikleri yaşam şeklini oluşturmadığından dolayı onların bu fikirden vazgeçmelerine neden olmuş ve bunun üzerine Hildur Jackson ve eşi Ross Jackson Gaia Vakfı'nı (1987) kurarak doğaya daha az zarar vereceğini düşündükleri ekolojik yerleşimler üzerine çalışmalara başlamışlardır (Dawson, 2012).

Sürdürülebilir topluluklar üzerine araştırmalar yapan Robert ve Diana Gilman çalışmalarını sahibi ve editörü oldukları *In Context* dergisinde yayınlamaktadır. Gaia Vakfı sürdürülebilir topluluklar konusunda saha çalışması yapmak üzere Gilmanları 1990'da işe alır. Gilmanlar sonraki sene "Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar" adlı rapor hazırlayarak Gaia Vakfına ekoköy ve sürdürülebilir topluluk hareketini omuzlayan 26 girişimi listeleterek önerilerde bulunurlar. Raporda ekoköyler için şöyle bir tanımda verilmektedir: "İnsan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürdürülebilecek, insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimlerdir" (Dawson, 2012, s. 18). Bu tanım yeni bir yaşam modelini aynı zamanda toplumsal dönüşümü vurgulamaktadır.

Ekoköyler çevreye sorunsuz şekilde entegre edilebilen yerleşim modelleridir (Borsos, 2013). Sosyal ve doğal ortamları yenilemek için sürdürülebilirliğin (sosyal, kültür, ekoloji ve ekonomi) dört boyutunun hepsinde yerel olarak sahip olunan katılımcı süreçler yoluyla bilinçli olarak tasarlanan kasıtlı, geleneksel veya kentsel bir topluluktur (GEN, 2020). Ekoköyler, insan ölçeğinde azami bir nüfusla sınırlandırılan, kendi kendine yetebilen, gereken ana fonksiyon alanlarının (konut, ticaret, üretim vb. alanlar) birbiriyle uyumlu olarak dengeli bir biçimde planlandığı, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanıldığı, atık yönetim sistemlerinin çevreye zararı minimum olan sürdürülebilir yerleşim birimleridir (Yaban ve Karatopuk, 2017). Henüz

var olmayan ideal ekoköy, kültürel, ekolojik ve manevi boyutlar da dahil olmak üzere yaşamın tüm yönleriyle uyum içinde olan sürdürülebilir bir insan yerleşimidir (Gaia Trust, 2020). Ekoköy, insan davranışlarını doğayla birleştiren, sağlıklı birey gelişimini destekleyen, insan ölçeğinde kendi kendine yetebilen yaşam planı sağlayan bir yerleşim modelidir. Ekoköyler, nitelikli bir amaç uğruna bir araya getirilmiş topluluklardır. İnsanlığı derinden etkileyen sürdürülebilirlik politikası ile çevreci hareketlerin en önünde yer almaktadır. İnsanların birbirini desteklediği geleneksel yaşama duyulan özlemin canlı tutulması misyonuna sahiptir (Köse, Öztaşcı Gültekin, Yazıcı ve Yurttaş, 2017). Azaltılmış çevresel etkiye sahip alternatif yaşam örnekleridir (Magnusson, 2018).

Tipik olarak bir ekoköy; ekolojik olarak sürdürülebilir konutlar inşa eder, kendi organik gıdalarının çoğunu yetiştirir, atık ürünlerini zararsız şekilde geri dönüştürür ve enerjisini mümkün olduğunca şebeke dışı üretir (Cristian, 2003, s. 27).

Yaşamın en saf ve doğal halini sunan ekoköyler, insan faaliyetlerinin doğayla uyumlu olduğu, kaynağını sürdürülebilirlik ve ekolojiden alan, kendine yeterli, çevreye karşı duyarlı biçimde oluşturulmuş yerleşim modelleridir. Ekoköylerde yaşamsal üretim ve tüketim sistemleri yeniden şekillendirilir. Ekoköyler hegomanik ilişkilerin eleştirildiği bilinçli topluluklar tarafından kurulmuştur.

Bir ekoköy yerleşimi oluşturmak için kesin ve ortak bir yöntem bulunmamaktadır. Her ekoköy yerleşiminin kurulma hikâyesi, yöntemleri birbirinden farklıdır, kuruldukları yerin coğrafi özellikleri ve kurulum amaçları değişkenlik göstermektedir (Asımgil, 2017). Ekoköyler hayal edebileceğimiz her şekilde birbirinden farklıdır; kültürel, mimarı, ekonomik, iklimsel. Ekoköyler eylemlerinin hem yakın hem de uzak sonuçlarına duyarlıdır ve olağan dışı şekilde paylaşımaya açıktırlar. Gerçekten de eğer bir ekoköy yaşantısının ana kökünü ifade etmek için bir kelime seçmek gerekirse bu “paylaşımçı” olurdu (Litfin, 2017).

Ekolojik köyler genellikle dört öge etrafında tasarlanmıştır; sürdürülebilir bina, organik tarım, esnek topluluk ve alternatif enerji (Cunningham ve Wearing, 2013). Ekoköyler, ekolojik tasarım uygulamaları ve yeşil teknolojilerle katılımcı ve destekleyici sosyal yapıları birleştirmeyi amaçlar. Batının gelişmiş ülkelerinde de güneyin az gelişmiş ülkelerinde de, hem kırsal, hem de kentsel alanlarda, geleneksel yerleşimler ya da yeni kurulan bilinçli topluluklar olarak karşımıza çıkarlar (Adalılar, 2012).

Ekoköyler fiziksel tasarımı, yeni yüzyılın statükosuna aykırı olarak basitleştirilmiş yaşam biçimlerine bağlı demokratik süreçlerle birleştirerek kendilerini tanımlarlar. Ekoköy felsefesinin özünde, insan geçimini doğal çevreye daha yakın hale getirme arayışı vardır. Doğal bina tekniklerini ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi modern eko-teknolojileri içeren mimari uygulamalardaki ilerleme, ekoköylerin çevresel yönetim yaklaşımını

kolaylaştırmaya hizmet etmektedir. Bu tekniklerin ve uygulamaların birçoğu iş birliğini ve katılımı teşvik eder, bu nedenle demokratik süreçleri de somutlaştırır (Sizemore, 2004). Ekoköyler içinde, ana akım gıda endüstrisinin yerini organik tarım ve permakültür yoluyla yerel gıda üretimi almıştır. Fosil yakıtlar güneş enerjisi sistemleri, biyodizel ve yel değirmenleri gibi çeşitli yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımıyla değiştirilir. Ana akım inşaat yöntemlerinin yerini eko-konut mimarisi almıştır. Ekoköyler yalnızca belirli bir sosyo-teknik rejime meydan okumaz veya çözüm sağlamaz; bunun yerine çeşitli sosyo-teknik rejimleri aynı anda çok çeşitli alternatifler deneyerek değiştirmeyi hedeflerler (Avelino ve Kunze, 2009).

Ekoköyler, ekonomik küreselleşmeye karşı sağlıklı yanıtlardır. Çünkü güçlü, merkezietçi olmayan sosyal yapılardır ve bu gezegende herkes için sürdürülebilir bir yaşam yolu sağlama potansiyeline sahiptirler. Büyüklük olarak yüz veya birkaç yüz kişiden oluştukları için, geleneksel kabile büyüklüklerindedir. Bunun sonucunda da ekoköyler, hem yerel toplulukların köy kültürüyle hem de post modern kültürle uyumludur (Walker, 2016, s. 14). Oluşturulan ideal ekoköy modelleri, çağımızın küresel çevre krizi nedeniyle ortaya çıkan olumsuzlukları değiştirecek yeni bir yaşam önerisi sunmayı amaçlamaktadır (Güleryüz, 2013, s. 71). Ekoköyler, çağdaş kentsel ortamdan gelen sosyal, politik ve ekonomik güçlerin bir ürünüdür. Ruhani, kendiliğinden, gayri resmi, yaratıcı ve deneysel olabilir. Ekoköyler genellikle birbirinden bağımsız olarak kurulur ancak birçoğu aynı kentsel alanı paylaşan birbirine bağlı bir ağ oluşturarak uygulandığında, sürdürülebilir şehir planlama sorusuna bir cevap olabilir (Bissolotti, Santiago ve Oliveira, 2006).

Ekoköyler yaşam tarzları aracılığıyla çevresel ve sosyal sorunları çözmeye çalışırlar. Çoğu kırsaldır ve ekoköyleri belli bir kritere göre sınıflandırmak zordur çünkü ekoköyler esnek yapılı yerleşimlerdir. Çoğunlukla gelişmiş ülkelerde yaygındır. Daha çok sürdürülebilirlik ve ruhsal gelişime ilgi duyan insanlar tarafından oluşturulduğu görülür. Ekoköy hareketine katılanlar kendilerine toplumsal düzeni ve doğal çevreyi yeniden inşa etmek için rol biçildiğine inanırlar. Genellikle herhangi bir din biçimini desteklemeseler de yeryüzü temelli (dünyevi) maneviyat yaygındır. Bu anlayış içerisinde devlet düzeninden bağımsız ve kapitalist sisteme uzak kalacak şekilde kendi kendine yetebilecek yaşam alanları oluşturmayı hedeflerler.

Ekoköy tanımlarından da anlaşılacağı üzere, ekoköy kavramını tanımlayıcı temel ifadeler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 8. Ekoköy Kavramını Tanımlayıcı İfadeler

• Sürdürülebilirlik	• Paylaşımçı
• Ekoloji	• Bilinçli topluluk
• Kendi kendine yeterlilik	• Nitelikli amaçlar
• Yenilenebilir enerji kaynakları	• Çevreye karşı duyarlılık
• Atık yönetim sistemleri	• Doğal tarım yöntemleri
• Sağlıklı insan gelişiminin desteklenmesi	• Doğal inşa teknikleri
• Amaçlı topluluk	• Eko teknolojiler
• Çevresel ve sosyal sorun odaklı	• Yerel ve post modern kültürle uyum
• Esnek yapılı	

Dünya nüfusunun az bir kısmı ekoköylerde yaşamaktadır bu nedenle ekoköyler yarattıkları çevresel etkilerden çok ortaya konulan fikirlerle dikkat çekerler. Ekoköyler yaptıkları uygulamalarla dünya üzerinde ilk ekolojik ve sürdürülebilir yaşamın deneysel çalışmalarını yapan yerleşimler olarak düşünülebilir. Onların mücadele ve başarıları yeşil topluma geçişe yöntem oluşturmada önemli örneklerdir. Ayrıca girişimlerin fizibilitesi hakkında önemli veri kaynaklarını oluşturmaktadırlar.

2.1.1. Ekoköy Hareketinin Tarihsel Kökleri

Bilinçli topluluklar gönüllü olarak bir araya gelmiş, ana akım toplumun ötesinde kurdukları yaşamla toplumsal sorun ve eksiklikleri çözmek amaçlı az kişiden oluşan gruplardır. Tarih boyunca aynı amacı hedeflemiş kişilerin topluluklar kurarak amaçları için birlikte hareket ederek toplumdan daha iyi bir grup oluşturmaya çalıştıkları görülür. Fakat siyasi veya dini kimi liderler bu grupları genellikle toplumsal düzene tehdit olarak görmüşlerdir.

Bilinçli olarak bir arada yaşamayı seçen ilk topluluk M.Ö. 525 yılında Pisagor tarafından oluşturulan Homakoeion'dur. Bu topluluk entelektüel ve mistik yollardan esinlenen, özel mülkiyetten kaçınan, birlikte yaşayıp ideal toplum kurmayı amaçlayan kişilerden oluşmuştur. Bazı araştırmacılar, M.Ö. 2. yüzyılda Lut Gölü yakınlarında Essenlerin kasıtlı topluluk olduklarını ve Hz. İsa'nın orada zaman geçirdiğini öne sürmektedirler. 11. yüzyılda Catharlar, 12. Yüzyıl Fransa'sında Valdocular, 16. yüzyıl Orta Avrupa'da Anabaptistler ve 17. yüzyıl İngiltere'sinde Diggersler olmak üzere pek çok sayıda cemaat grubu gelişmiştir. Hepsi de dini ve siyasi güçler tarafından şiddetli zulüm görmüştür. Buna rağmen, Anabaptistler bugün Kuzey ve Güney Amerika, Avrupa, Japonya ve Avustralya'da Mennonites, Amish, Hutterites ve Bruderhofs topluluklar olarak gelişmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk bilinçli topluluk ise Swanendael'dir. Günümüzde Kuzey Amerika'da üç binden fazla topluluğun olduğu tahmin edilmektedir (Metcalf, 2012, s. 22-23).

Bilinçli toplulukların dokusu farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle örülmüştür. Bunlardan biri, dini toplulukların birçoğunda görülen kendi kendine yetebilme ve ruhani arayış özelliğidir. Bu akım, Fransa'daki Katolik

I'Arche ve Tich Nhat Hanh tarafından kurulan yine Fransa'da kurulan manastır benzeri Plum Village gibi topluluklarda görülmektedir. Bunun yanında maneviyat, Hindistan'daki Auroville topluluğu ve Kuzey Yeni Çağ akımını oluşturan gruplar tarafından da içselleştirilmiştir. Bütün bu topluluklarda Gandhi'nin ilkeleri olan kendine yeterlilik, merkezileşmeme ve spiritüel arayışta oldukça önemli yer tutmaktadır (Dawson, 2012, s. 21).

Günümüzün en güçlü örneği diyebileceğimiz bilinçli topluluk 1909 yılında ortaya çıkan Kibbutz hareketidir. İsrail'de ortaya çıkan Kibbutz hareketi topluluk veya grup olmayı ifade eder. Tarımsal temelli olarak ortaya çıkan hareket daha sonra ekonomik ve politik anlamda önemini artırarak çok boyutlu ve tarihin en büyük topluluk hareketi olma özelliğine sahiptir.

1960'lar ve 1970'ler ütöpic ideallerin yeniden doğuşunu görmüştür. Ekonomik materyalizmin ve küresel egemenliğin hakim kurumlarının derin bir hoşnutsuzluğa yol açmasıyla duyarlı insanlar, kendileri için daha iyi ve daha temiz bir yaşam tarzı yaratmak için kırsal alana sığındı. Bu, Back to the Land (Kırsala Dönüş) ekoköy hareketinin ham bir öncüsüydü; isyankâr idealizm, sürdürülebilir yaşam durumları için güvenli temel oluşturmada yeterli değildi. Bu nedenle erken denemelerin çoğu uygulanabilir bir ekonomik temel oluşturmadaki ihmal nedeniyle başarısız olmuştur (Mare, 2000, s. 2). Başarısız toplulukların yanı sıra 1960'lardan itibaren manevi ve çevreye duyarlı yaşam tarzı arayan bazı ekolojik topluluklar (Findhorn, Auroville, The Farm) uluslararası ekoköy hareketi için olumlu örnekler oluşturmaya başlamışlardır. Böylece oluşan bilinç dalgası topluluk oluşturmaktan öte eko feminizm, çevrecilik, doğal tarım uygulamaları gibi çevreyi odağına alan birçok fikir akımını beraberinde getirmiştir. Bu dönemde aynı bilinç dalgasıyla kurulmuş olan The Farm (ABD, Tennessee) toplulukların en uzun ömürlüsü olmuştur. The Farm'ın kurucuları ülkedeki aykırı grup olarak görülmelerinden dolayı güvenlik güçleri tarafından sürekli engellenmeye çalışılmıştır. 1971'de kurulan The Farm bugün halen başarılı uygulamalarıyla devamlılığını korumaktadır.

1960-1970'li yıllarda ortaya çıkan topluluklar çok çeşitlidir; maneviyat, mantıklı yaşam, kendini gerçekleştirme, doğaya yakınlık, kendi kendine yeterlilik, sosyalizm vb. gibi birçok durum ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Doğa ve doğa ile ilgili manevi değerlere yakın bir yaşam üzerine inşa edilen bu tür toplulukların en iyi bilinenlerinden biri, 1962 İskoçya'da kurulan ve daha sonra ekoköy hareketinin en önemli topluluklarından biri haline gelen Findhorn Vakfı'dır (Farkas, 2017). Bunun yanı sıra Mother Earth News dergisi sahipleri 1975 yılından itibaren çevresel uygulamalara ağırlık vermeleri ve organik bahçeler kurmaya başlamalarıyla birlikte kendilerine ekoköy demeye başlamışlardır. Aynı yıllarda Almanya'da çevreci aktivistler tarafından Ökodorf (ekoköy) adı verilen ekolojik ilkelere dayalı küçük bir yerleşim oluşturulmuştur.

1970'lerde hızlanan çevresel hareketler farklı amaçlarla bir araya gelen toplulukları beraberinde getirmiştir. Çevresel hareketlerle kendini göstermeye

başlayan bilinçli topluluklardan olan ekoköyler o dönemlerde henüz kapsamlı bir tanıma sahip değildir. 1970'lerde daha çok ön plana çıkan kavram co-housing (ortak konut) olmuştur. Co-housing modeli, sakinlerin hiyerarşik olmayan bir yönetim yapısına katılımını, birlikte yaşam bilincinin kazanılmasını, bilinçli ve duyarlı topluluk yaratmaya odaklı, anlamlı ilişkilerin teşvik edilmesi amaçlı oluşturulmuş yerleşim biçimidir. Danimarka'da belirlemeye başlayan co-housing hareketi ekoköy hareketinin ortaya çıkışını hızlandırmıştır.

Co-housing modelinin Hildur Jackson ve eşi Ross Jackson'ın co-housing girişimlerinin onları tatmin etmemesinden dolayı daha sonra ekoköy olarak adlandırılacak olan çevreye duyarlı yerleşim girişimi Gaia Vakfı'nı (1987) kurmalarıyla başlamıştır.

1994 yılında Gaia Vakfı tarafından koordine edilecek bir ağ olan Küresel Ekoköy Ağı (GEN- Global Ecovillage Network) kurulmuştur. GEN'in amaçları "sürdürülebilir insan yerleşimlerinin gelişimini desteklemek; yerleşim yerleri arasında bilgi alışverişine yardımcı olmak; ekoköy konseptleri ve tanıtım alanları hakkında geniş çapta bilgi sağlamaktır". Danimarka'daki açılış toplantısına Crystal Waters Permakültür Köyü (Avustralya), Findhorn (İskoçya), The Farm (Tennessee) ve Lebensgarten (Almanya) dahil olmak üzere sekiz topluluktan temsilciler katılmıştır (Garden, 2006). 1995 yılında İskoçya'daki Findhorn Vakfı'nda yapılan "Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar: 21. Yüzyıl için Modeller" konferansı tüm dünyadan 400 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Yer yetersizliğinden dolayı 300 kişi ise geri çevrilmek zorunda kalmıştır. Bir yıl sonra 1996'da İstanbul'daki Birleşmiş Milletler HABİTAT Konferansı'nda Küresel Ekoköyler Ağı (GEN) tanıtılmıştır (Dawson, 2012, s. 26).

GEN yönetim kurulunun 2001 yılında hazırladığı tüzüğe göre GEN'in vizyonu ve misyonu şu şekildedir:

- **Vizyon:** Şimdi ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılarken, birbirleriyle ve dünya ile uyum içinde topluluklar oluşturmak için tüm yaşamın çeşitli kültürlerinden oluşan bir gezegen hayal ediyoruz.
- **Misyon:** Topluların sosyal, manevi, ekonomik ve ekolojik uyumu elde etme çabalarını belirleyerek, onlara yardım ederek ve onları koordine ederek sürdürülebilir bir gelecek yaratıyoruz. Karşılıklı saygı, dayanışma ve sevgi kültürünü, açık iletişimi, kültürler arası sosyal erişimi ve eğitimi örnek olarak teşvik ediyoruz. İnsanlığın en yüksek özlemlerini pratik gerçekliğe dönüştürmeye çabalyoruz (Jackson, 1998, s. 12).

Küresel Ekoköyler Ağı (GEN), yenilenen dünya için toplulukları bir araya getiren, kültürler, ülkeler ve kıtalar arası köprü oluşturan, yenilenen topluluklar ve girişimlerle büyüyen bir ağıdır. GEN, dirençli topluluklara ve kültürlere küresel bir geçiş için stratejiler geliştirmek amacıyla politikacılar, hükümetler, Sivil Toplum Kuruluşları, akademisyenler, girişimciler, aktivistler,

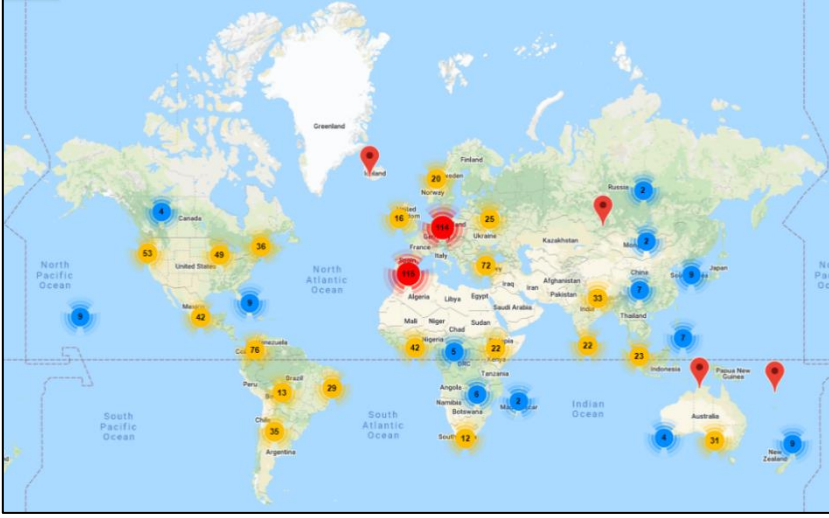
topluluk ağları ve ekolojik düşünen bireyler arasında köprüler kurar. Ağ, insanların daha fazla ekolojik uyum içinde birlikte yaşadığı yaklaşık 10.000 topluluk ve ilgili projeden oluşmaktadır (GEN, 2021).

GEN altı ağa sahiptir. Bunlar Latin Amerika (CASA), Gençlik Ağ (NextGEN), Kuzey Amerika (GENNA), Afrika (GEN-Africa), Avrupa (GEN Europe), Okyanusya ve Asya (GENOA)'dır. GEN'in ağları Şekil 11'de gösterilmiştir.

Şekil 11. GEN'in Ağları (URL-2)

Dünya üzerinde GEN'e bağlı birçok ekoköy yerleşimi bulunmaktadır. Bu ekoköylerin coğrafi dağılışı Şekil 12'de yoğunluklarına göre kırmızı, sarı ve mavi renkler ile gösterilmiştir. Kırmızı en yoğun, sarı orta yoğunluk ve mavi yoğunluğun az olduğunu temsil etmektedir.

Şekil 12. GEN'e Bağlı Ekoköylerin Coğrafi Dağılımı (URL-2)

Şekil 12'de görüldüğü gibi ekoköy yerleşimleri en fazla Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika yer almaktadır.

2.1.2. Ekoköylerin Temel Özellikleri

2.1.2.1. Ekoköylerin Ortak İlke ve Motivasyonları

Ekoköylerin özelliklerini anlamak için sosyal, ekolojik ve spiritüel yani ruhani veya manevi yapılarını anlamak gerekmektedir. Ekoköyler genel olarak bu yapıların bir ya da birkaçı etrafında şekillenmiştir. Toplum içerisinde yardımlaşma ve paylaşım ilkeleri desteklenir. Bu durum yalnızca kendi toplulukları içerisinde geçerli olmayıp diğer benzer topluluklarla yardımlaşmaya ve paylaşımına mümkün olduğunca öncelik verilmektedir. Özellikle komün yapıya sahip olmayan topluluklarda her kesimden insanın teşvik edilmesi ve topluluk bilincinin geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır.

Ekoköyler, modern hayatın hızına ve mekanikleşmesine ayak uydurmak yerine doğanın sistemini deneyimleyerek yaşam kalitelerini artırmaya çalışırlar. Ekoköylerde çevreye daha az zarar verecek uygulamalar gerçekleştirilir ya da daha önce zarar verilmiş doğa üzerinde onarıcı etkilerde bulunularak çevresel baskı azaltılmaya çalışılır. Bu yöndeki stratejiler ekolojik sistemin devamlılığı doğrultusunda geliştirilir.

Ekoköylerde, topluluğun içerisindeki çeşitli kültürel değerler benimsenerek saygı duyulur. Irk, din ve kültürel çeşitliliklere rağmen ekoköylerde aynı amaç etrafında toplanılır.

Ekoköylerin kültürler arası etkileşim kurabildiği en başarılı alanlardan biri de eğitimidir. Eğitim, yenilenebilir enerjiden kaynak tüketimine, sanattan spiritüelliğe kadar çok çeşitli konuları içermektedir. Bu bağlamdaki

çalışmalarla ulusal ve uluslararası alanda takdir kazanmıştır. Ayrıca gelişme grafikleri de gelecek vaat etmektedir (Köse, Öztaşçı Gültekin, Yazıcı ve Yurttaş, 2017).

Ekoköylerin ortak özellikleri şunlardır (Dawson, 2012, s. 97):

- Bağımsız sivil girişimlerdir,
- Topluluk halinde yaşamak isterler,
- Topluluğun kaynakları üzerinde kontrolü kazanmanın yollarını ararlar,
- Genellikle spiritüellik olarak adlandırılan, güçlü ortak değerler taşırlar,
- Araştırma, sergileme ve çoğu zaman da eğitim merkezleri olarak etkinlik gösterirler.

Ekoköylerin ilkeleri şunlardır (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016):

- Paylaşılan hayat,
- Koordinasyon ve denge,
- Katılım,
- Demokrasi şeklindedir.

Ekolojik köyler için nihai hedef ekolojik, ekonomik, sosyal ve bazen ruhsal olarak sürdürülebilir bir topluluk yaratmaktır (Mychajluk, 2014). Ekoköyler, dış çevreleriyle karşılıklı bir ilişki içindedir. Bu ilişkinin hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır. Ekoköyler, toplumun bugün karşılaştığı sorunlara alternatif yaklaşımların örnekleridir. Örneğin insanlara daha çevre dostu olmaları için yaşam tarzlarını değiştirmeleri için ilham verirler (Waerther, 2014).

Ekoköylerde, çok çeşitli ilişkiler vardır. Üyeler aşağı yukarı eşit bir şekilde etkileşim kurma eğilimindedir. Bireyler bir gün birlikte yemek pişirebilir, diğer bir gün bütçe toplantısı yapabilir, bir başka gün sebze hasadına katılabilir. Bu birbirine bağlı ilişkiler, üyelerin birbirlerini birçok düzeyde tanımalarına ve yaşam sistemlerin karmaşıklığını daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır (Greenberg, 2007, s. 237).

Ekoköylerin gelişimi sürdürülebilir yaşam, alt yapı yönetimi, enerji kaynaklarının optimal yönetimi, çevre iyileştirme, optimal su ve tarım yönetimi, sağlık ve kültürel, sosyal ve ruhsal gelişimin iyileştirilmesi şeklinde sınıflandırılabilir (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016). Ekoköy modelleri köyler, kasabalar veya şehirler dahil yerleşimlerimizi, doğal çevreye zararsız bir şekilde entegre edilmiş, tam teşekküllü sürdürülebilir topluluklara nasıl dönüştüreceğimize dair son derece karmaşık bir soruna bilinçli bir cevaptır (Andriopoulos, Avgerinos ve Skanavis, 2017).

Ekoköyler, ekolojik ayak izlerini en aza indirmek ve yaşamın temel gereksinimlerinin çoğunu sürdürülebilir bir şekilde sağlamak için bütünleştirici tasarım, yerel ekonomik ağ oluşturma, iş birliğine dayalı, ortak mülkiyet yapıları ve katılımcı karar vermeyi kullanan kasıtlı insan topluluklarıdır (Lockyer ve Veteto, 2013, s. 15).

Ekoköylerin birincil motivasyonu, grupların kendi gelişimlerinin sorumluluğunu üstlenmeye karar verdikleri özgüven ruhudur (Eshtaftaki, 2012, s. 11). Ekoköyler güçlü ortak değerlere sahip olmak, çoğunlukla ekolojik, sosyal ve spiritüel ilgi ya da kaygılarla yola çıkmak, ekolojik iyileştirme, topluluk yaşamının güçlendirilmesi, yerel ekonomilerin canlandırılması veya maneviyatın derinleştirilmesi gibi amaçlar taşıyabilir. Bu kaygıların hepsi tüketime dayalı toplumsal yapıda sürekli hissedilen sorunlarla ilgilidir ve ekoköylerde yaşayan topluluklar, sürekli deneysel bir çalışma içinde bu sorunlara çözüm üretmeye çalışmaktadır (Asıngil, 2017). Dünyanın dört bir yanındaki ekoköyler evlerini ve arazilerini, topluluklarının dışındaki insanlara atölye çalışmaları ve yaşama/öğrenme deneyimleri sunmak için açarlar. Ekoköyler, diğer köyleri ziyaret etmek veya küresel öneme sahip konferanslarda bulunmak gibi dünya çapında eğitim fırsatlarına katılarak ekolojik bilincin yayılmasına da yardımcı olmaktadır (Tyson, 2009, s. 16).

Çoğu topluluğun ortak noktası bir ideallerinin olmasıdır; topluluk üyeleri ister paylaşılan grup evlerinde yaşasınlar ister komşu olarak birbirine yakın olsunlar her zaman daha iyi bir yaşam düşüncesini paylaşırlar. Topluluğun idealleri, genellikle üyelerinin yaygın kültürde olmadığını veya eksik olduğunu düşündükleri şeylerden çıkar (Cristian, 2003, s. 27).

Ekoköyler sürdürülebilirlik, topluluk içinde dayanışma, eşitlik, paylaşım, doğal kapasitenin gözetilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, kolektif yaşam gibi ortak değerlere sahiptir.

2.1.2.2. Ekoköylerin Karşılaştıkları Zorluklar

Bilinçli topluluklar tarihten günümüze bir takım zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. İçsel ve dışsal olarak nitelendirilebilecek bu zorluklar toplulukların oluşumunu ve gelişimini kimi zaman engellemiş kimi zaman ise geciktirmiştir.

Ekoköylerin karşılaştığı içsel zorluklar:

- Öz kaynakların yetersiz olması,
- Günümüzde hızla artan bireyselleşme eğiliminin topluluk oluşturmada motivasyon düşüklüğüne neden olması,
- Topluluktaki kültürel farklılıkların topluluk üyeleri tarafından geç benimsenebilmesi dolayısıyla değerler sisteminin zayıflaması,
- Topluluk üyelerindeki içsel motivasyonun zamanla zayıflaması. Bu durum topluluktan beklentinin veya fikirsel birliğin yetersizliğinden kaynaklanabilmektedir,
- Topluluktaki bireysel isteklerin topluluğun amacı dışına çıkabilmesi,
- Üyeler arasındaki eşitsizlik düşüncesinin dayanışma duygusunu etkilemesi,
- Ekoköyün çevresiyle olan iletişim ve etkileşiminin sınırlı kalması.

Ekoköylerin karşılaştığı dışsal zorluklar:

- Endüstriyel büyümenin hızla gelişmesiyle artan seri üretimin ekolojik ilkelere dayalı üretim sistemi üzerinde oluşturduğu baskı. Bu durum organik veya doğal üretim yöntemlerini tercih eden ekoköylerin ürettiği ürünlere pazar bulma sıkıntısını beraberinde getirebilmektedir,
- Son yıllarda artan doğal yaşam merakı arazi fiyatlarında artışa neden olmuştur. Bu durum ekolojik yaşam kurma çabası içerisinde olanları etkileyerek ekoköylerin oluşumunu zayıflatmıştır,
- Ekoköylere ilişkin gereken mevzuatlarda yaşanan belirsizlikler, yasal düzenlemelerin ve devlet desteklerinin yetersizliği,
- Ekoköylerdeki fikirselle farklılığın politik anlamda tehdit olarak görülebilmesi,
- Eko teknolojik yapılar kurulmasında ve eko teknolojik ürünlerin kullanımında yasal izinler ve maddi zorluklar,
- Yerel yönetimlerin mücavir alan içerisinde kalan ekoköylere gereken altyapı desteğini (yol, su, elektrik vb.) sağlamıyor olması,
- Ekoköylerin kurulduğu çevrede yaşayan yerel halkın ekoköyleri anlamlandıramamasından kaynaklı yaşanan etkileşim ve iletişim eksikliği,
- Yerel halkın uyguladığı geleneksel tarım yöntemlerinin (genellikle kimyasal gübreler kullanılarak yapılan tarımsal uygulamalar) ekoköyde uygulanan doğal veya organik tarımsal uygulamaları olumsuz anlamda etkilemesi. Örneğin; toprak yapısına karışan kimyasal tarımsal ilaç veya gübrelerin yağmur suyuyla karışarak civardaki toprak yapısını etkilemesi,
- Ekoköylere yakın doğal alanlarda turizm, maden ocağı, fabrika gibi doğal yaşamı olumsuz anlamda etkileyecek oluşumlara ve faaliyetlere izin verilmesi,
- Medyanın geleneksel değerleri ve yaşam şeklini zayıflatarak modern hayatı özendirilmesi,
- Yaşanan iklim değişikliklerinin ekoköylerde oluşturulan döngüyü ve sürdürülebilirliği etkileyebilmesi.

Ekoköyler günümüzde çoğu konuda özellikle de sürdürülebilirliklerini sağlama konusunda karşılaştıkları birçok zorlukla mücadele ederek gelişim sürecinde olan ekoköylere model oluşturmaktadırlar. Öyle ki sürdürülebilir olmak kişisel veya küçük bir grupla çözülebilecek bir durum değildir. Bu durum yeterli sayıda insan ve geliştirilecek olan sürdürülebilirlik projeleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Bugün bakıldığında küçük bir grupla sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışan ekoköyler vardır. Bu ekoköylerin sürdürülebilirliklerinin altında yatan şey güçlü çevreci ruha sahip olmalarıdır.

2.1.3. Ekoköyü Oluşturan Unsurlar

2.1.3.1. Ekoloji

Ekoloji, sürdürülebilirlik gibi kavramlar 1990'lı yıllar ile tüm dünyada pek çok alanda hızla etken olmaya başlamış ancak tüketim kültürüne karşı ortaya çıkmalarına rağmen, zaman içinde bu kavramlar birer tüketim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı ile kurgulanan ekoköy yerleşimleri, dünyada önemli girişimler olarak görülmekte ve desteklenmektedir (Gülyüz, 2013).

Ekoköylerin temel amacı, insanların çevredeki doğa ile uyum içinde yaşaması hakkında yeterli farkındalığa sahip olması için anlamlı bir ekolojik faktörler topluluğu oluşturmaktır (Alp, 2017, s. 27). Ekoköyler, uygulanabilir ve sürdürülebilir yerleşimlere giderek artan küresel ihtiyacı karşılamak için çevresel, sosyal, ekonomik ve manevi sürdürülebilirlik modelleri olarak hizmet vermektedir (Andriopoulos, Avgerinos ve Skanavis, 2017).

Ekoköy kavramı, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine ve temel disiplin olarak ekolojinin bulgularına dayanmaktadır (Borsos, 2013, s. 69). Ekoköylerin ekolojik boyutu esas olarak toprak, su, rüzgar, bitkiler, hayvanlar ve insanların yaşadıkları dünya ile bağlantıları üzerinde durmaktadır. Ekoköyler insanlara canlı doğa ile ruhsal bağlarını yaşatma fırsatı vermektedir. İnsanlar toprak, su, rüzgâr, bitkiler ve hayvanlarla iç içe bulunmakta, yiyecek, giysi, barınma gibi günlük ihtiyaçlarını sağlarken, doğanın döngülerine saygılı olmaktadır. Ekoloji enerji korunumu ve atık geri dönüşümünden başlayıp, çevreye karşı daha duyarlı, daha az etkileyici bir yaşama adanmaya, köy tabanlı enerji sistemleri entegrasyonuna, su yönetimine, dünyanın restorasyonuna, sürdürülebilir tarıma ve ekolojik binalara kadar uzanan bir vizyonu açıkça ifade etmektedir (Adalılar, 2012).

Ekoköylerde ekolojinin anlamı:

- Olabildiğince fazla gıda yetiştirmek ve topluluk biyo bölgesinde organik gıda üretimini desteklemek,
- Yerel olarak uyarlanmış malzemelerden evler yaratmak,
- Köy tabanlı entegre yenilenebilir enerji sistemlerini kullanmak,
- Biyoçeşitliliği korumak,
- Ekolojik iş ilkelerini teşvik etmek,
- Ekoköyde kullanılan tüm ürünlerin yaşam döngüsünü sosyal, manevi ve ekolojik bir bakış açısıyla değerlendirmek,
- Uygun enerji ve atık yönetimi ile toprak, su ve havanın korunması,
- Doğayı ve vahşi yaşam alanlarını korumak (Jackson, 1998, s. 9-10) şeklindedir.

Ekoköyde yaşayanlar, aşırı tüketimden kaynaklanan ekolojik tahribata karşı durup pasif eylem olarak ekoköye göç etmekle kalmayıp, buldukları yerde aktif toplumsal özneler olarak onarma görevini üstlenirler (Altunal Gürgen, 2019, s. 25). Ekoköyler ayrıca çevresel sürdürülebilirliğin ele alınmasına yardımcı olabilir. Sürdürülebilirlik sadece sürdürülebilir

teknolojileri uygulamakla ilgili değildir, daha çok davranışı değiştirmekle ilgilidir. Araba kullanmak yerine yürümek veya bisiklete binmek gibi sürdürülebilir davranış değişikliğini teşvik eden destekleyici topluluklar oluşturarak, tek tek öğeler satın almak yerine kaynakları paylaşmak veya basit bir yaşam tarzı yaşamaya adanmak, kaynak tüketimini azaltmada sürdürülebilir teknolojileri uygulamaktan daha büyük bir etkiye sahip olabilir (Cohen, 2017).

Ekoköylerde ekolojik düşüncenin temelinde insanın doğanın bir parçası olduğu, bitkiler, hayvanlar, su, toprak kısacası yaşamın içerisindeki tüm canlı ve cansız türler arasında karşılıklı bir ilişki ve yardımlaşma düşüncesi yatmaktadır. Herhangi bir türün bir diğerinden üstün olma düşüncesi ekoköylerde anti-ekolojik düşünce olarak kabul edilmektedir. Bir türün yok olması diğer türler arasındaki dengeyi bozacağı gerçeğini savunurlar. Yaşam formlarının zenginliği insanların hayat standartlarını yükseltmekten ziyade yaşam niteliğini yükseltmek için vardır. Bu düşünceler etrafında şekillendirilen ekoköy yaşamı insan merkezli yaşam anlayışından uzaktır.

Ekoköylerde insan sistemin bir parçasıdır ve diğer türlerden üstün olamaz. Doğayı tükenmeyen kaynak olarak görmek ekoköylerin sorunsallarından biridir. Aslında ekoköyler derin ekoloji fikrine belki de en çok hizmet eden topluluklardır.

2.1.3.2. Topluluk ve Sosyallik

Ekolojik sürdürülebilirlik kadar sosyal sürdürülebilirliğe de önem veren ekoköyler topluluk içinde bireysel fikirlere önem vererek herkesin katılımcı ruhla hareket etmesini destekler. Aslında topluluk içindeki herkesin memnun olacağı bir düzeni oluşturmak ekoköylerin zorlandıkları durumlardan biri olsa da bunu mümkün olduğunca başarılı şekilde sürdürmeye çalışırlar.

Farklı bakış açılarının topluluğun karar alma sürecini yavaşlatır, bu durum ekoköyde yapılacak olan uygulamaların aksamasına neden olabildiği gibi vazgeçme sebebi de olabilir. Aslında topluluktaki üye sayısı ne kadar azsa karar alma süreçleri o kadar hızlı ilerleyebilmektedir.

Ekoköylerin katılımcı ve topluluk odaklı topluluk biçimleri yaratmak için üzerinde çalıştıkları bir diğer alan da 'çatışma çözümdür'. Hem bilinçli hem alışlageldik topluluklar, kendilerini tahmin edilenden çok daha sıklıkla çatışma içinde bulurlar. Ekoköylerin amacı çatışmaları bastırmak yerine dile getirilmesi zor duyguların yıkıcı olmayacak şekilde ifade edilmesini teşvik ederek, çatışmanın içinde barındırdığı potansiyelden yaratıcı bir şekilde yararlanmaktır (Dawson, 2012, s. 77).

Ekoköylerde topluluk ve sosyallik:

- Bireysel fikirlere değer verme,
- Topluluk bilincini geliştirme (gerekirse bu konuda eğitimler verilebilir),
- Dayanışma ruhu ve paylaşım,
- Karşılıklı yardımlaşma,
- Topluluktaki kültürel değerlere önem verme,

- Farklı bakış açılarını topluluk yararına en anlamlı olacak şekilde aynı noktada birleştirme,
- Yerel ekonomiyi güçlendirme,
- Topluluk üyelerine ekonomik anlamda imkân tanıma veya ekoköy içerisinde topluluk üyelerine istihdam yaratacak faaliyetler geliştirme,
- Yaşlılara, çocuklara, engellilere veya marjinal gruplara değer verme ve gruplar aralarında sağlıklı ilişkiler geliştirilmesini destekleme şeklindedir.

Ekoköyler kendini gerçekleştirmeyi, insan ve doğa ile derin ilişkileri ve sürdürülebilir yaşam uygulamalarını teşvik eden bir ortam yaratarak hem genç hem de yaşlı topluluk üyeleri için ömür boyu eğitim fırsatları sunar (Tyson, 2009, s. 15). Ekoköylerde topluluk oluşturma bilincinin ve ruhunun kazandırılması ve canlı tutulması için eğitimler ve toplantılar sürdürülerek bu duygunun devamlılığı daha dinamik şekilde sağlanabilmektedir.

Topluluk oluşturmak için sadece bilgi, becerilere, paraya, zamana ve insanlara değil aynı zamanda; birlikte yemek hazırlamak ve yemek yemek, çalışma partileri düzenlemek, hafta sonu gezilerine katılmak, uzun samimi sohbetler yapmak gibi grup deneyimleri sonrası ortaya çıkan kimi kez “topluluk tutkısı” olarak adlandırılan birliktelik hissine ihtiyaç vardır (Cristian, 2003, s. 54).

Ekoköyler sistemik düşünme, ekosistem sağlığı ve hem insan hem de insan dışı varlıklara karşı her şeyden önce bir saygı duygusu etrafında döner (Kasper, 2008). Ekoköyler toplumdaki tüm yaşam fonksiyonlarını bir araya getirmesine rağmen, dünyanın geri kalanından izole veya tamamen bağımsız olma niyetinde değildirler. Amaçları kooperatif sosyal yapıların parçalanmasını ve çevrenin tahrip edilmesini tersine çevirmek isteyen insanları bir araya getirmektedir. Ekoköylerin diğer önemli özelliği, insanları çeşitlendirme (farklı geçmişler, meslekler ve yaşlar) ve onların karar alma sürecine katılımının teşvik edilmesidir (Loezer, 2011).

2.1.3.3. Kültür ve Ruhsallık

Hırs ve tutkunun artması insani duygulardan uzaklaşmaya neden olabilmektedir. Ekoköylerde pozitif duyguların geliştirilmesi amaçlanır. Bazı ekoköyler pozitif duyguların geliştirilmesi için açıkça dini ritüellerini uygular. Bazen de bunu yoga, meditasyon gibi ruhsal dinginlik sağlayabilen uygulamalarla gerçekleştirirler.

Ekoköylerde ruhsallığın anlamı:

- Maneviyatın farklı kültürlerde ve farklı yerlerde birçok şekilde ortaya çıktığını bilmek ve buna saygı duymak,
- Ritüeller ve kutlamalar yoluyla neşe ve aidiyet duygusunu teşvik etmek,
- Yaratıcılığı ve sanatı, evrenimizle birliğin ve karşılıklı ilişkinin bir ifadesi olarak vurgulamak,
- İç benliğin gelişimini sağlamak (Jackson, 1998, s. 9-10) şeklindedir.

Bazı ekoköylerde yaşamsal enerji ve cesaret ruhsal duygularla ilişkilendirilir. Bireylerin içsel kapasitelerini ortaya koymak, sevgi, birlik, dayanışma, umut, bağlılık ve uyum gibi duygularını güçlendirmek için ruhsal yönelime başvurulur. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ekoköylerde de kimi zaman maneviyat sosyal bir araçtır.

Farklı manevi duyguların kişiler arasında sorun oluşturmaktan öte buna saygı duyularak birliğin ve beraberliğin geliştirilmesi ekoköylerde ortaya çıkan ortak özelliklerden biridir. Ayrıca ekoköylerde üyeler arasındaki kültürel farklılıklara değer verilir ve bu farklılıklar bireysel özelliklere zarar vermeden yönetilmeye çalışılır.

2.1.4. Ekoköy Tasarım Modelleri

2.1.4.1. Ekolojik Odaklı Ekoköyler

Ekoköyler yapısı ve amaçları gereği geleceğin yaşam modelleri olarak görülmektedir. Doğaya daha az zarar verecek ekolojik inşa tekniklerinin kullanılması ve yerel malzemelerin tercih edilmesi gibi ekolojik ve sürdürülebilir yöntemler üzerine temellendirilmiş yerleşim modelleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekoköy yerleşim modelleri tasarlanırken ekolojik anlamda dikkat edilen özellikler genel olarak;

- Yerleşimin doğa ile uyumlu olması,
- Yöresel mimari formun gözetilmesi,
- Yerel malzemelerin tercih edilmesi,
- Eko teknolojik malzemelerin tercih edilmesi,
- Geri dönüşümlü malzemelerin tercih edilmesi,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı,
- Altyapının doğa ile uyumlu olması,
- Kırsal bölgenin korunması,
- Ekoköy içerisindeki ulaşımın mümkün olduğunca motorsuz taşıtlar kullanılarak yapılması (temiz ulaşım),
- Atık yönetim sistemi,
- Verimli su kullanımı (ör. yağmur suyu toplama sistemi)
- Ekolojik ayak izinin mümkün olduğunca azaltılmasına yönelik tercihler ön plana çıkmaktadır. Günümüzde bunları uygulayan ekoköy modelleri kısıtlı olsa da ekolojik yerleşim modellerinin gittikçe daha fazla artacağı düşünülmektedir.

Ekoköylerde yeşil inşa tekniklerinin kullanımı ön plana çıkmaktadır. Doğal yöntemler kullanılarak sürdürülebilirliğe ulaşılmaya çalışılır. Bu anlamda ekoköyler, kurulacak olan ekolojik yerleşimlere ekosistemin devamlılığını gözetken, çevreye duyarlı yerleşimler olarak model oluştururlar.

Ekoköylerin ekolojik yerleşimler olarak amaçlarına ulaşmaları kimi zaman zor olabilmektedir. Bu anlamda zorlandıkları en önemli durumlardan

biri kimi ekolojik inşa tekniklerinin maliyetli olabilmesidir. Bu durum kimi zaman bir ekolojik yerleşimin oluşumunu yavaşlatabilmektedir.

Ekoköyde ekosistem, bir köyün iç bileşenleri veya bir köyün unsurları ile çevredeki unsurlar arasındaki etkileşimle oluşturulan bir sistemi ifade eder ve ekoköyler aşağıdaki ilkelere ulaşmaya çalışırlar:

- Kırsal ekosistemlerin korunması
- Kırsal ve kentsel alanlar arasında etkileşimi teşvik etmek (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016).

Ekoköylerin kökleri birçok sosyal hareketin yanı sıra tasarım teorilerine de dayanmaktadır. Her zaman barışçıl, eşitlikçi, sağlıklı ortamlar yaratmak için çalışan gruplar olmuşlardır. Ekoköyler komünler, ortak konut, yeni şehircilik, akıllı büyüme ve yeşil bina gibi hareketlerle ortaya çıkmıştır (Tyson, 2009, s. 11). Geleceğe sürdürülebilir şekilde devam etmek için çabalayan ekoköyler, ekolojik tasarım uygulamalarını ön planda tutarken aynı zamanda bunu gelecek nesillere aktarma sorumluluğunu taşırlar. Ekoköyler, insan ırkının sağlığının ekosistemlerin sağlığına bağlı olduğu ve her bireyin bu anlamda kendini gerçekleştirmesine yardımcı olma bilincini taşırlar. Ekoköyler bunu eğitim ve ritüeller veya örnek model oluşturarak gerçekleştirirler.

Ekoköyler, insanların refahını ve mutluluğunu en üst düzeye çıkarırken ekolojik çevre üzerindeki etkilerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Alp, 2017, s. 26). Süresiz olarak devam edebilecek yaşam tarzları için çabalayan ekoköyler, sürdürülebilirliğin yaşayan modelleridir. Sosyal ve ekolojik çevrenin bozulmasıyla mücadele etmek için etkili ve pratik bir yolu temsil ederler (Eshtaftaki, 2012, s. 11).

Sürdürülebilir yaşam ile kendine güvenen bir topluluk oluşturmak ve kırsal rollerin çeşitliliği yüksek kaliteli ortamların oluşumu için gerekli faktördür (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016).

Ekoköy hareketi, sorunlu çevre koşullarını azaltmaya çalışan çevre hareketinin bir parçası olarak tanımlanabilir. Ekoköy hareketi aynı zamanda bireylerin yaşam tarzlarını tüketiciliğe ve materyalizme bir cevap olarak değiştirdikleri gönüllü basitlik hareketine benzer (Marselis, 2017, s. 16).

Ekoköylerin ekolojik boyutu, insanlar ve dünya arasındaki bağlantı (toprak, su, rüzgar, bitkiler ve hayvanlar) ve korunmasına yönelik yönetimden oluşur. Ekoloji, düşük etkili yaşam modelleri aracılığıyla topluluğun içine yerleştirilmiştir. Ekolojik boyut, ekoköyleri diğer bilinçli topluluk türlerinden ayıran özelliktir. Ekoköylerde insan etkisinin en aza indirilmesi ana hedeftir, bu nedenle doğal ekosisteme entegre edilmiş uygulama teknikleri ve deneyimleri kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir (Loezer, 2011).

2.1.4.2. Sosyal Odaklı Ekoköyler

Ekoköylerin daha sürdürülebilir olmaya yönelik çağdaş sosyal ve çevresel girişimleri, tutum ve davranışları onların değişime odaklanan modeller olduğunun göstergelerindedir. Sorunlara çözüm odaklı yaklaşımlar

benimseyen ekoköyler, küresel sosyal hareket olarak nitelendirilebilir. Dünyanın farklı yerlerinde farklı amaçlarla ve farklı ölçeklerde oluşturulmuş olabilirler fakat her ne şekilde oluşturulmuş olursa olsun topluluk içindeki fikirsellik farklılıklar dikkate alınarak gelişimlerini devam ettirirler. Bu durum ekoköylerin dayanışma, paylaşım ve değer ruhunu ön planda tuttuklarını göstermektedir.

Ekoköy kavramının geliştirilmesi ve ekoköy konseptine ulaşmak için iyi bir kültürel ve sosyal kapasite gerekir. Gerekli kültürel, sosyal konulardan biri üyeler arasında sosyal iş birliği, takım çalışması ve dünyanın modern koşullarıyla değişim ve ilerlemedir (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016).

Bilinçli toplulukların sosyal karakteri insanların birlikte daha fazla zaman geçirme, ilişkiler kurma ve destekleyici bir çevrenin parçası olma arzusuna hitap eder. Ekoköyde hem bireysellik hem de daha büyük bir gruba katılım değerlidir (Loezer, 2011). Bireysellik olmadan işleyen bir topluluk yoktur. Tersine, topluluk olmadan bireysellikte olmaz. O kapalı kapılar ardında tek başına gelişemez, kim olduğunu tanımak, güçlü ve zayıf yönler hakkında fikir sahibi olmak için iletişim, geri bildirim ve tartışmaya ihtiyaç vardır. Topluluk, kişisel gerçeği bulmak ve iletişim için güvenli bir yer sağlayabilir (Dregger, 2015).

Ekoköylerin yaklaşımı tüketim, ekonomik faaliyet, altyapı, planlama, organizasyon ve yönetim dahil olmak üzere günlük yaşam için bütünsel bir yapı olarak adlandırılabilir. Ekolojik bir köyde yaşamak, teknoloji veya maddi lüks yoluyla değil, toplumsallık yoluyla yaşam kalitesini artırmanın bir yolu olarak görülmektedir (Marselis, 2017, s. 16).

Ekoköy oluşturulurken belirli ekolojik kaygıların yanında insanların sosyal ihtiyaçları da düşünülür. Her ekoköyde, topluluk geliştirmek için belgelenmiş bilinçli bir çaba ve aidiyet duygusu vardır (Kanaley, 2000).

Ekoköyler, geleneksel toplum yaşamının yeniden canlanmasını amaçlayan küçük topluluklar oluşturarak insanların birbirlerini desteklediği bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Ekoloji ve ekonominin karşı karşıya olduğu sürdürülebilir yaşam hedefinde etkili bir sosyal yapılanmadır (Karadağ, Cengiz ve Demiroğlu, 2017). Ekoköylerin sosyal boyutu doğru uygulayabilmeleri kimi zaman bazı faktörlerden dolayı zor olabilmektedir. Bu zorluklardan öne çıkanlar şu şekildedir:

- Ekoköylerde bireysel karardan çok kolektif kararlar alınmaktadır. Dolayısıyla bu kararların kimi zaman kişilerin çıkar ve tutumlarından dolayı karmaşık hale gelebilmesi,
- Alınan kararların karmaşık hale gelmesinin, topluluk içinde henüz ilişkilerin çok sıcak olmadığı birbirine yabancı bireyler arasında çatışma ve gerginlik yaratabilmesi,

- Ekoköy yaşam tarzı hakkında yeterince bilgiye sahip olmayan bireylerin yaşam tarzı seçimlerini etkileyen kararların onların aile değerlerini, inançlarını, kültür ve deneyimlerini etkileyebilmesi,
- Kişilerin ön yargılarının ekoköy yaşam tarzı önceliklerini etkileyebilmesi.

2.1.4.3. Kültürel Odaklı Ekoköyler

Ekoköyler gelişim odaklı yerleşimlerdir. Gelişim çevresel, sosyal, kültürel ve birçok açıdan topluluğun sürdürülmesine yöneliktir. Oluşturulan topluluk bilincinin ve amaçlarının gelecek nesillere taşınması ekoköyler için önem taşımaktadır. Ekoköyler çevresel, sosyal odaklı oldukları gibi aynı zamanda kültürel odaklı yerleşimlerdir. Kimi ekoköylerde kültürel çeşitliliğe önem verildiği gibi kimi ekoköylerde ise izole bir kültür oluşturulmaya çalışılır. Bu, ekoköylerin bulunduğu toplumun özelliğine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu durum topluluğun güçlendirilmesiyle ilişkilidir. Ekoköylerde sanatsal, kültürel faaliyetlere önem verilir ve desteklenerek yaşatılmaya çalışır. Bu durum aynı zamanda topluluğun içsel dinamiklerini ayakta tutmaya yaramaktadır.

Sosyal hareket olarak ekoköyler kurumsal, örgütsel ve kültürel otoriteye meydan okur. Ayrıca, doğal kaynakların kirlenmesine ve tüketilmesine neden olan maddi mülkler açısından statüyü belirleyen egemen kültürden ideolojik farklılıklarla da yüzleşirler (Marselis, 2017, s. 16).

Ekoköyler insan, doğa ve dünya iletişimi yoluyla yenilenmeye ve yeni kültürel tezahürler bulma eğilimindedir. Ekoköyde kültür ve maneviyat;

- Doğal döngüyü takip eden dini ritüeller ve festivaller yoluyla mutluluğun gelişimi,
- Birliğin tezahürü olarak yaratıcılık ve sanata vurgu,
- Küresel ilişkilerle manevi bir dünya görüşünü ifade etmek,
- Ekolojik kurallara saygı duymak,
- Maneviyata çeşitli yöntemlerle saygı duymak,
- Farklı kültürlerin tezahürüne saygı duymak,
- Bireysel gelişimin ve doğru manevi geleneğin kolaylaştırılması,
- Çeşitliliğe güven şeklindedir (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016).

2.1.4.4. Ruhani Odaklı Ekoköyler

Çeşitli ekoköyler arasında ortak tutulan en önemli manevi ve felsefi tema, her şeyin sadece fiziksel düzeyde değil, aynı zamanda metafiziksel düzeyde de birbirine bağlı olduğu gerçeğine saygı duyulmasıdır. Ekoköy içinde, bu derin ekolojik düşünceye tipik olarak, herhangi bir dini dogma ile bağları olmayan, inanç sistemlerinin çeşitliliğine saygı eşlik eder. Bir ekoköy topluluğunda yaşamaya gelen insanlar, değerli kaynaklarımızı korumaya yönelik önemli bir adım olan, gönüllü sadeliğe dayanan kişisel felsefeler ve

manevi inançlar geliştirmişlerdir. Birçok ekoköylü, topluluklarındaki tek ruhani varlık olmadıklarının da farkındadır; toprağın ve üzerindeki varlıkların kendilerine ait ruhları olduğu kabul edilir (Tyson, 2009, s. 19).

Ekoköyler, geleneksel olarak geniş bir topluluk duygusunu kolaylaştıran bir paradigmanın gerekliliğini öne sürer. Bu, insanların sadece kendileri ile toprak arasındaki karmaşık ilişkileri daha doğru bir şekilde anladıkları anlamına gelmiyor, aynı zamanda kendilerine çoğu şeyi veren toprağı idare etmeye mecbur hissettikleri anlamına geliyor. Bu zorunluluk büyük ölçüde yapılması gereken doğru şey olduğuna dair bir inançla motive edilir (Kasper, 2008).

Ekoköyler, doğal dünya ile bir birlik duygusu taşır. İnsan yaşamının ve dünyanın kendisinin daha büyük kozmosun bir parçası olarak tanınmasını teşvik ederler. Ekoköylerde spiritüelliğin anlamı;

- Maneviyatın farklı kültürlerde ve farklı yerlerde birçok şekilde tezahür ettiğine bağlı olarak
- Ritüeller ve kutlamalar yoluyla neşe ve aidiyet duygusu geliştirmek
- Yaratıcılığı ve sanatı, evrenimizle birliğin ve karşılıklı ilişkinin bir ifadesi olarak vurgulamak
- İç benliğin gelişimini sağlamaktır (Jackson, 1998).

Ekoköyler, ruhani odaklı olabildikleri gibi elektik ruhani, seküler ve dinler arası gibi dünya görüşlerine sahip olabilmektedir. Ruhani odaklı dünya görüşüne Findhorn Ekoköyü, elektik ruhani dünya görüşüne Earthaven Ekoköyü, seküler dünya görüşüne Crystal Waters Ekoköyü, dinler arası dünya görüşüne Sarvodaya Ekoköyü örnek olarak verilebilir.

Ekoköyler genellikle yeryüzünün koruyucu ve yeryüzünü özüne dönüştürücü temsilcileri olarak tanrı tarafından görevlendirildiklerine inanırlar. Bu doğrultuda buldukları ortamdan başlayarak doğaya sahip çıkma ve doğayı yaşatma düşüncesini örnekleyerek topluma yansıtmaya çalışırlar. Aslında yaptıkları şey çoğu zaman dünyanın yararına olsa da bugün bu az sayıdaki ekoköylerin seslerini duyurmaları süreç olarak yavaş ilerlemektedir.

2.1.5. Ekoköy Kriterleri

Ekoköyler çevresel ilkeler, ekonomik ve sosyal konular dikkate alınarak oluşturulmuş yerleşim alanlarıdır. Bu yeni tür köylerin kurulmasının veya geliştirilmesinin temel amacı, küçük kırsal boyutta sürdürülebilir kalkınmanın iyi bir örneğini oluşturmaktır (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016).

Ekoköy, insan muafiyeti paradigmasından tamamen farklı bir çerçeve altında işleyen bir topluluk modelidir. Bu alternatif paradigma, topluluğun tanımlanmasını genişletir, doğru ve akıllıca düşünmek için farklı kriterler sağlar (Kasper, 2008).

Ekoköyler, işleri farklı şekilde yapmak için yeni sosyal ilişki türlerini uyguladıkları için bir tür sosyal inovasyon girişimleridir. Örneğin, bir ekoköyde

katılımcı karar verme çok önemlidir, alternatif finansal ve mülkiyet modellerini kullanırlar, tamamen farklı inşa yöntemlerine, temiz su ve enerji sağlamak için yenilikçi altyapılara sahiptirler. Bunların hepsi, sosyal inovasyon için bir ön koşul olan çerçeveleme, yapma, bilme ve organize etmenin yeni yollarına sahip olduklarını göstermektedir. Bu, ekoköyleri bir sosyal inovasyon girişiminin iyi bir örneği yapar (Marselis, 2017). Ekoköy kriterleri ve özellikleri Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 9. Ekoköy Kriterleri ve Özellikleri

Ekoköy Kriterleri	Özellikleri
Sosyal yapı kriteri	Ekoköyler inşa edilirken sosyal mekânlarını sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde şekillendirirler. Aynı zamanda toplulukta yaşam kalitesi, konfor, güvenlik ve bireyler arası etkileşimi artırmayı amaçlarlar. Bireyler arası etkileşimi ve iletişimi artırmak amaçlı ortak alanlar tasarlanır.
Mimari kriter	Ekoköylerde doğa dostu ve eko teknolojik malzemeler tercih edilir. Genellikle yerel kültürün izlerini taşıyan mimari yapı tasarımları tercih edilir. Doğaya zarar vermemek ön plandadır.
Enerji kriteri	Ekoköylerde öncelik olarak güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, biyo enerji, jeotermal ve mikrohidro enerjisi kullanılır. Yenilenebilir enerjilere odaklanan ekoköyler enerjinin sürdürülebilirliğini gözetirler ve bu enerjileri ekolojik yaşam oluşturmada önemli bir kriteri olarak görürler.
Altyapı kriteri	Ekolojik yapılar çevreyle bütünleşebilecek şekilde tasarlanır. Ekoköyler sürdürülebilirliğe yanıt verecek, çevreyle simbiyotik bütünlüğünü koruyacak şekilde inşa edilirler. Bu yüzden atık yönetim sistemlerinden diğer altyapı sistemlerine kadar her şey doğal çevreye saygılı bir biçimde şekillendirilir.
Eğitim/sağlık kriteri	Ekoköyler tam teşekküllü yerleşimler olarak tanımlanır fakat çoğu zaman bazı ihtiyaçları devlet tarafından karşılanır. Eğitim ve sağlıkta bu ihtiyaçlar arasındadır. Dolayısıyla ekoköyler henüz bazı kriterleri sağlama noktasında yeterli potansiyele sahip değildir. Ekoköylerde eğitim genellikle kurs ve seminer düzeyindedir. Bu eğitimler, topluluk içindeki veya topluluk dışındaki insanlara ekolojik yerleşimler ve ilgili konularda bilinç kazandırmak amaçlı tasarlanır.
Uluslararası kriter	Ekoköylerde (izole/komün topluluklar hariç) evrensellik ön plandadır. Bundan kasıt ekoköylerde yalnızca kültürler, görüşler veya değerler değil insana dair saygı, misafirperverlik, kapsayıcılık, çeşitliliği kucaklama gibi değerlere yönelik anlayış vardır.
Ekonomik kriter	Ekoköylerde maddi boyut tasarrufa dayalıdır. Ekoköyün kendi kendine yeterliliğini sağlayabilmesi için tüketimden daha çok üretimin gerçekleştirilmesi gerekir. Ekoköylerde kullanılan enerji ihtiyacı mümkün olduğunca yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilir (bu hem maddi hem çevresel boyut

açısından önemlidir) ve ekoköyde ekonomik kriter topluluk hayatı olarak planlanır.

2.1.6. Başarılı Ekoköylerin Ortak Özellikleri

Ekoköyler, destekleyici ve yüksek kaliteli sosyal ve kültürel çevre ile düşük etkili bir yaşam tarzını birleştirir. Küresel olarak karşılaştığımız bazı zorluklara çözüm bulmak için kendini adanmış insan gruplarının deneyebileceği değerli oyun alanlarıdır (Joubert ve Dregger, 2015). Tüm çeşitliliklerine rağmen ekoköyler, sorunları ve zorluklarını bir topluluk olarak ele almaya ve kaçınılmaz olarak ortaya çıkan çatışmalara, zorluklara ve yorgunluk belirtilerine rağmen bunu yapmaya devam etmeye karar vermişlerdir. İnişleri, çıkışları, hatalarını, deneyimlerini gelecek kuşaklara aktarma konusunda istekli topluluklardır (Dregger, 2015).

Ekoköylerde enerjinin sürdürülebilirliği büyük önem taşımaktadır ve insanlar tarafından sürdürülebilir bir ekolojik yaşam oluşturulması için önemli bir kriterdir (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016). Başarılı ekoköyler enerji tasarrufunda her yönden sivrilir. Dünyanın ısı ve elektriğinin çoğu kömür, petrol ve doğal gazdan elde edilirken, ekoköylüler öncelikle yenilenebilir güneş, rüzgâr enerjisi, odun ve mikro hidro enerji kullanır. Teknolojik değişimlerin yanında, davranışlarında da değişimler gerçekleştirerek tüketimlerini azaltırlar (Litfin, 2017, s. 74).

Pratik uygulamaları olmayan kavramlar yetersizdir ve inanç sistemlerine dayanmayan eylemler, rakip etkilere karşı savunmasızdır. Ekoköy paradigması yalnızca baskın batı dünya görüşünden farklı değildir aynı zamanda, bilinçli olarak ifade edilen ekoköy uygulamalarında, ilişkilerinde ve fiziksel ortamda somutlaşan bir dünya anlayışı vardır (Kasper, 2008).

Ekoköylerde;

- Kendine güvenen ekonomi,
- Ekolojik veya yeşil ekonomi,
- Girişimcilik,
- Yerel üretim, bölgeselden küresel pazara,
- Alternatif bankalar,
- Yerel gelir üretimi ön plana çıkmaktadır (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016).

Başarılı ekoköylerin ortak özellikleri genel olarak şu şekildedir:

- Her ekoköyün bir misyonu ve vizyonu vardır. Başarılı ekoköyler misyonları ve vizyonları doğrultusunda ilerleyerek sürdürülebilirliklerini sağlamaya çalışırlar ve hep bir adım daha ileriye gitmek temel hedefleridir,
- Aidiyet duygusu ön plandadır,
- Paylaşımıcılık ruhu taşırlar,

- Bozulan çevrenin onarılması konusunda kendilerini sorumlu hissederler, toprağı korur ve doğal üretime önem verirler,
- Eko teknolojik malzemeler ilk tercihleridir,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih ederler,
- Kendi kendine yeterlilik ve sürdürülebilirlik önemlidir,
- Evrensel ve sosyal etkileşimleri yüksektir,
- Üyelerine istihdam sağlarlar,
- Atık yönetim sistemleri gelişmiştir,
- Su, enerji, gıda gibi tüm ihtiyaçlar topluluk içinde sağlanmaya çalışılır,
- Üretim ön plandadır,
- Acil durumlar dışında motorlu taşıt kullanımı tercih edilmez,
- Topluluk içinde bir yönetim planı vardır ve üyeler buna uyum sağlarlar,
- Kültürel ve sanatsal faaliyetleri desteklerler,
- Dinsel çeşitliliklere ve kültürel farklılıklara saygı duyarlar,
- Ziyaretçileri bilinçlendirmek amaçlı sürdürülebilirlik, enerji sistemleri, permakültür vb. konularda kurslar; atölye çalışmaları, ekip-biçme gibi uygulamalar düzenlerler,
- Tüm bunlar gelecek nesillere aktarılmaya çalışılır.

2.2. TÜRKİYE'DE EKOKÖY HAREKETİ

Ekoköyler, hızlı şehirleşmenin etkilerine bağlı olarak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kırsala yeniden dönüşün sistemli halidir. Özellikle sanayi devrimiyle birlikte hız kazanan şehirleşme hareketleri insanları kırsaldan uzaklaştırmış ve bu durum günümüzde kentlerde yaşayan insanların kırsala olan özleminin artmasına neden olmuştur. Türkiye'de özellikle 1950 yıllardan itibaren kırdan kente olan iç göçlerle birlikte görülmeye başlayan şehirleşme hareketi bu tarihten sonra önemli oranda artış sürecine girmiştir. Konunun daha detaylı anlaşılabilmesi için, Türkiye'deki iç göç hareketlerine ve yaşanan çevresel değişimlere değinmekte yarar vardır.

Türkiye'de 1934 yılında uygulamaya konulan I. BYSKP (Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı) çerçevesinde oluşturulan Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin her kurulduğu yerde işçi ihtiyacından dolayı bir göç hareketi başlamış ve hızla bu yerlerin nüfusunda artma görülmüştür. Bu dönemde, ülkenin her bölgesine ekonomik getirisi öncelikli olmadan devlet yatırımlarını gerçekleştirerek fabrikalar kurmaya gayret etmiş ve hem her kurulan işletmenin işçi ihtiyacı hem de işçilerin ihtiyaçları için kırsal alandan göç hareketi başlamıştır (Kaştan, 2016, s. 693). Türkiye 1950'li yıllarla birlikte modern anlamda göç dönemine girmiş ve ülkenin yerleşim yapısı ve nüfus hareketleri bu dönemden sonra nüfus artışı ve tarım kesiminde yaşanan dönüşümler nedeniyle tamamen değişmeye başlamıştır (Şen, 2014).

Türkiye'de V. Yıllık Sanayi Kalkınma Planı'na göre Türkiye'de iç göç sayıları tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 10. Türkiye'nin Yıllara Göre Kırdan Kente Olan Net İç Göç Sayıları

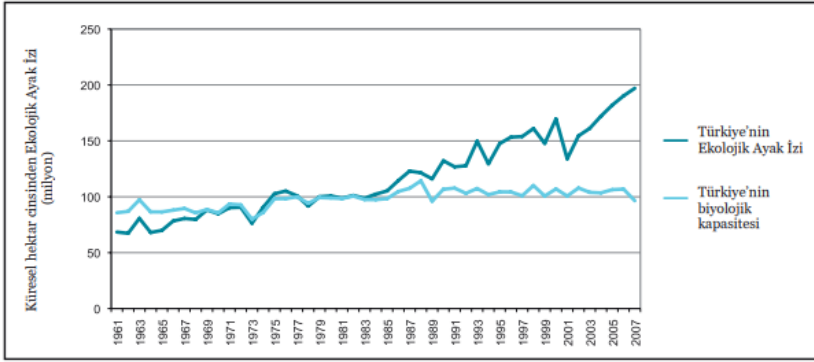
Beş Yıllık Dönem	Kırdan Kente Net İç Göç
1945-1950	214.000
1950-1955	904.000
1955-1960	964.000
1960-1965	1.027.000
1965-1970	1.939.000
1970-1975	2.072.000
1975-1980	1.692.000
1980-1985	2.582.000
1985-1990	2.654.000

Kaynak: DİE, 1995, s. 46.

Kırdan kente olan iç göç hareketleri kır nüfus oranında azalma yaratırken kent nüfus oranında artışa sebep olmuştur. 1975 yılında 13,3 milyon olan kent nüfusunun aradan geçen yirmi beş yılda, kırdan kente göçlerin de etkisiyle Türkiye, 1980'li yıllardan itibaren kentsel nüfusu çoğunlukta olan ülke grubuna girmiş ve 2000 yılında kent nüfusu 38,7 milyona yükselmiştir (DPT, 2008). Bu durum kentlerin çekiciliği, yaşam standardı, iş olanaklarının fazla olması vb. sebeplerle özellikle de genç nüfusun kırdan kente kaymasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, kırsalda nüfusun azalması ve insanların kent yaşamına olan bağlılığının artması geleneksel köy yaşam tarzının körelmesini beraberinde getirmiştir.

Türkiye'de kentleşme hareketlerinin artarak devam etmesi sosyal problemlerin yanı sıra hava kirliliği, çevre kirliliği, iklim değişiklikleri, su kirliliği, gürültü kirliliği, doğal kaynakların tükenmesi gibi çevresel problemlere neden olmuştur. Bu problemlerin boyutunu ortaya koyan Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF-World Wildlife Fund), 2012 Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi Raporu'na göre, Türkiye'de 2007 yılında 2,7 kha olan tüketimin Ekolojik Ayak İzi dünya ortalamasına eşit, Akdeniz ülkelerinin ortalamasından daha düşüktür. Türkiye'de tüketimin Ekolojik Ayak İzi, kişi başına küresel biyolojik kapasitenin %50 üzerindedir. Bu durum, dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye'de de sürdürülebilir olmayan bir yaşam biçiminin işaretidir. Türkiye'de kişi başına 1,3 kha olan ulusal biyolojik kapasite dünya ortalamasının altında olduğu için, ulusal ekolojik açık küresel açıktan çok daha yüksektir. Ekolojik limit aşımı olarak adlandırılan bu açık, biyolojik kapasite ihtiyacının kısmen ülke dışından tedarik edildiğini gösterir.

Türkiye'nin ekolojik ayak izi ve biyolojik kapasitesi Şekil 13'te gösterilmiştir.

Şekil 13. Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi ve Biyolojik Kapasitesi (WWF, 2012).

Şekil 13'te görüldüğü gibi, Türkiye'de üretimin toplam Ekolojik Ayak İzi, ilk kez 1972 yılında ulusal biyolojik kapasiteyi aşmış; 2007'ye gelindiğinde, biyolojik kapasitenin yaklaşık 1,6 katına çıkmıştır (2,1 kha).

Türkiye'de ekolojik sürdürülebilirlik kapsamında birtakım projeler yürütülmektedir. Bu kapsamda yürütülen; "TEIEN (Türkiye Çevresel Veri Değişim Ağının Kurulması Projesi)", "İklim Değişikliğinin Etkisinin Azaltılması ve Biyolojik Çeşitliliğin Korunması İçin Türkiye Sulak Alanlarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Projesi", "Yıldız Dağlarında Biyolojik Çeşitliliğin ve Doğal Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Geliştirilmesi Projesi", "Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi", "İnsan Refahı ve Beslenmesinin İyileştirilmesi İçin Biyoçeşitlilik Koruma ve Sürdürülebilir Kullanımının Düzenlenmesi Projesi" ve "Batı Toros Dağları Orman Ekosistemlerinin Sürdürülebilir Yönetimi Projesi" örnek olarak verilebilir (Kaya, Çobanoğlu ve Artvinli, 2011). Türkiye'de hem ekolojik hem ekonomik hem de sosyal boyutta sürdürülebilirlik konusunda yapılan çalışmalar sürdürülebilirlik konusunda yaşanan problemlere çözümler getirilmesi anlamında önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda gündemde olan sürdürülebilir insan yerleşimleri konusu ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik dolayısıyla kalkınma açısından ön plana çıkmaktadır.

Sürdürülebilir insan yerleşimleri konusu Türkiye'de 1996 yılında Habitat-II konferansı ile gündeme gelmiştir. Konferansın tanımı, "Habitat-II dünyanın tüm yerleşimlerini insanlar için sağlıklı, güvenli, adil ve yaşanılabilir kılmayı amaçlayan bir dünya zirvesidir" şeklinde olmuştur (Yiğitbaşıoğlu, 1998). İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat-II Konferansı sonucunda UN-HABITAT'ın temel belgelerinden olan "Habitat Agenda" ile "İstanbul Deklarasyonu" kabul edilmiştir. Bu belgelerle, hükümetler tüm vatandaşlara uygun iskân olanakları sağlamayı ve sürdürülebilir insan yerleşimlerini geliştirmeyi taahhüt etmişlerdir (URL-3). Konferans, Yerel Gündem 21 faaliyetleri olarak anılan ve sürdürülebilir yerleşimler için birçok öneri barındıran bir bölüm içermiştir. Yerel Gündem 21'in ana sloganlarından biri

olarak kabul gören, “Küresel düşün, yerel hareket et” sloganından da anlaşıldığı üzere, sürdürülebilir bir yerleşimin ancak, yerel aktörlerce oluşturulabileceği düşünülmekte, yerelliğe yapılan vurgunun yanında yerleşimlerde yaşanan sorunların çözümü için alternatif yerleşim birimleri oluşturmak gerektiği belirtilmektedir (Güleryüz, 2013, s. 123).

Alternatif yerleşim modelleri son yıllarda hem dünya çapında hem de Türkiye’de sürdürülebilir yaşam tarzını ön plana çıkarmaktadır. Alternatif yaşam modelleri hem devlet tarafından hem STK’lar tarafından hem de bireysel olarak hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Günümüzde daha çok bireysel olarak hayata geçirilen alternatif yaşam modellerinden olan ekoköyler, sürdürülebilir insan yerleşimleri olarak ön plana çıkmaktadır.

2.2.1. Türkiye’de Ekoköy Hareketinin Ortaya Çıkışı

Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan ve gittikçe artan kentleşme hareketiyle yaşanan bir takım değişimler insanların kent yaşamına karşı olan memnuniyetsizliğini beraberinde getirmiştir. Bu memnuniyetsizlik ve sağlıklı yaşama yönelik artan bilinç kırsal yaşama olan ilgiyi artırmıştır. Kırsal yaşamın sağlıklı, huzurlu, samimi ve doğal yapısı insanların kırsala dönüş için alternatif yaşam tarzı arayışına girmesine neden olmuştur. Böylece alternatif yaşam tarzı arayan kimi grupların kentten uzaklaşarak daha huzurlu, sağlıklı, kendi kendine yeterli ortam vb. arayışları ekoköylerin doğuşunu hazırlamıştır.

Ekoköyler ekolojik yaşam arayışı sonucu ortaya çıkmıştır. Çevresel bozulmaları düzeltme çabası veya çevrenin doğal yapısını koruyarak yeni yerleşimler oluşturma, doğal tarım uygulamaları, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı gibi doğanın dengesinin gözetildiği amaçlar etrafında şekillendirilen ekoköy yerleşimleri, insanların geleneksel köy yaşamının ötesinde daha bilinçli yerleşimler yaratma girişimlerinin örneklerini oluşturmaktadır.

Ekoköyler sürdürülebilir yaşam hedefleri için bir model sunmaktadır. Kırsal yaşamın sürdürülebilir yerlere dönüşümünün özellikle etkili örnekleridir. Yoğun olarak kırsal kesimde yaşamaya devam edildiği Türkiye’de kırsal, doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik bir yaşam içinde yaşamak bize bir şans daha veriyor. Bu şans, ekonomik refahın ve istihdamın sadece tarım ve turizm ile değil, bilim ve eğitim faaliyetleri ile de geliştirilebileceğini göstermektedir. Ancak Türkiye’de ekoköy kavramı yenidir. Oysa ekoköy yaşamı, geleneksel yaşam kültürü için yabancı bir kavram değildir (Karadağ, Cengiz ve Demiroğlu, 2017).

Türkiye’de ilk ekoköy kurma girişimleri 1990’ yılların sonuna dayanmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nden bir grup dağcı tarafından planlanan ilk deneysel ekoköy hareketi Hocamköy Anadolu Ortak Yaşam Girişimi’dir. Kırıkkale, Hasandede ‘de uygulanması planlanan ekoköy girişiminde, Anadolu insanının geleneksel bilgisini akademik bilgiyle birleştirerek sürdürülebilir, ekolojik sorunlara çözüm üreten ve kendi kendine yeterli yaşam modeli oluşturmak amaçlanmıştır. Fakat proje 1998 yılında

sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve kırsal yaşama dair uygulamaların geri planda kalmasının yarattığı bir takım nedenlerden dolayı tamamlanamadan sonlandırılmıştır. Hocamköy Anadolu Ortak Yaşam Girişimi her ne kadar amacına ulaşmamış olsa da, proje olarak daha sonra kurulacak olan ekoköy girişimlerine örnek olması açısından önemli yer tutmaktadır.

Türkiye’de ekoköy yerleşimlerinin başlangıcının dünyaya kıyasla günümüze daha yakın bir tarihe tekabül etmesi, henüz ekoköylerin gelişim aşamasında olduğunu göstermektedir. Ayrıca diğer gelişmiş ülkelere göre ekoköy yerleşimlerinin gelişiminin yavaş ilerlemesi henüz kırsal alanla olan bağın devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü çoğu ülkeye kıyasla, Türkiye’de insanların bağını koparmadığı bir köyünün olması alternatif köy yaşamı düşüncesini geri plana atmaktadır.

Son yıllarda Türkiye’de bireysel olarak geliştirilmiş veya geliştirilmeye çalışılan birçok ekolojik yerleşim örneği bulunmaktadır. Aynı zamanda devlet bünyesinde de ekoköy yerleşim planlarının geliştirildiği görülmektedir. Türkiye’deki bazı ekoköylere, Pastoral Vadi, Ali Kışlak Ormanı, Flora Akdeniz Bahçesi, Furma Çiftliği, Knidia Çiftliği, Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü örnekleri verilebilir. Türkiye’de yer alan ekoköylerle ilgili ayrıntılı bilgiler “Türkiye’de Ekoköy Örnekleri” başlığı altında sunulacaktır.

Türkiye’de yer alan ekoköylerin yalnızca birkaçı GEN’e bağlıdır. Küresel Ekoköyler Ağı’nın web sitesinde yer alan bilgilere göre, Türkiye’de Küresel Ekoköyler Ağı’na bağlı toplam 10 ekoköy bulunmaktadır. Bunlar, Yeryüzü Ekoköyü, Güneşköy, Ekoyer, Knidia Çiftliği, İmece Evi, Dutlar Kolektifi, Dedetepe Çiftliği, Bayramıç Yeniköy, Garp Eko Gönüllüleri Topluluğu ve 8100-Türkiye’nin 81 İlinde 100 Topluluk’tur (URL-4). Fakat bu ekoköyler detaylı araştırıldığında birçoğunun etkin olmadığı görülmektedir. Bu durum, GEN’in sitesinde yer alan bilgilerin güncel olmadığını, ayrıca Türkiye’de yer alan diğer ekoköylerin GEN’e üyeliklerinin bulunmadığını göstermektedir.

Türkiye’de, ekolojik yaşama dair uygulamaların ve ekoköylerin sürdürülebilirliğinin desteklenmesi amacıyla oluşturulmuş bazı dernek ve kuruluşlar vardır. Fakat bunlardan bazılarının günümüzde etkinlikleri devam etmemektedir. Etkinliklerini sonlandıran kuruluşlardan biri EKİLAT’tır (Ekoköyler İletişim Ağı). EKİLAT, ekoköy girişiminde bulunmak isteyen kişilerce oluşturmuştur. 1996 yılında HABİTAT III-Kent Zirvesi ile ekolojik yerleşimler konusunun gündeme gelmesi sonucu, ekoköy girişimde bulunmak isteyen kişilerin yaptıkları toplantılar sonucu EKİLAT’ın kurulmasına karar verilmiştir. Kuruluş, ilk yıllarında etkin yürütülse de daha sonra ekoköy kurma girişimde yaşanan başarısızlıklar ve girişimciler arasında yaşanan iletişim eksikliği sonucu sonlandırılmıştır. Etkinliklerini sonlandıran kuruluşlardan bir diğeri EKOYER’dir (Eko Yerleşkeler Ağı). EKOYER, ekolojik yerleşimleri destelemek, ekolojik yerleşimler olarak dayanışma ve paylaşım içerisinde olmak amacıyla kurulmuştur. Bu kuruluşun etkinliği, EKİLAT’ta olduğu gibi

benzer nedenlerden dolayı sonlandırılmıştır. Günümüzde etkinliklerini devam ettiren dernek ve kuruluşlar, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Marmariç Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Türkiye Permakültür Araştırma Enstitüsü'dür.

2.3. EKOKÖY ÖRNEKLERİ

Bilinçli topluluklar olarak karşımıza çıkan ekoköylerin ulusal ve uluslararası çapta birçok örneğiyle karşılaşmak mümkündür. Vizyonları ve misyonları gereğince veya dünya görüşlerine bağlı olarak birbirinden farklı yapıda olabilen ekoköyler kendine özgü yerleşim modelleridir.

Bu başlık altında Dünyada ve Türkiye'de yer alan bazı ekoköy örnekleri ele alınmıştır.

2.3.1. Dünyada Ekoköy Örnekleri

Dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ekoköy yerleşimi bulunmaktadır. Özellikle Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Avustralya ve Uzak Doğu başta olmak üzere ekoköy yerleşimleri gittikçe artmaktadır. Hemen hemen hepsinin temel amacı doğaya duyarlı yaşam modelleri oluşturmak olsa da kendi içlerinde bazı farklılıklar barındırırlar.

Tablo 15'te, Dünyada yer alan bazı ekoköylerin öne çıkan özellikleri verilmiş ve kuruluş tarihlerine göre sıralanarak gösterilmiştir. Tablo 15'te yer alan bilgiler ilgili ekoköylerin internet sitelerinden ve GEN'in internet sitesinden elde edilmiştir.

Tablo 11. Dünyada Ekoköy Örnekleri

Ekoköy	Ülke	Yaklaşık Nüfus (2021)	Alan (ha)	Peyzaj	Kuruluş Tarihi	Kuruluş Amacı	Başlıca Dünya Görüşü	Yenilenebilir Enerji Kullanımı	Konut
Solheimar	İzlanda	100	250	Kırsal	1930	Özel ihtiyacı olan kişilerin topluma entegrasyonu Ekolojik gelişim Sosyal gelişim Sürdürülebilir toplum Bireycilik Eğitim Üretim	İndividüalizm	Güneş enerjisi Jeotermal enerji	Güneş ve hidro enerji tasarımı Çim çatı uygulaması Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Sarvodaya	Geleneksel Sri Lanka köyleri	15.000 geleneksel köy	0.80 (Proje alanı)	Kırsal	1957	Çevresel sürdürülebilirlik Ekolojik gelişim Topluluk oluşturma Yerel kalkınma	Dinler arası	Güneş enerjisi	Mevcut yapıyı iyileştirici çevre dostu inşa teknikleri

Findhorn	UK	600	42	Kırsal	1962	Ruhani gelişim Ekolojik gelişim Sürdürülebilirlik Üretim	Ruhani odaklı	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi Biyogaz enerjisi	Pasif güneş enerji tasarımı Ekolojik yapı tasarımı Özgün yapı tasarımı Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları Mobil evler Karavan Dönüştürülmüş otobüsler
Colufifa	Senegal, geleneksel Gambiya köyleri	350 geleneksel köy	-	Kırsal	1964	Yerel kültürün devamlılığı Tarım ve hayvancılık Çiftçilerin desteklenmesi Cehalet, yoksulluk ve adaletsizlikle mücadele	Dinler arası	-	Geleneksel tasarım
Auroville	Hindistan	2.750	1.620	Kırsal	1968	Ruhani gelişim Evrensellik Kültürel, çevresel, sosyal ve manevi birliktelik	Ruhani Odaklı	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi Biyogaz enerjisi	Teknolojik yapı tasarımı Ekolojik yapı tasarımı Özgün yapı tasarımı

						Sürdürülebilirlik Üretim			Geleneksel ve modern tasarımlar Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
The Farm	ABD	220	708.20	Kırsal	1971	Ekolojik gelişim Sosyal gelişim Sürdürülebilirlik	Ruhani odaklı	Güneş enerjisi	Doğal inşa yapıları Karavan ve mobil evler Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Damanhur	İtalya	600	500	Kırsal	1975	Ruhani gelişim Değişim ve içsel dönüşüm Eğitim	Ruhani	Güneş enerjisi	Teknolojik tasarım Ekolojik tasarım
Svanholm	Danimarka	140	414	Kırsal	1978	Toplumsal yaşam Ekolojik gelişim Sosyal gelişim Sürdürülebilirlik	Seküler	Rüzgâr enerjisi Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Sıkıştırılmış toprak tuğlalı evler Ahşap tasarımlı yapılar Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
UfaFabrik	Almanya	30	1.62	Kentsel	1979	Yenilikçi sosyal gelişim Kültürel gelişim Ekolojik gelişim	Seküler	Rüzgâr enerjisi Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Doğal yalıtım malzemeleri Çim çatılı yapılar Ortak konut yapıları

									Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Cyrstal Waters	Avustralya	230	259	Kırsal	1987	Sosyal gelişim Ekolojik gelişim Üretim Sürdürülebilirlik Ticaret Turizm Eğitim Permakültür	Seküler	Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Pasif güneş enerji tasarımı Teknolojik tasarım Kerpiç, saman balyası, sıkıştırılmış toprak malzemeli yapılar Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Ithaca	ABD	240	70.8	Banliyö	1991	Sosyal, ekonomik, ekolojik gelişim Sürdürülebilirlik Doğa ile bağ kurma Çevrenin onarımı Üretim	Seküler	Güneş enerjisi	Pasif güneş enerji tasarımı, net-zero evleri Saman balyalı evler Ahşap konstrüksiyon çerçeveli yapılar Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
ZEGG	Almanya	100	15	Banliyö	1991	Ekolojik gelişim Sürdürülebilirlik Kişisel gelişim Sosyal gelişim	Eklektik ruhani	Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Teknolojik tasarım Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları

Konohana	Japonya	100	18	Kırsal	1994	Ruhani gelişim Ekolojik sürdürülebilirlik Üretim	Ruhani odaklı	Güneş enerjisi Biyokütle enerjisi Jeotermal enerji	Ekolojik ve ekonomik tasarım Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Los Angeles	ABD	40	4.45	Kentsel	1994	Ekolojik gelişim Sürdürülebilirlik Çevreye duyarlı ve iş birliğine dayalı konutlar sağlamak	Seküler	Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Mobil evler Karavan Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Earthaven	ABD	100	133.14	Kırsal	1995	Sürdürülebilirlik Kültürel gelişim Üretim Ekolojik gelişim Eğitim	Eklektik ruhani	Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Pasif güneş enerji tasarımı Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel Kerpiç yapı Saman balyalı evler Ahşap konstrüksiyon Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Dancing Rabbit	ABD	60	113.31	Kırsal	1995	Ekolojik gelişim Sürdürülebilirlik Sosyal gelişim	Ekümenik	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi	Ekolojik tasarım Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları

Sieben Linden	Almanya	150	100	Kırsal	1997	Sürdürülebilirlik İş birliğine dayalı yaşam tarzı Ekolojik gelişim	Eklektik ruhani	Güneş enerjisi	Ekolojik tasarım Geleneksel ve modern tasarım Saman balyalı evler Yalıtımlı inşa teknikleri Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları
Earthworks	Kanada	24	10.12	Kırsal	2004	Sürdürülebilir topluluklar oluşturma Ekolojik gelişim	Ekümenik	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi	Mobil evler Karavan Ahşap yapı Ortak konut yapıları Bağımsız/Bireysel konut yapıları

2.3.1.1. Solheimar Ekoköyü

En eskisi olarak kabul edilen ekoköy yerleşimi İzlanda'da yer alan Solheimar Ekoköyü'dür (Fotoğraf 1). Solheimar, 1930 yılında kurulmuş olup günümüzde yaklaşık 40'ı engelli bireylerden oluşan toplam 100 nüfusa sahip bir yerleşimdir. Toplam 250 hektar alan üzerinde yer alan ekoköyün temel amacı özel ihtiyacı olan bireylerin topluma entegrasyonunun sağlanmasıdır. Bunun dışında ekolojik ve sosyal gelişim, sürdürülebilir toplum oluşturma gibi amaçları bulunmaktadır (URL-5).

Fotoğraf 1. Solheimar Ekoköyü'nden Görünüm (URL-6)

1997 yılında Küresel Ekoköyler Ağı (GEN) Solheimar'ı İzlanda'daki ilk sürdürülebilir köy ilan etmiştir. Ekoköyde beş işletme, altı atölye, ziyaretçiler için iki misafirhane, jeotermal havuz ve organik kafe bulunmaktadır. Konutlar çevreye duyarlı şekilde inşa edilmiştir (Fotoğraf 2). Solheimar Ekoköyü'nde, güneş enerjisi ve jeotermal enerji gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaktadır (URL-7).

Fotoğraf 2. İyi Derece Yalıtım Sağlayan Çim Çatılı Solheimar Evleri (URL-8)

Solheimar, İzlanda'daki organik tarımın beşiğidir. Sadece İzlanda'da değil İskandinav ülkelerinde de organik tarımın başlangıcının Solheimar'da gerçekleştiğine inanılmaktadır. Bu nedenle, Solheimar'da uzun ve güçlü bir çevre bilinci geleneği vardır. Solheimar'da üretilen tüm gıdaların organik tarım (Fotoğraf 3) gereksinimlerini karşıladığına dair güçlü bir vurgu vardır (URL-9).

Fotoğraf 3. Solheimar Organik Üretim Serası (URL-10)

2.3.1.2. Sarvodaya Ekoköyü

Bir diğer örnek ekoköy yerleşimi Sri Lanka'da yer alan Sarvodaya Ekoköyü'dür. Sarvodaya, 1957 yılında kurulmuş olup yaklaşık 15.000 geleneksel köyü kapsayan bir projedir. Proje, Batı Eyaletinin Kalutara ilçesindeki Lagoswatta Köyü'nde uygulanmaktadır. Tsunamiden etkilenen aileleri desteklemek için Sarvodaya tarafından başlatılan projelerden biridir. Sri Lanka hükümeti tarafından tahsis edilen 0.80 hektarlık alanı kapsamaktadır (URL-11).

Fotoğraf 4. Sarvodaya Ekoköyü'nde İnşa Çalışmaları-1 (URL-11)

Ekoköyün inşa çalışmalarına (Fotoğraf 4 ve Fotoğraf 5) tsunamide her şeyini kaybetmiş vasıflı veya vasıfsız birçok insan katılmıştır.

Fotoğraf 5. Sarvodaya Ekoköyü'nde İnşa Çalışmaları-2 (URL-11)

Sarvodaya Ekoköyü'nün çevresel sürdürülebilirlik, yerel kalkınma, topluluk oluşturma, dayanışma ve ekolojik gelişim gibi amaçları vardır.

Öncelikle hedeflenenler arasında:

- Malzeme kaynaklarının döngüsel kullanımı,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı,
- Organik atıkların kompostlanması,
- Yağmur suyunun çatıdan toplanması (Fotoğraf 6) ve toplanan suyla meyve ve sebze üretiminin gerçekleştirilmesidir (URL-11).

Fotoğraf 6. Yağmur Suyunu Çatıdan Toplamak Amacıyla Oluşturulmuş Sistem (URL-11)

Ekoköyde, güneş enerjisinden yararlanılmaktadır. Ayrıca ekoköyde konutlar çevre dostu inşa teknikleri kullanılarak tasarlanmıştır.

2.3.1.3. Findhorn Ekoköyü

İngiltere'de yer alan Findhorn Ekoköyü (Fotoğraf 7) 42 hektar alan üzerine kurulmuştur. Findhorn Ekoköyü'nde yaklaşık 600 kişi yaşamaktadır.

Findhorn Topluluğu'nun ilk adımları, 1962 yılında Findhorn'da Peter Caddy, Elieen Caddy ve Dorothy Maclean tarafından atılmıştır. Peter, eşi Elieen Caddy ve üç çocuklarıyla kurdukları karavan yaşamı uzun süre sonra bir ekoköyün ortaya çıkışını hazırlamıştır. Onlar rahat yaşamlarından ayrılıp zorlu bir mücadelenin içine girmelerini tanrının rehberliğine bağlamışlardır. Findhorn Ekoköyü'nün spiritüel temeller üzerine oturmasında yine tanrısal güce olan kuvvetli bağı dayanmaktadır (The Findhorn Community, 2018).

Altı kişilik yaşamı sadece işsizlik maaşıyla devam ettirmenin zorluğu karşısında Peter sebze yetiştirmeye karar vermiştir. Karavan parkındaki arazinin kumlu ve kuru olmasından dolayı bitki yetiştirmenin zorluğu karşısında Peter kararlı ve dirençli davranmıştır. Bu sırada Dorothy, meditasyonunda yeni oluşan bahçelerden en iyi şekilde nasıl yararlanılabileceği konusunda ona talimatlar veren melekler ve ardından devalar adını verdiği bitkilerin aydınlatici zekâsıyla sezgisel olarak iletişim kurabildiğini keşfeder. Dorothy ve Peter bu rehberi eyleme dönüştürürler. Findhorn Körfezi Karavan Parkı'nın çorak kumlu topraklarında devasa bitkiler ve çiçekler yetiştirirler (URL-12).

1972'de topluluk, 'Findhorn Vakfı' adı altında bir İskoç hayır kurumu olarak tescil edilmiştir. 1980'lerde daha fazla insan bu bölgeye ilgi duymaya başlamış ve sosyal hayata katılmak istemiştir. Bu da daha geniş bir topluluk yaratılmasına yol açmıştır. 1990'lar boyunca topluluk büyümeye devam etmiş ve şu anda dünya çapında bir topluluğun operasyonel üssü haline gelmiştir (Tinsley ve George, 2006).

Başlangıçta bir karavan parkı olan alan şu an Avrupa'nın en eski ekoköyüdür. Findhorn Vakfı'na göre 120 konut, 30 ticari bina ve 120 karavan ve mobil ev ile Findhorn topluluğunda yaklaşık 450 kişi bulunmaktadır. Sakinlerin çoğu, 4 kişiye kadar olan betonarme konutlarda kalmaktadır. Fakat 4'ten fazla insanın yaşadığı evler de vardır. Tüm sakinlerden 130'u vakfın iş arkadaşları olarak adlandırılır ve 300'den fazla vakfa üye olmayan ekoköy sakini bulunmaktadır (Goldbach, 2013).

Fotoğraf 7. Findhorn Ekoköyü (URL-13)

Fotoğraf 8. Findhorn Ekoköyü'nün Sokak Görüntüsü (URL-14)

Findhorn Vakfı, "Yaşayan Makine" adlı kendi biyolojik atık su arıtma tesisini işletmektedir. Findhorn Vakfı ve Topluluğu, dünya çapındaki ekoköy projelerini birbirine bağlayan GEN'in bir parçasıdır. Findhorn Ekoköyü, Birleşmiş Milletler (BM)-HABITAT En İyi Uygulama Ödülü'ne sahiptir ve BM'de danışmanlık statüsüne sahip bir STK'dır (Tinsley ve George, 2006). Vakfın iki ana alanı vardır. Kum tepeleri ve ormanlar ile koylar ve plajlar arasında yer alan The Park, çalışanların çoğuna ve ortak değerlerle yaşayan geniş bir insan topluluğuna ev sahipliği yapan ekolojik bir köydür (URL-15).

Findhorn Ekoköyü'nde bina dokusunun iç mekân iklimi ile yararlı şekilde etkileşime girmesini sağlayan 'nefes alan duvar' konstrüksiyonu içeren çevreye duyarlı, enerji verimli yapı sistemi geliştirilmiştir. Bunun yanı sıra saman balya yapımı da denenmiştir. Ekolojik binalar (Fotoğraf 9) katı ekolojik kurallara göre, pasif güneş enerjisi tasarımlı, yüksek yalıtımlı ve çevreye zarar vermeyen malzemelerle inşa edilmiştir.

Fotoğraf 9. Findhorn Ekoköyü Ekolojik Evler (URL-15)

Findhorn'da çeşitli şekillerde şarkı söylemek ve dans etmek kültüre özgüdür, haftada birkaç kez gerçekleştirilir. Festivaller, ritüeller ve kutlamalar (Fotoğraf 10) mevsimleri işaret eder.

Fotoğraf 10. Findhorn'daki Universal Hall'da Gün Dönümü Kutlaması (Meltzer, 2010).

Findhorn topluluğu kendi gıdasını kendisi üretmektedir (Fotoğraf 11). Fazla üretilen ürünler bölgede yaşayan diğer insanlarla paylaşılmaktadır.

Fotoğraf 11. Findhorn'da Yer Alan Bir Sera ve Üretilen Ürünlerden Elde Edilmiş Yiyecekler (Meltzer, 2010).

2.3.1.4. Colufifa Ekoköyü

Senegal'de yer alan Colufifa Ekoköyü 1964 yılında kurulmuştur. Yaklaşık 350 Batı Afrika köyünün iletişim ağıdır. Colufifa Ekoköyü'nün amacı yeni köyler kurmak değil mevcut olanı sürdürülebilir kılmaktır (Litfin, 2017, s. 46).

Colufifa Ekoköyü'nün amacı çiftçilerin desteklenmesi, beslenme, cehalet, yoksulluk ve adaletsizlikle mücadele etmektir. Yıllar içinde kuruluş, çeşitli sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınma projeleri ve programları aracılığıyla örgütsel kapasitesi, hareket kabiliyeti, dinamizmi ve çeşitli faaliyetleriyle öne çıkmıştır (URL-16).

Colufifa Ekoköyü'nde temel uygulamalar:

- Özerk kalkınma dernekleri veya köylü gruplarının organizasyonu,
- Köy liderlerinin eğitimi,

- Kolektif susam ve tahıl tarlalarında çalışma,
- Üreticilerin üretimi, denetimi ve susam yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması,
- Susamın pazarlanması (hammaddeler ve işlenmiş ürünler),
- Toplu pazar bahçeciliği,
- Kuyuların kazılması (insan tüketimi ve toplu bahçeler için),
- Susamın işlenmesi (yağ, kek vb.),
- Tarımsal ürünlerin ve genel malların taşınması,
- Pourghère (jatropha) ekimi,
- Yerel dillerde okuryazarlık,
- Sosyo-sağlık komplekslerinin yapımı, donanımı ve işletilmesi,
- Ekolojik turist kamplarının yapımı ve yönetimi,
- Yerel tavukların yetiştirilmesi (URL-17).

Fotoğraf 12. Colufifa Yerlilerine Ait Bir Görüntü (URL-18)

Colufifa Ekoköyü'nde amaçlara ulaşabilmek için bazı projeler geliştirilmektedir. Özellikle yapısal gelişim, üretimde kullanılan aletlerin iyileştirilmesi, susam tarımı ve yoksulluğun azaltılması gibi birçok açıdan projeye sürdürülebilirliğini korumaya çalışmaktadır (URL-19).

Fotoğraf 13. Colufifa Ekoköyü'nde Toplantı (URL-20)

Fotoğraf 14. Colufifa Ekoköyü'nde Üretim (URL-20)

Ekoköyde yoksulluğun azaltılması projesi kapsamında uygulanan kümes hayvanı yetiştiriciliği (Fotoğraf 15), Senegal ve Gambiya'nın da aralarında bulunduğu 100 köyü kapsamaktadır. Köylerin her biri için 30 kadın görevlendirilmiştir (URL-21).

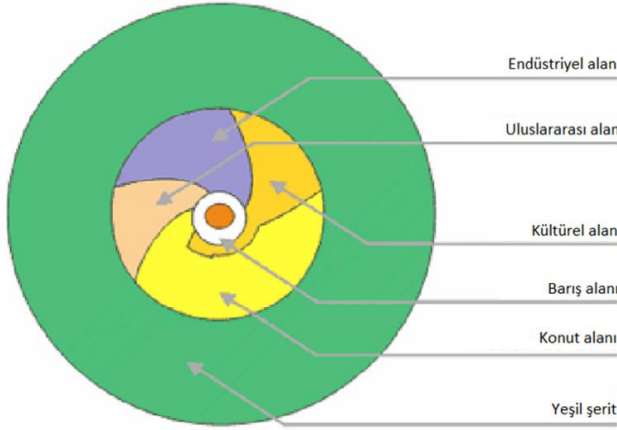

Fotoğraf 15. Colufifa Ekoköyü'nde Kümes Hayvancılığıyla Uğraşan Bir Kadın (URL-21)

2.3.1.5. Auroville Ekoköyü

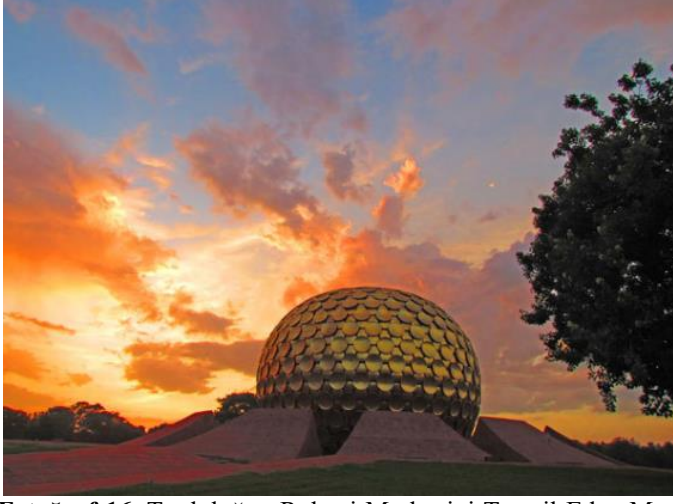
Auroville (Şafak Şehri), Hindistan'ın Puducherry yakınlarındaki Tamil Nadu eyaletinin Viluppuram bölgesinde deneysel bir yerleşimdir. Sri Aurobindo'nun felsefesinden ilham alan Auroville, 1968 yılında Mira Alfassa (ekoköy içindeki adı Anne) tarafından, kendisiyle ve daha geniş dünyayla uyum içinde yaşayan evrensel bir kasaba hayali doğrultusunda kurulmuştur (GEN, 2021). 1.620 hektar alan kaplayan ekoköyde yaklaşık 2.750 kişi yaşamaktadır. Evrensel kasaba niteliği taşıyan yerleşim içerisinde tüm yaş gruplarından, sosyal sınıflardan, kültürlerden ve yaklaşık 59 ulustan insan bir arada bulunmaktadır. Yaşayanların üçte biri Hintlilerden oluşmaktadır. Auroville yerleşim düzeni (Şekil 14) endüstriyel alan, uluslararası alan, kültürel alan, barış alanı, konut alanı ve yeşil şeritten oluşmaktadır (URL-22) .

Auroville'in amacı, çeşitlilik içinde insan birliğini gerçekleştirmektir. Bugün Auroville, insan birliği ve bilincin dönüşümü konusunda devam eden ilk ve tek uluslararası onaylı deney olarak kabul edilmektedir ve aynı zamanda sürdürülebilir yaşam ve insanlığın gelecekteki kültürel, çevresel, sosyal ve manevi ihtiyaçları ile ilgilenmektedir.

Şekil 14. Auroville Yerleşim Düzeni (URL-22)

Endüstriyel alan 109 hektarlık alan üzerinde, Auroville'nin kendi kendini desteklemesi için, küçük ve orta ölçekli endüstrileri, eğitim merkezlerini, sanat ve zanaatı ve şehrin yönetim bölgesini içermektedir. Uluslararası alan 74 hektarlık alan üzerinde kurulmuş olup, kıtalara göre gruplandırılmış ulusal ve kültürel konutlara ev sahipliği yapmaktadır. Kültürel alan 93 hektarlık alan üzerinde, eğitim ve sanatsal faaliyet amacıyla tasarlanmıştır. Barış alanı, Matrimandır (Fotoğraf 16) ve bahçelerini içermektedir (Fotoğraf 16). Matrimandır topluluğun ruhani merkezini temsil etmektedir. Konut alanı, 189 hektarlık alan üzerinde, dört şehir bölgesinden en büyüğüdür. Kuzey, güney ve batıda parklarla çevrili ve %55'i yeşil alandan oluşmaktadır. 1.25 km yarıçaplı şehir alanı 1.25 km genişliğinde Yeşil Şerit ile çevrilidir. Bu şeritte organik çiftlikler, meyve bahçeleri, mandıralar ve vahşi yaşam alanı bulunmaktadır (URL-22).

Fotoğraf 16. Topluluğun Ruhani Merkezini Temsil Eden Matrimandir (URL-22)

Auroville'de'de birçok küçük ve orta ölçekli kütüphane bulunmaktadır (Fotoğraf 17).

Fotoğraf 17. Auroville'de Bulunan Ana Kütüphane (URL-23)

Auroville'nin merkezinde, Matrimandir ve merkez banyan ağacının bitişiğinde amfiteyatro yer almaktadır. Odak noktası olarak, 1968'de Auroville açılış törenine katılan 124 ulus ve 23 Hint devletinin temsilcileri tarafından yerleştirilmiş mermer kaplı bir urna sahiptir (Fotoğraf 18).

Fotoğraf 18. Matrimandır Tepesinden Görülen Amfityatro ve Urn
(URL-24)

Aurovillede'de yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaktadır. Konut ve açık alanlarda güneş enerjisi sistemleri, biyogaz üretimi, rüzgâr enerji sistemleri, güneş ve rüzgâr enerjili pompa sulama sistemi gibi çeşitli yenilenebilir enerji uygulamaları tercih edilmektedir. Yaklaşık 750 ev veya ofiste çoğunlukla güneş enerjisinden yararlanılmaktadır.

2.3.1.6. The Farm Ekoköyü

Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan The Farm Ekoköyü 1971 yılında kurulmuştur. Ekoköy, Tennessee'nin güney merkezinde 708.20 hektarlık alanda bir arada yaşayan aile ve arkadaşlardan oluşan bir topluluktur. Ekoköyde yaklaşık 220 kişi yaşamaktadır (URL-25).

The Farm, günümüz ve gelecek nesiller için sağlıklı ve sürdürülebilir çevre ve sosyal/ekonomik açıdan adil bir toplum yaratmayı hedeflemektedir. Bu bilinci diğer insanlara kazandırmak için kurulan eğitim merkezinde her yaştan bireye çevresel (Fotoğraf 19) ve sosyal açıdan değişimin öncüleri olmaları için gereken beceriler öğretilmektedir (URL-26).

Fotoğraf 19. The Farm Ekoköyü'nde Çevre Eğitimi (URL-27)

1974'te The Farm, temel olarak yerli halkların topraklarını, haklarını ve kültürünü korumak için çalışan yardım ve geliştirme kolu Plenty International'ı ve yapıcı geçiş için gerekli araç ve yöntemleri iletmek için Uygun Teknoloji İçin Küresel Köy Enstitüsü'nü (Global Village Institute for Appropriate Technology) kurmuştur. 1980'de The Farm, yerli haklarıyla ilgili yaptığı çalışmalardan dolayı ilk Doğru Geçim Aracı Ödülü'nü (Right Livelihood Award) almıştır. Kuzey Amerika'da yasal ebeliğin yeniden kurulması nedeniyle 2011 yılında ikinci kez ödül kazanmıştır. Çiftlik, 1994 yılından beri Ekoköy Eğitim Merkezi'ni (Fotoğraf 20) işletmekte, altı kıtadaki insanlara ekoköy yaşamı için permakültür, doğal yapı, yenilenebilir enerji ve diğer becerileri öğretmektedir. Ekoköy on yıl boyunca GEN'in Amerika'daki genel merkezi olmuştur. The Farm'a 50'den fazla ülkeden öğrenci permakültür ve ekoköy yaşamına katılma deneyimleri kazanmak için gitmektedir (URL-28).

Fotoğraf 20. Birçok Alternatif İnşaat ve Teknoloji Örneğinin Yer Aldığı Ekoköy Eğitim Merkezi (URL-30)

Ekoköyde yapılar doğal çevreye uyumlu şekilde inşa edilmiştir (Fotoğraf 21). Tek ve çok aileli evler, mobil evler, karavanlar, konuta dönüştürülmüş otobüsler hem ekoköy sakinleri için hem de ekoköyü ziyaret eden turistler için konaklama imkanı sağlamaktadır.

Fotoğraf 21. The Farm'daki Ahşap Evlerden Biri (URL-31)

Fotoğraf 22. The Farm Ekoköyü'nde Geri Dönüştürülmüş Malzemelerle İnşa Edilmiş Bir Ev (URL-31).

Ekoköyde yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjisi kullanılmaktadır (Fotoğraf 23). Birkaç güneş fotovoltaik tesisatı vardır. En büyüğü 69 kilovat güç üretmektedir (URL-31).

Fotoğraf 23. The Farm Ekoköyü'nde Güneş Fotovoltaikleri (URL-31)

2.3.1.7. Damanhur Ekoköyü

İtalya'da yer alan Damanhur Ekoköyü 1975 yılında kurulmuştur. Toplam 500 hektar alan üzerinde yer alan ekoköyde yaklaşık 600 kişi yaşamaktadır. Damanhur, aydınlık ve pragmatik vizyonu, dayanışma, paylaşım, sevgi ve çevreye saygıya dayalı verimli bir gerçeklik yaratmıştır. Damanhur zamanla Birleşmiş Milletler ödüllü sürdürülebilir eko topluluğa dönüşmüştür. Falco'nun etik ve manevi değerlere dayanan orijinal bir topluluk vizyonuna sadık kalarak

doğa, doğanın unsurları ve güçleriyle uyum içinde, sürdürülebilir yaşam yollarını denemek için bir laboratuvar olarak tüm dünyada dikkatleri üzerine çekmiştir (URL-32).

Fotoğraf 24. Damanhur Topluluğu (URL-32)

Damanhur'da yaşayanlar kendilerini farklı etnik kökenlerden ve kültürlerden oluşan, ortak ideallerle birleşmiş bir Popolo (Halk) olarak tanımlarlar. Bu güçlü kolektif kimlik, dayanışma, karşılıklı güven saygıya dayalı sosyal modelin ortaya çıkmasına neden olmuştur (URL-33).

Damanhur kendi anayasası kültürü, sanatı, müziği, para birimi, okulları olan, bilim ve teknolojiden yararlanan ruhani topluluklar federasyonudur. Vatandaşları, bilgilerini ve araştırmalarını dünyanın diğer gruplarıyla ve kültürleriyle, bu konuları keşfetmekle ilgilenen herkesle paylaşmaya açıktır. Damanhur dünyanın birçok şehrinde çok sayıda merkezde, organizasyonda ve sosyal yardım noktalarında etkinlikler düzenlemekte (Fotoğraf 25) ve her yıl Damanhur Üniversitesi aracılığıyla turlara, seminerlere, inzivalara ve kurslara katılan binlerce ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır (URL-32) .

Fotoğraf 25. Damanhur'da Düzenlenen Bir Etkinlik (URL-34)

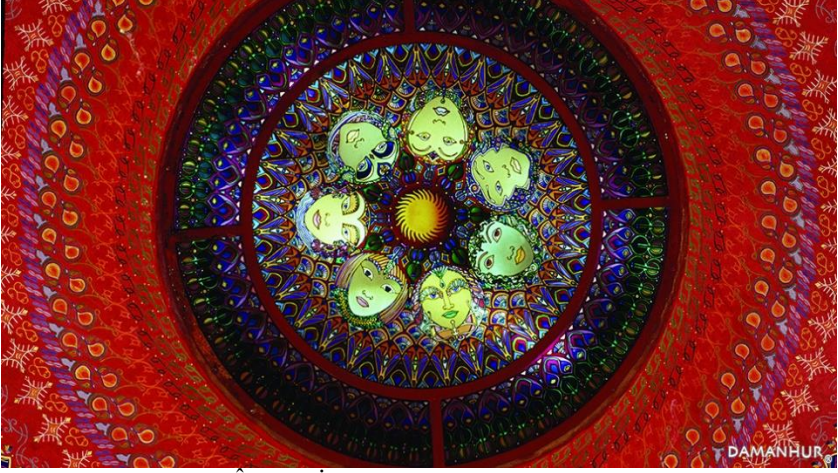
Damanhur'da dikkat çeken diğer bir özellik The Temples of Humankind'dır. Bu tapınaklar resimler, mozaikler, heykeller ve cam sanatı ile süslenmiş sekiz salondan oluşan zarif sanat eserleridir ve hepsi evrensel maneviyatı kutlamak için oluşturulmuştur. Tapınaklar, bir dağın kayasını tamamen elle kazarak ve birlikte çalışarak Damanhurluların yaratıcılığı ve marifetiyle inşa edilmiştir (Fotoğraf 26). Tapınaklar, tüm insanlık için önemli olan değerleri yankılamak için bir araya gelen kutsal ve seküler sanatın çarpıcı bir örneğidir (URL-35).

Fotoğraf 26. Damanhur'da Yer Alan Bir Tapınak (URL-35)

Damanhur'da ki sanatçılar, ait oldukları geniş ekosistemin güçleriyle iletişim kurmak için kullanılabilir diller geliştirerek maddi düzlem ile diğer ince boyutlar arasında bir köprü olma fırsatını deneyimlemektedirler.

Damanhurluların maneviyatına adanmış alanlar ve ritüeller, resim, dans ve grafik sembollerin sadece dış süsleme olmadığı bir sanat zenginliğini ifade eder (Fotoğraf 27). Bu iletişim kodları, insanlar tarafından görünmeyen her şeyle bir ilişki kurmak için kullanılan orijinal evrensel sembollerdir (URL-36).

Fotoğraf 27. Manevi Âlemin İfade Dili Alarak Bahsedilen Sanat Figürlerinden Biri (URL-36)

Damanhur'un kutsal dili, arketipsel kavramların kelimeler, semboller (ideogramlar) ve kutsal dans (Fotoğraf 28) aracılığıyla ifade edilmesine dayanır (URL-36).

Fotoğraf 28. Kutsal Dans (URL-36)

Genel anlamda değerlendirildiğinde Damanhur'da sanatsal ve eğitimsel faaliyetlere oldukça önem verilmektedir. Damanhur'da bulunan sanat okulu Fotoğraf 29'da verilmiştir.

Fotoğraf 29. Damanhur'da Bulunan Sanat Okulu (URL-37)

Damanhur, paylaşılan sürdürülebilirlik fikri ile uyumlu olduğu için en başından beri birçok eksiksiz üretim zincirini gerçekleştirme ve Damanhur'un çeşitli toplulukları arasında bir ürün alışverişi yaratma hedefini takip etmiştir. Damanhur felsefesi, gıdanın toprağın cömertliğiyle uyum içinde yetiştirildiği ve malların bedelsiz değişiminin teşvik edildiği basit bir zamana geri dönüşü yansıtır (URL-38). Damanhur'da üretim yapılan alanlardan biri Fotoğraf 30'da verilmiştir.

Fotoğraf 30. Damanhur'da Bir Üretim Alanı (URL-38)

Damanhur yaşam kalitesini koruyan ekonomik vizyonunu sürdürülebilirlik çerçevesinde tutmaktadır. Bu nedenle ihtiyaçlarını düşük çevresel etkiye sahip teknolojilerden yana kullanmaktadır (URL-38). Damanhur'un fotovoltaik alanı Fotoğraf 31 'de verilmiştir.

Fotoğraf 31. Damanhur'un Fotovoltaik Alanı (URL-38)

2.3.1.8. Svanholm Ekoköyü

Danimarka'da yer alan Svanholm Ekoköyü 1978'de kurulmuştur. 414 hektar alan kaplayan ekoköyde yaklaşık 140 kişi yaşamaktadır. Svanholm'da yaşayan insanlar sürdürülebilir yaşam amacı etrafında toplanmışlardır (URL-39).

Svanholm'da tüm yiyecekler organik olarak üretilmektedir ve kendi kendine yeterlilik sağlanmaya çalışılmaktadır. Gerek ürünlerin üretimi gerekse diğer bir takım işler genellikle ortak yapılmaktadır. Bunun dışında günlük hayatı kolaylaştıran bir hizmet grubu yer almaktadır. Örneğin yemekleri haftanın altı günü çalışanlar hazırlamaktadır, ekoköy sakinleri ve ziyaretçiler ortak mutfakta bu hizmetten yararlanabilmektedir (URL-40).

Fotoğraf 32. Svanholm'da Restore Edilmiş Sekiz Yüz Yıllık Malikâne (URL-41)

Ekoköyde, 7'si kreş ve 21'i anaokul düzeyinde olmak üzere 28 çocuğun bulunduğu bir yetimhane yer almaktadır. Çocuklara ormanda ve çayırdaki yürüme, ahırları ziyaret etme, meyve ve sebze bahçelerini gözlemleme gibi faaliyetlerin yanında özel olarak planlanmış çocuk alanında (Fotoğraf 33ve Fotoğraf 34) vakit geçirebilme fırsatı sunulmaktadır (URL-42).

Fotoğraf 33. Çocuklar İçin Tırmanma ve Denge Amaçlı Tasarlanmış Oyun Alanı (URL-43)

Fotoğraf 34. Oyun Evleri (URL-44)

Svanholm, diğer birçok ekoköyün aksine ticari bir kuruluş olarak yapılandırılmıştır. Ekoköyde yaşamak için üyeler, ekoköy tarafından belirlenmiş maddi bir bedel ödemek zorundadır.

2.3.1.9. UfaFabrik Ekoköyü

Almanya’da yer alan UfaFabrik Ekoköyü (Fotoğraf 35) 1979 yılında kurulmuştur. 1.62 hektar alan kaplayan ekoköyde yaklaşık 30 kişi yaşamaktadır. 1979 yazında 100’den fazla kişi Ufa-Film stüdyolarının ıssız arazilerini devralarak yenilikçi, sosyal, kültürel ve ekolojik yaşam tarzları için kapsamlı bir proje başlatmıştır. Ekoköyde kafe tiyatro, açık hava sahnesi, misafirhane, hayvan çiftliği, çocuk alanı, fırın ve market bulunmaktadır (URL-45).

Fotoğraf 35. UfaFabrik Yerleşkesi (URL-46)

Ekoköyde güneş enerjisi (Fotoğraf 36) ve rüzgar enerjisinden yararlanılmaktadır. UfaFabrik binalarının çatıları yalıtılmamış ve katran çatı

keçesi ile kaplanmıştır. Yollar ve meydanlar ise çoğunlukla asfaltla kapatılmıştır (URL-47).

Fotoğraf 36. UfaFabrik Ekoköyü'nde Yer Alan Fotovoltaikler (URL-47)

UfaFabrik, tuvaletleri temizlemek için yeşil çatıları ve cepheleri sulamak için her yıl yaklaşık 3000 metreküp suya ihtiyaç duymaktadır. Yağmur suyu bu amaçlar için geri dönüştürülmeden önce kullanılan su, su arıtma tesisleri tarafından maliyetli bir şekilde temizlenen değerli içme suyundan oluşmaktaydı. Fakat yağmur suyu toplama tesisiyle birlikte ortalama yağışlarla 4000 metreküp su toplanabilmekte ve böylece su tasarrufu sağlanmaktadır (URL-48).

UfaFabrik'te her yıl yaklaşık 1.000 metreküp atık ortaya çıkmaktadır. Tüm atıklar geri dönüşüm için ayrı kutularda toplanmaktadır. Çıkan atıkların %20'si kompostlanabilir atıklardan oluşmaktadır. Komposta dönüştürülen bu organik atıklar daha sonra organik üretim için kullanılmaktadır (URL-49). Fotoğraf 37'de kompost üretim bidonları/tumbler gösterilmiştir.

Fotoğraf 37. Kompost Üretim Bidonları/ Tumbler (URL-49)

2.3.1.10. Cyrstal Waters

Avustralya'da yer alan Cyrstal Waters Ekoköyü (Fotoğraf 38) 1987 yılında kurulmuştur. Mary Nehri'nin kaynağında 259 hektarlık arazide yer alan ekoköyde yaklaşık 230 kişi yaşamaktadır. Brisbane'in (Avustralya) kuzeyinde sosyal ve çevresel açıdan sorumlu, ekonomik açıdan uygun bir kırsal alt bölüm olan Crystal Waters, Max Lindegger, Robert Tap, Barry Goodman ve Geoff Young tarafından tasarlanmıştır (URL-50). Crystal Waters'in altı tasarım hedefi vardır:

- Temiz hava, su ve toprak (dolayısıyla yiyecek),
- Manevi inançta özgürlük,
- Herkes için anlamlı bir faaliyet garantisi için çalışmak,
- Sağlıklı oyun ve güvenli rekreasyon için bir yer yaratmak,
- Aktif sosyal etkileşim,
- Sağlıklı barınma (Saxena, 2019).

Fotoğraf 38. Cyrstal Waters Yerleşimi (URL-54)

Ekoköyün %20'si, 83 konuttan ve toplumun bazı sosyal, ekonomik talepleri için olanaklar, hizmetler sunan Crystal Waters Community Co-operative (Co-Op) için iki arsadan oluşmaktadır. Kalan arazinin %80'i ortak mülkiyete aittir. Tarım, ormancılık, rekreasyon ve habitat projeleri de dahil olmak üzere çeşitli aktiviteler için sakinler tarafından lisanslanabilmektedir (URL-51).

Ekoköyde turistik faaliyetler için ayrılmış motorlu veya motorsuz karavan ve kamp alanlarının yanı sıra bunkhouse/baraka (Fotoğraf 39) gibi ziyaretçilere uygun seçenekler vardır (URL-52).

Fotoğraf 39. Crystal Waters Bunkhouse ve Aile Odaları (URL-52)

Yılda yaklaşık 4000 ziyaretçi, permakültür kursları almak veya köyün kamp alanında geceleme için çoğunlukla Maleny üzerinden Crystal Waters'ı ziyaret etmektedir (Suh, 2017).

Ekoköyde doğal üretim yöntemleri tercih edilmektedir. Üretilen ürünler haftanın belli günlerinde ekoköy pazarında satışa sunulmaktadır (Fotoğraf 40).

Fotoğraf 40. Ekoköy Pazarı (Url-53)

2.3.1.11. Ithaca Ekoköyü

Ekoköyün kurulma fikri 1991 yılında Los Angeles'dan New York'a kadar uzanan bir yürüyüş sırasında Joan Baker tarafından ortaya çıkmıştır. Çevre duyarlılığı yönünde yapılan bu yürüyüş sonrası Baker'ın, Liz Walker'dan ekoköy kurma konusunda yardım istemesiyle ilk adım atılmıştır. Walker, daha yaşanabilir bir dünya için bu fikre oldukça olumlu bakmıştır. Ocak 1992 yılında EVI (Ecovillage Ithaca) kâr amacı gütmeyen 50 kişilik ortak yaşam grubuna dönüşmüştür. 1992 Eylül sonunda EVI için ilk kez arazi planlama formu geliştirilerek amaçlar ortaya konulmuştur (Walker, 2016, s. 23-30).

İlk yerleşimci grup (FROG) için yerleşim bölgesi 1995 (Eylül) ve 1997 (Ağustos) tarihleri arasında kurulmuştur (Fotoğraf 41). FROG, ekoköyde kurulan ilk mahalledir. Daha sonra SONG ve TREE adlarında iki mahalle daha oluşturulmuştur. Bunun dışında ekoköyde, ekoköyün vizyonunu ortaya koyduğu düşünülen West Haven Çiftliği bulunmaktadır. 4 hektarlık alan üzerinde yer alan çiftlik Northeast Organic Farming Association (NOFA) tarafından sertifikalandırılmıştır. Çiftlik aynı zamanda Topluluk Destekli Tarım (CSA) çiftliğidir. Ekoköyde West Haven Çiftliği dışında Kestrel Perch Berries ve Groundswell Incubator Farm çiftlikleri vardır (URL-55). Ekoköy alanın %90'ı çiftlikler, orman, göletler ve çayırlar için, %10'u evler ve otopark için ayrılmıştır.

Ekoköyde 2015 yılında tamamlanan 40 evin yer aldığı üçüncü mahalle olan TREE ile FROG ve SONG mahalleleriyle birlikte toplam 100 konuta ulaşılmıştır. 70.8 dönümlük arazinin %80'inden fazlası yeşil alan olarak kalması planlanmıştır. Ithaca Ekoköyü'nün ilk mahallesi olan ve 1997'de tamamlanan FROG mahallesinde 30 ev birbirine bakacak şekilde iki sıra halinde tasarlanmıştır. Mahallede yaya yolunu süsleyen ağaçlar yer almaktadır. Tüm evler güneş enerjisinden yararlanılabilecek şekilde inşa edilmiştir. Evlerin güney tarafında 14 metre yüksekliğinde pencereler vardır ve duvarları süper yalıtımlıdır. Mahallenin doğusunda 50KW'lık bir güneş paneli yer almaktadır (URL-55).

Fotoğraf 41. FROG Mahallesi (URL-56)

FROG mahallesinde yer alan güneş enerjili Common House (Ortak Ev) her türlü etkinliğe (topluluk yemekleri, atölyeler, oyun alanı vs.) ev sahipliği yapmaktadır (Fotoğraf 42).

Fotoğraf 42. Common House (Ortak Ev) (Walker, 2012).

Ekoköyün ikinci mahallesi olan SONG 2006 yılında tamamlanmıştır. Enerji ve malzeme tasarrufu için FROG'da olduğu gibi 30 ev dubleks olarak inşa edilmiştir. Evler çeşitli sürdürülebilir inşa tekniklerini gösterecek şekilde ayrı ayrı özelleştirilmiştir. Tüm evler Energy Star sertifikalıdır. Büyük Ortak Ev, merkezi konumda yer almaktadır ve mutfak, çamaşır odası, kütüphane, etkinlik alanı ve oyun salonu gibi ortak tesisler sunmaktadır (Fotoğraf 43).

Fotoğraf 43. SONG Mahallesi (URL-57)

Ithaca Ekoköyü'nün üçüncü mahallesi olan TREE'nin (Fotoğraf 44) inşasına 2012'nin sonlarında başlanmış ve 2015 sonbaharında tamamlanmıştır. Mahallede 40 ev bulunmaktadır. Tüm evlerin LEED Platinum (Yeşil Bina Sertifikasyonu) olarak sertifikalandırılması beklenmektedir. Ayrıca, yedi ev Passivhaus (Pasif Ev) standardına göre sertifikalandırılmıştır (Fotoğraf 46). ABD'deki ilk Passivhaus ortak konut mahallesidir (URL-58).

EVI'de bulunan mahallelerde Mimar Jerold Weisburd'a ait TREE mahallesinin taslağında (Fotoğraf 44), güneş panelli evlerden geçen dolambaçlı yaya sokakları ile merkezdeki dört katlı Ortak Evi göstermektedir (Walker, 2012).

Fotoğraf 44. TREE Mahallesi (Walker, 2012).

TREE mahallesinde yer alan Ortak Ev 15 haneli 4 katlı olarak inşa edilmiştir (Fotoğraf 45).

Fotoğraf 45. TREE Ortak Ev (URL-59)

Fotoğraf 46. Net-Zero (Sıfır Enerjili veya Pasif Ev) Evlerden İkisi (URL-59)

EVI'nin yaklaşık 240 yetişkin üyesi ve 67 çocuk üyesi vardır. Üyelerden yaklaşık %51-60'ı kadın, %41-49'u erkektir (URL-60). Ekoköyde Hindistan, Brezilya, Porto Riko, Japonya, İtalya, Rusya, Çin ve Filipinler'den gelen sakinler de vardır. Dil, din, ırk, cinsiyet farketmeksizin ekoköyde sosyallığe, kültürel paylaşımlara ve dayanışmaya oldukça önem verilmektedir. EVI sakinleri topluluk için haftada belli bir süre çamaşır ve bulaşık yıkamak, bahçe içleriyle uğraşmak, yemek pişirmek gibi yapılması gereken bir takım işlerde çalışmaktadır.

Ithaca, Amerika Birleşik Devletleri'nde bilinen en büyük ekoköy olarak değişime açık orta sınıf Amerikalılara ve diğer kişilere ulaşmaya çalışır. EVI toprak kullanımı, organik tarım, toplu yaşam, yeşil bir ortam yaratma, enerji tasarrufu konularında en iyi pratikleri bulmaya çalışan yaşayan bir laboratuvardır. Kanıtlanmış sosyal ve çevresel sistemleri bütünleştirerek gezegenimize olası olumlu bir gelecek için bakış sağlamaya ve sürdürülebilir bir yaşamın çeşitli yönlerini öğrenmek ve öğretmek için çalışır (Walker, 2016, s. 20).

2.3.1.12. ZEGG Ekoköyü

Almanya'da yer alan ZEGG Ekoköyü 1991 yılında kurulmuştur (Fotoğraf 47). 15 hektar alan üzerinde yer alan ekoköyde yaklaşık 100 kişi yaşamaktadır (URL-61).

40 yıldan daha uzun bir süre önce alternatif bir yaşam tarzı isteyen bir grup gencin Black Forest'de toplanmaya karar vermesiyle başlayan süreç ekoköyün oluşumunu hazırlamıştır. Topluluğun çoğunluğunu Almanlar oluşturmaktadır. Çevre dostu sevgi ve barış ortamında yaşamının yanı sıra,

ekoköyde kişisel gelişim dersleri, festivaller ve seminerler düzenlenmesi ekoköyün amaçları arasındadır (URL-62).

Fotoğraf 47. ZEGG Ekoköyü (URL-63)

ZEGG çevre üzerinde sıfır karbon emisyonunu hedeflemektedir. Tüm yiyecekler organik ve %50'si yerel olarak üretilmektedir. Ayrıca ekoköyde güneş panelleri ve odun kaloriferi %100 yenilenebilir enerji sunmaktadır (URL-62).

Ekoköyde atıklar geri dönüşüm kutularında ayrıştırılır ve bitkisel atıklar ise kompost olarak kullanılır. Atık sular yer altı sularına karışmaması için arındırma göletine gönderilerek arındırılır (URL-62).

ZEGG, çok sayıda binanın olduğu ve özelliğe sahip büyük bir yerleşime dayanmaktadır. Birkaçı hariç binaların çoğu ZEGG'den önce inşa edilmiştir. Ana bina Uni (Fotoğraf 48), sitenin merkezinde çok işlevli büyük bir yapıdır. Bu bina, topluluk üyeleri ve misafirler için ayrıca çeşitli kurslar için seminer alanı olarak işlev görmektedir (URL-64).

Fotoğraf 48. ZEGG Ekoköyü'nde Ana Bina Olarak İşlev Gören Uni (URL-64)

Ekoköyde hem topluluk üyeleri için hem de ziyaretçiler için birçok konut vardır. Yaz aylarında isteyen konuklar için çadırda veya kulübede konaklama imkânı sunulmaktadır (URL-64).

2.3.1.13. Konohana Ekoköyü

Konohana Ailesi, Mt. Fuji'nin eteklerinde 18 hektarlık alan üzerinde, yaklaşık 100 kişinin yaşadığı, tarıma dayalı bir topluluktur (Fotoğraf 49). 1994 yılında 20 üyenin iş birliğiyle Konohana Ailesi olarak kurularak daha sonra Konohana Çiftliği adını alan yerleşimin ilk hedefi Japonya, Shizuoka ve Fujinomiya'da insanların birbirini destekleyerek birlikte yaşayabilecekleri bir topluluk kurmaktı. Kuruluşundan bu yana, aile uyum temelinde belirli bir yaşam tarzı inşa etmiştir (URL-65).

Fotoğraf 49. Konohana Ailesi (URL-69)

Konohana ailesi organik tarım uygulamaktadır. Kendi kendine yeterlilik sağlayarak sürdürülebilir olmaya çalışmaktadır. Bunun dışında Konohana'da yüksek maneviyata dayalı topluluk olmakla birlikte çevre dostu yaşam biçimi edinilmiştir (URL-65).

Topluluğun verimli tarlalarında 250 çeşit pirinç, soya ve sebze yetiştirilmektedir. Çiftçilik aynı zamanda topluluğun kolektif ekonomisinin, doğayla uyum sağlama çabalarının ve ruhsal yaşamının temelidir. Konohana'nın sloganı, "Tarlayı geliştirmeden önce zihni geliştirin" şeklindedir (URL-66).

Fotoğraf 50. Konohana Ailesi'nde Patates Ekimi (URL-67)

Ekoköyde ruhsal ve bedensel sağlık konusunda sorun yaşayan insanların kalmasına izin verilmekte ve doğaya uygun yaşam tarzıyla sağlığın korunması çalışılmaktadır. Ekoköyde şimdiye kadar depresyon, şizofreni, panik atak gibi hastalıklarda, alkol ve sigara bağımlılıklarında ve aile içi şiddet gibi birçok konuda olumlu sonuç alınmıştır (URL-67).

Konohana'da ziyaretçilerin tercihlerine göre çeşitli programlar düzenlenmektedir. Programlara bireysel veya grup olarak katılabilmek mümkündür. Programlar genellikle dünya görüşü, tarım, beslenme, tıbbi bakım ve ekonomi gibi bir takım içeriklerden oluşmaktadır. Konohana Ailesi, daha anlamlı öğrenme deneyimleri yaşamak için ziyaretçilerine uzun süreli konaklamayı tavsiye etmektedir (URL-68).

2.3.1.14. Los Angeles Ekoköyü

Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan Los Angeles Ekoköyü 1994 yılında kurulmuştur. 4.45 hektar alan üzerinde yer alan ekoköyde yaklaşık 40 kişi yaşamaktadır. Ekoköyde, ekolojik ve iş birliği içinde yaşamak ve yaşam kalitesini ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan yükseltmek amaçlanmıştır (URL-70). Bu amaçlar doğrultusunda;

Sosyal olarak;

- Kararlar fikir birliğiyle alınmaktadır,
- Haftanın belli günlerinde üyelerin katıldığı yemekler düzenlenmektedir,
- Önemli gün kutlamalarının birlikte yapılması,
- Sanat projeleri,
- Topluluk çalışma partileri,

- Yaşanabilecek çatışmaları çözme ekibi bulundurma,
- Halkın farkındalığını artırıcı eğitim ve sosyal yardım faaliyetlerinin düzenlenmesi,

Ekolojik olarak;

- Arazi kullanımında permakültür yaklaşımı,
- Gri su sistemleri,
- Güneş enerjisi ve su sistemleri,
- Bahçeler ve meyve bahçeleri için geliştirme ve bakım (Fotoğraf 51),
- Arıcılık ve kümes hayvancılığı,
- Araba yerine bisiklet kullanımı,
- Bitkisel atıkların kompostlanması,
- Enerji ve su tasarrufu bilinci uygulamaları,
- Geleneksel tüketim kalıplarını aşmak,
- Yerel, geri dönüştürülmüş, en az kirletici yapı malzemelerinin kullanımına vurgu,
- Öğrenme bahçesinin geliştirilmesi gibi uygulamalar yapılmaktadır (URL-71).

Fotoğraf 51. Los Angeles Ekoköyü'nde Bahçe Bakımı (URL-72)

Fotoğraf 52. Los Angeles Ekoköyü'nde Pasif Yağmur Suyu Toplama Terasları (URL-73)

Ekoköy, yaşam kalitesini yükseltmek ve çevresel etkileri radikal bir şekilde azaltmak amacıyla mahalle yaşamının sosyal, ekonomik ve ekolojik veya fiziksel yönlerini entegre ederek, topluluk gelişimine bütünsel sistemler veya permakültür yaklaşımı uygulamaktadır (URL-74).

2.3.1.15. Earthaven Ekoköyü

Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan Earthaven Ekoköyü 1995 yılında kurulmuştur. 133.14 hektar alan kaplayan yerleşimde yaklaşık 100 kişi yaşamaktadır. Ekoköyde bütünsel sürdürülebilir kültürü öğrenip insanlara ve dünyaya değer verme amacı güdülmektedir (URL-75).

Yüksekliği 2000 ile 2600 fit arasında değişen ormanlık arazide yer alan ekoköy, permakültür sahası, konut mahalleleri ve kompakt iş sahasının yanı sıra çiftlikler (Fotoğraf 53), meyve bahçeleri ve sulak alanlardan oluşmaktadır (URL-75).

Fotoğraf 53. Earthaven Ekoköyü Imani Çiftliği (URL-80)

Earthaven bağımsız gelirli topluluktur, yani her topluluk üyesi kendi hayatını kazanmaktan sorumludur. Bazı üyeler ekoköy içindeki işletmelerde çalışarak geçimini bu şekilde sağlayabilmektedir (URL-76).

Earthaven Ekoköyü'nün hedeflerinden bazıları şu şekildedir:

- Öğrenme, öğretme ve ağ oluşturma yoluyla yerel ve küresel değişimi hızlandırmak,
- Kaynakların savurganlıktan yenileyici kullanımına geçmek,
- Gelişen bir yerel ekonomiyi geliştirmek ve desteklemek,
- Kendi gıda, ilaç ve ormancılık ürünlerimizi ekolojik olarak yenileyici, biyo-bölgesel bir kültür ve ağ içinde büyütmek, ticaretini yapmak ve kullanmak,
- Adil, katılımcı ve etkili bir özyönetim uygulamak,
- Ortaklık kültürüne, ırk ve cinsiyet eşitliğine ve her türlü baskıya karşı çalışmak,
- Derinden bağlı bir insan topluluğunun temeli olarak kişisel gelişimi, kişilerarası anlayışı ve karşılıklı güveni beslemek (URL-77). Ekoköy ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel birçok hedefe odaklanmıştır.

Earthaven'da binalar çoğunlukla ahşap ve kerpiç yapı (Fotoğraf 54) özelliği taşımaktadır. Binalarda yağmur suyu toplama amacıyla genellikle yeşil veya kırmızı metal çatılar tercih edilmiştir. Doğal yapıya önem verilen ekoköyde şu anda yaklaşık 30 doğal bina bulunmaktadır. Ekoköyde ısıtma amaçlı olarak çoğu binada, soba veya propan ısıtıcı ile pasif güneş enerjisi tercih edilmektedir.

Fotoğraf 54. Leela House/Kerpiç Ev (URL-78)

Earthaven'ı ziyaret etmek isteyenler için günebirlik turlara katılma, konaklamalı tatil veya kamp yapma gibi seçenekler bulunmaktadır (URL-79).

2.3.1.16. Dancing Rabbit Ekoköyü

1995 yılında kurulan Dancing Rabbit Ekoköyü Amerika Birleşik Devletleri'nde yer almaktadır (Fotoğraf 55). 113.31 hektar alan kaplayan ekoköyde yaklaşık 60 kişi yaşamaktadır. Dancing Rabbit kırsal, ekolojik ve gittikçe büyümeye devam eden bir yerleşimdir. Ekoköyde, sürdürülebilir yaşam amacı güdülmektedir (URL-81).

Fotoğraf 55. Dancing Rabbit Ekoköyü (URL-82)

Ekoköyde doğal ve yeşil inşa yöntemleri uygulanmıştır. Bu amaçla konutlardaki elektrik tüketimini %80'in altına düşürülecek şekilde uygulamalar yapılmaktadır. Rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanıldığı ekoköyde konutlar pasif güneş enerjisi tasarımlı, doğal havalandırılmalı ve yalıtımlı şekilde tasarlanmıştır (URL-83).

Dancing Rabbit'te yaşayan insanların uymayı kabul ettiği ekolojik sözleşmeler şu şekildedir:

- Üyeler kişisel motorlu araç kullanamaz,
- Fosil yakıtlar taşıtlara güç sağlama, alan ısıtma veya soğutma ve kullanım suyunu ısıtma amacıyla kullanılamaz,
- Ekoköyde yürütülen tüm bahçecilik, peyzaj, tarım vb. konularında OCIA (Organic Crop Improvement Association/ Organik Ürün Geliştirme Derneği) tarafından belirlenen standartlara uymalıdır,
- Ekoköyde üretilen tüm elektrik enerjisi sürdürülebilir kaynaklardan olmalıdır,
- İnşaat için kullanılan kerestenin sürdürülebilir şekilde elde edildiği onaylandıktan sonra kullanılabilir,
- Ekoköyde organik ve geri dönüştürülebilir malzemeler atık toplama sistemlerinde imha edilecektir (URL-84).

Dancing Rabbit Ekoköyü'nde ziyaretçiler için birçok konuda eğitimler düzenlenmektedir. Eğitim içerikleri genel olarak doğal ve enerji tasarruflu bina, gıda sistemleri, kaynakları geri dönüştürme, alternatif enerji kaynakları, ekonomi, iş birliği kültürü için iletişim ve çatışma çözümü, iş birliğine dayalı karar verme, fiziksel ve ruhsal uygulamalardır. Eğitimler hem teorik hem de uygulamalı olarak verilmektedir (URL-85).

Fotoğraf 56. Dancing Rabbit Ekoköyü Organik Bahçecilik Uygulaması (URL-86)

Fotoğraf 57. Dancing Rabbit Çiftliği (URL-87)

2.3.1.17. Sieben Linden Ekoköyü

Almanya'da yer alan Sieben Linden Ekoköyü 1997 yılında kurulmuştur (Fotoğraf 58). 100 hektar alan kaplayan ekoköyde yaklaşık 150 kişi yaşamaktadır. Ekoköyde, az bir ekolojik ayak izini yüksek bir kaliteyle birleştiren, iş birliğine dayalı ve bütünsel sürdürülebilir yaşam tarzlarını gerçekleştirmek amaçlanmaktadır (URL-88).

Fotoğraf 58. Sieben Linden Ekoköyü (URL-89)

Ekoköy arazisinin 80 hektarlık kısmı ağaçlık alandan oluşmaktadır. Köyün merkezinde, topluluk ve seminer odalarını barındıran yarı ahşap, ekolojik olarak restore edilmiş çiftlik evi bulunmaktadır. Ekoköydeki diğer yapılar ekolojik, ekonomik ve kültürel olarak inşa edilmiştir (URL-90).

Fotoğraf 59. Sieben Linden Ekoköyü'ndeki "Strohpolis" Evi/Avrupa'nın Saman Balyalarından Yapılmış En Büyük Evi (Andreas, 2012)

Sieben Linden'de bahçe ve mera alanı için 8 hektarlık alan ayrılmıştır. Ekoköyde ekolojik yöntemler kullanılarak ve traktör kullanımının azaltılmasına çalışılarak her yıl yaklaşık 50 farklı bitki yetiştirilmektedir (URL-91).

Ekoköyde 2013 yılına kadar su ihtiyacı doğrudan 45 metre derinlikte kazılan 2 kuyudan sağlanmaktaydı. 2014 yılında ise şebekeden karşılanmaya başlanmıştır. Kuyulardan elde edilen su, bahçeler için kullanılmaktadır. Ekoköyde su tüketimini azaltmak için, tüm tuvaletler kompost tuvaletlerden oluşturulmuştur ve atık sular farklı yöntemlerle arıtılarak bahçeleri sulamak için kullanılmaktadır (URL-92).

Sieben Linden evleri iyi derecede yalıtımlı şekilde inşa edilmiş ve evlerde ısı geri kazanımlı havalandırma sistemleri bulunmaktadır. Her ev pasif güneş enerjisinden yararlanacak şekilde konumlandırılmıştır. Ayrıca ekoköyde sıcak su üretimi için her eve güneş panelleri monte edilmiştir (URL-92).

Sieben Linden, GEN'in aktif bir üyesidir ve son birkaç yılda köy, diğer girişimlerle artan sayıda iş birliği faaliyetinde bulunmuştur. Bu projelerle birlikte, batı toplumu bağlamında yaşam kalitesini düşürmeden ekolojik olarak sürdürülebilir bir yaşam tarzı olasılığını göstermektedir. Bu nedenle Sieben Linden, hem sosyal hem de ekonomik açıdan toplumun geri kalanıyla güçlü bağlarla bağlı olan belirli bir "Sürdürülebilirlik Kültürü"nü temsil etmektedir (Marcus, 2012).

2.3.1.18. Earthworks Ekoköyü

Kanada'da yer alan Earthworks Ekoköyü 2004 yılında kurulmuştur. Yaklaşık 24 kişinin yaşadığı ekoköy 10.12 hektar alan üzerinde yer almaktadır. Earthworks Ekoköyü, topluluğun sosyal, ekolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını bütünleştiren bir geliştirme sistemi aracılığıyla amaçlı topluluklar için proje planlama, tasarım ve geliştirme sağlayan profesyonel bir tasarım hizmetidir (URL-93).

Earthworks tarafından geliştirilen projeler, uzun vadeli enerji ve gıda güvenliği için en iyi uygulama stratejilerini gösterirken, insanların yaşaması için sağlıklı ortamlar yaratacak şekilde tasarlanmıştır. Earthworks Ekoköyü kendini sürdürülebilir enerji sistemleri, organik gıda üretimi, yeşil evler (Fotoğraf 60), eko-girişim, eko-eğitim ve doğal sağlık dahil olmak üzere sürdürülebilir yaşam tekniklerini ve teknolojilerini araştırmaya ve geliştirmeye adanmıştır (URL-94).

Fotoğraf 60. Earthworks Eko Evler (URL-98)

Ekoköy, fiziksel ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Örneğin, yağmur suyu hasadı, güneş enerjisiyle ısınan su, güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üretimi, seralarda gıda üretimi ve üretilen ürünleri soğuk odalarda depolayabilme imkânı (URL-95).

Fotoğraf 61. Ekoköyde Permakültür Kursu (URL-99)

Earthworks Ekoköy’nde ziyaretçilere sağlık koçluğu hizmeti sunulmaktadır. Koçluğun yanı sıra ekoköyde, sürdürülebilir yaşam ve doğal sağlık konularında geniş bir yelpazeyi kapsayan atölye çalışmaları, seminerler, kurslar (Fotoğraf 61), saha gezileri ve kişisel eğitim programları da sunulmaktadır (URL-96).

Earthworks, topluluk üyelerinin ve ziyaretçilerin doğayla ve daha spesifik olarak ekoköyün doğal özellikleriyle bağlantı kurmasını sağlayacak açık hava aktivite alanları ve yürüyüş parkurları geliştirmektedir. Doğa dostu turistlerin köyü ziyaret etmeleri için çeşitli kamp alanlarının yanı sıra açık hava etkinlikleri teşvik edilmektedir (URL-97).

2.3.2. Türkiye’de Ekoköy Örnekleri

Türkiye’de, 1990’lı yılların sonunda başlayan ekoköy kurma girişimleri günümüzde de devam etmektedir. Türkiye’de, ekoköy yerleşimleri henüz gelişim aşamasında olsa da bu amaçla kurulan birden çok ekolojik yerleşim örneği bulunmaktadır. Bu yerleşimler ekoköy kriterlerinden yola çıkılarak, bu kriterleri sağlayıp sağlamama durumları dikkate alınarak incelenmiştir. İncelenen yerleşimler ekoköy kriterlerinin çoğunluğunu taşıyor olması nedeniyle ekoköy başlığı altında değerlendirilmiştir. Türkiye’de ekoköy yerleşimleri Tablo 16’da kuruluş tarihlerine göre sıralanarak verilmiştir. Ekoköylerle ilgili veriler saha çalışması esnasında elde edilmiştir. Saha çalışması kapsamına, 2019 yılında başlayan COVID-19 salgını nedeniyle faaliyette olmamasından dolayı dahil edilemeyen Güneşköy hakkındaki bilgiler ise ilgili ekoköyün internet sitesinden elde edilmiştir.

Tablo 12. Türkiye'de Ekoköy Örnekleri

Ekoköy	Şehir	Alan (ha)	Peyzaj	Kuruluş Tarihi	Kuruluş Amacı	Yenilenebilir Enerji Kullanımı	Konut	GEN'e üyelik durumu
Pastoral Vadi	Muğla	4.2	Kırsal	1999	Ekolojik turizm Ekolojik tarım Ekolojik yaşam	—	Ekolojik yapı tasarımı Geleneksel mimari	Var
Güneşköy¹	Ankara	7.5	Kırsal	2000	Sürdürülebilir yaşam Ekolojik tarım Bozulan çevrenin onarılması Ekolojik bilincin geliştirilmesi	Güneş enerjisi	Ekolojik yapı tasarımı Güneş enerjili yapı tasarımı	Var
Knidia Çiftliği	Muğla	14.6	Kırsal	2000	Ekolojik tarım Ekolojik yaşam	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi	Doğal yapı malzemelerinin kullanıldığı yerel mimari	Yok
Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü	İzmir	2.45	Kırsal	2000	Ekolojik tarım Ekolojik yaşam	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi	Yerel yapı tasarımı	Yok
Latif Yalçınar Çiftliği	Erzincan	1.5	Kırsal	2000	Organik tarım Çiftlik turizmi	Güneş enerjisi	Yerel mimari Ahşap yapı tasarımı	Yok

¹ <https://www.guneskoy.org.tr/>

Kapor Çiftliği	Nevşehir	1	Kırsal	2007	Organik tarım	Güneş enerjisi	Yerel mimari Taş, ahşap yapı tasarımı	Yok
Flora Akdeniz Bahçesi	Antalya	1.4	Kırsal	2007	Biyçeşitliliğin korunması Ekolojik yaşam bilincinin geliştirilmesi Sürdürülebilirlik	Güneş enerjisi	Ahşap yapı tasarımı	Yok
Sevgi Ana Çiftliği	İzmir	1.3	Kırsal	2007	Ekolojik yaşam	—	Ahşap yapı tasarımı	Yok
Ali Kışlak Ormanı	Muğla	7	Kırsal	2007	Ekolojik yaşam Ekolojik tarım Çevresel tahribatı giderme	Güneş enerjisi	Ahşap, betonarme yapı tasarımı	Yok
Ekoköy Ketenciler	Kocaeli	0.5 (işletme alanı)	Kırsal	2010	Yerel kalkınma Ekolojik tarım	—	Ahşap, betonarme yapı tasarımı Yerel mimari	Yok
Gökada Çiftliği	Balıkesir	1.2	Kırsal	2014	Ekolojik ve sürdürülebilir yaşam	Güneş enerjisi Rüzgâr enerjisi	Tuğla ve ahşap malzemelerin birlikte kullanıldığı yapı tipi	Yok
Narköy	Kocaeli	12	Kırsal	2007	Ekolojik tarım Yerel kalkınma Sürdürülebilir yaşam	—	Çelik konstrüksiyon Yüksek izolasyonlu yapı tasarımı	Yok

Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği	İzmir	1.2	Kırsal	2011	Sürdürülebilir yaşam Ekolojik tarım	Güneş enerjisi	Ahşap yapı tasarımı	Yok
Bademler Doğal Yaşam Köyü	İzmir	31.5	Kentsel	2018	Kırsal kalkınma Ekolojik yaşamın geliştirilmesi	—	Ahşap yapı tasarımı (bungalov evler)	Yok

Tablo 16'da Türkiye'de yer alan ekoköylerin ekolojik yaşam, sürdürülebilirlik, ekolojik tarım gibi farklı amaçlarla kurulduğu görülmektedir. Çoğunlukla kırsal alanlarda yer alan ekoköyler, yenilenebilir enerji kaynaklarından en fazla güneş enerjisinden yararlanmaktadır. Konut yapımında daha çok ahşabın kullanıldığı ekoköylerde yerel mimari ön plana çıkmaktadır. Ekoköyler mümkün olduğunca doğal yapı malzemelerini tercih etmektedir. Türkiye'de yer alan ekoköylerden sadece Güneşköy ve Pastoral Vadi'nin Küresel Ekoköyler Ağı'na üyeliği bulunmaktadır. Türkiye'de bulunan ekoköylerle ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.3.2.1. Pastoral Vadi

Muğla'nın Fethiye ilçesinin Yanıklar köyünde, Kargı Çayı'nın kenarında yer alan Pastoral Vadi 1999 yılında kurulmuştur. Toplam 42 dönüm arazi üzerinde yer almaktadır. Ekolojik yaşam, ekolojik turizm ve ekolojik tarım amaçlarıyla kurulan ekoköy zengin biyoçeşitliliğe sahiptir.

Fotoğraf 62. Pastoral Vadi'ye Giriş Yolu

Ekolojik mimarinin ön plana çıktığı Pastoral Vadi'de konutlar taş, ahşap (Fotoğraf 63) ve kerpiçten yapılmıştır. Geleneksel mimarinin sürdürülmeye çalışıldığı ekoköyde, turistik konaklama ve turistik aktiviteler için farklı formalarda geliştirilmiş 14 bina bulunmaktadır. Binalarda, kış mevsiminde ısıtma sistemi kuzine sobalarla gerçekleştirilirken yaz mevsiminde klima yerine ortamın doğal serinliği tercih edilmektedir.

Fotoğraf 63. Pastoral Vadi'de Yer Alan Ahşap Evlerden Biri

Pastoral Vadi'de konutlardan toplanan organik çöpler ve atık sular ayrı yerlerde işlenerek doğaya geri kazandırılmaktadır. Ekoköyde, gri suların doğaya tekrar kazandırılabilmesi için oluşturmuş rejenere gölet vardır (Fotoğraf 64). Bu sayede arındırılan sular bitkilerin sulanması için kullanılmakta böylece kısmende olsa su israfının önüne geçilebilmektedir.

Fotoğraf 64. Pastoral Vadi'de Bulunan Rejenere Gölet

Ekoköyde daimî yaşayan kişi sayısı 4'tür. Bunun dışında Pastoral Vadi'ye komşu olan Yanıklar köyünden, ekoköyde çalışmak amaçlı gelenler bulunmaktadır. Bu kişiler mutfak, temizlik, bahçe bakımı gibi işlerde çalışmaktadır. Ayrıca ekoköyde gönüllü olarak gelen kişiler de bulunmaktadır. Gönüllüler ekoköyde yapılması gereken mevcut işlere yardımcı olarak herhangi maddi bir bedel ödemediği ekoköyde konaklayabilmektedir. Bu sayede gönüllüler ekolojik yaşam deneyimi kazanma şansı yakalamaktadır.

Pastoral Vadi yılın her dönemi turist kabul etmektedir. Turistler için oluşturulmuş aktivite alanları bulunmaktadır. Yoga grupları, inziva grupları, kamp yapmak isteyenler ve ekolojik yaşamı deneyimlemek için gelenler ekoköyün genel turist kitlesini oluşturmaktadır. Ayrıca ekoköy permakültür kursları düzenlemek içinde tercih edilmektedir. Turistlere hizmet olarak konaklama, kahvaltı ve akşam yemeği sunulmaktadır. Yemeklerini ortak mutfakta (Fotoğraf 65) toplanarak yiyen turistler, burada yemeklerini yerken aynı zamanda birbirleriyle sosyalleşebilme imkânı bulmaktadır.

Fotoğraf 65. Pastoral Vadi'de Bulunan Ortak Mutfak'tan Görünümler

Pastoral Vadi'nin, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'ne ve GEN'e üyeliği bulunmaktadır. Ekoköyü ziyaret etmek isteyen gönüllüler genellikle Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği aracılığıyla ekoköyle iletişime geçmektedir.

Pastoral Vadi'de ekolojik tarım yapılmaktadır. Üretilen ürünlerde kimyasal herhangi bir madde kullanılmadan doğal yöntemlerde yapıldığı ekolojik tarıma ekoköyde önem verilmektedir (Fotoğraf 66).

Fotoğraf 66. Pastoral Vadi'de Bulunan Üzüm Bağları ve Meyve Bahçeleri

Ekoköye gelen ziyaretçiler şifalı otlar atölyesini ziyaret ederek bitkiler konusunda deneyim kazanabilmektedir (Fotoğraf 67).

Fotoğraf 67. Pastoral Vadi'de Bulunan Şifalı Otlar Atölyesi

Pastoral Vadi'de bazı küçükbaş hayvanlar ve kümes hayvanları yetiştirilmektedir (Fotoğraf 68).

Fotoğraf 68. Pastoral Vadi’de Bulunan Kümes Hayvanları

Ekoköyde ziyaretçilerin alışveriş yapabilmesi için küçük bir ekolojik pazar yer almaktadır. Bu pazarda ekoköyde üretilen doğal gıdalar ve yöresel eşyalar satılmaktadır (Fotoğraf 69).

Fotoğraf 69. Pastoral Vadi’de Bulunan Ekolojik Pazar

Kargı Çayı kenarında ziyaretçilerin konforu için tasarlanmış ahşap çardaklar yer almaktadır (Fotoğraf 70). Bu çardaklarda ziyaretçiler toplu veya bireysel vakit geçirerek dinlenme aktivitelerini gerçekleştirebilmektedir.

Fotoğraf 70. Kargı Çayı'nın Kenarında Konumlandırılmış Çardaklardan Biri

Ekoköyde grup aktiviteleri için birçok alan yer almaktadır. Bunlardan biri ateş yakma alanıdır. Ekoköyde aynı zamanda bir de sinema alanı bulunmaktadır (Fotoğraf 71). Ziyaretçiler açık havada düzenlenen film izleme aktivitesine katılabilmektedir.

Fotoğraf 71. Pastoral Vadi’de Bulunan Ateş Yakma ve Sinema Alanı

Ekoköy, yerli ve yabancı farklı gruplar tarafından ders, kurs, yoga vb. birçok amaçla tercih edilmektedir. Ekoköyde, düzenlenen etkinlikler için alternatif alanlar yer almaktadır. Ör. ahşap salon etkinlikler için kullanılan alanlardan biridir (Fotoğraf 72).

Fotoğraf 72. Pastoral Vadi’de Bulunan Ahşap Salon

2.3.2.2. Güneşköy

Güneşköy Kooperatifi, 21 Eylül 2000 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Güneşköy'ün Kırıkkale'nin, Yahşihan ilçesine bağlı olan Hisarköy'de 75 dekar arazisi bulunur ve üye sayısı 9'dur. Güneşköy, Avrupa Ekoköyler Ağı (GEN-Europe) üyesidir. Sağlıklı ve doğal bir ortamda yaşamının koşullarını gerçekleştirmeyi, yapılacak çalışmalarla topluma örnekler oluşturmayı, doğa ile uyumlu yaşamı yaygınlaştırmayı, bu yolla topluma bilinçli, mutlu, sağlıklı ve verimli bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu amaçlara örnek oluşturmak üzere, ortaklarının sağlıklı bir ortamda yaşamalarını, böyle bir ortam için gereken bilgi ve kültürü edinmelerini, amaca uygun örnek üretimler yapmayı ve pazarlamayı, ayrıca yoğun bilimsel ve eğitsel etkinliklerde bulunmayı amaç edinmiştir (URL-100).

Fotoğraf 73. Güneşköy (URL-101)

Yerleşkede, taş ev ve sera yapısı bulunmaktadır (Fotoğraf 74 ve Fotoğraf 75). Ayrıca konut olarak kullanılmak üzere tasarlanan Güneşköy Evi projesi de bulunmaktadır (Kara, 2014). Güneş serası olarak bilinen sera yapısı, Türkiye'de bir ilk olup, İç Anadolu soğuk iklimi için geliştirilen yeni bir sera modelidir. Güneşköy'de gerçekleştirilmekte olan sera, on kadar güneş sisteminin bir arada kullanılmasıyla oluşturulmuştur (URL-102) .

Fotoğraf 74. Taş Ev (URL-103)

Fotoğraf 75. Taş Ev ve Sera (URL-104)

Güneşköy'ün taşlık ve hiç tarım yapılmamış arazisi 2002 - 2004 yılları arasında düzenlenmiş ve tarıma uygun hale getirilmiştir. Sulama için sondaj

kuyusu açılmış, orta gerilim trafosu kurulmuştur. Yer altı suyu arazinin yüksek bir yerinde kurulan gölete pompalanmaktadır. Su, alt yükseltide kurulan bahçeye damlama sulama boruları ile ulaştırılmaktadır (URL-105).

Güneşköy, 2005 yılından beri Topluluk Destekli Tarım (TDT) yapmaktadır. 2005-2014 yılları arasında organik sertifikalı sebze üretmiştir. Güneşköy, Sivas-Ankara Hızlı Tren Projesi'nin başlaması ile organik üretime bir süreliğine ara vermiştir. 2017 yılında Topluluk Destekli Tarım projesi tekrar başlamıştır (URL-105).

Güneşköy Kooperatifi sözleşmesinde, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, geri kazanım sistemleri geliştirerek kaynakların verimli kullanımı ve çevre kirliliğini önlemek için, güneş enerjisi (Fotoğraf 76) ve türevlerine (rüzgâr, biyokütle, su) ilişkin araştırmalar yapılması için teknolojiler geliştirme, gereksiz enerji tüketimini engellemek için ortaklarını ve toplumu bilinçlendirme ve bu amaçla üretilen teknolojileri yaygınlaştırma hedefleri bulunduğu belirtilmektedir (Kara, 2015).

Fotoğraf 76. Sera Otomasyonunda Kullanılan Güneş Panelleri (URL-106)

Güneşköy'de doğaya uygun bir yaşam biçimi geliştirmek için felsefeden yaşam biçimlerine ve teknolojiye kadar her alanda bilimsel çalışmalar yapılır, etkinlikler düzenlenir. Doğa ile barışık yaşam biçimi geliştirilir. Toplumsal yaşam doğaya uyumlu hale getirilir. İnsanın, doğa ile yaşamasını öğrenmesi için birey ve topluluklar bilinçlendirilir. Toplumsal yaşam pratiği bu amaca yönelik olarak geliştirilir ve uygulanır (URL-107).

2.3.2.3. Knidia Çiftliği

Muğla'nın Datça Yarımada'sında, 146 dönüm arazi üzerinde yer alan Knidia Çiftliği 2000 yılında, ekolojik yaşama dahil olarak tarımsal uygulamalarla ilgilenmek amacıyla kurulmuştur. Ayrıca ekoköy kurucusu tarafından, toprağı temiz kullanarak ve çevreye saygı göstererek iyi bir hayat

standartı yakalanabileceğini çevredeki insanlara anlatabilmenin de amaçlar arasında olduğu belirtilmiştir.

Ekoköyde yapılar doğal malzemelerin kullanıldığı yerel mimariyle inşa edilmiştir. 22 yapı bulunan yerleşimde depo, atölye, mutfak, kafe ve ziyaretçilerin konaklayabileceği 6 adet konaklama alanı mevcuttur. Yapılarda genellikle ahşap ve taş malzemeler kullanılmıştır (Fotoğraf 77).

Fotoğraf 77. Knidia Çiftliği'nde Bulunan Ahşap Evlerden Görünümler

Ekoköyde, ziyaretçilerin vakitlerini değerlendirebilmeleri için düzenlenmiş kafe (Fotoğraf 78), havuz, çardaklar (Fotoğraf 80) gibi doğal yapıları alanlar bulunmaktadır.

Fotoğraf 78. Knidia Çiftliği'nde Bulunan Kafe

Kafe ve ortak mutfak yan yana bulunmaktadır. Yemekler ortak mutfakta hazırlanarak ziyaretçilere sunulmaktadır (Fotoğraf 79).

Fotoğraf 79. Knidia Çiftliği'nde Bulunan Ortak Mutfağın Dıştan Görünümü

Fotoğraf 80. Knidia Çiftliği'nde Bulunan Çardak

Üzüm bağlarının dikkat çektiği çiftlikte (Fotoğraf 81), zeytinyağı, keçiboynuzu pekmezi, sabun ve şarap gibi ürünler üretilmektedir. Bu ürünler, hem çiftliği ziyaret eden konuklara sunulmakta hem de ürünlerin satışı yapılmaktadır.

Fotoğraf 81. Knidia Çiftliği'nde Bulunan Üzüm Bağı

Fotoğraf 82. Knidia Çiftliği'nde Kullanılan Traktör

Knidia Çiftliği'nde elektrik enerjisi, güneş enerjisinden ve şebekeden elde edilmektedir. Ekolojik döngülere önem verilen yerleşimde, katı atıklar ayrıştırma ünitelerine gönderilirken sebzesel atıklar kümes hayvanlarına yem olarak verilmektedir.

Ekoköyün önceliği turizmden çok ekolojik tarımdır. Fakat ziyaretçi talepleri doğrultusunda ekoköyde konaklama ve kamp yapma imkânları sunulmaktadır.

2.3.2.4. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü

İzmir'in Bayındır ilçesinde bulunan Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü 2000 yılında kurulmuştur. Toplam 24.5 dönüm arazi üzerinde yer alan ekoköy, ekolojik yaşama ve ekolojik tarıma olan ilgi nedeniyle oluşturulmuştur. Ekoköyde kendine yeten, üreten ve ürettiklerini paylaşan bir yerleşim olma amacı güdülmektedir.

Fotoğraf 83. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'ne Giriş Kapısı

Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde 8 bina bulunmaktadır. Binalar herhangi bir yapısal standart gözetilmeden, farklı yapı malzemeleri kullanılarak ihtiyaca göre tasarlanmıştır (Fotoğraf 85). Daimî olarak 5 kişinin yaşadığı Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde zaman zaman çalışanlar ve ziyaretçilerde konaklayabilmektedir.

Fotoğraf 84. Ekoköy Sahiplerinin Konakladığı, Taş ve Ahşap Yapı Malzemeler Kullanılarak İnşa Edilen Konut

Fotoğraf 85. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde Bulunan Ziyaretçiler İçin Tasarlanmış Ahşap Evler

Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'ne ziyaretçi ve gönüllü kabul edilmekle birlikte, ziyaretçi ve gönüllülerde çevreye karşı duyarlı olma kriteri aranmaktadır. Ekoköyde ziyaretçilere konaklama ve kamp yapma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde ekoturistik alt yapı planları geliştirilmekte olup, ekoköyün uluslararası ziyarete açılması düşünülmektedir.

Fotoğraf 86. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde Bulunan Dinlenme Alanları

Ekoköyde, ekolojik tarım uygulamaları gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 87). Yerel tohumlar kullanılarak yetiştirilen ürünler için hayvansal gübreler kullanılmakta ve ürünler doğal su kaynaklarıyla sulanmaktadır. Ekolojik döngülerin gözetildiği ekoköyde, civar köylere çevreye duyarlı tarımsal uygulamalarla örnek olma amacı güdülmektedir.

Fotoğraf 87. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde Bulunan Sebze Bahçesi

Ekoköy bahçesini Almanya'dan ithal edilen mavi ladinler süslemektedir (Fotoğraf 88).

Fotoğraf 88. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde Bulunan Mavi Ladinler

Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü'nde rüzgâr ve güneş enerjisinden yararlanılmaktadır. Ancak kış aylarında rüzgâr ve güneş enerjisinden gereken enerji elde edilemediğinde dolayı şebeke elektriği tercih edilmektedir.

2.3.2.5. Latif Yalçner Çiftliği

Erzincan ilinin Kemaliye ilçesinde yer alan Latif Yalçner Çiftliği 2000 yılında, 15 dönüm arazi üzerinde, organik tarım ve çiftlik turizmi amacıyla kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda ekoköyün TaTuTa'ya üyeliği bulunmaktadır. Yerleşimde daimî olarak yaşayan kişi sayısı 5'tir.

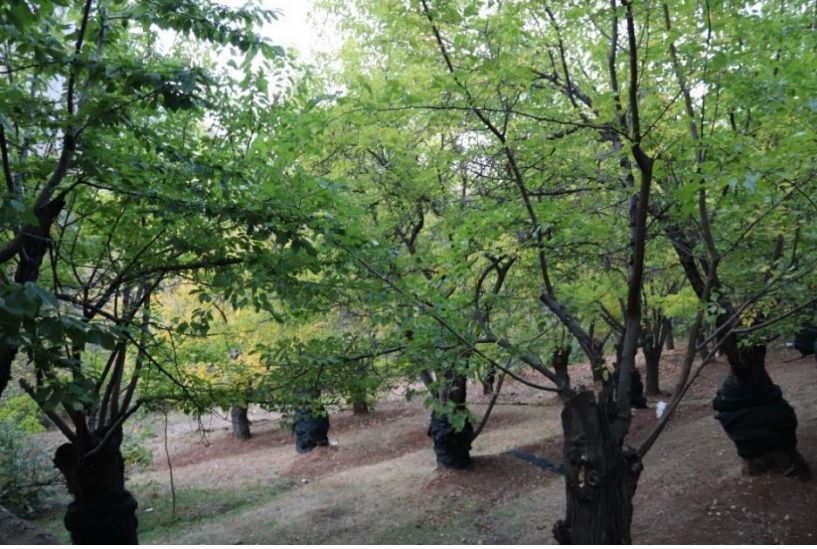

Fotoğraf 89. Latif Yalçiner Çiftliği'ne Giriş

Latif Yalçiner Çiftliği'nde 9 odalı 1 bina bulunmaktadır. Yöre mimarisi gözetilerek inşa edilen binanın dış cephesi ahşap ağırlıklıdır (Fotoğraf 90).

Fotoğraf 90. Latif Yalçiner Çiftliği'nde Bulunan Ahşap Çerçeveli Ev

Fotoğraf 91. Latif Yalçınar Çiftliği'nin Bahçesinden Bir Görüntü

Ziyaretçi ve gönüllü kişilerin konaklayabildiği ekoköyde hizmet olarak konaklama, yöresel yemekler ve üretilen doğal ürünler sunulmaktadır. Kemaliye'nin turistik yapısına uyum sağlayan yerleşim, yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından tercih edilmektedir. Ziyaretçiler ekoköyde konaklayarak bölgede sunulan trekking, rafting, bisiklet sürme, safari, kaya tırmanışı ve paraşüte binme gibi aktivitelerden yararlanabilmektedir.

Çiftlikte, çevresel tahribatlara karşı önlemler alınmakta ve bu doğrultuda tarımsal uygulamalarda doğal yöntemler tercih edilmektedir. Çiftlikte ön plana çıkan ürün dut üretimidir. Yetiştirilen dutlar organik ürün sertifikalıdır.

Çiftlikte, güneş enerjisi su ısıtma amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca şebeke elektriği tercih edilmektedir.

2.3.2.6. Kapor Çiftliği

2007 yılında kurulan Kapor Çiftliği, Nevşehir'in Avanos ilçesinde yer almaktadır. 10 dönüm arazi üzerinde yer alan ekoköy, organik tarım uygulamaları amacıyla kurulmuştur.

Fotoğraf 92. Kapor Çiftliğine Giriş

Ekoköyde 9 odalı bir bina bulunmaktadır. Yerel mimari gözetilerek inşa edilen binada taş ve ahşap malzemeler kullanılmıştır (Fotoğraf 93).

Fotoğraf 93. Kapor Çiftliği'nde Bulunan Taş ve Ahşap Malzeme Kullanılarak Yapılmış Konut

Fotoğraf 94. Konutta Yer Alan Odalardan Biri

Ekoköyde organik sertifikalı ürünler yetiştirilmektedir. Bu ürünler hem ziyaretçilere sunulmakta hem de ürünlerin satışı yapılmaktadır. 96 çeşit ürünün üretildiği Kapor Çiftliği'nde üretime önem verilmektedir.

Fotoğraf 95. Kapor Çiftliği'nde Bulunan Çilek Serası

Fotoğraf 96. Kapor Çiftliği'nde Bulunan Domates ve Biber Serası

Ekoköyde organik tarımsal uygulamaların yanında turistik faaliyetler de yapılmaktadır. Misafirler günübirlik veya konaklamalı olarak ekoköyü ziyaret edebilmektedir.

Fotoğraf 97. Kapor Çiftliği'nde Bulunan Restoran/Kafe

Kapor çiftliğinde yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjisi kullanılmaktadır (Fotoğraf 98). Aynı zamanda elektrik ihtiyacının bir kısmı şebekeden elde edilmektedir.

Fotoğraf 98. Kapor Çiftliği'nde Bulunan Güneş Panelleri

2.3.2.7. Flora Akdeniz Bahçesi

Antalya'nın Kemer ilçesinde bulunan Flora Akdeniz Bahçesi 2007 yılında kurulmuştur. Toplam 14 dönüm arazi üzerinde yer almaktadır. Biyoçeşitliliğin korunması, ekolojik yaşam bilincinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirlik gibi amaçları bulunan ekoköyün bu yönde geliştirilmesi planlanan projeleri mevcuttur. Bunlar;

- Doğaya uyumlu, yerel mimariyi gözeterek ekolojik konaklama türleri inşa etmek,
- Yöre bitki envanterlerini oluşturarak, bilimsel araştırmalar yapılması için laboratuvar kurmak,
- Araştırma gezileri düzenlemek,
- Ekolojik yaşam içerikli eserlerin olduğu bir kütüphane oluşturmak,
- Ekolojik yaşama dair eğitim ve atölye çalışmalarını düzenlemek,
- Ürünleri doğal tarım yöntemleriyle yetiştirmek ve ziyaretçilere sunmak,
- Müzik evi oluşturmak.

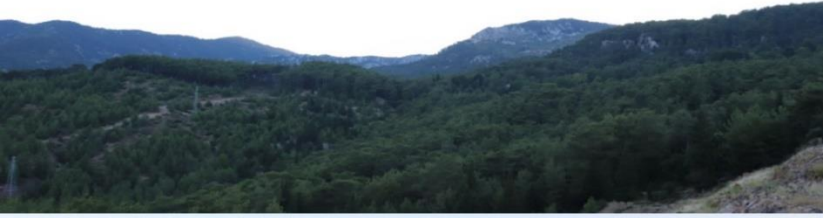
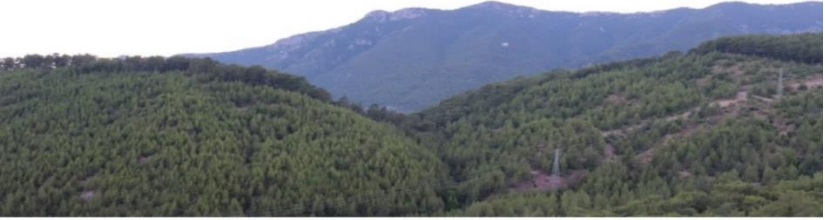
Fotoğraf 99. Ekoköy Kurucularının Yaşadığı Ahşap Konut

Ekoköyün kurulduğu alan el değmemiş ve çeşitli bitkilerin yetiştirilmesine olanak sağlayan ortam olması nedeniyle tercih edilmiştir. Flora Akdeniz Bahçesi, çevresel bozulmaların önüne geçmek, doğayı olduğu gibi kabul etmek ve herhangi bir müdahalede bulunmadan tüm bitki ve hayvanlarla bir arada ortak yaşama bilinci etrafında şekillendirilmiştir.

Fotoğraf 100. Flora Akdeniz Bahçesi'nden Görünüm

Ekoköy bahçesi insan müdahalesinden uzaktır. Bahçenin doğal güzelliği ekoköy sahipleri tarafından korunmaya çalışılmaktadır (Fotoğraf 100).

Fotoğraf 101. Akdeniz Flora Bahçesi'nin Çevresinden Manzaralar

Ekoköyde daimî olarak iki kişi yaşamaktadır. Yılın her dönemi ziyaretçi ve gönüllü kabul edilmektedir. Ziyaretçi ve gönüllülerde doğayı ve canlıları sevmeye kriterleri aranmaktadır.

Ekoköyde standart bir yapı tipi gözetilmemiş olup, konut yapımında ahşap malzeme kullanılarak ihtiyaca göre tasarlanmıştır (Fotoğraf 102).

Fotoğraf 102. Flora Akdeniz Bahçesi Misafirhanesi

Ekoköyde organik tarım yapılmaktadır. Bu doğrultuda bitkisel atıklar tarımda gübre olarak kullanılmak üzere komposta dönüştürülmektedir. Böylece toprağın yapısı bozulmadan sürdürülebilir üretimin devamlılığı sağlanmaktadır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjisi kullanılmaktadır (Fotoğraf 103).

Fotoğraf 103. Ahşap Tasarımlı Ev ve Elektrik Enerjisi İçin Güneş Panelleri

2.3.2.8. Sevgi Ana Çiftliği

İzmir'in Urla ilçesinde yer alan Sevgi Ana Çiftliği 2007 yılında kurulmuştur. 14 dönüm arazi üzerinde yer alan ekoköyün 8 dönümünü orman alanı kaplamaktadır. Sevgi Ana Çiftliği ekolojik yaşam amacıyla kurulmuştur. Ekoköyde daimî olarak yaşayan kişi sayısı 2'dir.

Fotoğraf 104. Sevgi Ana Çiftliğinin Bahçesinden Bir Görünüm

Fotoğraf 105. Sevgi Ana Çiftliği'nin Bahçesinde Bulunan Ördek Havuzu

Ekoköyde ağaçlarla çevrili bir bina ve iki küçük bungalov ev yer almaktadır. Binada yapı malzemesi olarak ahşap kullanılmıştır (Fotoğraf 106).

Fotoğraf 106. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Bungalov Evler

Ekoköyde çeşitli sebzeler yetiştirilmektedir. Sebze ve meyvelerin doğal koşullarda yetiştirilmesine önem verilmektedir. Dolayısıyla kimyasal ilaç ve gübreler tercih edilmemektedir (Fotoğraf 107).

Fotoğraf 107. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Meyve ve Sebze Bahçesi

Sevgi Ana Çiftliği'nde hayvansal ürünler üretimine de önem verilmektedir. Bazı hayvansal ürünlerin yapımı konusunda atölyeler düzenlenmekte ve ilgi duyan ziyaretçilerin deneyim kazanması sağlanmaktadır.

Fotoğraf 108. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Ahır ve Kümes

Fotoğraf 108'de görülen Sevgi Ana figürünün ahır kapısında asılı durmasının nedeni ekoköyde beslenen ineklerden birinin isminin Sevgi Ana olmasından kaynaklanmaktadır. Yani ekoköyün ismi ineklerden birine verilen isimden gelmektedir.

Ekoköyde yoğurt, peynir, ekmek, pekmez, erişte atölyesi ve ses, yoga, koro kursları düzenlenmektedir.

Fotoğraf 109. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Sanatsal Faaliyetlerin Düzenlendiği Atölye

Ekoköyde yemekler zaman zaman taş ocakta, odun ateşinde pişirilmektedir (Fotoğraf 110). Doğallığa önem verilen Sevgi Ana Çiftliği'nde kültürel özellikler devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

Fotoğraf 110. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Taş Ocak

Ekoköye doğaya saygılı, doğa bilinci gelişmiş ve daha önce benzer yerlerde zaman geçirmiş ziyaretçi ve gönüllü kabul edilmektedir.

Sevgi Ana Çiftliği, doğal yaşam konusunda genç bireylere, sanatla birleşmiş yaşam tarzına ve küçük aile çiftliklerinin devamlılığına model oluşturmayı hedeflemektedir.

2.3.2.9. Ali Kışlak Ormanı

Muğla'nın Seydikemer ilçesinde yer alan Ali Kışlak Ormanı 2007 yılında kurulmuştur. 70 dönüm arazi üzerinde kurulan ekoköyün ormanlaştırılmaya çalışılan diğer arazilerle birlikte toplam alanı 400 dönümdür. Ekoköy ekolojik yaşam, ekolojik tarım ve çevresel tahribatı giderme amacıyla kurulmuştur (Fotoğraf 111).

Fotoğraf 111. Ali Kışlak Ormanı

Ali Kışlak Ormanı'nın 300 dönümlük kısmı önceden yanmış yıkılmış bir araziden oluşmaktadır. Arazi sulama sisteminin döşenmesi ve besin değeri olmayan toprağı iyileştirme çalışmalarıyla yeniden ormanlaştırılarak doğaya kazandırılmaya çalışılmaktadır (112).

Fotoğraf 112. Ormanlaştırılmaya Çalışılan Arazinin Bir Kısmı

Ekoköyde zeytin, zeytinyağı ve sebze üretimi yapılmaktadır. Üretilen ürünler mevcut ihtiyacı karşılamak için kullanılmakla birlikte ticari bir kaygı güdülmemektedir. Ayrıca ekoköyde meyve ağaçları ve aromatik bitkiler yetiştirilmektedir (Fotoğraf 113). Bitkilerin yetiştirilmesi için sürdürülebilir tarım yöntemleri tercih edilmektedir.

Fotoğraf 113. Ali Kışlak Ormanı'nda Bulunan Aromatik Bitki Bahçesi

Ali Kışlak Ormanı'nda daimî yaşayan yalnızca ekoköy kurucusu Ali Kışlak'tır. Zaman zaman ekoköye gönüllü kişiler gelerek en az bir ay olmakla birlikte konaklayabilmektedir. Zaman kriterinin olması gelen insanların ekolojik yaşamı tam olarak anlayabilmeleri ve ekolojik süreçleri yaşayarak öğrenmelerini sağlamak amaçlıdır. Gönüllüler ekoköyde ekim dikim gibi mevcut yapılması gereken işlere yardımcı olmaktadır. Ayrıca talep eden gönüllülere ekoköy kurucusu tarafından küçük çaplı permakültür söyleşileri verilmektedir. Bu sayede gönüllüler hem ekolojik ortamı deneyimlemekte hem de permakültür hakkında bilgi edinmektedir.

Ekoköyde binalar ihtiyaca göre tasarlanmış olup herhangi bir yapı tipi gözetilmemiştir. Bu durum ekoköyün kurulma sürecinde, ekolojik yapı tasarımlarıyla ilgilenmek için zamanın yetersiz olmasından kaynaklanmıştır (Fotoğraf 114).

Fotoğraf 114. Ali Kışlak Ormanı'nda Bulunan Konut

Ekoköyde turistik faaliyet yapılmamaktadır. Kamp yapmak isteyen kişiler gönüllü olarak gelerek çadırlarında konaklayabilmektedir.

Ekoköyde atıklar kompost yapılarak toprağa geri kazandırılmaktadır.

Ekoköyde yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjisi kullanılmaktadır. Güneş enerjisi su ısıtma amaçlı kullanılırken diğer enerji ihtiyaçları şebekeden elde edilmektedir.

2.3.2.10. Ekoköy Ketenciler

Kocaeli'nin Kartepe ilçesinde, 2010 yılında kurulan Ekoköy Ketenciler yerel kalkınma projesi kapsamında oluşturulmuştur. Ekoköy, Ketenciler köyü kadınlarına istihdam sağlamak ve sürdürülebilir tarımsal uygulamaları desteklemek amacı ile Kartepe Belediyesi tarafından projelendirilmiştir. Proje, Ketenciler Köyü'nü ekoturistik faaliyetlere açmak amaçlı bungalov evler inşa

etmek, yöresel ürünler ve yemekler sunabilmek, sürdürülebilir tarımsal uygulamalar gerçekleştirmek, hayvan barınakları inşa etmek ve rekreasyonel alanlar oluşturmak gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Günümüzde projenin bir kısmı tamamlanmış olup tam olarak belirlenen hedeflere ulaşılammıştır. Ekoköyde sertifikalı organik tarım yapılmaktadır.

Fotoğraf 115. Ketenciler Köyü İşletme Alanını Gösteren Tabela

Ekoköyün işletme alanında köy konağı tarzında inşa edilen ahşap betonarme bir bina yer almaktadır. Talep doğrultusunda hizmete açılabilir (Fotoğraf 116).

Fotoğraf 116. Ketenciler Köyü İşletme Alanı

Ekoköy Ketenciler, daha çok günübirlik ziyaretçiler için hizmet sağlamaktadır. Restoran olarak faaliyette bulunan alanda ziyaretçiler kahvaltı veya yemek yeme hizmetleri alabilmektedir (Fotoğraf 117 ve Fotoğraf 118). Ayrıca ekoköyde üretilen 30 çeşit ürün hem ziyaretçilere sunulmakta hem de satışı yapılmaktadır (Fotoğraf 119).

Fotoğraf 117. Ketenciler Köyü'nde Bulunan Yemek Salonu

Fotoğraf 118. Ketenciler Köyü'nde Bulunan Günübirlik Ziyaretçiler İçin Düzenlenmiş Kahvaltı Alanı

Fotoğraf 119. Ketenciler Köyü'nde Satışa Hazırlanmış Organik Gıdalar

2.3.2.11. Gökada Çiftliği

Balıkesir Ayvalık'ta, 2014 yılında kurulan Gökada Çiftliği 12 dönüm arazi üzerinde yer almaktadır. Ekolojik ve sürdürülebilir yaşam amacıyla kurulmuştur. Ekoköy kurucusu gönüllülük sürecinde yaşadığı ekoköy ve ekoçiftliklerden öğrendiklerini kendi çiftliğinde uygulayarak, kendi kendine yetebilen bir yerleşim oluşturmayı hedeflemektedir.

Fotoğraf 120. Gökada Çiftliği Arazisi ve Zeytin Ağaçları

Ekoköyde, tuğla ve ahşap malzemenin kullanıldığı tek bina yer almaktadır (Fotoğraf 121).

Fotoğraf 121. Gökada Çiftliği'nde Bulunan Tuğla ve Ahşap Malzemeden Yapılmış Ev

Turistik faaliyette bulunmayan Gökada Çiftliği, ekoköye katkı sağlayabilecek gönüllüleri kabul etmektedir.

Ekoköyde zeytinyağı üretimi yapılmaktadır. Ayrıca doğal tarım yöntemleriyle çeşitli sebzeler yetiştirilmektedir. Bitkisel atıklardan yapılan kompostlar toprakta gübre olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 122. Gökada Çiftliği'nde Sebze Yetiştirmek İçin Ayrılmış Alan

Ekoköyde güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi kullanılmaktadır (Fotoğraf 123). Şebeke elektriği ve suyu kullanılmayan ekoköyde su ihtiyacı yağmur sularının toplanmasıyla giderilmektedir.

Fotoğraf 123. Ev Tipi Rüzgâr Türbini ve Güneş Enerji Sistemi

2.3.2.12. Narköy

Kocaeli Kandıra'da yer alan Narköy, 2007 yılında ekolojik tarım, yerel kalkınma ve sürdürülebilir yaşam amacıyla kurulmuştur. İlk başta eğitim merkezi amacıyla kurulan yerleşimde 2011'den sonra çıkan turizm imarıyla birlikte projelendirilerek ekoturizm amaçlı hizmet vermek için inşa sürecine geçilmiştir. 2014 yılında ekoturizme açılan Narköy günümüzde ekolojik yaşama meraklı insanlar tarafından tercih edilmektedir.

Narköy 120 dönüm arazi üzerinde yer almaktadır. Ekoköyde binalar çelik konstrüktör (Fotoğraf 124), sıfır beton, yüksek izolasyonludur ve binalarda Karadeniz mimarisi gözetilmiştir. Ayrıca bazı ahşap binalarda toprak kazık sistemi tercih edilmiştir.

Fotoğraf 124. Narköy'de Bulunan Çelik Konstrüktör Yapı Tasarım Evler

Ekoköye gönüllü kabul edilmektedir. Ekoköyün sürekli çalışanları yerel halktan oluşmaktadır.

Ekoköyde permakültür eğitimi ve organik bahçe atölyeleri verilmektedir. Ayrıca ziyaretçiler ekoköyde inek sütü sağma, ekim-dikim, orman yürüyüşü, tohum bankasını (Fotoğraf 125) gezme gibi faaliyetlere katılabilmektedir.

Fotoğraf 125. Narköy’de Bulunan Tohum Bankası

Fotoğraf 126. Nar Atölye

Fotoğraf 127. Narköy Bahçesi'nden Bir Görünüm

2.3.2.13. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği

İzmir'in Karaburun ilçesinde yer alan Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği 2011 yılında, ekolojik tarım ve sürdürülebilir yaşam oluşturma amacıyla kurulmuştur (Fotoğraf 128). İlk olarak 2011 yılında araziye ağaç dikme işiyle başlayan süreç sonraki yıllarda çiftliğin inşasını beraberinde getirmiştir. Günümüze kadar yaklaşık 2000-3000 ağaç dikilmiştir.

Fotoğraf 128. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği Yerleşim Alanı

Konaklama alanlarının bulunduğu arazi 12 dönümlük alan kaplamaktadır. Bunun haricinde Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği'nin tarımsal uygulamalarının yapıldığı 13 dönümlük bir arazisi daha bulunmaktadır.

Ekoköy kurucusu, Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği'nde tek başına yaşamaktadır. Ziyaretçi ve gönüllü kabul edilmektedir. Ziyaretçilere yalnızca konaklama imkânı sunulmaktadır.

Ekoköyde ahşap betonarme yapı tasarımlı 7 odalı bir ev yer almaktadır (Fotoğraf 129).

Fotoğraf 129. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği'nde Bulunan Misafirhaneler

Ekoköyde doğal tarım yöntemleri tercih edilmektedir. Nar, incir, armut gibi çeşitli meyve ve sebzeler yetiştirilmektedir. Tarım yapılan toprak komposta dönüştürülen bitkisel atıklarla desteklenerek verimli hale getirilmektedir.

Fotoğraf 130. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği'nde Tarımsal Aletler İçin Ayrılmış Alan

Atık sular gri ve siyah sular olarak ayrılmaktadır. Atık su çukuru etrafına dikilen okaliptüs ağaçları yetiştirildikten sonra malç yapımında kullanılmaktadır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjisi su ısıtma amaçlı kullanılmaktadır. Geriye kalan enerji ihtiyacı ise şebekeden elde edilmektedir.

Fotoğraf 131. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği Çevresinden Bir Görünüm

2.3.2.14. Bademler Doğal Yaşam Köyü

İzmir'in Urla ilçesinde yer alan Bademler Doğal Yaşam Köyü, 1962 yılında kurulan Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi projelerinden biridir. Proje, İzmir Büyükşehir Belediyesi "Yerelde Kalkınma Planlaması Kapsamında" ve Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile birlikte gerçekleştirilmiş bir projedir. Proje alanı 315 dönümdür. Projenin faaliyete açılma tarihi 2018'dir.

Kırsal kalkınma ve ekolojik yaşamın geliştirilmesi gibi amaçlar doğrultusunda kurulmuş olan Bademler Doğal Yaşam Köyü aynı zamanda kırsal turizme katkı sağlayabilecek şekilde planlanmıştır. Bu doğrultuda köy hayatını deneyimlemek isteyenler için bungalov evler, gıda, halı, kilim, ahşap atölyeleri oluşturulmuştur. Gıda atölyesinde yetiştirilen sebzelerden tarhana, turşu vb. ürünlerin yapımı konusunda etkinlikler düzenlenmektedir.

Çalışanların %99'u Bademler Köyü'nde yaşayan insanlardan oluşmaktadır. Çalışanlara zaman zaman gereken konularda eğitimler verilmektedir.

İlerleyen dönemlerde bungalov sayılarını artırmak, kamp ve karavan alanı oluşturulması düşünülmektedir.

Binalar ahşap ve çoğunlukla birbirine benzer yapı tasarımıyla inşa edilmiştir (Fotoğraf 132).

Fotoğraf 132. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Ahşap Yapı Tasarımli Konuk Evleri

Fotoğraf 133. Bademler Doğal Yaşam Köyü Çiçek Serası

Ziyaretçilere konaklama, kahvaltı, atölye kullanımı gibi hizmetler sunulmaktadır.

Kompost tesisi vardır. Atık yönetimi sürdürülebilir şekilde yönetilmektedir.

Fotoğraf 134. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Toplantı Salonu

Fotoğraf 135. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Kafe

Fotoğraf 136. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Kooperatif Ürünleri Pazarı

2.4. EKOKÖY YERLEŞİM MODELLERİ

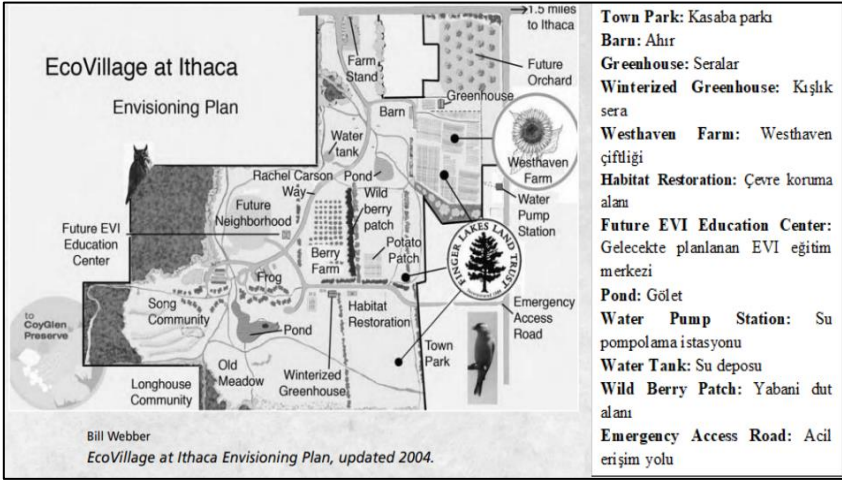
Bu başlık altında, Dünya'da ve Türkiye'de yer alan bazı ekoköylerin yerleşim modelleri ele alınmıştır.

2.4.1. Dünyada Ekoköy Yerleşim Modelleri

Dünya'da farklı şekillerde planlanarak geliştirilmiş ekoköy yerleşim modelleri bulunmaktadır. Ekoköy modelleri fiziki yapı, ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel faktörlerin yanı sıra kuruluş amaçları ya da kişisel tercihler doğrultusunda çeşitli şekillerde oluşturulmuştur. Ekoköylerle ilgili ayrıntılı bilgiler "Ekoköy Örnekleri" başlığı altında verildiğinden dolayı bu bölümde yalnızca bazı ekoköylerin yerleşim modelleri üzerinde durulacaktır.

2.4.1.1. Ithaca Ekoköyü, ABD

Amerika Birleşik Devletleri'nde, New York'a yakın bir konumda bulunan Ithaca Ekoköyü kuruluş yeri bakımından kentsel özellik taşımaktadır. Ekoköyün kurulma fikri 1991 yılında ortaya çıkmıştır. Ithaca Ekoköyü'nün yerleşim modeli Şekil 15'te gösterilmiştir.

Şekil 15. Ithaca Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli (Bill Webber; Aktaran: Walker, 2005)

Ithaca Ekoköyü'nün yerleşimi, alanının %90'ı çiftlikler, ormanlar, göletler ve çayırılar için, %10'u binalar ve otopark için ayrılmıştır (Walker, 2012). 70.8 hektarlık alan kaplayan ekoköy planında, FROG, SONG ve TREE olmak üzere 3 mahalle ve toplamda 100 konut, West Haven Çiftliği, Kestrel Perch Berries ve Groundswell Incubator Çiftliği, kasaba parkı, ahır, yazlık ve kışlık seralar, çevre koruma alanı, EVI eğitim merkezi, gölet gibi alanlar yer almaktadır (Şekil 16).

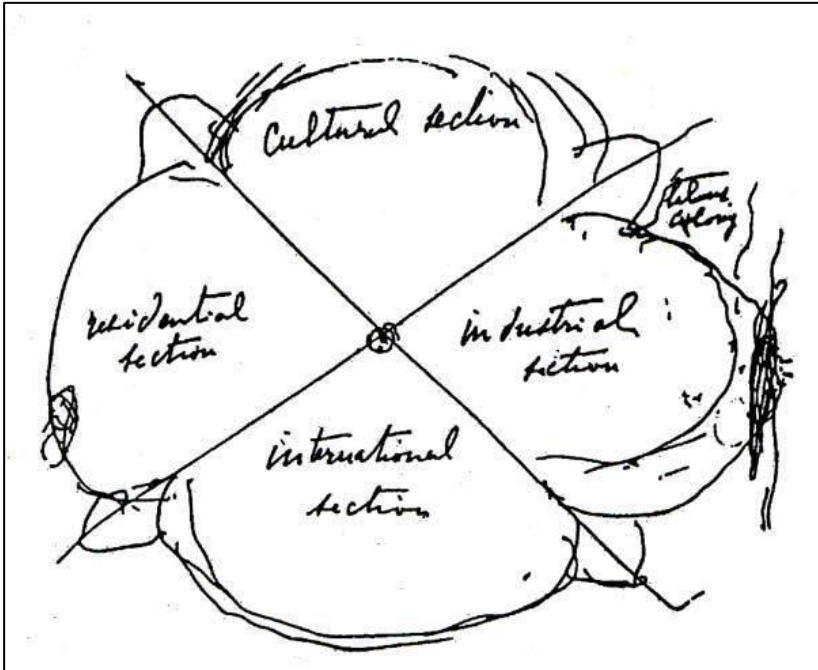
Şekil 16. Ithaca Ekoköyü (Frog, Song ve Tree) Mahalle Konumları (Kaynak: Loezer, 2011)

FROG mahallesi 1997'de, SONG mahallesi 2006'da ve TREE mahallesi 2015 yılında tamamlanmıştır. FROG mahallesinde, farklı büyüklüklerde oluşturulmuş 30 ev birbirine bakacak şekilde iki sıra halinde konumlandırılmıştır. İkinci mahalle grubu olan SONG mahallesinde, enerji ve malzeme tasarrufu için 30 ev dubleks olarak inşa edilmiştir. TREE mahallesinde ise 40 ev yer almaktadır (URL-108). Ekoköyde ortak alanlar (Common House) sosyal aktivitelere uygun şekilde tasarlanmıştır.

2.4.1.2. Auroville, Hindistan

Auroville, Hindistan'ın Tamil Nadu eyaletinin Viluppuram bölgesinde, 1.650 hektar alan üzerine kurulan deneysel bir yerleşimdir. 1968 yılında "Anne" (The Mother) olarak anılan Mirra Alfassa tarafından, evrensel bir kasaba hayali doğrultusunda kurulmuştur.

Fiziksel gelişim açısından Auroville, "geleceğin şehri" veya "Dünya'nın ihtiyaç duyduğu şehir" için bir model olmayı amaçlamaktadır. İlk olarak 1965'te Anne tarafından çizilen Auroville taslağında şehrin temel konsepti ortaya konmuştur (Şekil 17). Taslakta, Auroville'yi evrensel bir şehir yapma vizyonunu yerine getirecek tüm önemli alanlar tasvir edilmişti. Sürecin ardından şehrin fiziksel gelişimini takip etmesi için göreve Fransız mimar Roger Anger atanmıştır (URL-109).

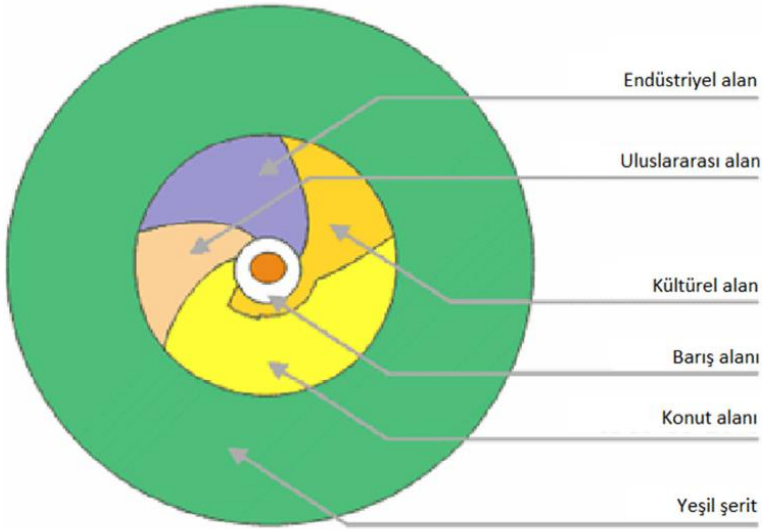
Şekil 17. Anne Tarafından Yapılan Eskiz (URL-109)

Auroville'in ana planının galaxy konsepti, 1966'dan itibaren bir dizi araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır (Şekil 18).

Şekil 18. Auroville Yerleşimi Galaxy Modeli (URL-109)

Auroville yerleşim düzeni endüstriyel alan, uluslararası alan, kültürel alan, barış alanı, konut alanı ve yeşil şeritten oluşmaktadır (Şekil 19).

Şekil 19. Auroville Yerleşim Düzeni (URL-22)

Endüstriyel alan 109 hektarlık alan üzerinde, Auroville'nin kendi kendini desteklemesi için, küçük ve orta ölçekli endüstrileri, eğitim merkezlerini, sanat ve zanaatı ve şehrin yönetim bölgesini içermektedir. Uluslararası alan 74 hektarlık alan üzerinde kurulmuş olup, kıtalara göre gruplandırılmış ulusal ve kültürel konutlara ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca motorlu taşıtlar için kısıtlı erişimi olan yaya bölgesi olarak tasarlanmıştır. Kültürel alan 93 hektarlık alan üzerinde, eğitim ve sanatsal faaliyet amacıyla tasarlanmıştır. Barış alanı, yerleşimin merkezinde yer almaktadır, Matrimandır ve bahçelerini içermektedir. Konut alanı, 189 hektarlık alan üzerinde, dört şehir bölgesinden en büyüğüdür. Kuzey, güney ve batıda parklarla çevrili ve %55'i yeşil alandan oluşmaktadır. 1.25 km yarıçaplı şehir alanı 1.25 km genişliğinde Yeşil Şerit ile çevrilidir. Bu şeritte organik çiftlikler, meyve bahçeleri, mandralar ve vahşi yaşam alanı bulunmaktadır (URL-22).

2.4.1.3. Findhorn Ekoköyü, İngiltere

İngiltere'de (İskoçya) yer alan Findhorn Ekoköyü'nün temelleri 1962 yılında atılmıştır. Toplam 42 hektar alan üzerinde yer almaktadır. Findhorn Ekoköyü, 1998 yılında bütüncül ve sürdürülebilir yaşam modeli olarak BM-Habitat En İyi Uygulaması (UN-Habitat Best Practice) seçilmiştir.

Findhorn Ekoköyü'nde pasif güneş tasarımı, yüksek yalıtımlı ve çevreye zarar vermeyen malzemelerle yapılmış 125 ekolojik bina inşa edilmiştir. Yerleşimde, viski varilli evler, saman balyalı evler, karavan parkı, misafirhane, doğal sığınak, atık su arıtma sistemi, rüzgâr tribünleri, güneş panelleri, topluluk bahçesi, çok amaçlı salon, kutsal alanlar, ortak alan ve mutfak, sanat merkezi

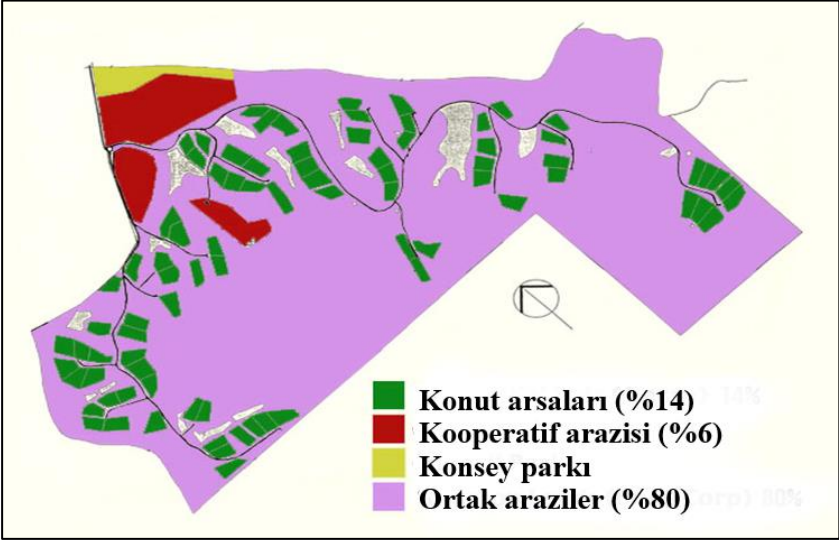
Şekil 21. Findhorn Ekoköyü'nün İki Ana Yerleşim Alanı The Park ve Cluny Hill (URL-111)

The Park, kum tepeleri ve ormanın, koy ve plajın ortasında yer almaktadır. Çalışanların çoğuna ve ortak değerlerle yaşayan insan topluluğuna ev sahipliği yapan ekolojik bir köydür. Cluny Hill, personele ev sahipliği yapan, atölye ve etkinliklere katılan katılımcıları ağırlayan Viktorya döneminden kalma eski bir oteldir (URL-110).

2.4.1.4. Cyrstal Waters, Avustralya

Avustralya'da yer alan Cyrstal Waters Max Lindegger, Robert Tap, Barry Goodman ve Geoff Young tarafından tasarlanarak 1987 yılında kurulmuştur. Toplam 259 hektar alan üzerinde yer almaktadır ve kırsal peyzaj özelliği taşımaktadır. Permakültür ilkeleri kullanılarak tasarlanmış çevresel ve sosyal olarak sorumlu yerleşim özelliğine sahiptir.

Cyrstal Waters arazisinin %20'sini 83 bağımsız konut ve 2 ticari arsa, %80'ini ise verimli ve ortak mülkiyete sahip alanlar kaplamaktadır (Şekil 22). Ekoköyün merkezi ticaret, hafif sanayi, turizm ve eğitim faaliyetleri için ayrılmıştır.

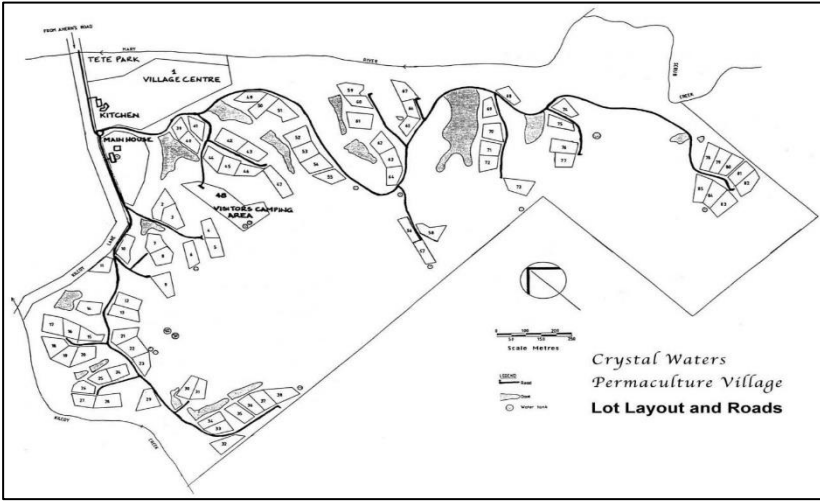
Şekil 22. Cystal Waters Ekoköyü'nün Arazi Kullanım Haritası (URL-112)

Ortak arazi küçük gölleri, tarım ve bahçecilik geliştirme alanlarını, ormanlık arazileri ve habitat için ayrılan alanları içermektedir. En verimli araziler planlama sürecinde belirlenerek herkesin erişebilmesini sağlamak amacıyla ortak olarak tutulmuştur (URL-113).

Cystal Waters Ekoköyü'nün tasarımında 6 temel hedef gözetilmiştir:

- Temiz hava, su ve toprak (dolayısıyla yiyecek)
- Manevi inanç özgürlüğü
- Herkes için anlamlı bir faaliyet garantisi için çalışmak
- Sosyal eğlence ve güvenli rekreasyon için bir yer yaratmak
- Aktif sosyal etkileşim
- Sağlıklı barınak (URL-113).

Cystal Waters Ekoköyü'nün yerleşim modeli Şekil 23'te verilmiştir.

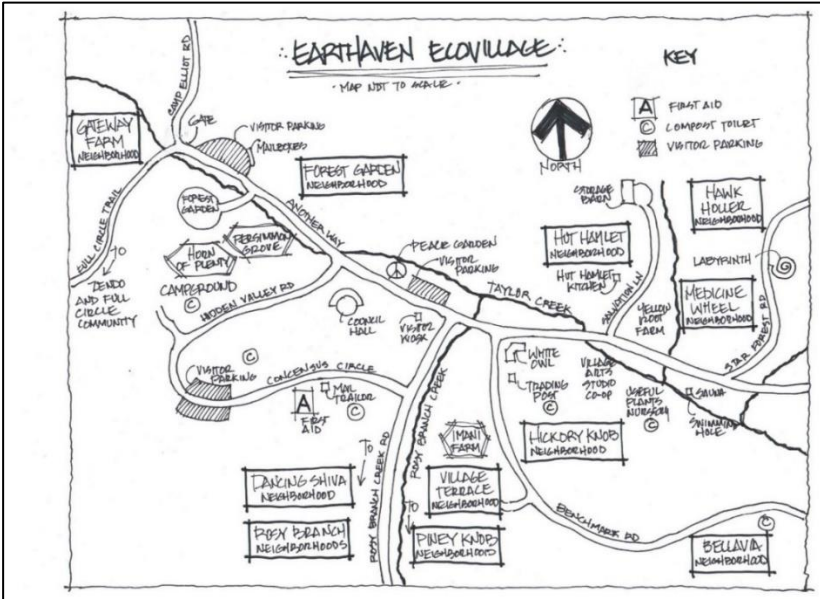
Şekil 23. Crystal Waters Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli (URL-114)

Ekoköydeki 83 konutun yerleşimi komşuluk etkileşimini, iş birliğini ve aidiyet duygusunu teşvik etmek amacıyla kümeler halinde düzenlenmiştir. Konutların yapımında kereste, saman balyası, sıkıştırılmış toprak, bambu, kerpiç ve sıkıştırılmış toprak tuğlalar kullanılmıştır (URL-113).

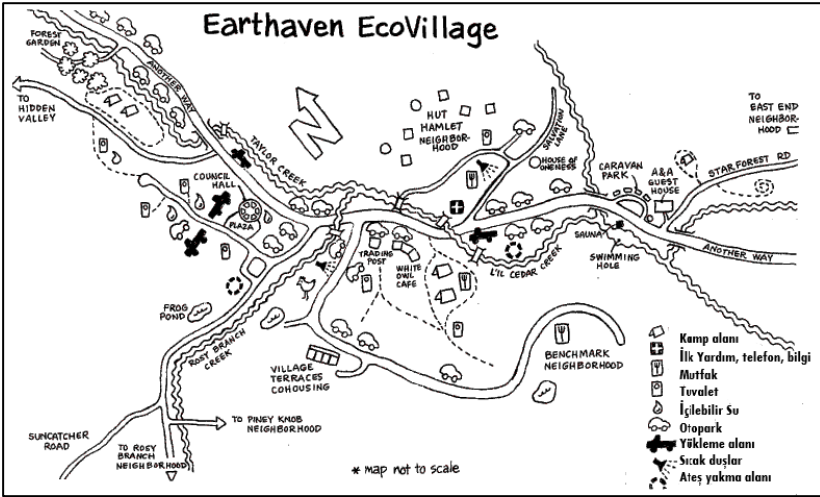
2.4.1.5. Earthaven Ekoköyü, ABD

Kuzey Carolina'da yer alan Earthaven Ekoköyü 1995 yılında kurulmuştur. 133.14 hektar üzerinde yer alan ekoköy, 600 ile 800 metre arasında değişen ormanlık ve dağlık arazi, bol akarsu ve kaynak suları, taşkın avarlar, dip arazinin dik yamaçlarla birleştiği üç vadiden oluşmaktadır (URL-75).

Earthaven Ekoköyü'nün permakültür saha planı, konut mahalleleri ve kompakt iş sahalarının yanı sıra çiftlikler, meyve bahçeleri, pazar bahçeleri ve sulak alanlar için uygun arazileri içermektedir. Fiziksel altyapısı ise patikalar, yollar, köprüler, kamp alanları, göletler, inşa edilmiş sulak alanlar, şebekeden bağımsız güç sistemleri, konsey salonu, mutfak-yemek odası, küçük ve büyük konutlardan oluşmaktadır (URL-75) (Şekil 116).

Şekil 24. Earthaven Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli (URL-115)

Şekil 25. Earthaven Ekoköyü Yerleşimi (URL-116)

Ekoköyde, Ağ Geçidi Çiftliği, İmani Çiftliği, Barış Bahçesi, Stones Earthship Home Garden, alabalık göleti, faydalı bitkiler fidanlığı, köy terasları mahalle bahçeleri, Yellowroot Çiftliği gibi tarımsal faaliyetler için uygun alanlar ve yaklaşık 30 doğal bina yer almaktadır (URL-117).

2.4.2. Türkiye'de Ekoköy Yerleşim Modelleri

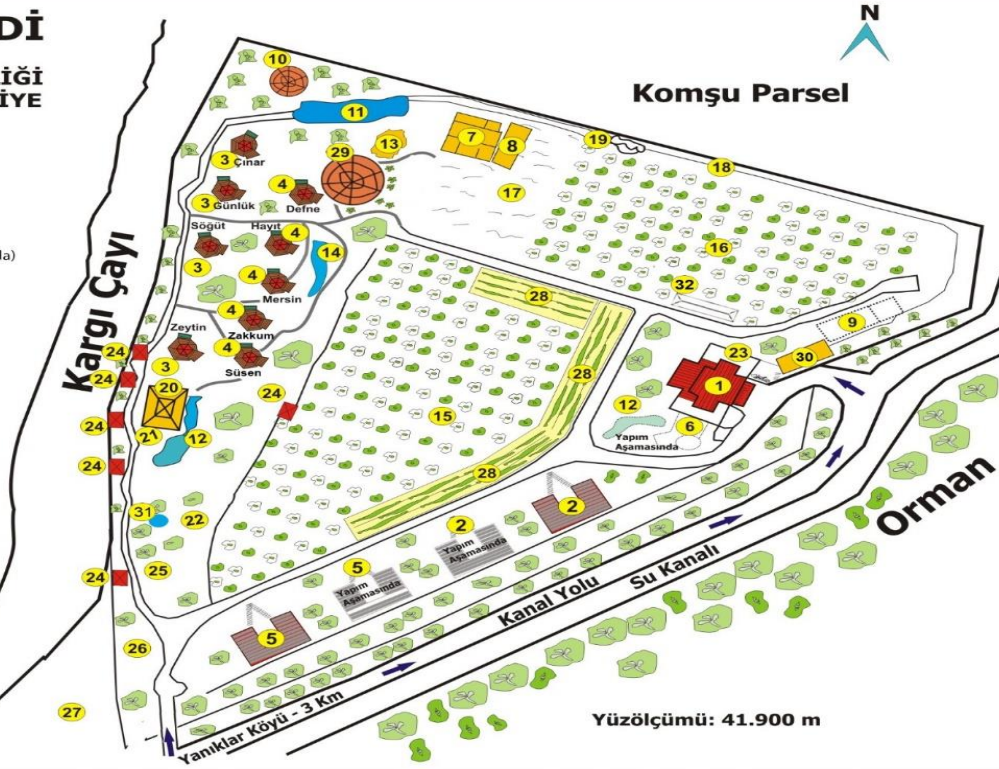
2.4.2.1. Pastoral Vadi

Muğla'nın, Fethiye ilçesinin Yanıklar köyünde, Kargı Çayı'nın kenarında yer alan Pastoral Vadi 1999 yılında kurulmuştur. Toplam 42 dönüm arazi üzerinde yer almaktadır. Ekoköy, kırsal çevrenin doğal ve kültürel dokusunu bozmadan tarım ve turizm yapılabileceğini kanıtlayan bir model oluşturmak için tasarlanmıştır (Şekil 26).

PASTORAL VADI

EKOLOJİK YAŞAM ÇİFTLİĞİ YANIKLAR KÖYÜ - FETHİYE

- 1 Ana Bina - Ofis
- 2 Taş Konaklar (Misafir Evleri)
- 3 Ahşap Evler (2 Odalı)
- 4 Ahşap Evler (1 Odalı)
- 5 Kerpiç Evler (Misafir Evleri)
- 6 Türk Hamamı (Yapım Aşamasında)
- 7 Keçi - Koyun Ağılı
- 8 At Ahır
- 9 Soğuk Hava Deposu (Yapım Aşamasında)
- 10 Ahşap Salon
- 11 Gölet (Sazan Balığı)
- 12 Rejenere Havuz
- 13 Tavuk Kümesi
- 14 Ördek Havuzu
- 15 Narenciye Ağaçları
- 16 Meyve Ağaçları
- 17 Ekim Alanı
- 18 Su Arki
- 19 Su Kaynağı
- 20 Ortak Mutfak
- 21 Yeme İçme Alanı
- 22 Gösteri Alanı
- 23 Atölyeler
- 24 Çardaklar
- 25 Çocuk Oyun Alanı
- 26 Dinlenme Alanı
- 27 Voleybol Sahası
- 28 Üzüm Bağları
- 29 Kerpiç Salon
- 30 Kerpiç Evler (Gönüllü Evleri)
- 31 Çocuk Oyun Havuzu
- 32 Cam Sera

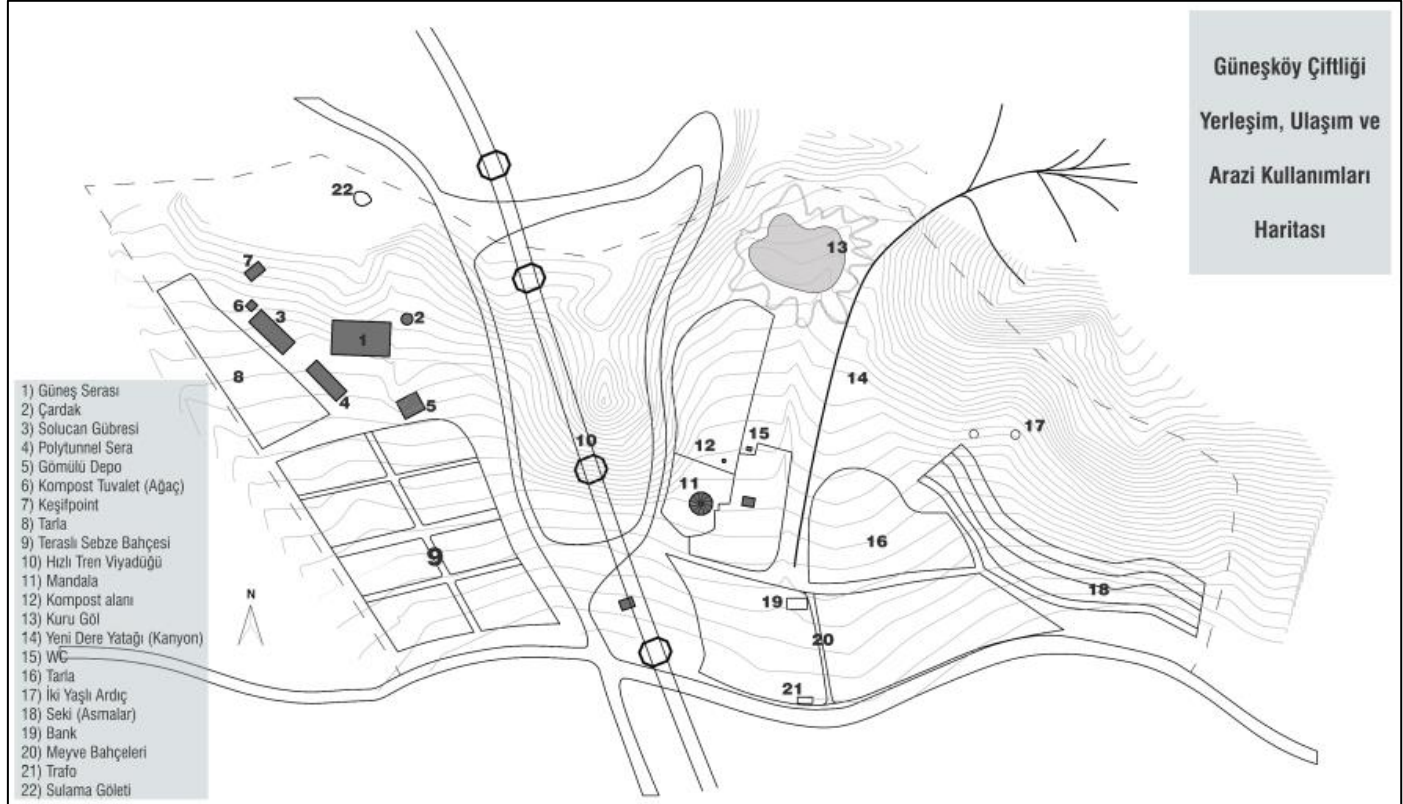

Şekil 26. Pastoral Vadi Yerleşim Modeli (URL-118)

Geleneksel mimarinin sürdürülmeye çalışıldığı Pastoral Vadi'de farklı formlarda geliştirilmiş 14 bina yer almaktadır. Ayrıca yerleşimde hayvanlar için barınma alanı, gölet, rejenere havuz, yeme içme alanı, gösteri alanı, atölyeler, çardaklar, çocuk oyun alanı, dinlenme alanı, voleybol sahası ve sera için ayrılmış alanlar yer almaktadır. Bunun dışında ekoköyde kamp alanı, atölye, aromatik bitkilerin yetiştirildiği ve ekolojik yöntemlerin uygulandığı ekim dikim alanı ve üzüm bağları bulunmaktadır.

2.4.2.2. Güneşköy

Güneşköy Kooperatifi, 21 Eylül 2000 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Güneşköy'ün Kırıkkale'nin, Yahşihan ilçesine bağlı olan Hisarköy'de 75 dekar arazisi bulunur (URL-100).

Şekil 27. Güneşköy Yerleşim, Ulaşım ve Arazi Kullanımları Haritası (URL-119)

Güneşköy yerleşiminde güneş serası, çardak, solucan gübresi alanı, polytunnel sera, gömülü depo, keşif alanı, tarla, sebze bahçesi, kompost alanı, asma bahçesi, meyve bahçesi, gölet gibi alanlar yer almaktadır (Şekil 27).

2.4.2.3. Bademler Doğal Yaşam Köyü

İzmir'in Urla ilçesinde yer alan Bademler Doğal Yaşam Köyü, 1962 yılında kurulan Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi projelerinden biridir. Proje, İzmir Büyükşehir Belediyesi "Yerelde Kalkınma Planlaması Kapsamında" ve Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile birlikte gerçekleştirilmiş bir projedir. Proje alanı 315 dönümdür. Projenin faaliyete açılma tarihi 2018'dir.

Şekil 28. Bademler Doğal Yaşam Köyü Yerleşim Modeli (Model Saha Araştırması Esnasında İlgili Yerleşimden Elde Edilmiştir)

Bademler Doğal Yaşam Köyü yerleşiminde konferans salonu, pazar alanı, kafeterya, kompost sahası, ekim-dikim alanı, konaklama alanı, atölyeler ve ormanlık alanlar yer almaktadır (Şekil 28).

2.5. EKOKÖY TURİZMİ

Dünya genelinde olumsuz anlamda yaşanan çevresel değişimler insan hayatını tehdit eden unsurların başında yer almaktadır. Çevresel kirlilik, hava kirliliği, su kirliliği, yeşil alanların daralması ve betonlaşma, biyolojik çeşitlilikte azalma gibi faktörler çevrenin olumsuz anlamda değişikliğe uğradığını gösteren birçok unsurdan birkaçıdır. Bu çevresel değişimler hem günümüz insanları üzerinde sağlıksal hem de kültürel varlıklar ve doğal kaynaklar üzerinde tehdit unsuru oluşturmaktadır. Ayrıca yaşanan olumsuz değişimlerin insanların yeme-içme, gezme gibi tercihlerini etkilediği görülmektedir.

Şehirselleşmenin olumsuz etkilerinin yanı sıra günümüzde insanların yaşam standartlarında, bilinç düzeylerinde ve kültür seviyelerindeki artış turistik tercihlerinde değişime neden olmuştur. Tüm bu değişimler insanların bozulmamış doğal ve kültürel alanlara olan ilgilerinin artmasını, yaşamsal karmaşadan uzaklaşarak huzurlu ortamlara yönelmelerini sağlamıştır. Bu gelişim ve değişimler insanları alternatif turizm arayışına itmiştir. Bu alternatif turizm arayışı kırsal alanlara, ekoköylere ve ekoçiftliklere olan talebi giderek artırmıştır.

Ekoköy turizmi kavramı, ekolojik yaşam standartları çerçevesinde oluşturulmuş, kırsal, yarı kırsal ve nadiren kentsel olabilen, içerisinde çoğu zaman sürekli yaşayan yerleşim sakinlerinin olduğu ekoköy yerleşimlerinde, ekolojik yaşam ile turizmin bütünleştirilmesi veya turistik faaliyetlerin ekolojik yaşam koşullarına uygun biçimde sürdürülmesi olarak tanımlanabilir. Ekoköy turizmi sırasında ziyaretçiler, kısa veya uzun süreli konaklama ve yeme içme hizmetlerinden yararlanabilmenin yanı sıra sosyalleşme, ekolojik turizm aktivitelerine katılma, uygulama atölyelerine katılma, doğayla ve hayvanlarla temasta bulunabilme gibi imkanlardan faydalanabilmektedir. Bunun yanı sıra ziyaretçiler ekoköylerde verilen doğal tarım uygulama derslerine, hayvan bakımı, ağaç budama, meyve ve sebze toplama faaliyetlerine ve yöresel ürünlerin üretim kurslarına katılabilmektedir.

Ekoköyler genellikle kırsal alanlarda sürdürülebilir yaşam örnekleri sunar. Bu kapsamda kırsal alanlardaki ekoköyler, yerel halkın doğal, sosyo-kültürel değerlerini sürdürülebilir yaşam örnekleri ile bütünleştirir (Karadağ, Cengiz ve Demiroğlu, 2017). Kırsal ve yarı kırsal bir çevrede yaşayan ev sahibi toplumun doğal ve sosyokültürel kaynaklarını korumak, bu kaynakların sürdürülebilirliği için finansal destek yaratmak ve bu sayede ev sahibi toplumun ekonomik ve sosyal refahını artırmak, köy içi istihdamı sağlamak, ekosistem üzerindeki ziyaretçi etkilerini en az düzeye indirmek, turistin çevresel anlamda duyarlılığını artırmak, sürdürülebilir bir yaşam modeli olarak ekoköyleri tanıtmak ve bu konuda eğitimler vermek bakımından ekoköy turizmi

ekoturizmin ilkelerini yansıtan önemli bir turizm çeşidi olmaktadır (Adalılar, 2012, s. 104).

Ekoköy turizmine katılan turistler ekoturist olarak kabul edilmektedir. Ekoköy turizmine katılan ekoturistler, devamlı yaşadıkları yerden, işten ve rutin düzenden uzaklaşarak doğa yönlü tatil tercihlerini ekoköy yerleşimlerinden yana kullanan ve gittikleri ekoköyde doğal yaşam deneyimleri kazanan aynı zamanda tüketici olarak yeme içme, konaklama gibi hizmetler satın alarak ekoköye ekonomik katkı sağlayan kişilerdir. Ekoköy turizmine katılan ekoturistler genellikle alternatif yaşamlara ilgi duyan, sosyoekonomik düzeyi yüksek, ekolojik yaşam konusuna ilgili ve meraklı, ekolojik yaşam konusunda bilinçli, ekoköye genellikle aileleriyle birlikte gitmeyi tercih eden kişilerden oluşmaktadır.

Ekoköy turizmi sürdürülebilir, düşük etkili, kırsal, çevre temelli, korumacı ve alternatif olması aynı zamanda yerel halka ekonomik katkı ve istihdam sağlaması anlamında öne çıkmaktadır. Ayrıca bozulan çevrenin onarılması, yerel halka ve ziyaretçilere ekolojik bilinç kazandırılması, doğal kaynakların ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin gözetilmesi ekoköy turizminin amaçları açısından önem taşımaktadır.

2.5.1. Turistik Ekoköylerin Özellikleri

Kısa süreli veya uzun süreli konaklama ve yeme içme imkanının olduğu, sportif aktivitelerin ve doğa temelli etkinliklerin düzenlendiği, organik gıda üretim eğitimlerinin sunulduğu, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının ve çevresel sürdürülebilirliğin önde tutulduğu, yerel, kültürel ve ekolojik mimarinin gözetildiği yerleşim alanları turistik ekoköyler olarak tanımlanabilir. Turistik ekoköyler insan sağlığı için uygun, ekolojik tasarım çerçevesinde oluşturulmuştur.

Turistik ekoköylerin özellikleri:

- Ekoköyün, hem ziyaretçilerin ihtiyaçlarını hem de kendi ihtiyaçlarını karşılama anlamında kendi kendine yetiyor olması (üretim, enerji vb.),
- Tarımsal uygulamalarda sürdürülebilirliğin gözetilmesi (kimyasal ilaç ve gübrelere uzak doğal tarım yöntemlerinin tercih edilmesi),
- Ekoköyde gerçekleştirilen her türlü üretimin ekolojik dokuya zarar vermeden yapılması,
- Mimaride ekolojik, kültürel, geleneksel ve fiziki dokuya zarar vermeyen yöntemlerin tercih edilmesi,
- Ekoköyde turizmin, ekoköyün amaçlarının önüne geçmeden, ek gelir elde etme ve yerel kalkınma gözetilerek yapılması,
- Turizm faaliyetlerinin yerel halka istihdam sağlaması ve ekonomik katkı sunması,
- Sürdürülebilir yaşama örnek olması,
- Turistlere sürdürülebilir yaşam bilincinin kazandırılması,

- Tüketilen gıdaların doğal ve katkısız olması,
- Ekoköyü ziyaret eden turistlere yöresel ürünlerin tanıtımının, sunumunun ve satışının yapılması,
- Uzun süreli, kısa süreli veya günübirlik ziyaretlere uygun olması,
- Ulusal ve uluslararası ziyaretçi ve gönüllüleri kabul etmesi,
- Ekoköye gönüllü olarak gelen ziyaretçilerin ekoköyde yapılması gereken işlere yardımcı olması ve ekoköye katkı sağlaması,
- Turistik faaliyetlerde yerel kültürün gözetilmesi,
- Turistlerin turistik ekoköyde ekolojik tarım, organik gıda üretimi, meyve ve sebze toplama, süt sağma, hayvan bakımı, yöresel el sanatları kursu gibi etkinliklerin yanı sıra at binme, yaban hayatı gözlemleyebilme, orman yürüyüşleri, arazi inceleme, kültürel gezi ve diğer doğa tabanlı sportif faaliyetlere katılabiliyor olması,
- Kapasitelerinin sınırlı olması,
- Turist kitlesinin genel anlamda sosyo-ekonomik durumunun iyi olması, doğaya meraklı, ekolojik bilince sahip insanlardan oluşması,
- Turistik ekoköylerin, turistlerin şehirden uzaklaşma ve dinlenme amaçlı tatil talebini karşılaması.

3. BÖLÜM

3.1. EKOÇİFTLİK KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Ekoçiftlikler, çevrenin doğal işleyişini gözeterek ve bu işleyişe herhangi zararlı bir müdahalede bulunmadan, atık yönetiminin ve geri dönüşümün mümkün olduğu, kaynakların verimli ve bilinçli kullanıldığı organik veya doğal tarım yöntemlerinin uygulanabildiği alanlardır. Ekoçiftliklerde çevreyi korumanın yanı sıra bozulan çevrenin onarılması ve işleyişin sürekliliğinin sağlanması öne çıkmaktadır. Ekoçiftlikler ekolojik yaşam felsefesini barındıran alanlardır.

Sürdürülebilir bir yaşamın inşa edilmeye çalışıldığı çiftliklerde, doğadaki sınırlı kaynakları tüketmeden, çevre kirliliğine neden olmadan üretim yapmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda çiftlikler organik tarım teknikleri, eko-mimari yapıları ve yenilenebilir enerji türlerini kullanmaya çalışmaktadır. Bütün bu teknik bilginin dışında asıl amaç sürdürülebilir bir yaşamdaki değerler ve normlardır (Şimşek, 2016, s. 132). Ekoçiftlikler, doğa dostu tarım yöntemlerini seçen çiftçi ailelerin gerek geçimini sağlayabilme gerekse maddi gelir elde edebilme amacıyla oluşturdukları yerleşimlerdir.

Ekoçiftliklerin kendi kendini idame ettirebilme, istihdam yaratma, yaban hayatını koruma, üretilen ürünlerin insan sağlığına uygun olması, üretimde girdilerin düşük alınan verimin yüksek olması gibi kriterleri mevcuttur.

Ekoçiftliklerde üretilen ürünler, hem alanın fiziksel şartlarına bağlı olarak hem de yerel de üretim ve tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Üretilen ürünlerin tüketimden fazla olması pazarlama

gereksinimlerini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle son yıllarda doğal ürünlerin tüketimine yönelik artan talepler doğrultusunda, ekoçiftliklerde üretilen ürünlerin çeşitlendirilerek ve üretim miktarlarının artırılarak pazarlara sunulmaya başlandığı hatta bu ürünlere yönelik organik ürün pazarlarının açıldığı görülmektedir.

Ekolojik çiftlikler, tarım turizminin en yaygın olarak uygulandığı alanlardır. Ekolojik çiftlikler doğaya zarar vermeden, geri dönüşümün sağlandığı, ekolojik yaşam felsefesinin tüm öğelerini barındırarak tarım yapan çiftlik tipleridir (Akçay Özkan ve Yalçın Ercoşkun, 2019, s. 79).

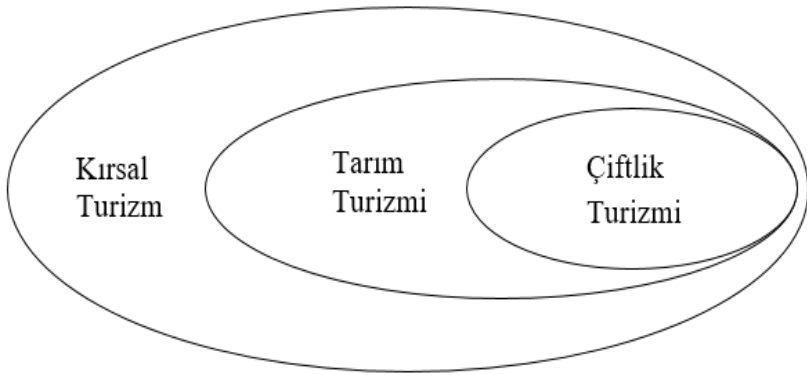
Kendi kendine yeten çiftliklerin temel özellikleri şunları içerir:

- Çiftlikler küçüktür ve sürekli üretim, geçim ve pazar taleplerine hizmet eder,
- Yerel kaynakların maksimum ve etkili kullanımı ile çiftlik dışı girdilere düşük bağımlılık vardır,
- Enerji girdileri nispeten düşük olduğu için yüksek net enerji verimi sağlanır,
- Emek, büyük ölçüde hane halkı veya toplum ilişkilerinden elde edilir ve tamamlayıcıdır,
- El emeğine bağımlılık, uygun enerji girdi/çıktı oranlarını gösterir,
- Besinlerin ve malzemelerin geri dönüştürülmesine büyük önem verilir,
- Doğaya karşı mücadele etmek yerine, yapılması istenenler doğal ekolojik süreçler üzerine inşa edilir,
- Çeşitli mahsul sistemlerine dayalı çeşitlendirilmiş çiftlik sistemleridir (Altieri, 2008, s. 10).

3.2. EKOÇİFTLİK TURİZMİ

Günümüz dünyasında el değmemiş yöreler ve yöresel kültürler önem kazanmaya başlamış, korumak ve bir sonraki nesillere bozulmadan bırakmak sorumluluk haline gelmiştir. Bu amaçla ülkeler bir araya gelmiş sürdürülebilir bir bakış açısıyla geleceğe dair senaryolar üretip şimdiden önlemler almaya başlamıştır. Bu faaliyetlerin turizme yansması olarak turizm etkinliğine katılan bireylerde çevreyi, doğayı ve canlıları koruma bilinci artmış, gittiğin yere yalnızca ayak izini bırak turizmde bir çeşit slogan haline gelmiştir (Kasalak ve Bahtiyar, 2017, s. 1087).

Ekoturizmin gelişimi, doğal ve kültürel çevreyi anlayan, ekosistemin bütünlüğünü koruyan ve aynı zamanda yerel halk için faydalı olan doğal kaynakların korunduğu, yerel halk için ekonomik fırsatlar yaratan doğal alanlara yapılan anlamlı seyahatin bir parçası olarak çiftlik turizminin popülerite kazanmasına sebep olmuştur (Ahmadova ve Akova, 2016, s. 15). Çiftlik turizmi, ekoturizm, kırsal turizm ve tarım turizmiyle ilişkili olup kırsal turizm ve tarım turizminin alt kategorisinde değerlendirilmektedir (Şekil 29).

Şekil 29. Kırsal Turizm, Tarım Turizmi ve Çiftlik Turizmi İlişkisi (Bojnec, 2010, s. 9).

Kırsal turizm, tarım turizmi ve çiftlik turizmi bölge özellikleri, hizmet sağlayıcı özellikleri, sunulan ana ürün ve sunulan ek ürünler açısından farklılık gösterir. Bölge özelliklerine göre kırsal turizm, göller, dağlık alanlar, doğal ormanlık parklar ve benzeri doğal ve kültürel cazibe merkezlerinin bulunduğu kırsal bölgelerde; tarım turizmi tarım arazileri, çayırlar, meralar ve ormanlık alanlar gibi tarım alanlarında; çiftlik turizmi ise çiftçinin çiftliği ve çevresinde gerçekleştirilir. Benzer şekilde, hizmet sağlayıcılarda da farklılıklar vardır. Kırsal turizm, kırsal topluluklarda ve kırsal alanlarda farklı amaçlı işletmeler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları; tarım turizmi, çiftçiler ve onların kuruluşları; çiftlik turizmi, turist çiftliklerinin sahipleri ve dernekleri tarafından sağlanır (Bojnec, 2010, s. 9).

Çiftlik turizmi, kent yaşamının olumsuz etkilerinden uzaklaşıp, sessiz, sakin ve huzurlu bir ortamda tatillerini geçirmek isteyen, bu süre zarfında çiftlik yaşamını, tarım ürünlerinin yetiştirilmesi ve toplanmasını, köy yaşamını vb. öğrenerek diğer zamanlarda kır yürüyüşü, yörenin doğal ve kültürel mirasını ziyaret, bisiklete binme vb. aktiviteleri gerçekleştirme imkânı sunan alternatif bir turizm faaliyeti olarak tanımlanabilir (Uygur ve Akdu, 2009, s. 163). Çiftlik turizmi, bir çiftlikte ya da hayvan üretme çiftliğinde çiftlik sahibi ile birlikte çeşitli aktivitelere katılarak gerçekleştirilen turistik faaliyetler temeline dayanmaktadır. Çiftlik sahipleri açısından turizm hem de kendi temel işlerini tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Böylece çiftlik turizmi bir turizm aktivitesi olmakla birlikte hem de bölgenin iş ve yaşam tarzını öğrenmeye yönelik doğada gerçekleştirilen bir eğitimidir (Ahmadova, 2015, s. 108). Çiftlik turizmi aynı zamanda ev sahibi/misafir ilişkisini, ev sahibinin özel hayatı ve misafirin deneyimleri arasındaki etkileşimi vurgular. Bu etkileşim, 1920'li ve 1930'lu yıllarda popüler hale gelen sosyal turizmin temel kavramıdır. Turizmin gerçek ve ticari olmayan şekli olarak lanse edilmiştir. Ucuzdur ve insanlara birbirleriyle dostluk hissettirmeyi amaçlar (Nilsson, 2002). Çiftlik turizmi, insanlara alternatif tatil imkânları yaratmakta ve farklı kültürlerin

kaynaşmasına ve bir arada bulunmasına katkı sağlamaktadır (Akçay Özkan ve Yalçiner Ercoşkun, 2019, s. 79).

Ekolojik çiftliklerin peyzajı ve bölgesi, bölge sakinleri, ziyaretçiler ve turistler için çekici ve rahatlatıcıdır. Cazibesi, güzelliği, çeşitliliği, ormanın tarım alanlarıyla ahenkli birleşimi, flora ve faunanın zengin yaban hayatı ile birleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bunların hepsi doğallık, huzur, sakinlik vb. taşımaktadır (Axinte, Stanciu ve Axinte, 2003, s. 16).

Çiftlik turizmi faaliyetleri ile tarım unsurları ve turizm unsurlarını birleştiren girişimciler, tarım ve hayvancılık dışında turizmden de gelir elde edebilmektedirler. Bu sayede turistler ile konuklar arasında kültürel etkileşim de sağlanmaktadır. Çiftçi aile ile aynı yerde yeme içme, temas kurma gibi kültürel birliklere ek olarak hayvan bakımı, hayvansal ürünlerin üretim aşamaları hakkında bilgi sahibi olma, sebze meyve ekimi ve hasat gibi tarımsal faaliyetlere de katılabilmektedirler. Bu faaliyetlere ek olarak at binme, doğa yürüyüşleri, balık tutma, doğal yaşamı gözleme gibi rekreatif faaliyetlere de katılabilmektedirler (Savgın ve Zengin, 2018, s. 240). Ayrıca çiftliklerde turistik faaliyet olarak, ekolojik yaşam üzerine farklı atölyeler düzenlenmekte, ekolojik yaşama yönelik kurslar verilmekte ve ekolojik yaşamı deneyimlemek için kamplar yapılmaktadır. Bu atölye ve kurslarda, organik tarım, permakültür, ekolojik mimari, ekolojik turizm ve ekolojik okur yazarlık konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Şahbudak ve Şimşek, 2017, s. 329). Bunun yanı sıra çiftliklerde turistlere ve yerel halka doğal, yapı ve sosyokültürel çevrenin korunmasına yönelik verilen eğitimler ile insanlarda ekolojik bilinç uyandırılmaktadır. Böylece doğal çevrede oluşan tahribatın en alt düzeye indirilmesi amaçlanmaktadır (Akçay Özkan ve Yalçiner Ercoşkun, 2019, s. 79).

Çiftlik turizmi, genellikle kırsal ekonomileri canlandırmak ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için sürdürülebilir bir kalkınma seçeneği olarak önerilmiş ve büyük ölçüde içsel büyüme potansiyelleri üzerine inşa edilmiştir (Gössling ve Mattsson, 2002, s. 17). Çiftlik turizmi faaliyetleri ekonomik açıdan yerel halka ek gelir sağlamanın yanında doğa dostu tarım uygulamalarını destekleyerek doğal yapının korunmasına katkı sağlamaktadır. Çiftlik turizmi faaliyetlerine katılım gösteren konuklar doğal ve kültürel yapısı bozulmamış çevrelerde temiz hava, doğal gıdalar, doğa dostu mimaride konaklama imkânı bulabilmektedirler. Çiftlik turizminin kırsal alanlarda gerçekleşmesinden ötürü sınırlı sayıda kapasite ile hizmet verilmektedir. Gerçekleştirildiği yerlerde doğal taşıma dengesinin de gözetilmesi gerekmektedir (Savgın, 2016, s. 4).

3.2.1. Turistik Ekoçiftliklerin Özellikleri

Turistik ekoçiftlikler, bozulmamış doğasıyla, yerel ve kültürel özellikleriyle, yerel mimarisıyla ve köy yaşamını yansıtıyor olması gibi birçok nedenden dolayı ön plana çıkmaktadır. Ayrıca turistik ekoçiftlikler doğaya dayalı birçok turistik aktiviteye imkân vermesi bakımından günümüzde sıkça talep gören kırsal yerleşimlerdir.

Turistik ekoçiftlikler, özellikle ekoturistler tarafından tercih edilen turistik mekânlar içerisinde yer almaktadır. Keşif, merak, gezme, görme, doğaya dokunma ve yenilik arayışı gibi ekoturistik talepleri karşılayabilen turistik ekoçiftlikler dışa dönük, insanlarla bağlarını güçlü tutan, çoğu zaman aile çiftliği tarzında bir yapıya sahip, insanları doğa bilinci kazanma noktasında destekleyen, insanlara şehir yaşantısından uzak dinlenme aktivitesi ve izole tatil keyfi sunan alanlardır.

Turistik ekoçiftliklerin özellikleri şu şekildedir:

- Ekoçiftliklerde tarım ve turizm bir arada sürdürülür,
- Konaklama imkânlarının minimal tutulduğu ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği şekilde tasarlanmıştır,
- Yerel ve kültürel mimari gözetilmektedir,
- Genellikle aile çiftlikleri şeklinde yürütülen, çiftlik işlerinin ortaklaşa yapıldığı işletmelerdir,
- Kısa ve uzun süreli konaklama imkânı sunulmaktadır,
- Hem turist olarak hem de gönüllü olarak ziyarette bulunmak mümkündür. Gönüllü olarak ziyarette bulunma durumunda genellikle çiftlik işlerine yardımcı olma şartı gözetilmektedir ve gönüllülerden ücret talep edilmez,
- Ekoçiftliği ziyaret eden turistler kırsal yaşam hakkında farklı deneyimler edinebilir veya düzenlenen doğa tabanlı aktivitelere (doğa yürüyüşü, at binme, yüzme vb.) katılabilirler,
- Turist talepleri doğrultusunda hayvan besleme, ekim, dikim ve hasat gibi tarımsal uygulamalar konusunda faaliyetler düzenlenmektedir,
- Bazı ekoçiftlikler yılın belli dönemlerinde ziyaretçi kabul ederken (genellikle kış hariç) bazıları ise yılın tüm dönemlerinde ziyaretçi kabul etmektedir,
- Ekoçiftlikler, çiftlik faaliyetleriyle ilgili bilgi edinmek isteyen kişilerce tercih edilebilmektedir, bu kişiler düzenlenen eğitim faaliyetlerine veya atölyelere katılabilmektedir,
- Genellikle kent hayatından sıkılmış, doğaya özlem duyan kişilerce dinlenme amaçlı tercih edilmektedir.

3.2.2. Dünya'da Ekoçiftlik Turizmi

Sanayileşmiş ülkelerdeki kırsal alanlar, son 50 yılda temelde yaşam koşullarını etkileyen önemli yapısal değişiklikler görmüştür. Azalan gelirler ve istihdam fırsatları, dükkânların ve okulların kapatılması, hizmetlerin ve toplu taşımının azaltılması bu değişikliklerin sonuçlarından bazılarıdır. Çiftlik turizmi, kırsal ekonomileri canlandırmak ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için sürdürülebilir bir kalkınma seçeneği olarak, büyük ölçüde içsel büyüme potansiyelleri üzerine inşa edilerek önerilmiştir (Gössling ve Mattsson, 2002, s. 17).

Tatil çiftlikleri Avrupa'nın belirli bölgelerinde ve özellikle de Avusturya'da 100 yıldan fazla süredir olmasına rağmen sektörün büyümesi İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme denk gelmiştir. Örneğin, Fransa'da 1954 yılındaki çiftlik sayısı 145 iken bu durum 1980 yılında 28.000'e, İspanya'da ise çiftlik sayısı 1967-1977 arasında 384'ten 8.312'ye yükselmiştir. Şu anda İngiltere, Fransa, Almanya ve Avusturya gibi Batı ve Orta Avrupa destinasyonlarının her biri 20.000-30.000 işletme ile küresel tatil çiftliği endüstrisine hakimdir. Buna karşılık ABD'de 1969 yılında yaklaşık 2.000, Kanada'da 1992 yılında 700 çiftliğin faaliyet gösterdiği tahmin edilmektedir (Weaver ve Fennell, 1997, s. 357).

Çiftlik turizmi, kırsal turizmin bir alt kümesidir ve birçok yönden kırsal işletmelere özgü özelliklerin bir enkarnasyonudur. Küçük ölçekli, yerel kökleri vardır ve yerel geleneklere bağlıdır. Asıl başlangıç İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleştiğinden, kırsal turizmin en eski şekli gibi görünüyor. 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başlarında Avrupa'nın tarım politikasının bir sonucu olarak yeni ve daha organize bir biçimde başlamıştır. Çiftlik turizminin erken versiyonu açıkça sosyal turizm kavramından etkilenmiştir (Nilsson, 2002).

Çiftlik turizmi, agro-turizmin bir parçasıdır. Ancak hem çiftlik hem de tarım turizmi, kırsal turizmin yalnızca bir bölümünü temsil etmektedir. Bu, Avrupa'da birkaç kırsal yerde ve ayrıca Avustralya'da, Yeni Zelanda'da, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Kanada'da kırsal ekonomideki en önemli ekonomik faaliyetlerden biri haline gelmektedir. Bu nedenle, kırsal turizm, çiftlik veya tarımsal çeşitlendirmeden çok daha fazlasıdır, ancak daha spesifik olarak, kırsal ekonomiyi birincil elden hizmet temelli ekonomiye doğru geliştirmek için kırsal ekonomiyi çeşitlendirme çabalarıdır (Bojnec, 2010, s. 13).

Çiftlik turizmi kültürel mirasın, kültürel kimliğin ve kültürel peyzajın korunmasında önemli bir role sahiptir. Çiftlik evleri ve diğer çiftlik binaları hem Avrupa'da hem de Kuzey Amerika'da önemli miras değerine sahiptir. Esas olarak modern sanayileşmiş çiftçilik için marjinal alanlarda çiftlik turizmi alternatif arazi kullanımları için baskıya karşı bölgesel peyzajların korunmasına yardımcı olmaktadır (Ollenburg, 2008).

Bazı ülkelerin ekoçiftlik turizmi uygulamaları:

Avustralya'da turizm çiftliklerinin asıl gelir kaynağı tarım ve hayvancılıktır, turizm yalnızca katkı niteliğindedir. Çiftçilerin bu işi yapma süreleri bir yıldan birkaç yıla kadar değişiklik göstermektedir. Çiftliklerde misafirlere oda ve kahvaltı olanağı ile birlikte, tam donanımlı mutfaka sahip ayrı bir çiftlik evinde misafirlerin kendi yemeklerini kendilerinin yapabilmelerine olanak sağlanmaktadır. Avustralya'da turizm "tarımın hayatta kalmasını sağlayan bir mekanizma" olarak ele alınmaktadır (Savgin, 2016).

İtalya'nın çiftlik turizminde önde gelen bölgeleri Toskana ve Trentino Alto Adige'dir. İki bölge çiftlik turizminde ülkenin yarısından fazlasını temsil etmektedir. İtalya'da çiftlik turizmi hizmeti veren 791 kayıtlı topluluk

bulunmaktadır (Ivona, Claval, Pagnini, ve Scaini, 2006). İtalya'nın her yerinde çiftlik turizmi için kapsamlı kurallar vardır. Ancak her bölgesinde ayrıca kendi ek kuralları bulunmaktadır. Bunlar genellikle çiftlikte inşaat normları, kabul edilebilir yeniden yapılanma ve yeni inşaatlar hakkındadır. Örneğin, Toskana'da çiftliklerdeki yeni inşaatlar kabul edilmemektedir. Çiftlik turizmi eski ama iyi restore edilmiş binalarda yapılmalı, iç mekân standardı modern olmalıdır. Yine de resmi olarak organize edilmiş bir sınıflandırma sistemi yoktur. Bu nedenle, bir turistin ne tür standartların sunulduğunu bilmesi zordur. Fiyatlara çiftçiler kendileri karar verdiği için fiyat bir kılavuz olarak kullanılmaz. Çiftçi yemek veya el işi ürünler sunmak istiyorsa özel bir lisans gereklidir. Çiftlikte sadece misafirlerin ziyaret ettiği bir restoran olmalıdır ve yemekler çiftlikte üretilen ürünlerden yapılmalıdır (Nilsson, 2002).

İsveç'teki çiftçiler üç farklı konaklama alternatifi sunar; kendi yemeğinizi kendiniz yapabileceğiniz konaklama, oda-kahvaltı ve kamp (bazı durumlarda bunların kombinasyonları). Yatak, kahvaltı şu anda en popüler çiftlik tarzı konaklama biçimidir. Bunu mutfak imkânı olan konaklama birimleri ve kamp izlemektedir. Çiftlik turizmi İsveç'te küçük ölçekli bir faaliyettir. Çiftlik başına dört odada maksimum sekiz yatağa izin verilmektedir. Daha büyük kuruluşlar için yasal prosedür gerekmektedir (Gössling ve Mattson, 2002).

Yunanistan'da, tüm çiftlik turizmi operatörlerinin üçte biri, çiftlik ailesinin kendi hayatından ayrı konaklama imkânı sunmaktadır. Yunanistan'da, tarımsal üretim alanı genellikle aile eğlence evinden birkaç kilometre uzaklıktadır. Bu nedenle, turistlerin çiftlik faaliyetlerine katılımı oldukça sınırlıdır. Yunanistan'daki tipik tarım turizmi deneyimi, geleneksel olarak döşenmiş odalarda konaklama ve ev yapımı ürünler içeren geleneksel bir kahvaltı içermektedir. “Guest Inn”, kırsal konaklama için ilk Yunan ağı, “her bölgenin otantik unsurları ile çağdaş tesisleri” olarak agrotourizm konaklama teşvik edilmektedir (Ollenburg, 2008).

Slovenya koşullarında küçük ölçekli çiftlik turizmi (yarı veya tam zamanlı) bireysel istihdam açısından kırsal alanlarda çok önemli bir faaliyet haline gelmiştir. Bu turizm şekli, çiftlik hanelerinin ve kırsal toplulukların canlılığına ve ayrıca kültürel peyzajın korunmasına katkıda bulunur, nüfusu korur ve çiftçilerin ürün ve hizmetlerine değer katar. Slovenya'daki çiftlik sayısı 2008 yılında 236 iken 2011 yılında 310'a, turist kapasitesi ise 2008 yılında 3.379 iken 2011 yılında 4.411'e yükselmiştir (Cigale, Lampic ve Potocnik Slavic, 2013).

İspanya'da çiftlik turizmi ve kırsal turizm yeni sosyal fenomenler değildir. Geçen yüzyılda, üst sınıfların kırsal alanları ziyaret etme ve dinlenme aktivitesine katılım sağladıkları bilinmektedir. Ayrıca kentsel alanlara göç eden insanlar tatil dönemlerinde köylerine dönmekteydi. 1960'larda İspanyol hükümeti, turistler için konaklama imkânı sunan kırsal bölgelerdeki evlerin tadilatını sübvansane etme politikasına sahipti. Bu, kırsal yapıların kalitesini

artırmanın ve kültürel mirası korumanın yanı sıra kırsal ailelere yeni gelir kaynakları sağlamanın bir yolu olarak görülmekteydi. Ancak çiftlik turizminin popüler hale gelmesi 1980'lerden sonraya denk gelmektedir (Cabelle, 1999).

3.2.3. Türkiye'de Ekoçiftlik Turizmi

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de alternatif turizm faaliyetlerine olan ilgi gittikçe artmaktadır. Türkiye'de artan kentleşme ve kentleşmenin sonuçlarına bağlı olarak yaşanan tüketici tercihlerindeki değişimler turistik faaliyetlerin kırsal rekreasyon alanlarına yönlmesine neden olmuştur. Ekoturistik alanlar olarak ifade edilen bu alanlara olan ilgi Türkiye'de özellikle son 20 yıldır önemli derecede artmıştır.

Ekoturistik alan kapsamında değerlendirilen ekoçiftlikler doğal yaşamın rekreasyonel mekânları olarak turistlere zengin fırsatlar sunmaktadır. Sessiz, sakin, huzurlu, doğal, kültürel yapısı ve daha birçok özelliği gereği ekoçiftlikler insanların şehirden kısa süreli de olsa uzaklaşmak için tercih ettikleri alanlardandır. Özellikle son yıllarda artan bilinç ve sağlıklı beslenmeye yönelik eğilim bu alanların önemini artırmaktadır.

Türkiye'de ekoçiftlik turizmi özellikle Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği kapsamında yürütülen TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) Projesi kapsamına dahil olmuş olan çiftliklerde uygulanmaktadır. Ancak projeye kayıtlı olmayan bazı çiftliklerinde ekoçiftlik turizmi kapsamında hizmet verdiklerini görmek mümkündür.

Buğday Derneği kapsamında yürütülen TaTuTa Projesi'ne kısaca değinmek gerekirse:

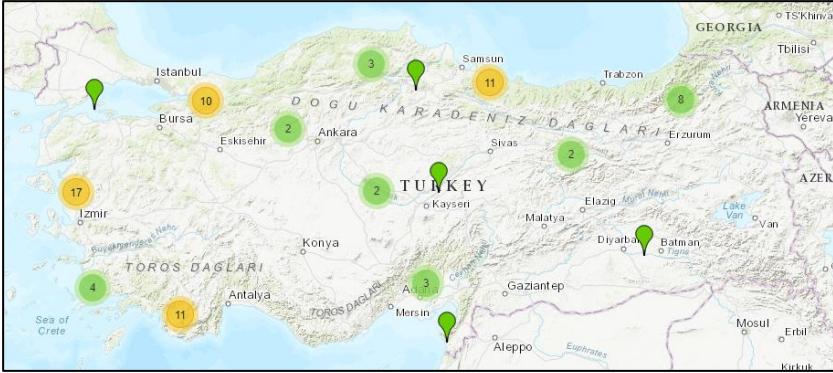
TaTuTa/WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms) Türkiye'nin üyesi olduğu WWOOF Federasyonu, ziyaretçilere doğa dostu tarımsal üretim alanlarında yaşama ve öğrenme fırsatı sunarak ekolojik tarım uygulamaları hakkında farkındalık yaratmak için çabalayan dünya çapında bir topluluktur. 1971 yılında İngiltere'de kurulan WWOOF dünyadaki ilk gönüllü turizmi ve kırsal turizm kuruluşlarından. Bugün WWOOF 132 ülkeye yayılmış durumdadır. WWOOF Türkiye ise TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) adıyla 2004 yılında Buğday Derneği tarafından kurulmuştur (URL-120).

2003 yılında geliştirilen TaTuTa Proje'si 2004-2006 arasında yürütülmüştür. Proje tamamlandıktan sonra kendi kendini döndüren bir programa dönüşmüştür. TaTuTa Projesi'nin ana amacı, Türkiye'de ekolojik tarımla geçinen çiftçi ailelere mali, gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve ekoçiftliklerin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. TaTuTa'nın önemi ve hedefleri:

- Ekolojik yaşam hareketinin içerisindeki gruplar, bireyler ve farklı kültürler arasındaki iletişimi güçlendirmesi,

- Ekolojik üretimin öncelikle kırsal nüfus için, doğal döngülerle dost, sürekli bir yaşamsal kaynak oluşturması yönünde sağlıklı örneklerin oluşturulması ve çoğaltılması,
- Şehirde yaşayan insanların ekolojik çiftliklerdeki yaşamı deneyimleyerek, ekolojik yaşam ile ilgili sorumluluklarını içselleştirmesi ve günlük yaşamında daha fazla uygulamaya sokması,
- Tüketici ve üretici faaliyetlerinde ilk elden ekolojik yöntem, deneyim ve bilgi paylaşımı,
- Doğa dostu üretim ve tüketim modelleri desteklenerek, toprak, hava, su kalitesinin, biyolojik çeşitliliğin, iklimlerin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde devamına katkı sağlaması (URL-121).

2021 yılı itibariyle faaliyette olan TaTuTa/WWOOF Türkiye kapsamında 78 ekoçiftlik bulunmaktadır. Şekil 30'daki turuncu alanlar ekoçiftliklerin yoğunlaştığı bölgeleri göstermektedir.

Şekil 30. TaTuTa/WWOOF Çiftliklerinin Dağılışı (URL-120)

Şekil 30'da da görüldüğü gibi Türkiye'de yer alan ekoçiftlikler daha çok Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nde yoğunlaşmıştır.

Türkiye'deki ekoçiftlikler genel olarak organik ve doğal tarım amacıyla oluşturulmuş aile çiftlikleridir. Küçük ölçekli yapıya sahip olan bu çiftlikler, kırsal alanların desteklenmesi ve ek gelir etmenin başka bir yolu olarak özellikle son yıllarda turistik hizmet sunma potansiyellerini geliştirerek buldukları yörenin yerel ve kültürel dokusunu ve yöreye ait yaşamsal özellikleri hem turizm aracılığıyla insanlara tanıtmakta hem de bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadırlar.

Türkiye'de tatil çiftliklerinin geliştirilmesiyle tarım dışında ek bir gelir yaratılacak ve böylece sektördeki olumsuzluklar en aza indirilecek, kırsal alanlarda yaşayan aile üyeleri için istihdam olanağı yaratılacak, ziyaretçi ile yerel halk arasında sosyal etkileşimin sağlanması ve çiftlik kaynaklarının tam kapasite kullanımı sağlanacaktır. Diğer taraftan fiziksel, kültürel çevreyi koruması hem ziyaretçi hem de yöre halkı için çevresel eğitime, öğrenmeye

dayalı etkinlikler sunması, doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik kaynakların sürdürülebilirliği açısından ekoturizmin ilkelerini bünyesinde barındıran, alternatif bir turizm şekli olan tatil çiftliklerinin Türkiye’de geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2008).

Türkiye’de çiftlik turizmi kapsamında hizmet sunan bazı ekoçiftlikler Tablo17’de kuruluş tarihlerine göre sıralanarak verilmiştir. Örnek olarak sunulan ekoçiftlikler saha çalışması kapsamına dahil edilen yerleşimleri kapsamaktadır. Dolayısıyla ekoçiftliklerle ilgili bilgiler saha çalışması esnasında elde edilmiştir.

Tablo 13. Türkiye'de Ekoçiftlik Örnekleri

Ekoçiftlik	Şehir	Alan (ha)	Peyzaj	Kuruluş Tarihi	Kuruluş Amacı	Yenilenebilir Enerji Kullanımı	Çözümler
Cevizbağı Çiftliği	Kırşehir	106.5	Kırsal	1994	Organik tarım Ekolojik tatil hizmeti sunma Ekolojik yaşam	-	Betonarme yapı tipi
Şaban Burhan Çiftliği	Bursa	28	Kırsal	1998	Organik Tarım	-	Betonarme yapı tipi
Necmi Nacak Çiftliği	Ankara	30	Kırsal	1999	Organik tarım	-	Betonarme yapı tipi
Yonca Lodge	Muğla	0.5	Kırsal	2006	Ekolojik tatil hizmeti sunma	Güneş enerjisi	Betonarme yapı tipi
Dikencik Evleri	Muğla	2.6	Kırsal	2007	Ekolojik yaşam Ekolojik tatil hizmeti sunma	-	Ahşap yapı tasarımı Taş evler
Ekolojik Güney Köy	Giresun	0.4	Kırsal	2013	Ekolojik tatil hizmeti sunma Organik tarım	Güneş enerjisi	Yerel mimari Betonarme yapı tipi
Balabanağa Çiftliği	Kastamonu	40	Kırsal	2014	Organik tarım Turistik hizmet sunma	-	Yerel mimari Ahşap yapı tipi
Ormanya Gıda Ormanı	Çanakkale	8	Kırsal	2014	Organik tarım Ekolojik yaşam	Güneş enerjisi	Taş evler

**Hülya
Hanımın
Çiftliği**

Antalya

1.05

Kırsal

2018

Hayvan yetiştiriciliği -
Organik tarım
Organik tarım

Ahşap yapı tipi
Yerel mimari

3.2.3.1. Cevizbağı Çiftliği

Kırşehir'in Kaman ilçesinde yer alan Cevizbağı Çiftliği, 1994 yılında kurulmuş olup bir aile işletmesi niteliği taşımaktadır. Çiftliğin 265 dönümü ağaç ve sebze, 800 dönümü ise hububat yetiştirmek için ayrılmıştır. Ekoçiftlik ekolojik yaşam, organik tarım uygulamaları ve ekolojik tatil hizmeti sunabilme amaçlı kurulmuştur (Fotoğraf 137).

Fotoğraf 137. Cevizbağı Çiftliği'nin Uzaktan Görünüşü

Çiftlikte kişisel ve turistik amaçlı kullanılmak üzere oluşturulmuş 5 bina yer almaktadır. Binalar kişisel tercihlere göre dizayn edilmiş olup betonarme yapılardan oluşmaktadır (Fotoğraf 138). Bunlar biri çift katlı iki müstakil ev, turizm amaçlı ayrılmış üç katlı ve sekiz odalı bir bina ve ziyaretçilerin mesire alanında vakit geçirmesi için düşünülmüş, doğal havuzun yakınında yer alan doğal çardak evleridir.

Fotoğraf 138. Cevizbağı Çiftliği Aile ve Konuk Evi

Fotoğraf 139. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Misafir Odası

Çiftliğin alt yapısal bir sorunu olmayıp su ihtiyacı araziden çıkarılan doğal kaynak sularıyla karşılanmaktadır (Fotoğraf 140).

Fotoğraf 140. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Su Deposu ve Önünde Yer Alan Havuz

Cevizbağı Çiftliği'nde meşhur kaman cevizi, badem, elma, armut, kayısı, ayva, kiraz, vişne, böğürtlen, üzüm, bakliyat ve çeşitli sebzeler yetiştirilmektedir. Tüm sebze ve meyveler organik tarım kapsamında üretilmektedir.

Fotoğraf 141. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Üzüm Bağı

Fotoğraf 142. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Meyve Bahçesi

Çiftlikte yapılması istenen şeylerin %75'i tamamlanmış olup planlanan şeyler arasında çiftliği modernize etmek, sulama sistemlerini geliştirmek, su rezervlerini artırmak ve eksik kalan meyve ağaçlarının dikimini gerçekleştirerek pazarlama payının yükseltilmesidir.

Çiftlikte kişisel eğitim hizmeti verilmemekte olup çiftliğin eğitim amaçlı kullanımına destek sunulmaktadır. Zaman zaman Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi'nin araştırma bahçesi olarak kullanılmaktadır. Öğrenciler çiftlikte uygulamalı eğitim yaparak eğitim kapsamında tarımsal faaliyetlerde bulunmaktadırlar.

Cevizbağı Çiftliği, Buğday Derneği üyesidir ve TaTuTu (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) kapsamında gönüllü kabul etmektedir. Gönüllülerden çiftlikte çalışabilecek, fiziki engeli olmayan 18 yaş üzeri olma şartı aranmaktadır. 65 yaş üstü kişiler misafir olarak kabul edilmektedir.

Çiftlikte konaklama, kahvaltı, yemek hizmeti sunulmakta olup tercihe göre çevre gezisi, yerel halk pazarı ziyaretleri, yüzme, kültürel tanıtım gibi faaliyetler düzenlenebilmektedir. Ayrıca çiftlikte turistlerin ilgisini çekecek Anadolu kültürünü yansıtan, 200 yıldan beri tarımsal alanda yararlanılmış tarım aletlerinin ve mutfak gereçlerinin bulunduğu, ev sahibi tarafından oluşturulmuş bir koleksiyon müzesi vardır (Fotoğraf 143).

Fotoğraf 143. Cevizbağı Çiftliği'nde Tarım Aletlerinin ve Mutfak Gereçlerinin Bulunduğu Koleksiyon Müzesi

3.2.3.2. Şaban Burhan Çiftliği

Bursa'nın Karacabey ilçesinde yer alan Şaban Burhan Çiftliği, 280 dönümlük arazi üzerinde yer almakta olup, 1998 yılında organik tarım yapabilme amacıyla kurulmuştur. Çiftlikte daimî olarak 6 kişi yaşamaktadır.

Çiftlik gelecek zamanda daha da genişletilerek büyütülmesi düşünülmektedir. Üretilen 90 çeşit yazlık kışlık ürün dışında yeni ürün yetiştirme denemeleri yapılmaktadır. Yapılan tarımsal uygulamalarda kimyasal herhangi bir ilaç ve gübre kullanılmamakta olup ürünler organik üretim koşulları çerçevesinde yetiştirilmektedir. Yetiştirilen ürünlerden elde edilen kâr çiftliğin finansal sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Fotoğraf 144. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Meyve Bahçesi

Fotoğraf 145. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Organik Sebze Üretim Alanı

Çiftlik, Buğday Derneği üyesidir. TaTuTa Projesi çerçevesinde gönüllü ziyaretçiler kabul edilmekte olup ziyaretçilerden uzun süreli çiftlikte kalma ve erkek olma kriteri aranmaktadır. Ayrıca çiftlik gününbirlik ziyaretlere açık olup, ziyaretçilere üretilen ürünlerden ikram edilmektedir. İsterse ziyaretçiler ürünlerden satın alabilmekte ya da daha sonra ziyaretçilerin talep ettiği ürünler adreslerine gönderilebilmektedir. Ayrıca çiftlik, kamp kurarak konaklamak isteyen ziyaretçileri kabul etmektedir.

Çiftlikte 5 bina yer almaktadır. Evler ihtiyaca göre tasarlanmış olup betonarmedir (Fotoğraf 146). İleride ziyaretçiler için saman, ahşap ve kerpiç gibi doğal yapı malzemelerin tercih edildiği ev tipleri yapılması planlanmaktadır.

Fotoğraf 146. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Çiftlik Sahiplerinin Yaşadığı Ev

Fotoğraf 147. Çalışanlar İçin Ayrılmış Konut

Çiftlikte atıkların biriktirildiği kompost çukurları vardır. Bu sayede gübreye dönüştürülebilecek atıklar bu çukurlarda bir yıl boyunca biriktirilerek gübre olarak bitkilere verilmektedir.

Fotoğraf 148. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Ahır

Fotoğraf 149. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Sulama Havuzu

3.2.3.3. Necmi Nacak Çiftliği

Ankara'nın Beypazarı ilçesinde yer alan Necmi Nacak Çiftliği 1999 yılında kurulmuş olup 300 dönüm arazi üzerinde yer almaktadır. Organik tarım amacıyla kurulan çiftlikte 4 kişi yaşamaktadır.

Çiftlikte, betonarme yapı özelliği taşıyan bir bina bulunmaktadır. Turistik hizmet sunulmamasından dolayı ek bir konaklama alanına ihtiyaç

duyulmamıştır. İlerleyen yıllarda turistik konaklama alanı oluşturulması planlanmaktadır.

Çiftlikte hayvan yetiştiriciliğine başlanmış olup hayvansal ürünler üretimi gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Çiftlik finansal olarak üretilen organik ürünlerden elde edilen kazançla idame ettirilmektedir. Çiftlikte çoğunlukla sebze üretimi yapılmakta ve ürünlerin pazarlaması organik pazarlar yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Fotoğraf 150. Necmi Nacak Çiftliği Havuç Tarlası

Fotoğraf 151. Necmi Nacak Çiftliği'nde Bulunan Biber Bahçesi

Fotoğraf 152. Necmi Nacak Çiftliği'nde Bulunan Patlıcan Tarlası

Fotoğraf 153. Necmi Nacak Çiftliği'nde Bulunan Farklı Türlerde Sebzelerin Yetiştirildiği Bahçe

Fotoğraf 154. Necmi Nacak Çiftliği'nde Hasat Zamanı

Buğday Derneği'ne üyeliği bulunan Necmi Nacak Çiftliği'nin başka bir dernek veya STK ile iletişimi bulunmamaktadır.

3.2.3.4. Yonca Lodge

Muğla'nın Fethiye ilçesinde yer alan Yonca Lodge, 2006 yılında kurulmuş olup yaklaşık 5 dönüm üzerinde yer almaktadır. Küçük aile çiftliği mantığıyla başlayan yerleşim zamanla turistik hizmet verme amaçlı dönüştürülmüştür. Ekolojik çiftlikte, daimî yaşayan kişi olmamakla beraber yılın belli dönemlerinde, özellikle çiftliğin turistik hizmete açıldığı dönemlerde konaklama yapılmaktadır.

Fotoğraf 155. Yonca Lodge Çiftliği'ne Giriş

Çiftlikte toplam 6 bina bulunmaktadır. Binalar betonarme yapı tipi özelliği taşımaktadır ve turistik hizmet verilebilecek şekilde tasarlanmıştır (Fotoğraf 156). Ayrıca odalar ekolojik otel konsepti taşıyacak şekilde dizayn edilmiştir ve odalarda kullanılan bazı eşyalar (örn. nevresim) organik sertifikalı olup doğallığa önem verilmektedir.

Fotoğraf 156. Yonca Lodge Konutları

Çiftlikte konaklama, yeme, içme hizmeti verilmektedir. Yeme, içme hizmetinde kullanılan ürünler hem çiftlikte üretilen ürünlerden oluşmakta hem de yakın çevreden tedarik edilmektedir.

Çiftlik finansal olarak ekoturizm ile sürdürülmektedir. Buğday Derneği'ne üyeliği bulunan Yonca Lodge, gönüllü kabul etmekle birlikte gönüllülerden uzun süre çiftlikte kalma şartı aranmaktadır.

Fotoğraf 157. Yonca Lodge Bahçesinden Bir Görüntü

Fotoğraf 158. Çiftliğe Ait Plaj

3.2.3.5. Dikencik Evleri

Muğla'nın Fethiye ilçesinde, 26 dönüm arazi üzerinde yer alan Dikencik Evleri 2007 yılında kurulmuştur. Ekolojik yaşam amacıyla kurulan Dikencik Evleri'nde çevresel doğallık korunmaya çalışılmaktadır.

Dikencik Evleri'nde bulunan 6 konutta da yapı malzemesi olarak ahşap ve taş tercih edilerek yerel mimari gözetilmeye çalışılmıştır (Fotoğraf 159 ve Fotoğraf 160).

Fotoğraf 159. Dikencik Evleri Taş Konut

Fotoğraf 160. Dikencik Evleri Ahşap Konut

Dikencik Evleri'nde daimî yaşayan kişi sayısı 2'dir. Onun dışında zaman zaman gönüllü ve ziyaretçi kabul edilmektedir. Gönüllüler en az üç hafta kalma

koşuluyla kabul edilirken ziyaretçilerde herhangi bir konaklama süresi gözetilmemektedir. Ziyaretçilere konaklama ve kahvaltı hizmeti sunulmaktadır.

Dikencik Evleri'nde organik tarım yapılmaktadır. Bitkisel atıkların kompost yapılarak kullanılmasıyla toprağın gelişimi sağlanmaktadır.

Fotoğraf 161. Dikencik Evleri Bahçesi'nden Görünüm

Fotoğraf 162. Dikencik Evleri Doğal Alanı

Fotoğraf 163. Çeşitli Bitkilerin Yetiştirildiği Üretim Alanı

3.2.3.6. Ekolojik Güney Köy

Giresun'un Piraziz ilçesinde yer alan Ekolojik Güney Köy, 2013 yılında kurulmuştur. Toplam 4 dönüm arazi üzerinde yer alan ekolojik çiftlik, ekolojik tatil hizmeti sunmak ve organik tarım yapabilme amacıyla kurulmuştur.

Çiftlikte turistik amaçlı tasarlanmış iki bina bulunmaktadır. Odalar otel konseptinde tasarlanmıştır (Fotoğraf 164). Ziyaretçiler, Ekolojik Güney Köy'de konaklama, yeme, içme imkânlarından yararlanabilmenin yanında doğa tabanlı etkinliklere katılabilmektedir.

Fotoğraf 164. Ekolojik Güney Köy'de Ziyaretçiler İçin Ayrılmış Odalardan Biri

Fotoğraf 165. Ekolojik Güney Köy'de Bulunan Konuk Odası

Yetiştirilen tarımsal ürünler için hayvansal gübre kullanılmaktadır. Yetiştirilen ürünler hem çiftliğin ihtiyacı için kullanılmakta hem de pazarlanmaktadır. Özellikle bazı sebzelerin turşusu yapılarak pazara sunulmaktadır.

Fotoğraf 166. Ekolojik Güney Köy Bahçesinden Görünüm

Çiftlikte, bitkisel atıklar hayvanlara yem olarak verilirken diğer atıklar ise ayrıştırma kutularında toplanmaktadır. Çiftliğin enerji ihtiyacı şebekeden ve güneş enerjisinden elde edilmektedir.

Fotoğraf 167. Ekolojik Güney Köy'de Bulunan Nostaljik Eşyalar

3.2.3.7. Balabanağa Çiftliği

Katamonu'nun Daday ilçesinde yer alan Balabanağa Çiftliği 2014 yılında kurulmuştur. Daha önce dışı kapalı aile çiftliği niteliği taşıyan Balabanağa Çiftliği 2014 yılından itibaren turistik hizmet sunmaya başlamıştır. Çiftlik toplam 400 dönüm araziye sahiptir. Arazinin yaklaşık 5-6 dönümü sebze üretiminde kullanılmaktadır.

Çiftlikte 9 bina bulunmaktadır. Binalar yerel mimariye uygun ahşap yapı tipi özelliği taşımaktadır. Çiftlikte, 1600'lü yıllardan kalma eski bir konak bulunmaktadır ve bu konakta aile kendisi yaşamaktadır (Fotoğraf 168). Çiftlikte daimî yaşayan kişi sayısı 5'tir.

Fotoğraf 168. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan 1600'lü Yıllardan Kalma Konak

Fotoğraf 169. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan Konağın İçinden Görünümler

Çiftlik organik tarım ve turistik hizmet sunma amacıyla kurulmuştur. Ziyaretçilere yeme, içme ve zaman zaman konaklama hizmeti sunulmaktadır. Kamp kurmak isteyenlere çiftlikte kamp yapabilme imkânı tanınmaktadır. Ziyaretçiler çiftlikte yetiştirilen ürünlerden ve yöresel lezzetlerden tadabilmekte veya satın alabilmektedir.

Fotoğraf 170. Balabanağa Çiftliği Restoran Bölümü

Bitkisel atıklar hayvanlara yem olarak verilmektedir. Çiftlikte yetiştirilen ürünlerde hayvan gübresi kullanılmaktadır.

Fotoğraf 171. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan Sebze Üretim Alanı

Fotoğraf 172. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan Ekili Dikili Alan

Çiftliğin öne çıkan sorunu iş gücü ihtiyacına gereksinim duymasdır. Yapılması planlanan işlere yetişmenin güç olması çiftlik sahiplerini zaman zaman olumsuz anlamda etkilemektedir.

Fotoğraf 173. Balabanağa Çiftliği Ziyaretinden Bir Görüntü

3.2.3.8. Ormanya Gıda Ormanı

Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde 80 dönüm arazi üzerinde yer alan Ormanya Gıda Ormanı 2014 yılında, organik tarım ve ekolojik yaşam amacıyla kurulmuştur. Yerleşimde standart bir yapı tipi gözetilmemiş olup, genellikle gönüllülerin konakladığı tek taş bina yer almaktadır (Fotoğraf 174).

Fotoğraf 174. Ormanya Gıda Ormanı Taş Ev ve Bahçesi

Çiftlikte iki senede bir “Gençler Kırsala Projesi” yürütülmektedir. Programda 20 genç (18-28 yaş arası) eğitime alınmaktadır. Programda ekoloji, barınma, doğal mimari, üretim, hayvancılık ve üretilen ürünlerin gıdaya dönüştürülmesi gibi dersler verilmektedir.

Fotoğraf 175. Ormanya Gıda Ormanı Arazisi

Çiftliğin Buğday Derneği'ne üyeliği bulunmakla birlikte TaTuTa aracılığıyla çiftliğe gönüllü kabul edilmektedir. Gönüllülerde minimum 21 gün çiftlikte konaklama kriteri aranmaktadır. Gönüllüler dışında çiftliğe turistik amaçlı ziyaretçi kabul edilmemektedir.

Ormanya Gıda Ormanı'nda organik tarım tercih edilmektedir ve çiftliğin finansal sürdürülebilirliği üretilen ürünlerle sağlanmaktadır. Çiftlikte çeşitli sebzeler, meyveler yetiştirilmekte, zeytincilik ve arıcılık faaliyetleri yapılmaktadır.

Fotoğraf 176. Ormanya Gıda Ormanı'nda Bulunan Sebze Bahçesi

3.2.3.9. Hülya Hanımın Çiftliği

Antalya'nın Kumluca ilçesinde yaklaşık 10.50 dönüm arazi üzerinde yer alan Hülya Hanımın Çiftliği 2018 yılında kurulmuştur (Fotoğraf 177). Çiftliğin amacı hayvan yetiştiriciliği ve organik tarımdır.

Fotoğraf 177. Hülya Hanımın Çiftliği'nin Arazisinden Görünüm

Fotoğraf 178. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Meyve Bahçesi

Fotoğraf 179. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Sebze Bahçesi

Çiftlikte ahır (Fotoğraf 181) ve çoban evi (Fotoğraf 180) olmak üzere iki yapı bulunmaktadır. Yapılar ahşap betonarme şekilde inşa edilmiştir.

Fotoğraf 180. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Çoban Evi ve Çiftliğin Ziyaretçileri

Fotoğraf 181. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Ahır

Fotoğraf 182. Çiftlikte Beslenen Küçükbaş Hayvanlar

Çiftlik finansal olarak üretilen ürünlerden ve Antalya, Adrasan sahilinde yer alan, çiftlik sahiplerine ait pansiyonun işletilmesinden elde edilen gelirle sürdürülmektedir.

Çiftlikte, günübirlik ziyaretler dışında turistik hizmet sunulmamaktadır. Fakat ilerleyen zamanlarda çiftliğin, ecoçiftlik turizmine kazandırılması planlanmaktadır.

4. BÖLÜM

4.1. SONUÇ

Bilinçli ve amaçlı topluluklar tarafından oluşturulan ekoköy yerleşimlerinin ortaya çıkışını 1960 ve 1970'lere kadar götürmek mümkündür. Ekoköyler mevcut yaşam tarzına alternatif bir yaşam modeli oluşturmak amaçlı ortaya çıkmış olsa da günümüzde bu durum bazı değişikliklere uğrayarak şekillenmiştir. Özellikle 1980'lerin sonlarına doğru ekoköy kavramının anlamı genişlemiş ve ön plana çıkmaya başlamıştır. Dünya ekosisteminde yaşanan olumsuz yöndeki değişimlerin dünyanın sürdürülebilirlikten uzaklaştığını göstermesi ve yaşanan toplumsal bozulmalar sivil toplum hareketlerinin büyümesini teşvik etmiş ve aynı dönemde ekoköyler gibi ekolojik yaşam fikirlerinin ortaya çıkışını hızlandırmıştır.

Ekoköyler ekosistemin sürdürülebilirliğini gözeterek tasarlanan ve tüm faaliyetlerini bu yönde gerçekleştiren alternatif yaşam örnekleridir. Ekoköyler kendi kendine yeterli, doğayla uyumlu, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmayı tercih eden, kültürel, ekolojik, manevi uyum ve dengeyi gözetten, sürdürülebilir mimari tasarımlara sahip, atık ürünleri minimum düzeyde tutan ve geri dönüşümünü sağlayan, doğal tarım uygulamalarıyla çevreye zarar vermeden üreten ve çevrenin doğal gelişimini gözetten sürdürülebilir yerleşimlerdir.

Gelişmiş ülkelerde yaygın olan ekoköy modelleri sürdürülebilirlik ve ruhsal gelişime ilgi duyan insanlar tarafından oluşturulduğu görülür. Bu yüzden dünya nüfusunun az bir kısmı ekoköylerde yaşamaktadır. Ekoköyler oluşturdukları olumlu çevresel etkilerden çok ortaya koydukları fikirlerle dikkat çekerler. Onların mücadele ve başarıları yeşil topluma geçişe yöntem oluşturmada önemli örneklerdir.

Ekoköyler, 1994 yılında Gaia Vakfı tarafından Küresel Ekoköyler Ağı'nın (GEN) kurulması ile resmi bir temele oturtulmaya başlanmış ve 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler II. HABİTAT Konferansı'nda GEN tanıtılmıştır. GEN, ekolojik uyum içinde birlikte yaşayan insanları bir araya getiren ve bu yöndeki projeleri destekleyen oluşumdur. GEN'in Latin Amerika (CASA), Kuzey Amerika (GENNA), Afrika (GEN-Africa), Avrupa (GEN Europe), Okyanusya ve Asya (GENOA) ayrıca Gençlik Ağı (NextGEN) vardır.

Ekoköylerin özelliklerini anlamak için sosyal, ekolojik ve spiritüel yani ruhani veya manevi yapılarını anlamak gerekmektedir. Ekoköyler genel olarak bu yapıların bir ya da birkaçı etrafında şekillenmiştir. Topluluk içerisinde yardımlaşma ve paylaşım ilkeleri desteklenir. Aynı zamanda benzer topluluklarla da yardımlaşmaya ve paylaşımına mümkün olduğunca öncelik verilir. Özellikle komün yapıya sahip olmayan topluluklarda her kesimden insanın teşvik edilmesi ve topluluk bilincinin geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır.

Ekolojik sürdürülebilirlik kadar sosyal sürdürülebilirliğe de önem veren ekoköyler topluluk içinde bireysel fikirlere önem vererek herkesin katılımcı ruhla hareket etmesini destekler. Aslında topluluk içindeki herkesin memnun olacağı bir düzeni oluşturmak ekoköylerin zorlandıkları durumlardan biri olsa da bunu mümkün olduğunca başarılı şekilde sürdürmeye çalışırlar.

Ekoköylerde pozitif duyguların geliştirilmesi amaçlanır. Bazı ekoköyler pozitif duyguların geliştirilmesi için açıkça dini ritüellerini uygular. Bazen de bunu yoga, meditasyon gibi ruhsal dinginlik sağlayabilen uygulamalarla gerçekleştirirler.

Sürdürülebilir yerleşim konusu Türkiye’de 1996 yılında Habitat-II Konferansıyla gündeme gelmiştir. Konferansta, sürdürülebilir yerleşimler için birçok öneri ortaya konulmuştur. Fakat Türkiye’de ilk ekoköy yerleşim girişimi bu tarihten altı yıl önce gerçekleşmiştir. 1990 yılında planlanan ilk deneysel ekoköy hareketi Hocamköy Anadolu Ortak Yaşam Girişimi’dir. Kırıkkale, Hasandede’de uygulanması düşünülen proje 1998 yılında sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve kırsal yaşama dair uygulamaların geri planda kalmasının yarattığı bir takım nedenlerden dolayı tamamlanamadan sonlandırılmak zorunda kalmıştır.

Türkiye’de ekoköy yerleşimlerinin başlangıcının dünyaya kıyasla günümüze daha yakın bir tarihe tekabül etmesi, henüz Türkiye’de ekoköylerin gelişim aşamasında olduğunu göstermektedir. Ayrıca diğer gelişmiş ülkelere göre Türkiye’de, ekoköy yerleşimlerinin gelişiminin yavaş ilerlemesi henüz kırsal alanla olan bağın devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü çoğu ülkeye kıyasla, Türkiye’de insanların bağını koparmadığı bir köyünün olması alternatif köy yaşamı düşüncesini geri plana atmaktadır.

Son yıllarda Türkiye’de bireysel olarak geliştirilmiş veya geliştirilmeye çalışılan birçok ekolojik yerleşim örneği bulunmaktadır. Aynı zamanda devlet bünyesinde de ekoköy yerleşim planlarının geliştirildiği görülmektedir. Ekoköy yerleşimlerini teşvik etmek adına sinema sektörünün de bu düşünceye yön verici etkileri gözlemlenmiştir. “Efe köyü Entel Köye Karşı” sinema filminde bu konu işlenmiştir.

Türkiye’de, ekolojik yaşama dair uygulamaların ve ekoköylerin sürdürülebilirliğinin desteklenmesi amacıyla bazı dernek ve kuruluşlar oluşturulmuş fakat bunların bir kısmı zaman içerisinde etkinliklerini sonlandırmıştır. Günümüzde etkinliklerini devam ettiren dernek ve kuruluşlar, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Marmariç Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Türkiye Permakültür Araştırma Enstitüsü’dür.

Ekolojik yerleşim alanlarından bir diğeri ekoçiftliklerdir. Ekoçiftlikler, doğa dostu tarım yöntemlerini seçen çiftçi ailelerin gerek geçimini sağlayabilme gerekse maddi gelir elde edebilme amacıyla oluşturdukları yerleşimlerdir. Tarımsal faaliyetlerin yanı sıra çiftlik turizmi faaliyetlerinde de bulunan ekoçiftlikler bozulmamış doğasıyla, yerel ve kültürel özellikleriyle,

yerel mimarisiyle ve köy yaşamını yansıtıyor olması gibi birçok nedenden dolayı turistler tarafından sıkça tercih edilen alanlardan birini oluşturmaktadır.

Keşif, merak, gezme, görme, doğaya dokunma ve yenilik arayışı gibi ekoturistik talepleri karşılayabilen turistik ekoçiftlikler dışa dönük, insanlarla bağlarını güçlü tutan, çoğu zaman aile çiftliği tarzında bir yapıya sahip, insanları doğa bilinci kazanma noktasında destekleyen, insanlara şehir yaşantısından uzak dinlenme aktivitesi ve izole tatil keyfi sunan alanlardır.

Turistik çiftliklerin dünyadaki gelişimi İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme denk gelmektedir. Günümüzde uygulanan tarım ve turizm politikalarıyla birlikte dünyada birçok ülkede ekoçiftlik yerleşimleri ve ekoçiftlik turizmi artarak devam etmektedir.

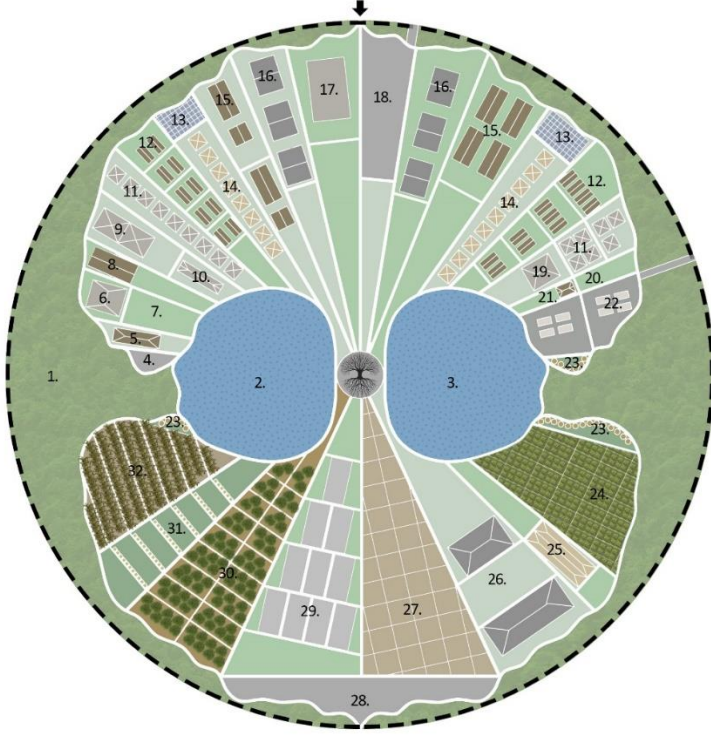
Türkiye'de ekoçiftliklere olan ilgi son yirmi yıldır önemli derecede artmıştır. Türkiye'de ekoçiftlik turizmi özellikle Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği kapsamında yürütülen TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) Projesi kapsamına dahil olmuş olan çiftliklerde uygulanmaktadır. Ancak projeye kayıtlı olmayan bazı çiftliklerinde ekoçiftlik turizmi kapsamında hizmet verdiklerini görmek mümkündür.

Türkiye'deki ekoçiftlikler genel olarak organik ve doğal tarım amacıyla oluşturulmuş aile çiftlikleridir. Küçük ölçekli yapıya sahip olan bu çiftlikler, kırsal alanların desteklenmesi ve ek gelir elde etmenin başka bir yolu olarak özellikle son yıllarda turistik hizmet sunma potansiyellerini geliştirerek buldukları yörenin yerel ve kültürel dokusunu ve yöreye ait yaşamsal özellikleri hem turizm aracılığıyla insanlara tanıtmakta hem de bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadırlar.

Ekoköy Modeli Örneği

Saha araştırması sürecinde yapılan gözlemler, incelemeler ve literatür taraması sonucunda Türkiye'de yer alan ekoköylerin/ekoçiftliklerin genel olarak tasarlanmış bir yerleşim modeline sahip olmadıkları görülmüş ve gelecekte planlanan ekoköy girişimlerine fikir olması amacıyla ekoköy modeli örneği geliştirilmiştir (Şekil 134).

EKOKÖY MODELİ ÖRNEĞİ

Yaya ve Bisiklet Yolu

Taşıt Yolu

Ortak Toplanma Alanı/ Gösteri Alanı/ Meydan

1. Doğal Yeşil Alan

2. Rejenere Gölet

3. Gölet

4. Bilim ve Sanat Parkı

5. Atölyeler

6. Tiyatro/Sinema Salonu

7. Çocuk Oyun Alanı

8. Konferans Salonu

9. Kütüphane

10. Eğitim Merkezi

11. Kerpiç Evler

12. Taş Evler

13. Güneş Paneli

14. Ahşap Evler

15. Gönüllü Evleri

16. Misafirhaneler

17. Ana Bina

18. Otopark

19. Ortak Mutfak

20. Doğal Sığınak

21. Market

22. Kamp ve Karavan Alanı

23. Çardak

24. Ekim Alanı

25. Soğuk Hava Deposu

26. Ağıl ve Kümes

27. Kompost Alanı

28. Rüzgar Türbini

29. Seralar

30. Meyve Bahçesi

31. Arı Kovanları

32. Üzüm Bağları

Şekil 31. Ekoköy Modeli Örneği

Şekil 134'te yer alan ekoköy modeli planında;

Toplam alan: 73.326 m² = 73 dönüm

Orman dışı yaşam ağacı şeklindeki alan (göletler dahil): 56.194 m²
= 56 dönüm

Ekilir, biçilir alan= 23.904 m² = 24 dönüm

Yapılı alan (konut, misafirhaneler vb.): 24.156 m² = 24 dönüm

Rejenere gölet: 4.067 m² = 4 dönüm

Gölet: 4.067 m² = 4 dönümdür.

Planda yer alan m² değerleri ekoköy modelinin minimum kapsayacağı alan olarak düşünülmüş olup yerleşim, planın fonksiyonlarına göre çeşitlendirilmesi bağlamında daha fazla alan kapsayabilir.

Ekoköy modeli örneği, evrenselliği temsil etmesi amacıyla hayat ağacı şeklinde tasarlanmıştır. Evrensel bir inanış olgusu olan hayat ağacı, diğer birçok dinde ve kültürde olduğu gibi İslam dininde ve Türk kültüründe de önemli anlamlar taşımaktadır.

Yeryüzünün en yaygın inançlarından biri olan ağaç kültürünün şekli kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte, genellikle benzer sembolik anlamlar yüklenmiş, insanlar onda öz hayatlarını ve ruhlarını bulmuşlardır. Ağaç sembolünün gerek dinler tarihinde, gerek mitolojide, gerekse folklor ve sanatta bu denli yoğun kullanılmasının sebebi olarak, ağacın görünüşü ve yapısından kaynaklandığı tahmin edilmektedir (Ağaç ve Sakarya, 2015).

Dünya üzerindeki diğer toplumlar gibi Türk toplumu da ağaçlara önemli anlamlar yükleyerek çok sayıda efsane türetmiştir. Ağaçların bu kadar önemli olması ağacın görünüşünden kaynaklanmaktadır. Ağaçlar, insanlara benzer şekilde yukarı doğru büyür ve meyvelerini sunmak için bir başa ulaşma amacı güder (Işık, 2019). Mevsimden mevsime kendini yenilemesi ve daha birçok özelliğinden dolayı ağaç, Türk toplulukları arasında hayatın ve sonsuzluğun timsali olarak görülmüştür (Arslan, 2014).

Hayat ağacına bütün toplumlarda benzer özellikler atfedilir. Fakat toplumlara göre hayat ağacının farklı mitolojik özellikleri ön plana çıkar. Hayat ağacı, mitolojik bir sembol olarak birçok mucizeyi gerçekleştirir. Hayat bahşeder, gençlik ve ölümsüzlük verir, saadet kaynağıdır. Yegâne gerçeklik ve merkezîyet hayat ağacındadır (Öztekin, 2008). Tüm dünya mitolojilerinde ve dinlerinde hayat ağacı yaradılışın kaynağı, yaşamın sürekliliği, hayat döngüsü, boyun ve soyun devamı türünden ortak değerlerle sembolize edilmektedir (Uludağ, 2017). Hayat ağacının taşıdığı anlamlardan ve öneminden yola çıkılarak hazırlanan ekoköy modeli örneğinin kapsamı ve üzerinde durulması gereken yerleşim kriterleri aşağıda verilmiştir.

Modelde, yerleşimler ağacın gövde kısmına yerleştirilirken üretim alanları kök kısmına yerleştirilmiştir. Ağacın hayatta kalabilmesi kök kısmıyla ilişkilendirildiğinde, ekoköyde yaşayacak olan insanların beslenme alanı hayat ağacı simgesinin kök kısmına konumlandırılmıştır.

Ekoköy modeli örneğinde doğal yeşil alan, rejenere gölet, gölet, bilim ve sanat parkı, atölyeler, tiyatro/sinema salonu, çocuk oyun alanı, konferans salonu, kütüphane, eğitim merkezi, kerpiç evler, taş evler, güneş panelleri, ahşap evler, gönüllü evleri, misafirhaneler, ana bina, otopark, ortak mutfak, doğal sığınak, market, kamp ve karavan alanı, çardak, ekim alanı, soğuk hava deposu, ağıl ve kümes, kompost alanı, rüzgâr türbini, seralar, meyve bahçesi, arı kovanları ve üzüm bağları için planlanmış alanlar ayrıca yaya ve bisiklet yolu, taşıt yolu ve toplanma ve gösteri alanı olarak düşünülmüş ekoköy meydanı yer almaktadır.

Kurulacak olan ekoköy yerleşiminde sürdürülebilirliğin ve yerel adaptasyonun sağlanması amacıyla, alanın coğrafi şartları, kültürel ve ekonomik özellikleri, kullanılacak malzeme ve inşaat teknikleri gibi faktörleri ön planda tutmak gerekmektedir.

Enerji üretimine katkıda bulunmak amacıyla, yapılarda ekolojik mimari tekniklerin uygulanarak yapının enerji ihtiyacını en aza indirmek ve

enerji korunumunu sağlamak önem taşımaktadır. Bu doğrultuda pasif enerji tasarımları, malzeme seçimi ve entegre sistemler değerlendirilmelidir. Aynı zamanda yapılar bulunan iklim kuşağına göre tasarlanmalı ve yapılarda çevreye duyarlı inşaat tekniklerinin uygulanması gerekmektedir. Tüm bunlar yerleşimin içinde bulunduğu ekolojik sisteme müdahalenin minimum düzeyde tutulmasına katkı sağlayacaktır.

Ekoköyde yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanmak kendi kendine yeterlilik noktasında ve sürdürülebilirliğin sağlanması anlamında önem taşımaktadır. Bu amaçla mevcut konuma bağlı olarak yerleşime güneş panelleri, rüzgâr türbinleri kurulmalı ve eğer mümkünse jeotermal ve diğer yenilenebilir enerji sistemlerinden yararlanılmalıdır. Böylece hem ısıtmada hem de üretimde kullanılacak olan enerji ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

Ekoköyde su yönetiminin sağlanması amacıyla yağmur suyu toplama sistemi, gri su geri kazanım sistemi ve damlama sulama sistemi gibi uygulamalar tercih edilmelidir. Bu sayede su ihtiyacı verimli şekilde elde edilmiş ve su kullanımında tasarruf sağlanmış olacaktır.

Ekoköyde atık kompozisyonları (ambalaj atıkları ve organik atıklar) çevresel kirliliğe neden olmayacak biçimde yönetilmelidir. Katı atıklar geri dönüştürülmeleri için toplanmalı, organik atıkların ise kompostlama sistemi yoluyla tekrar doğaya dönüşümü sağlanmalıdır. Kompostlama sonucu ortaya çıkacak olan organik madde yeşil alanlarda kullanılmalıdır. Kurulacak olan ekoköy yerleşimlerinde atık toplama sistemlerinin yapının özelliklerine göre yapının tasarım esnasında gerçekleştirilmesi sürecin sistematik işleyişi açısından önem taşımaktadır.

Ekolojik yerleşimlerde, yukarıda bahsedilen durumların ve ekolojik yapı tasarımları için daha fazla doğa dostu alternatif uygulamaların ortaya konması ekosistemin sürdürülebilirliği ve sağlıklı yaşam alanları oluşturulması anlamında ve daha az karbon ayak izi bırakmamız noktasında önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Açıksöz, S., Topay, M. ve Aydın, H. (2006). Bartın-Arıt beldesi trekking potansiyelinin belirlenmesi. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 8(10), 80-89.
- Adalılar, Ş. N. (2012). Bir turistik çekim merkezi olarak ekoköyler ve ekoköylere tüketici yaklaşımlarını belirlemeye yönelik bir araştırma [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ahmadova, S. (2015). Türkiye’de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Ahmadova, S. ve Akova, O. (2016). Türkiye’de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 14-29.
- Akay, B. ve Zengin, B. (2012). Ekoturizm kaynaklarının geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23), 115-122.
- Akçay Özkan, B. ve Yalçiner Ercoşkun, Ö. (2019). İç Anadolu Bölgesi'ndeki ekolojik çiftliklerde tarım turizmi. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 05(03), 78-89.
- Akdağ, G. (2013). Bir ekoturizm aktivitesi olarak mağara turizmi: Mersin mağaraları envanter çalışması. 2. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, 180-192.
- Akoğlan Kozak, M., Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 24(1), 7 – 22.
- Akpınar Külekçi, E. (2012). Oltu ve Olur (Erzurum) ilçeleri doğal ve kültürel kaynaklarının ekoturizm açısından değerlendirilmesi [Doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Akpınar Külekçi, E. ve Sezen, I. (2018). Bir ekoturizm aktivitesi olarak mağara turizmi; Erzurum ili Elmalı Mağarası. Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD), 3(1), 66-75.
- Aliasghari Khabbazi, P. ve Yazgan, M. E. (2012). Kırsal peyzaj ve ekoturizm. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), 5-9.
- Alp, Ç. (2017). An insight into eco village design principles ability at 2030 in Tartu [Yüksek Lisans Tezi]. Estonian Life Science University.
- Altay, T. ve Aydın, F. (2020). Yerel halkın turizme yaklaşımı: Safranbolu örneği. Türk Coğrafya Dergisi, (75), 81-94
- Altieri, M. A. (2008). Small farms as a planetary ecological asset: Five key reasons why we should support the revitalisation of small farms in the global south. Third World Network.
- Altunal Gürgen, Y. (2019). Ekoköyleri ekolojik ve eşitlikçi bir kalkınma bağlamında yeniden düşünmek: Yabancılaş(ma)mış insan [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Andreas, M. (2012). The ecovillage of Sieben Linden. Environment & Society Portal. <http://www.environmentandsociety.org/arcadia/ecovillage-sieben-linden> adresinden 20.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Andriopoulos, C. Avgerinos, E. ve Skanavis, C. (2017). Is an ecovillage type of living arrangement a promising pathway to responsible environmental behavior? Health and Environment Conference Proceedings, 210-219, Dubai Academic City, Dubai United Arab Emirates.
- Ardzjajauskaite, V. (2009). Ecovillages: Is it a way to reach environmental sustainability? case studies in Denmark. Maastricht University/Aalborg University 2008/2009, Innovation Systems, Social and Ecological Change. Retrieve from <http://esst.eu/wp-content/uploads/Vilma+Thesis.pdf>.
- Arı, Y. (2008). Eko turizm mi ego turizm mi Kazdağı Balıkesir örneği. Ankara Üniversitesi, DTCF, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, 421-428.
- Arıcan, E. (2014). Individual escapism or eco-community: selected cases of ecovillage initiatives in Turkey [Doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Arpacı, Ö., Zengin, B. ve Batman, O. (2012). Karaman'ın mağara turizmi potansiyeli ve turizm açısından kullanılabilirliği. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23), 59-64.
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve çevresinin ekoturizm açısından değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(13), 29-53.
- Asan, H., Yalçın, H. M. ve Şimşek, E. (2018). Sivas ili kuş gözlem turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(74), 630-655.
- Asımgil, B. (2017). XVI. yüzyıldan günümüze eko-köylerin tanımlama yaklaşımlarına göre karakteristik özelliklerinin saptanması. Trakya University Journal of Engineering Sciences, 18(2), 95-111.
- Aşıcı, A. A. ve Şahin, Ü. (2017). Korkular ve umutlar: Liberal üretkenlik modelinin krizi ve yeşil alternatifler. A. A. Aşıcı ve Ü. Şahin (Ed), Yeşil ekonomi (3. Baskı s. 57-104) içinde. İnsan Yayınevi.
- Atabey, S. ve Yokaş, İ. (2015). Evaluation of the effects of organic agriculture applications on eco-tourism and environment at the scope of Çandır ecological village project by tourism operators. Muğla Journal of Science and Technology, 1(2), 48-52.
- Atalay, İ. (2011). Genel beşeri ve ekonomik coğrafya (5. Baskı). Meta Basım.
- Avcıkurt, C., Köroğlu, A. ve Sarıoğlu, M. (2009). Türk turizminin dünya turizmindeki yeri. Ş. Çavuş, Z. Ege ve O. E. Çolakoğlu (Ed), Türk turizm tarihi (s. 1-14) içinde. Detay Yayıncılık.
- Avelino, F. ve Kunze, I. (2009). Exploring the transition potential of the ecovillage movement. Paper presented at the European Conference on

- Sustainability Transitions: Dynamics & Governance of Transitions to Sustainability, 4th-5th June, Amsterdam, the Netherlands.
- Axinte S., Stanciu A. ve Axinte L, (2003). The ecological farms - a solution for sustainable agriculture. II. position and perspectives of the ecofarms in the frame of the productive agricultural system. *Environmental Engineering and Management Journal*, 2, 13-25.
- Aydın, F. (2018). Kültürel turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine yönelik bir araştırma: Safranbolu örneği. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(2), 461-474.
- Aydın, F. ve Doğru, E. (2022). Covid-19 Salgınının konaklama işletmelerine etkisi (Datça örneği). VI. International European Conference on Interdisciplinary Scientific Research, 547-559, Romanya.
- Aydın, F. ve Koçak, E. (2022). Dizilerin turizm faaliyetlerine etkisi: Gönül Dağı Dizisi Örneği. *International Journal of Geography and Geography Education*, (47) , 162-186
- Aylward, B., Allen, K., Echeverr, J. ve Tosi, J. (1996). Sustainable ecotourism in Costa Rica: The monteverde cloud forest preserve. *Biodiversity and Conservation*, 5, 315-343.
- Aytuğ, H. K. (2016). Türkiye’de tarımsal turizmin gelişme potansiyeli: Yeşilköy örneği AB ile karşılaştırmalı bir analiz. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1), 118-147.
- BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı), (2012). Ekoturizm Sektör Raporu, Antalya.
- Ballantyne, R., Packer, J. ve Hughes, K. (2007). Environmental awareness, interests and motives of botanic gardensvisitors: implications for interpretive practice. *Tourism Management*, 29(3), 439-444.
- Baran, N. ve Sat, N. A. (2015). Sürdürülebilir turizm planlaması: Teoriden ve uygulamadan örnekler. II. International Sustainable Buildings Symposium, 600-606, Ankara.
- Barnad, J. (1995). Ecotourism: Tripping with mother nature. *W&M ScholarWorks*, 2(1), 1-7.
- Bartu, K. E. (2020). Kırsal yerleşmeler ve eko-köyler arasındaki etkileşimin sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi Çanakkale örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Başarangil, İ. ve Öztürk, H. (2019). Kamp alanlarının hizmet kalitesi bileşenlerinin sadakat değişkeni üzerine etkisi: Gökçetepe Tabiat Parkı örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 1013-1022.
- Başay, S. (2018). Organik ürünlerin ekoturizme katkılarının değerlendirilmesi: Antalya ili örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(2), 303-310.
- Batur, M. (2013). İzmir’in ekoturizm potansiyeli. *TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu*, 597-621.

- Baykal, D. ve Çimen, H. (2015), Sürdürülebilir turizm ve ekoturizm sertifikaları. Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi (10-21. ss.), 14-16 Mayıs, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane
- Bekiroğlu, M. (2008). Uçmaktara 'nin (Tekirdağ) doğal ve kültürel özelliklerinin ekoturizm açısından değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Namık Kemal Üniversitesi.
- Bezircan, M. (2019). Burhaniye'nin sportif olta balıkçılığı potansiyeli ve turizm açısından kullanılabilirliği. Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute, 22(41), 447-464.
- Birdiqli, F. (2014). Çevreye metaekolojik yaklaşım ve doğada karşılıklı dayanışma ilkesi. Akademik İncelemeler Dergisi, 9(1), 25-46.
- Bissolotti, P. M. A., Santiago, A. G. ve Oliveira, R. (2006). Sustainability evaluation in ecovillages. The 23rd Conference on Passive and Low Energy Architecture, 6-8 September, Geneva, Switzerland.
- Bojnec, S. (2010). Rural tourism, rural economy diversification, and sustainable development. *Academica Turistica*, 3(1-2), 7-15.
- Boonkaew, R. ve Roongtawanreongsri, S. (2018). Ecovillage in Thailand: Lessons from applying the concept to practice. *Human Behavior, Development and Society*, 19, 50-63.
- Borsos, B. (2007). The eco-village concept and its place in sustainable settlement and rural development [Doktora Tezi]. Pécs University.
- Borsos, B. (2013). The eco-village concept in a model experiment in South-West Hungary. *Journal of Settlements and Spatial Planning*, 4(1), 69-76.
- Boyer, R. H. W. (2016). Achieving one-planet living through transitions in social practice: a case study of Dancing Rabbit Ecovillage. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 12(1), 47-59.
- Bozok, D. ve Şahin, S. (2009). Türkiye'de uygulanan turizm politikaları. Ş. Çavuş, Z. Ege ve O. E. Çolakoğlu (Ed), *Türk turizm tarihi* (s. 255-288) içinde. Detay Yayıncılık.
- Brandon, K. (1996). Ecotourism and conservation: A review of key issues. *Toward Environmentally and Socially Sustainable Development (Biodiversity Series)*, 033, 1-69.
- Breton, P. E. (2009). Organizing for sustainability at a small scale: A case study of an ecovillage [Yüksek Lisans Tezi]. University of Northern British Columbia.
- Briassoulis, H. ve Straaten, J. V. D. (2000). *Tourism and the environment: Regional, economic, cultural and policy issues* (Edition 2). B.V: Springer-Science, Business Media.
- Brich, C. (1988). Eight fallacies of the modern world and five axioms for a postmodern worldview. *Perspectives in Biology and Medicine*, 32(1), 12-30.
- Bricker, K. (2014). The international ecotourism society. *Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research Globally*, 11.

- <https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2033&context=ttra> adresinden 02.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Buckley, R. (1994). Research notes and reports. *Annals of Tourism Research*, 21(3), 661-669.
- Budeanu, A. (2005). Impacts and responsibilities for sustainable tourism: A tour operator's perspective. *Journal of Cleaner Production*, 13(2), 89-97.
- Butler, R. (1991). Tourism, Environment, and Sustainable Development. *Environmental Conservation*, 18(3), 201-209.
- Cabelle, A. (1999). Farm tourism in Spain: A gender perspective. *Geojournal*, 48, 245-252.
- Campos, P. (2013). Striving intentionalities: Vision and practice in cloughjordan eco-village [Yüksek Lisans Tezi]. Lund University.
- Can, M. ve Üst Can, Ç. (2019). Kapadokya'da balon turizmi deneyimi ve kabul edilebilir risk durumu. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 188-198.
- Cater, E. (1993). Ecotourism in the third world: Problems for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 14(2), 85-90.
- Cengiz, K. Ç. (2021). Ekoköy modeli ve Türkiye'deki uygulama koşullarının geliştirilmesi üzerine bir inceleme [Yüksek Lisans Tezi]. Arel Üniversitesi.
- Che, D. (2006). Developing ecotourism in first world, resource-dependent areas. *Geoforum*, 37(2), 212-226.
- Cheia, G. (2013). Ecotourism: Definition and concepts. *Journal of Tourism*, (15), 56-60.
- Chiu, Y.H., Lee, W. Ve Chen, T. (2014). Environmentally responsible behavior in ecotourism: Antecedents and implications. *Tourism Management*, 40, 321-329.
- Christensen, K. ve Levinson, D. (2003). *Encyclopedia of community: From the village to the virtual world*. Sage Publications.
- Cigale, D., Lampic, B. ve Potocnik Slavic, I. (2013). Interrelations between tourism offer and tourism demand in the case of farm tourism in Slovenia. *European Countryside*, 4, 339-355.
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir ekonomik kalkınma kapsamında ekoturizmin çevre üzerindeki etkilerinin eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 03, 1-27.
- Civelek Oruç, M., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2015). Tarım turizmi uygulamaları ve pazarlama modelleri: Türkiye için bir model önerisi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 40-45.
- Clark, P. (2017). Making connections: The narratives of motivation for moving to an eco-ommunity [Yüksek Lisans Tezi]. University of Surrey.
- Clifton, J. ve Benson, A. (2006). Planning for sustainable ecotourism: The case for research ecotourism in developing country destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 14(3), 238-254.

- Cobbinah, P. B. (2015). Contextualising the meaning of ecotourism. *Tourism Management Perspectives*, 16, 179-189.
- Cohen, S. R. (2017). Ecovillages as models for sustainable urban neighborhoods: Design guidelines and methods for understanding, analyzing and designing sustainable communities [Yüksek Lisans Tezi]. Massachusetts Institute of Technology.
- Cole, C. (1991). What about traditional village? In *Context*, 29, 12.
- Costa, S. (2015). Practical approach towards degrowth transition: A case study of an emerging ecovillage in Kalmar, Sweden [Yüksek Lisans Tezi]. Lund University.
- Coşkun, M., Aydın, F., Coşkun, S., Öztekin, M. ve Taşoğlu, E. (2020). Karabük ili mağaraları. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı Araştırma Raporu.
- Cömert, M. ve Mete, E. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin ekoturizm hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 605-616.
- Cristian, D. L. (2003). Birlikte bir yaşam kurmak: Ekoköyler ve niyetli topluluklar için pratik bilgiler. (Çev. Z. Yıldırım). Yeni İnsan Yayınevi.
- Crouch, G. I. ve Ritchie, J. R. B. (1999). Tourism, competitiveness, and societal prosperity. *Journal of Business Research*, 44(3), 137-152.
- CTO (Caribbean Tourism Organization), (2019). CTO Annual statistical report 2019. <https://www.onecaribbean.org/buy-cto-tourism-statistics/annual-statistical-report/> adresinden 10.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Cunningham, P. A. ve Wearing, S. L. (2013). The politics of consensus: An exploration of the Cloughjordan Ecovillage, Ireland. *Cosmopolitan Civil Societies Journal*, 5(2), 1-28.
- Çakıcı, A. C., Karacaoğlu, S. ve Yolal, M. (2017). Examining the nature involvement and green consumption values of nature photography tourists. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 2(20), 177-190.
- Çakmak, B. (2021). Kuşadası ve Söke ekoturizm ağı üzerindeki çekirdek köylerde ekoköy hareketliliğinin irdelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Çelik Oğuz, S. ve Özbek, V. (2018). Destinasyon sadakatini etkileyen faktörler: Bisiklet turizmi ve Burhaniye bisiklet festivali örneği. *International Review of Economics and Management*, 6(2), 84-102.
- Çelik, S. (2018). Alternatif Turizm. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 193-204.
- Çepni, O. ve Aksoy, B. (2016). Dünya Çevre Sorunları. F. Aydın (Ed), *Günümüz dünya sorunları* (s. 17-76) içinde. Pegem Akademi.
- Çetin, T. (2009). Bepazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 15-32.

- Çullu Kaygısız, N. (2019). Son 10 yılda dünyada ve Türkiye’de turizm (2008-2017). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 607-626.
- Davis, D. ve Tisdell, C. (1996). Economic management of recreational scuba diving and the environment. *Journal of Environmental Management*, 48, 229-248.
- Dawson, J. (2012). *Ekoköyler: Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları*. (Çev. D. Dinçel). Sinek Sekiz Yayınevi.
- Dehoorne, O. ve Tatar, C. (2013). Ecotourism at the heart of development strategies: Elements for reflections based on the caribbean experience. *Tourism: An International Multidisciplinary Journal Of Tourism*, 8(1), 213-231.
- Demir, M. ve Caner, A. M. (2016). Alternatif turizm kapsamında av turizminin Erzincan ili turizmüne etkisi. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül-1 Ekim)*, Bildiriler Kitabı, 2, 983-991, Erzincan.
- Demirbulat, Ö. (2018). Türkiye turizm stratejisi’nde (2023) teşvik edilen ekoturizme katılan yerli turistlerin destinasyon hizmet kalitesine yönelik değerlendirmeleri (Doğu Karadeniz Bölgesi örneği) [Doktora Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Demircan, N., Öz, I., Stephenson, R. ve Karahan, F. (2006). Ekoturizm ve botanik turizmi: Türkiye’nin sukkulent bitki çeşitliliğinin turizm potansiyeli. *GAP V. Mühendislik Kongresi [Uluslararası Katılımlı]*, 2, 1594-1601, Şanlıurfa, Türkiye.
- Demirtaş, B. ve Tapkı, N. (2016). Ziraat fakültesi öğrencilerinin ekolojik dünya görüşlerinin belirlenmesi. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(8), 719-727.
- Deniz, T. ve Yıldırım Kalem, M. (2018). Turizm coğrafyası: Çalışmalar, sorunlar ve yaklaşımlar. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 41-54.
- Diamantis, D. (1999). The concept of ecotourism: Evolution and trends. *Current Issues in Tourism*, 2(2-3), 93-122.
- Diaz-Carrion I. A. ve Neger, C. (2014): Ecotourism in the reserva de la biosfera de Los Tuxtlas (Veracruz, Mexico). *Athens Journal of Tourism*, 1(3), 91-202.
- DİE, (1995). Türkiye nüfusu, 1923-1994: Demografi yapısı ve gelişimi. DİE yayınları.
- Diker, O., Deniz, T. ve Çetinkaya, A. (2016). Jeoturizm kapsamında Safranbolu’da coğrafi kaynakların değerlendirilmesi ve safranbolu jeoturizm potansiyelinin belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 334-348.
- Dilaver, Z. (2017). Ankara’nın botanik turizmi potansiyeli. *International West Asia Congress of Tourism Research*, 556-569, (28 Eylül - 01 Ekim), Van, Türkiye.

- Dinç, A. (2018). Türkiye'deki yavaş şehirlerin sürdürülebilir turizm coğrafyası açısından değerlendirilmesi. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 12-21.
- DKMPGM (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü), (2016). Şırnak ili tabiat turizmi master planı 2016-2019.
- Dodds, R. ve Butler, R. (2009). Barriers to implementing sustainable tourism policy in mass tourism destinations. Munich Personal RePEc Archive (MPRA), 5(1), 35-53.
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2019). Türkiye turizm coğrafyası (6. Basım). Pegem Akademi.
- Doğru, E. ve Aydın, F. (2020). Yerel halkın milli parklara ilişkin görüşleri: iğneada longoz ormanları milli parkı örneği. International Journal of Geography and Geography Education, (42), 328-355
- Doğru, E. ve Aydın, F. (2022). Kamp turizmine ilişkin görüşler (Fethiye örneği). VII. International Paris Conference on Social Sciences, 79-86, Paris.
- Doğru, E. ve Koçak, E. (2021). Covid-19 salgınının konaklama işletmelerine etkisi (Fethiye örneği). Doğu Coğrafya Dergisi, 26(45), 107-124.
- DPT, (2008). Türkiye'de iç göçler ve göç edenlerin nitelikleri (1965-200). https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Turkiyede_Ic_Gocler_ve_Goc_Edenlerin_Nitelikleri_1965-2000.pdf. adresinden 01.04.2021 tarihinde alınmıştır.
- Dragulanescu, I. V. ve Drutu Ivan, M. (2012). Rural Tourism for local economic development. International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences, 2(1), 196-203.
- Dregger, L. (2015). The power of community. Joubert, K. & Dregger, L. (Ed), In Ecovillage. Triarchy Press.
- Duffy, R. (2002). A trip too far: Ecotourism, politics and exploitation. Earthscan.
- Duffy, R. (2006). The politics of ecotourism and the developing world. Journal of Ecotourism, 5(1-2), 1-6.
- Eagles, P. F.J., McCool, S. F. ve Haynes, C.D.A. (2002). Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge.
- East, M. (2018). Current thinking on sustainable human habitat: The Findhorn Ecovillage case. Ecocycles, 4(1), 68-72.
- Ece, C. (2019). A study on ecovillages in the scope of sustainable tourism: The case of Turkey [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi University.
- Edgell, D. L. (2020). Managing sustainable tourism: A legacy for the future (3rd edn.). Routledge.
- Ege, Z. (2009). Türkiye'de dış turizm talebinin yapısı ve gelişimi. Ş. Çavuş, Z. Ege, O. E. Çolakoğlu (Ed), Türk turizm tarihi (s. 35-56) içinde. Detay Yayıncılık.

- Eken İnan, S. (2020). Doğa turizmi. A. Bilge ve A. Cabi (Ed), Turizm türlerine profesyonel yaklaşım (s. 74-91) içinde. Sage Yayınları.
- Ekşioğlu, A. G. (2019). Kürtün ilçesinin ekoturizm potansiyeli, Gümüşhane [Yüksek Lisans Tezi]. Gümüşhane Üniversitesi.
- Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde turizm politikaları ve Türkiye'de kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14, 99-107.
- Emekli, G. (2008). Dünyada önemi artan ekoturizme Türkiye'den bir örnek: Kaz Dağı. Turizm Haftası Ekoturizm Toplantısı, İzmir.
- Epler, B. (2007). Tourism, the economy, population growth, and conservation in Galapagos. Charles Darwin Foundation, Puerto Ayora, Galapagos, <https://www.galapagos.org/wp-content/uploads/2012/01/TourismReport2.pdf> adresinden 10.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, İ. (2010). Ekoturizmin eleştirel bir değerlendirmesi. <http://irfanerdogan.com/makaleler/ekotrzm.pdf> adresinden 21.05.2020 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, N. ve Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm betimlemeleriyle iletilenlerin doğası. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20(1), 55-82.
- Erdoğan, N. ve Yağcı, Ö. (2002). Sürdürülebilirlik bağlamında ekoturizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler bakımından değerlendirilmesi. *First Tourism Congress of Mediterranean Countries*, 17-21.
- Erkurt, O. ve Paker, S. (2014). Sualtı arkeoparkları ve deniz turizmi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6(2), 131-144.
- Eshtaftaki, M. G. (2012). Eco-village and climatic design. *International Journal of Architecture and Urban Development*, 2(4), 11-18.
- Eskiyörük, D. (2013). Ekoturizm kapsamında dağ ve doğa yürüyüşü potansiyeli: Orta Toroslarda Aladağlar ve Bolkar Dağları. 2. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, 144-160.
- Evliyaoğlu, S. (1988). Türkiye turizm coğrafyası. Ofset Prodüksiyon Matbaacılık.
- Farkas, J. (2017). 'Very little heroes': History and roots of the eco-village movement. *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1), 35-53.
- Farrell, B. H. ve Twining Ward, L. (2004). Reconceptualizing tourism. *Annals of Tourism Research*, 31(2), 274-295.
- Fennell, D. (2008). *Ecotourism (Third Edition)*. Routledge.
- Fischetti, D. M. (2008). Building resistance from home: Ecovillage at Ithaca as a model of sustainable living [Yüksek Lisans Tezi]. Graduate School of the University of Oregon.
- Foster, J. B. (2012). Marksist ekoloji. (Çev. B. Baysal). Kalkedon.
- Franklin, A. (2003). *Turism: An introduction*. SAGE Publications.
- Gaia Trust, <https://gaia.org/global-ecovillage-network/ecovillage/> adresinden 11.05.2020 tarihinde alınmıştır.

- Garden, M. (2006). The Eco-village movement: Divorced from reality. *The International Journal of Inclusive Democracy*, 2(3), 1-5.
- Gautier, C. (2014). Petrol, su ve iklim (2. Basım). (Çev. S. Genç). TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- GEKA (Güney Ege Kalkınma Ajansı), (2020). Eko-Turizm. 7(23). https://geka.gov.tr/uploads/current_publications_v/5ef9c4a676e57-geka-sayi-23cr.pdf adresinden 09.10.2020 tarihinde alınmıştır.
- GEN (Global Ecovillage Network), <https://ecovillage.org/about/about-gen/> adresinden 07.01.2021 tarihinde alınmıştır.
- GEN (Global Ecovillage Network), <https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/> adresinden 05.06.2020 tarihinde alınmıştır.
- Genç, K. ve Şengül, S. (2016). Güzel atlar diyarına yolculuk: Kapadokya bölgesine yüksek gelirli turist çekimine yönelik bir değerlendirme. 2. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu, 878-891, Nevşehir.
- Gesota, B. (2008). Ecovillages as models for sustainable development: A case study approach [Yüksek Lisans Tezi]. Albert-Ludwigs-Universität, Freiburg.
- Gilman, R. (1991). "The eco-village challenge", *In Context*, 29, 10. <https://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/> adresinden 09.05.2020 tarihinde alınmıştır.
- Gnoth, J. (1997). Tourism motivation and expectation formation. *Annals of Tourism Research*, 24(2), 283-304.
- Goldbach, K. (2013). Value orientations and their relationship to energyefficient behaviour: A case study from the Ecovillage Findhorn, Scotland [Yüksek Lisans Tezi]. Heriot-Watt University.
- Goodwin, H. (1996). In pursuit of ecotourism. *Biodiversity and Conservation*, 5, 277-291.
- Gorji Mahlabani, Y., Shahsavari, F. ve Motevali Alamouti, Z. (2016). Eco-village, amodel of sustainable architecture. *Journal of Fundamental and Applied Sciences*, 8(3S), 1835-1847.
- Gökalp, D. D. ve Yazgan, M. E. (2013). Kırsal peyzaj planlamada agroturizm ve agriturizm. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(24), 25-29.
- Gössling, S. (2000). Sustainable tourism development in developing countries: Some aspects of energy use. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(5), 410-425.
- Gössling, S. ve Mattson, (2002). Farm tourism in Sweden, structure, growth, characteristics. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 2(1), 17-30.
- Gössling, S. (1999). Ecotourism: A means to safeguard biodiversity and ecosystem functions? *Ecological Economics*, 29, 303-320.

- Greenberg, D. (2007): Ecovillages – Academia. Joubert, K.A. and Alfred, R. (Ed), in *Beyond You And Me. Inspirations and Wisdom for Building Community* (236-242. pp.). Permanent Publications.
- GTF (Global Tourism Forum), (2020). Kenya tourism sector performance in 2019. <https://www.globaltourismforum.org/blog/2020/01/16/kenya-tourism-sector-performance-in-2019/> adresinden 09.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Gupta, S. K. ve Bhatt, V. P. (2009). Community based tourism development: A case-study of Eco Village Sari in Kedarnath sanctuary region. *International Journal of Hospitality and Tourism Systems*, 2(1), 136-148.
- Gül, F. (2013). İnsan-doğa ilişkisi bağlamında çevre sorunları ve felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 17-21.
- Gülbahar, O. (2009). 1990’lardan günümüze Türkiye’de kitle turizminin gelişimi ve alternatif yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 151-177.
- Güleryüz, M. (2013). Bir ütopya hareketi olarak eko-köyler: Türkiye’deki örnekler üzerine bir inceleme [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Gültekin, Y. S. ve Gültekin, P. (2017). Dadalı Ekoköyü’nün farklı ilgi gruplarının bakış açılarından değerlendirilmesi. *1st International Sustainable Tourism Congress Proceedings Book*, 458-467.
- Güngördü, E. (2003). (Doğal ve tarihi coğrafya açısından) Türkiye’nin turizm coğrafyası. Nobel Yayınevi.
- Gürdal, M. (2014). Türkiye turizm coğrafyası (2. Basım). Ankara: Nobel.
- Haberal, H. (2015). Turizmde alternatif ekolojik turizm-doğa turizmi-kırsal turizm-yayla turizmi. Detay Yayıncılık.
- Hall, C. M. (2013). Framing tourism geography: Notes from the underground. *Annals of Tourism Research*, 43, 601-623.
- Hall, R. (2015). The ecovillage experience as an evidence base for national wellbeing strategies. *Intellectual Economics*, 9(1), 30-42.
- Hampson, G. P. (2013). Leadership in transforming the modern worldview: Exploring postformal integration: Studies, reflections, questions leadership in transformation of worldview and higher education. Palacky University.
- Hawkins, D. E. ve Khan, M. M. (1998). Ekoturizm opportunities for developing countries. William F. Theobald (Ed) in *Global Tourism, Second Edition*. Butterworth: Heinemann.
- Haznedar, H. A. (2016). Ekoturizm ve ekogirişimcilik potansiyelinin ortaya konmasına yönelik bir araştırma: Nazarköy örneği [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Henderson, J. C. (2009). Agro-tourism in unlikely destinations: A study of singapore. *Managing Leisure*, 14(4), 258-268.

- Herkraht, M. (2017). Planning for sustainable development by supporting ecovillage concepts: A comparative case study in the netherlands [Yüksek Lisans Tezi]. Wageningen University.
- Higgins Desbiolles, F. (2008). Justice tourism and alternative globalisation. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(3), 345-364.
- Holden, A. (2016). *Environment and tourism* (Edition 3). Routledge.
- Honey, M. (2003). Giving a grade to costa rica's green tourism. *NACLA Report on the Americas*, 36(6), 39-47.
- Hughes, G. (1995). The cultural construction of sustainable tourism. *Tourism Management*, 16(1), 49-59.
- Hunter, C. (2002). Sustainable tourism and the touristic ecological footprint. *Environment, Development and Sustainability*, 4, 7-20.
- Hvenegaard, G. T. (2002). Using tourist typologies for ecotourism research. *Journal of Ecotourism*, 1(1), 7-18.
- IGTOA (International Galapagos Tour Operators Association). (2020). [https://www.igtoa.org/blogs/2019_galapagos_tourism_report#:~:text=Since%202010%2C%20Galapagos%20tourism%20arrivals,from%20around%20173%2C000%20to%20271%2C000.&text=Between%202007%20and%202015%2C%20the,\(an%208.6%25%20decrease\)](https://www.igtoa.org/blogs/2019_galapagos_tourism_report#:~:text=Since%202010%2C%20Galapagos%20tourism%20arrivals,from%20around%20173%2C000%20to%20271%2C000.&text=Between%202007%20and%202015%2C%20the,(an%208.6%25%20decrease) adresinden) adresinden 10.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Işık, S. (2019). Hayat ağacı ve kutsal ağaçlar: Türk ve Çin mitolojisi üzerine bir karşılaştırma. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(11), 546-566.
- ITB, (2014). Garden tourism. https://www.itb-kongress.de/media/itbk/Archive_2014/ITB_Destination_Days_3/Garden_Tourism_Recipes_For_Success_In_An_Underestimated_Market_Segment.pdf adresinden 29.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Ivona, A., Claval, P., Pagnini, M.P., ve Scaini, M. (2006). Farm tourism and rural development. A successful combination? A local experience. <https://www.openstarts.units.it/bitstream/10077/867/1/f6ivona.pdf>. adresinden 01.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- İnan, Ç. (2015). Trakya bölgesinde kırsal kooperatiflerin katılımı ile ekoturizmi geliştirme olanakları [Doktora Tezi]. Namık Kemal Üniversitesi.
- İsayeva, S. ve Kasalak, M. A. (2016). Sürdürülebilir turizm yönetimi kapsamında yer alan örnek ekoturizm uygulamaları. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 183-200.
- İşçi, B., Pınarcı, N. ve Gül, A. (2018). Kentsel ekoturizm ve Isparta kent merkezinde uygulanabilirliği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 101-115.
- Jackson, H. (1998). What is an ecovillage? Based on a Working Paper Presented at the Gaia Trust Education Seminar, Thy, Denmark in September. <https://gaia.org/wp->

- content/uploads/2016/07/HJackson_whatIsEv.pdf adresinden 07.01.2021 tarihinde alınmıştır.
- Jackson, R. (2004). The ecovillage movement. *Permaculture Magazine*, 40.
- Jansson, S. ve Rodhe, F. (2009). Challenging growth society: A study of ecovillages as a strategy towards a sustainable de-growth society (Bachelor thesis]. Göteborgs Universitet.
- Jarviluoma, J. (1992). Alternative tourism and the evolution of tourist areas. *Tourism Management*, 13(1), 118-120.
- Jones, G., ve Spadafora, A. (2017). Creating ecotourism in Costa Rica, 1970–2000. *Enterprise & Society*, 18(1), 146-183.
- Jones, K. B. (2014). Toward sustainable community: Assessing progress at dancing rabbit ecovillage [Yüksek Lisans Tezi]. University Of North Texas.
- Joubert, K. (2015). Ecovillages and the beautiful world we could live in. Joubert, K. ve Dregger, L. (Ed), In *Ecovillage*. Triarchy Press.
- Jung Shin, C. (2008). Characteristics of community life in foreign intentional communities focus on the differences between ecovillage and cohousing. *International Journal of Human Ecology*, 9(2), 93-105.
- Kahraman, N. (1994). Sürdürülebilir kalkınma ve turizm. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 73-77.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018). On birinci kalkınma planı (2019-2023). Özel İhtisas Ankara: Komisyonu Raporu.
- Kanaley, D. (2000). Eco-villages - A sustainable lifestyle. European Comparisons For Application In Byron Shire And New South Wales, Byron Shire Council, Australia. <http://www.pdfwww.china-up.com:8080/international/case/case/589.pdf> adresinden 12.02.2021 tarihinde alınmıştır.
- Kandır, H. (2015). Doğada görsel şölen: Kuşlar ve kuş gözlemciliği. *Ayrıntı Dergisi*. 3(31), 15-20.
- Kara, E. (2014). Ekolojik kaygı temelli yerleşimlerde sürdürülebilirlik paradigmasının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Ekoköyler [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Karadağ, A. A., Cengiz, A. E. ve Demiroğlu, D. (2017). Evaluation of ecovillages in Turkey according to rural tourism. 1 st International Sustainable Tourism Congress (November 23-25), 831-842, Kastamonu.
- Karademir, Y. ve Güven, Ö. (2016). Türkiye’de yamaç paraşütçülerinin problemleri. *International Journal of Social Science*, 48, 433-457.
- Karayol, M. (2013). Takım sporları ve doğa sporları yapan erkek sporcuların liderlik özelliklerinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Kasalak, M. A. (2015). Dünya’da ekoturizm pazarı ve ekoturizm’in ülke gelirlerine katkıları. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2(2), 22-28.

- Kasalak, M. A. ve Akıncı, Z. (2015). Ekoturizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(1), 189-196.
- Kasalak, M. A. ve Bahtiyar, D. (2017). Ege ve Akdeniz bölgelerini seyahat eden ekoturistlerin sosyo-demografik özellikleri ve motivasyonları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1087-1096.
- Kasper, S. V. D. (2008). Redefining community in the ecovillage. *Human Ecology Review*, 15(1), 12-24.
- Kasperzy, D. (1991). Pragmatic utopias: Planning with nature. In *Context*, 29, 44. <https://www.context.org/iclib/ic29/kasprzyk/> adresinden 09.05.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kaştan, Y. (2016). Türkiye'de cumhuriyet dönemi iç göç hareketleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 692-700.
- Kaya, İ. (2009). Türkiye'de Turizm örgütlenmesi. Ş. Çavuş, Z. Ege, O. E. Çolakoğlu (Ed), *Türk turizm tarihi* (s. 203-220) içinde. Detay Yayıncılık.
- Kaya, M. (2015). Ayancık ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyeli [Doktora Tezi]. Ondokuzmayıs Üniversitesi.
- Kaya, N., Çobanoğlu, M. T. ve Artvinli, E. (2011). Sürdürülebilir kalkınma için Türkiye'de ve dünyada çevre eğitimi çalışmaları. 6. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, 407- 417.
- Kaymaz, Ç. K. (2018). Artvin ilinin ekoturizm potansiyeli ve sürdürülebilir yönetimi [Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 11-29.
- Kement, Ü. (2019). Ekoturizm faaliyetlerine katılan bireylerin değer inanç norm teorisi kapsamında çevre dostu davranışlarının açıklanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 2182-2195.
- Kement, Ü. ve Bükey, A. (2019). Doğa ve kültür fotoğrafçılığı kapsamında rekreasyonel motivasyonun demografik özelliklere göre incelenmesi. *Tourism and Recreation*, 1(1), 23-30.
- Kervankıran, İ. ve Şardağ, A. (2019). Tourism geography researches in Turkey: A content analysis for graduate theses. *International Journal of Geography and Geography Education*, 39, 151-170.
- Kılıç Benzer, A. N. (2006). Bolu-Göynük ve yakın çevresi doğal ve kültürel kaynaklarının ekoturizm açısından değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi.
- Kılıç, D. ve İşcan, F. (2019). Dünya'da ve Türkiye'de ekolojik köy uygulamaları. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası*, 17. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 25-27 Nisan, Ankara.

- Kılıç, S. (2006). Modern topluma ekolojik bir yaklaşım. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(2), 108-127.
- Kırıışık, F. (2013). Ekolojik sorunların çözümünde derin ekoloji yaklaşımı. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(2), 279-301.
- Kısa Ovalı, P. (2007). Kitle turizmi ve ekolojik turizmin kavram, mimari ve çevresel etkiler bakımından karşılaştırılması. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 2(2), 64-79.
- Kışlaloğlu, M. ve Berkes, F. (1993). Çevre ve ekoloji (4. Basım). Remzi Kitabevi.
- Kızılaslan, N. ve Ünal, T. (2014). Tokat ilinin ekoturizm/kırsal turizm potansiyeli ve SWOT analizi. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 9, 45-61.
- Kızılırmak, İ. (2011). Dünyada ve Türkiye'deki turizm işletmelerinde çevre korumaya yönelik uygulamalar: Amacı ve önemi. Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 1-12.
- Kızılırmak, İ., Kaya, F., Yıldız, S. ve Kurtulay, Z. (2017). Yerel paydaşların ekoturizme yönelik yaklaşımları: Erzincan destinasyonu örneği. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 189-202.
- Kilipiris, F. ve Zardava, S. (2012). Developing sustainable tourism in a changing environment: Issues for the tourism enterprises (travel agencies and hospitality enterprises). Procedia - Social and Behavioral Sciences, 44, 44-52.
- Kim, S. S., Kim, M., Park, J. ve Guo, Y. (2008). Cave tourism: Tourists' characteristics, motivations to visit, and the segmentation of their behavior. Asia Pacific Journal of Tourism Research, 13(3), 299-318.
- King, D. A. ve Stewart, W. P. (1996). Ecotourism and commodification: Protecting people and places. Biodiversity and Conservation, 5, 293-305.
- Kiper, T. (2013). Role of ecotourism in sustainable development. INTECH, Open Science-Open Minds, 773-802. <http://dx.doi.org/10.5772/55749> adresinden 26.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kiss, A. (2004). Is community-based ecotourism a good use of biodiversity conservation funds? Trends in Ecology and Evolution, 19(5), 232-237.
- Kocasinan, Z. (2012). Doğru yanlış güzel çirkin: Findhorn'da sürdürülebilir yaşam macerası. Cinius Yayınları.
- Koçan, N. (2012). Ekoturizm ve sürdürülebilir kalkınma: Kızılcahamam-Çamlıdere (Ankara) jeopark ve jeoturizm projesi. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, 3(2), 69-82.
- Korkmaz, M. ve Tolunay, A. (2002). Kırsal kalkınma aracı olarak ekoturizm. First Tourism, Congress of Mediterranean Countries, Akdeniz University School of Tourism & Hotel Management, 17-21 April, 429-443, Antalya.
- Korkmaz, S. (1988). Turizmin ekonomik ve sosyal etkileri. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 46, 391- 417.

- Köksal, A. (1994). Türkiye turizm coğrafyası. Gazi Büro Kitabevi.
- Köse, E., Öztaşı Gültekin, R. E., Yazıcı, M. ve Yurttaş, C. (2017). Ekoköylerin sürdürülebilirlik hareketi ile çevreye sağlayacağı potansiyel fırsatlar. *AL-FARABI International Journal on Social Sciences*, AG (4), 1-17.
- KTB (Kültür ve Turizm Bakanlığı), (2007). Türkiye turizm stratejisi 2023, eylem planı 2007-2013. Ankara.
- KTB (Kültür ve Turizm Bakanlığı). (2020). <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10203/kus-gozlemciligi.html> adresinden 29.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- KTB (Kültür ve Turizm Bakanlığı). (2020). <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10167/balon.html> adresinden 06.10.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kunze, I. and Avelino, F (2015). Transformative social innovation narrative of the Global Ecovillage Network. *TRANSIT: EU SSH.2013.3.2-1 Grant agreement*, 613169.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156.
- Lamont, M. (2009). Reinventing the wheel: A definitional discussion of bicycle tourism. *Journal of Sport & Tourism*, 14(1), 5-23.
- Lansing, P. ve Vries, P. D. (2007). Sustainable tourism: Ethical alternative or marketing ploy? *Journal of Business Ethics*, 72, 77-85.
- Lee, K. F. (2001). Sustainable tourism destinations: The importance of cleaner production. *Journal of Cleaner Production*, 9(4), 313-323.
- Lee, T. H. (2009). A structural model for examining how destination image and interpretation services affect future visitation behavior: A case study of Taiwan's Taomi Eco-Village. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(6), 727-745.
- Lee, W. H. ve Moscardo, G. (2005). Understanding the impact of ecotourism resort experiences on tourists' environmental attitudes and behavioural intentions. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(6), 46-565.
- Litfin, T. K. (2017). Ekoköyler: Sürdürülebilir bir toplum için dersler. (Çev. P. Ercan). Alfa Yayıncılık.
- Loannides, D. (1995). A flawed implementation of sustainable tourism: The experience of Akamas, Cyprus. *Tourism Management*, 16(8), 583-592.
- Lockyer, J. ve Veteto, J. R. (2013). Environmental anthropology engaging ecotopia an introduction. In *Environmental anthropology: Bioregionalism, permaculture and ecotopia*. Berghan Books.
- Loezer, L. B. (2011). Enhancing sustainability at the community level: Lessons from american ecovillages [Yüksek Lisans Tezi]. University of Cincinnati.
- Losardo, M. (2016). "New ways of living, as old as the world": Best practices and sustainability in the example of the Italian ecovillage network. *Studia Ethnologica Croatica*, 28(1), 47-70.

- Lotfipoor, A., Patidar, S. ve Jenkins, D. P. (2020). Short-term forecasting of residential electricity demand using CNN-LSTM. Paper presented at 2nd IBPSA-Scotland uSIM Conference, Edinburgh, United Kingdom.
- Luo, Y., Crask, L., Dyson, A., Zoghi, M. ve Hyatt, B. (2011). The eco-village experience at California State University, Fresno: An Integrated approach to service-learning. *Metropolitan Universities Journal*, 21(3), 16– 26.
- Macleod, D.V.L. (2005). Alternative tourism: A comparative analysis of meaning and impact. Theobald, W.F. (ed), in *Global Tourism* (3rd ed.) (123-139. pp.) Elsevier.
- Magnusson, D. (2018). Going back to the roots: The fourth generation of swedish eco-villages. *Scottish Geographical Journal*, 134(3-4), 122-140.
- Marcus, A. (2012). The ecovillage of Sieben Linden. *Environment & Society Portal*, Arcadia, 15.
- Mare, E. C. (2000). A concise history of the global ecovillage movement. Village Design Institute. <http://articles-and-essays.s3.amazonaws.com/Intentional+community+/ECMare-Concise-History-Ecovillage.pdf> adresinden 02.01.2021 tarihinde alınmıştır.
- Mare, E. C. ve Lindegger, M. (2011). *Designing ecological habitats: Creating a sense of place*. Permanent Publications.
- Marselis, I. (2017). *Envisioning and practicing sustainability transitions a cross-case comparison of five dutch ecovillages* [Yüksek Lisans Tezi]. TU Delft and Leiden University.
- Marson, D. (2011). From mass tourism to niche tourism. P. Robinson, S. Heitman ve P. U. C. Dieke (Ed). In *Research Themes For Turism*, (1-15. pp.), Wallingford: CABI.
- Martha, M. (2012). *Tourism and the Galápagos Islands: Examining the relationship between ecotourism and the local population*. Hofstra University, https://www.hofstra.edu/pdf/academics/colleges/hclas/geog/geog_honors_martha.pdf adresinden 10.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Martinez, A. (2015). Mexico becomes established as one the top ten global tourist destinations. *Mexico Economic Watch*, https://www.bbvaresearch.com/wp-content/uploads/2015/10/151021_ObsEcoMexico_Turismo_eng.pdf adresinden 11.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- McMinn, S. (1997). The challenge of sustainable tourism. *The Environmentalist*, 17, 135-141.
- Meltzer, G. (2010). Ecovillages and cohousing: A personal take on their similarities and differences. D. U. Vestbro (Ed), in *Living together – Cohousing ideas and realities around the world* (105-113. pp.). Stockholm: Division of Urban and Regional Studies, Royal Institute of Technology in collaboration with Kollektivhus NU.

- Metcalfe, B. (2012). Utopian struggle: Preconceptions and realities of intentional communities. *RCC Perspectives*, 8, 21–29.
- Miller, E. ve Bentley, K. (2012). Leading a sustainable lifestyle in a ‘non-sustainable world’: Reflections from Australian ecovillage and suburban residents. *Journal of Education for Sustainable Development*, 6(1), 137–147.
- Mittermeier, C. (2005). Conservation photography: Art, ethics and action. *Journal of Wilderness*, 11(1), 8-13.
- Musa, G. ve Dimmock, K. (2013). *Scuba diving tourism*. Routledge, Abingdon.
- Mutana, S. ve Mukwada, G. (2018). Mountain-route tourism and sustainability. A discourse analysis of literature and possible future research. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 24, 59-65.
- Mutlu, A. ve Aygün, B. (2006). Ekolojik toplumun organik toplumla ilişkisi üzerine. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(01) , 1-22.
- Mychajluk, L. H. (2014). Building capacity to live and work together at an ecovillage in support of sustainable community: A case study [Yüksek Lisans Tezi]. University of Toronto.
- Nash, D. ve Smith, V. L. (1991). Anthropology and tourism. *Annals of Tourism Research*, 18, 12-25.
- Nepal, S. K. (2002). Mountain ecotourism and sustainable development. *Mountain Research and Development*, 22(2) , 104-109.
- Nepal, S. K. ve Chipeniuk, R. (2005). Mountain tourism: Toward a conceptual framework. *An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 7(3), 313-333.
- Newsome, D. ve Dowling, R. K. (2010). Setting an agenda for geotourism. David Newsome & Ross Dowling (Ed), in *Geotourism: The tourism of geology and landscape* (1-12. pp.). Oxford: Goodfellow Publishers Limited.
- Newsome, D., Dowling, R. ve Leung, Y. F. (2012). The nature and management of geotourism: A case study of two established iconic geotourism destinations. *Tourism Management Perspectives*, 2(3), 19–27.
- Nilsson, P.Å. (2002). Staying on farms. An ideological background. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 7-24.
- Nuva, R., Shamsudin, M., Radam, A. ve Shuib, A. (2009). Willingness to pay towards the conservation of ecotourism resources at Gunung Gede Pangrango National Park, West Java, Indonesia. *Journal of Sustainable Development*, 2, 173-186.
- OBKP (On Birinci Kalkınma Planı), <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/TurizmOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf> adresinden 19.05.2020 tarihinde alınmıştır.
- OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/37bb0cf5>

- en/index.html?itemId=/content/component/37bb0cf5-en#section-d1e114235 adresinden 09.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Okech, R. N. (2009). Developing urban ecotourism in Kenyan cities: A sustainable approach. *Journal of Ecology and Natural Environment*, 1(1), 1-6.
- Ollenburg, C. (2008). Regional signatures and trends in the farm tourism sector. *Tourism Recreation Research*, 33(1), 13-23.
- Orams, M. B. (1995). Towards a more desirable form of ecotourism. *Tourism Management*, 16(1), 3-9.
- ORFAMDER (Orman Fakülteliler Derneği), (2018). Tabiat turizmi raporu. İstanbul.
- Orhan, T. ve Karahan, F. (2010). Uzundere ilçesi ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11(1), 27-42.
- Öğlek, İ. (2021). Bir dışsallık örneği olarak ekoköyler: Türkiye ve bazı avrupa ülkeleri karşılaştırması [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Özadak, A. (2016). “Köye geri dönüş”: Türkiye’deki ekolojik çiftliklerde birlikte yaşam deneyimleri ve yeni köylülük [Yüksek Lisans Tezi]. Bilgi Üniversitesi.
- Özdemir, Ü. (2011). Safranbolu’nun kültürel miras kaynakları ve korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 129-142.
- Özer, O. (2015). Av turizmi ve görsel medya: Yaban TV’nin Türkiye’deki yerli turist avcılarının tutumlarına yönelik etkileri [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.
- Özey, R. (2014). Kültürel coğrafya. Aktif Yayınları.
- Özgen, N. (2018). Doğa ve toplum. N. Özgen (Ed), *Sosyal Coğrafya* (s. 1-54) içinde. Pegem Akademi.
- Özgüç, N. (2011). Turizm coğrafyası: Ülkeler ve bölgeler (6. Baskı). Çantay Kitabevi.
- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2013). Değişik peyzaj karakterleri barındıran dağların, foto safari amaçlı görsel peyzaj analizi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(1), 83-89.
- Özkan Yürük, E. (2002). Turizmin geleceği: Ekoturizm. Türkiye’nin Alternatif Turizm Potansiyeli Güncel Sorunlar Konferansı, 3-4 Mayıs, Çankırı.
- Özkan, E. ve Kubaş, A. (2012). Yıldız Dağları’nda kırsal kalkınmada ekoturizm fırsatları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 149-153.
- Özmen, A. Konakay, G. ve Yüce Morkoyunlu, A. (2018). Çekirdek köylerin eko-turizme kazandırılması: İkiztaş örneği. *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 2(2), 348-353.
- Öztekin, S. (2008). Dinlerde hayat ağacı [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Öztekin, M. ve Coşkun, M. (2021). Yenice sıcak noktası: Ekolojisi ve sürdürülebilirliği. İksad Yayınevi.
- Öztürk, S. (2011). Devrekani Çayı alt havzası örnekleminde havza yönetim planının geliştirilmesi [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Özyazıcı, G. (2018). Bisiklet festivallerinin turizm sektörüne olan ekonomik katkısı: Türkiye'deki bisiklet festivalleri üzerine bir çalışma [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Page, S. J. (2015). *Tourism Management* (5th Edn). Abingdon: Routledge.
- Papadimitropoulos, V. (2018). Sustainability and resilience in the collaborative economy: An introduction to the Cloughjordan Ecovillage. *Journal of Public Policy and Administration*, 2(4), 49-60.
- Papenfuss, J. ve Merritt, E. (2019). Pedagogical laboratories: A case study of transformative sustainability education in an ecovillage context. *Sustainability*, 11, 3880.
- Pathiraja, S. M., (2007). The role of eco-villages in community-based environmental education: A comparative study of communities in Sri Lanka and the United Kingdom [Yüksek Lisans Tezi]. Durham University.
- Petrini, C. (2017). Terra madre. (Çev. G. A. Yıldırım). Yeni İnsan Yayınevi.
- Pezikoğlu, F. (2012). Sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma kavramı içinde tarım-turizm-kırsal alan ilişkisi ve sonuçları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 83-92.
- Pigram, J. J. (1980). Environmental implications of tourism development. *Annals of Tourism Research*, 7(4), 554-583.
- Pirselimoğlu Batman, Z. ve Demirel, Ö. (2015). Altındere Vadisi Meryemana Deresi güzergâhında doğa temelli turizm etkinliği: Yamaç paraşütü. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 13-26.
- Place, S. (1995). Ecotourism for sustainable development: Oxymoron or plausible strategy? *GeoJournal*, 35(2), 161-173.
- Polat, A. T. ve Önder, S. (2006). Karapınar ilçesi ve yakın çevresi peyzaj özelliklerinin ekoturizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20(40), 53-64.
- Prince, S. (2017). Working towards sincere encounters in volunteer tourism: An ethnographic examination of key management issues at a nordic eco-village. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(11), 1617-1637.
- Prince, S. ve Loannides, D. (2017). Contextualizing the complexities of managing alternative tourism at the community-level: A case study of a nordic eco-village. *Tourism Management*, 60, 348-356.
- Quintas, J. F. D. (2016). Sustainable tourism and alternative livelihood development on atauro island, timor-leste, through pro-poor, community-based ecotourism [Yüksek Lisans Tezi]. Charles Darwin University.

- Rajović, G. ve J. Bulatović, J. (2015). Eco tourism with special review on Eco - Village Stavna. Scientific Electronic Archives, 8(1), 56-65.
- Ray, U. C., Demirtaş, N. ve Pirçek, M. (2019). Bir Hatay endemiği: Kırmızı guddeme (*helichrysum sanguineum*)’un botanik turizmi açısından incelenmesi. III. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, 464-470, (25-27 Haziran), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Rizzo, A. ve Kim, G. J. (2005). A SWOT analysis of the field of virtual rehabilitation and therapy. Presence Teleoperators & Virtual Environments, 14, 119-146.
- Robert, B. (2014). Ecotourism and nature tourism – components of a sustainable management of forests. Journal of Horticulture, Forestry and Biotechnology, 18(4), 51- 54.
- Robinson, M. (1999). Collaboration and cultural consent: Refocusing sustainable tourism. Journal of Sustainable Tourism, 7(3-4), 379-397.
- Rose, J. (2014). Ekoköyler: Yeni rotamız. (Çev. İ. Urkun Kelso). Yeni İnsan Yayınevi.
- Ross, S. ve Wall, G. (1999). Evaluating ecotourism: The case of North Sulawesi, Indonesia. Tourism Management, 20, 673-682.
- Ross, S. ve Wall, G., (1999) Ecotourism: Towards congruence between theory and practice. Tourism Management, 20, 123-132.
- Roxana, D.M. (2012). Considerations about ecotourism and nature-based tourism – realities and perspectives. International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences, 1(5), 215-221.
- Ryan, C., Hughes, K. ve Chirgwin, S. (2000). The Gaze, spectacle and ecotourism. Annals of Tourism Research, 27(1), 148-163.
- Saatçi, G. ve Güdü Demirbulat, Ö. (2019). Ekoturizm aktivitelerinin tanıtım broşürleri perspektifiyle değerlendirilmesi. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(3), 322-337.
- Salar, M. A. (2016). Yükselen piyasa ekonomileri: Meksika-Türkiye kıyaslaması. 3rd International Congress on Social Sciences, China to Ardiatic, 544-550, Antalya.
- Salazar Preece, G. (2011). Co-designing in love: Towards the emergence and conservation of human sustainable communities [PhD Thesis]. University of Dundee.
- Sarı, Y. ve Ece, C. (2018). An examination of eco-village as an example of eco-entrepreneurship; The case of Turkey. International Journal of Landscape Architecture Research, 2(2), 01-03.
- Sarsby, A. (2016). SWOT analysis. Spectaris Ltd.
- Savgın, C. ve Zengin, B. (2018). Türkiye’de çiftlik turizmine yönelik kavramsal bir model önerisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(86), 239-258.

- Savgın, E. C. (2016). Çiftlik turizmine yönelik kavramsal bir model önerisi [Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Saxena, K. (2019). Eco-village understanding the concept and parameter of eco-villages (dissertation report). Itm University.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20, 245-249.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve kuş gözlemciliği açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars). *Türk Coğrafya Dergisi*, 61, 63-76.
- Sezen, I., Yılmaz, S. ve Akpınar Külekçi, E. (2011). Ekoturizm için öneri alanlarıyla Bayburt. *Ulusal Akdeniz Çevre ve Orman Sempozyumu, Kahramanmaraş*.
- Sezer, İ. (2016). Paşakonağı yaylası ve yakın çevresinin coğrafi özellikleri ile geliştirilebilecek turizm olanakları açısından incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 134-146.
- Sezer, İ. ve Kılıç, M. (2015). Yayla turizmi ve rekreasyon amacıyla yaylalara gelen ziyaretçilerin bakış açılarının değerlendirilmesi: Kulakkaya yaylası örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 08-16.
- Sharpley, R. (2018). *Tourism, tourist and society*. Routledge.
- Sherry, J. (2014). Community supported sustainability: How ecovillages model more sustainable community [PhD Thesis]. The State University of New Jersey,
- Singh, M., Singh, S. P., Sinha, A. K. ve Singh, P. (2012). Dayalbagh: An eco-village model for environment conservation. *Environment Conservation Journal*, 13(3), 73-85.
- Sizemore, S. (2004). Urban eco-villages as an alternative model to revitalizing urban neighborhoods: The eco-village approach of the seminary square/price hill Eco-village of Cincinnati, Ohio [Yüksek Lisans Tezi]. Division of Research and Advanced Studies of the University of Cincinnati.
- Slavic, I. P. ve Schmitz, S. (2013). Farm tourism across europe. *European Countryside*, 5(4), 265-274.
- Smith, S. L. J. (1995). *Tourism analysis: A handbook* (2nd edn). Longman.
- Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve dağ turizmindeki ikilem: Ekonomik yarar ve ekolojik bedel. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Soyak, M. (2013). Uluslararası turizmde son eğilimler ve Türkiye'de turizm politikalarının evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 1-18.
- Soyalp, L. (2017). Bisiklet turizmi katılımcılarının tatil deneyimi: Yerli turistler üzerine bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Soykan, F. (1999). Doğal çevre ve kırsal kültürle bütünleşen bir turizm türü: Kırsal turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10, 67-75.
- Sözüer, Ö. ve Erkol, I. L. (2013). Adana ilinin kuş gözlem turizmi potansiyeli. 2. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, 130-143.

- Stronza, A. (2007). The economic promise of ecotourism for conservation. *Journal of Ecotourism*, 6(3), 210-230.
- Stronza, A. L. Hunt, C. A. ve Fitzgerald, L. A. (2019). Ecotourism for conservation? *Annual Review of Environment and Resources*, 44, 229–53.
- Stronza, A. ve Gordillo, J. (2008). Community views of ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 448–468.
- Suh, J. (2017). Agriculture and sustainable communities: Reflections from a comparative case study. *Community Development*, 49(1), 34-49.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. Wallingford: CABI.
- Şafak, İ. (2003). Türkiye’deki av turizmi uygulamalarının özel avlak işletmelerine etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A(2), 133-148.
- Şahbudak, E. ve Şimşek, O. (2017). An alternative ecological life model: TaTuTa project (agricultural tourism and volunteer knowledge, experience exchange on ecological farms). *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(3), 313-332.
- Şahin, G. ve Kahraman, M. (2017). Hakkâri’nin turizme yönelik potansiyelleri hakkında bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, 34, 1-21.
- Şahin, İ. F. (2009). Erzincan İli’nin turizm potansiyeli ve ildeki ekoturizm uygulamaları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 69-88.
- Şahin, İ. F. (2018). Türkiye’de turizm. H. Yazıcı ve N. Koca (Ed), *Türkiye coğrafyası ve jeopolitiği* (6. Baskı, s. 377-389) içinde. Pegem Akademi.
- Şahin, S. H. (2013). *Zamantı Çayı Havzası ekoturizm kaynaklarının sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi [Doktora Tezi]*. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Şalk, S., Dumanlı, Ş. ve Köroğlu, Ö. (2018). Tatilcilerin çadırli kamp faaliyetlerine katılım motivasyonlarının belirlenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*, 10(2), 1309 -8012.
- Şekercioğlu, Ç. H. (2002). Impacts of birdwatching on human and avian communities. *Environmental Conservation*, 29, 282-289.
- Şen, M. (2014). Türkiye’de iç göçlerin neden ve sonuç kapsamında incelenmesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1, 231-256.
- Şengel, Ü., Genç, K., Işkın, M., Ulema, Ş. ve Uzut, İ. (2020). Turizmde “sosyal mesafe” mümkün mü? Kamp ve karavan turizmi bağlamında bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 15(4), 1429-1441.
- Şengül, S. ve Genç, K. (2016). Güzel atlar diyarına yolculuk: Kapadokya bölgesine yüksek gelirli turist çekimine yönelik bir değerlendirme. 2. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu, 878-891, Nevşehir.
- Şimga, A. (2019). Sertifikasyon sürecinin R’WOT yaklaşımı ile analizi (Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü örneği) (Yüksek Lisans Tezi]. *Kastamonu Üniversitesi*.

- Şimşek, O. (2016). Alternatif bir ekolojik yaşam modeli: TaTuTa (ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası) projesi [Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Takeuchi, K., Namiki, Y. ve Tanaka, H. (1998). Designing eco-villages for revitalizing japaneserural areas. *Ecological Engineering*, 11, 177-197.
- Tamkoç, G. (1994a). Derin ekolojinin genel çizgileri. Derin ekoloji içinde. Ege Yayınları.
- Tamkoç, G. (1994b). Yeşil ruh yaşayacak. Derin ekoloji içinde (s. 57-70). Ege Yayıncılık.
- Tanç, A. (2020). Uzundere ilçesinin ekoturizm potansiyelinin SWOT analizi yöntemi ile belirlenmesi. *Anadolu Strateji Dergisi*, 2(1), 1-18.
- Tanrısever, C., Kara, C. ve Pamukçu, H. (2018). Dağcılık faaliyetlerinin turizm ekonomisine kazandırılması. III. Uluslararası Al- Farabi Sosyal Bilimler Kongresi, 801-806.
- Tapkı, S. (2020). Kırsal yerleşimlerin gelişimi için alternatif turizm olanakları üzerine bir model önerisi: Yozgat örneği [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taş, S. (2012). Trabzon ve ekoturizm: Yerli ziyaretçilerin yöreyi değerlendirmesine yönelik bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Taylor, J., Hardner, J. ve Stewart, M. (2009). Ecotourism and economic growth in the Galapagos: An island economy-wide analysis. *Environment and Development Economics*, 14(2), 139-162.
- Tekin, M. ve Kasalak, M. A. (2014). Ekoturizm girişimciliğinin bölgesel kalkınmadaki rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 129-136.
- Teoli, D. An, J. (2019). *SWOT Analysis*. NCBI Internet Bookshelf. Treasure Island, FL: StatPearls Publishing.
- Tetik, N. (2012). Turist rehberlerinin ekoturizm alanındaki yeterlilikleri: Doğu Karadeniz örneği [Doktora Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- The Findhorn Community (2018). *Ekoköy Findhorn*. (Çev. A. Doğan). Yeni İnsan Yayınevi.
- Theobald, W. F. (2005). *Global tourism (Third Edition)*. Butterworth-Heinemann is an İmprint of Elsevier. <https://studfile.net/preview/4327040/> adresinden 03.07.2021 tarihinde alınmıştır.
- TIES (The International Ecotourism Society), <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> adresinden 25.05.2020 tarihinde alınmıştır.
- Tırlı, A. (2005). Doğal alanlarda korumacı bir turizm etkinliği kuş gözlemciliği. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, 175-177.
- Tinsley, S. ve George, H. (2006). Ecological footprint of the findhorn foundation and community (Project Funded by HIE Moray).

- <https://www.ecovillagefindhorn.org/docs/FF%20Footprint.pdf>
adresinden 25.01.2021 tarihinde alınmıştır.
- Tinsley, S., ve George, H. (2006). Ecological footprint of the findhorn foundation and community. Sustainable Development Research Centre.
- Topay, M. ve Koçan, N. (2009). Kamping/çadırli kamp için alan seçim kriterlerinin belirlenmesi ve Bartın-Uluyayla'da örnek bir uygulama. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A(1), 116-128.
- Toska, S. (2017). Ekokurgu: Ekolojik sorunların çözüm yolu olarak edebiyat. Yeni İnsan Yayınevi.
- TRA (Tourism Research Australia), (2021). <https://www.tra.gov.au/> adresinden 10.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Triarchi, E. ve Karamanis, K. (2017). The evolution of alternative forms of tourism: A theoretical background. Business & Entrepreneurship Journal, 6(1), 39-59.
- Tribe, J. (1997). The indiscipline of tourism. Annals of Tourism Research, 24(3), 638-657.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2022). Turizm istatistikleri, IV. çeyrek: Ekim-Aralık ve Yıllık, 2021.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2020). <https://data.tuik.gov.tr/tr/main-category-sub-categories-sub-components2/> adresinden 09.10.2020 tarihinde alınmıştır.
- Turan, F. (2018). Toplum-Çevre&Doğa. N. Özgen (Ed), Sosyal Coğrafya (s. 55-75) içinde. Pegem Akademi.
- Tusman, L. (2010). Really free culture: Anarchist communities, radical movements and public practices. Pedia Press.
- Türk, Z. (2018). Çevresel tutum ve davranışın hizmet kalitesi ve satın alma davranışına etkisi: Ekoturizm faaliyetlerine yönelik bir çalışma [Doktora Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Türkben, C., Gül, F. ve Uzar, Y. (2012). Türkiye'de bağıcılığın tarım turizmi (agro-turizm) içinde yeri ve önemi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2012(2), 47-50.
- Tyson, A. (2009). Ecological consciousness as place: Exploring ecovillage design in the valley of mānoa [PhD Thesis]. University of Hawai'i Mānoa.
- Uludağ, F. M. (2017). Türk mitolojisinde hayat ağacının (kayın ağacı) çağdaş seramik sanatında figüratif yorumu [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ulusoy, H. (2015). Av turizminin kırsal turizm açısından kırsal kalkınma üzerindeki etkisinin irdelenmesi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 8(2), 74-80.
- UNEP, (2005). Making tourism more sustainable: A guide for policy makers. United Nations Environment Programme ve World Tourism Organisation.

- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), (2021). <https://whc.unesco.org/en/list/1/> adresinden 10.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- UNWTO (World Tourism Organization), (2020). Stepping up support and coordination for a safe and sustainable recovery of tourism. <https://www.unwto.org/news/stepping-up-support-and-coordination-for-a-safe-and-sustainable-recovery-of-tourism> adresinden 10.10.2020 tarihinde alınmıştır.
- Uygur, S. M. ve Akdu, U. (2009). Çiftlik turizmi, kırsal, tarım ve ekoturizmin kavramsal açıdan irdelenmesi. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 143-166.
- Ülker, M., Kılıçarslan, D. ve Derman, E. (2012). Kano sporuna katılım motivasyonu: Manavgat destinasyonunda bir uygulama. 8. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 1, 161-171, Nevşehir, Turkey.
- Ünal Ankaya, F., Yazıcı, K., Balık, G. ve Aslan, B. G. (2018). Dünyada ve Türkiye'de ekoturizm, sosyal-kültürel ve ekonomik katkıları. Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi, 1(2), 69-72.
- Ünlüönen, K. ve Tayfun, A. (2009). Türk turizminin Türkiye ekonomisindeki yeri. Ş. Çavuş, Z. Ege, O. E. Çolakoğlu (Ed), Türk turizm tarihi (s. 15-34) içinde. Detay Yayıncılık.
- Waerther, S. (2014). Sustainability in ecovillages – A reconceptualization. International Journal of Management and Applied Research, 1(1), 1-16.
- Wahab, S. ve Pigram, J. J. (1997). Tourism, development and growth: The challenge of sustainability. Routledge.
- Walker, L. (2012). Eco village at Ithaca: Principles, best practices & lessons learned. Prepared for the EPA Climate Showcase Communities Grant. <https://msuweb.montclair.edu/~franker/EVI/EVI%20best%20practices%20EPA%20report3.pdf> adresinden 03.07.2021 tarihinde alınmıştır.
- Walker, L. (2016). Ekoköy İthaca. (Çev. O. Tuncay). Yeni İnsan Yayınevi.
- Walker, L. 2005. Ecovillage at Ithaca: Pioneering a sustainable culture. New Society Publishers.
- Wallace, G. N. and Pierce, S. M. (1996). An evaluation of ecotourism in Amazonas, Brazil. Annals of Tourism Research, 23(4), 843-873.
- Watch, C. (2018). A'dan z'ye yeşil kapitalizm. (Çev. S. Sarı). Yeni İnsan Yayınevi.
- WCED, (1987). Report of the world commission on environment and development, our common future: The brundtland report. Oxford University Press.
- Weaver, D. B. (1999). Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. Annals of Tourism Research, 26(4), 792-816.
- Weaver, D. B. (2001). Ecotourism in the context of other tourism types. D. B. Weaver (Ed), In The Encyclopaedia of Ecotourism, (s. 73-83), Wallingford: CABI.

- Weaver, D. B. (2001). The encyclopedia of ecotourism. Wallingford: CABI.
- Weaver, D. B. ve Lawton, L. (1999). Sustainable tourism: A critical analysis. <https://www.semanticscholar.org/paper/1-SUSTAINABLE-TOURISM-%3A-A-CRITICAL-ANALYSIS-Weaver-Lawton/14c95650c8fdd9c9148b174e16a3e057437d3403> adresinden 03.07.2021 tarihinde alınmıştır.
- Weaver, D.B. ve Fennell, D. A. (1997). The vacation farm sector in saskatchewan: A profile of operations. *Tourism Management*, 18(6), 357- 365.
- Westskog, H., Winther, T. ve Aasen, M. (2018). The creation of an ecovillage: Handling identities in a norwegian sustainable valley. *Sustainability, MDPI, Open Access Journal*, 10(6), 1-20.
- Wight, P. (1993). Ecotourism: Ethics or eco-sell? *Journal of Travel Research*, 31(3), 3-9.
- Williams, F. (2017). Living with tension: Pursuing ecological practice in an Aotearoa/New Zealand Eco-Village [Yüksek Lisans Tezi]. Master of Arts in Social Anthropology at Massey University.
- Williams, S. (1998). *Tourism geography*. Routledge.
- Williams, S. ve Lew, A. A. (2015). *Tourism geography: Critical understandings of place, space and experience*. Routledge.
- Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: Principles, practices & policies for sustainability*. UNEP Division of Tecnology, Industry and Economics/The International Ecotourism Society, Paris/Burlington, Vermont.
- World Tourism Organization (Unwto) (2020). International tourist numbers could fall 60-80% in 2020, unwto reports. <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-03/200327%20-%20COVID-19%20Impact%20Assessment%20EN.pdf> adresinden 26.04.2021 tarihinde alınmıştır.
- WWF (World Wildlife Fund), (2012). Türkiye'nin ekolojik ayak izi raporu. https://www.footprintnetwork.org/content/images/article_uploads/Turkey_Ecological_Footprint_Report_Turkish.pdf adresinden 20.04.2021 tarihinde alınmıştır.
- Yaban, P. ve Karatopuk, T. (2017). Balıkesir'de kırdan kente göç sorunu ve eko-köy yaklaşım analizi: Ovaköy örneği. R. Erdem, H. F. Alkan Meşhur, K. Ertuğay, F. Eren, Ç. Fındıklar (Ed), Balıkesir 18 planlama sorunu 18 stratejik çözüm içinde. Nobel Yayıncılık.
- Yalçınalp, E. (2010). Uzungöl özel çevre koruma bölgesinin biyotop haritalaması ve ekoturizm açısından değerlendirilmesi [Doktora Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Yarmacı, N., Keleş, Ç. M. ve Ergil, Ö. (2017). Su altı dalış turizminin mevcut durumu, sorunları ve geliştirilmesine yönelik öneriler: Kaş örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 66-87.

- Yaşar, O. (2011). Saros körfezi kıyılarında su altı dalış turizmi. *Journal of World of Turks*, 3(1), 33-55.
- Yıldırım, C. (2017). Ekoloji düşüncesinde insan ve toplum anlayışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 289-308.
- Yıldırım, E. ve Akamca, E. (2018). Olta balıkçılığında çapraz iğnelerle yakalanan balıklarda av sonrası yaşama oranı. *Ç.Ü Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 39(5), 126-133.
- Yıldız, O. (2019). Sürdürülebilir kalkınma kapsamında ekoturizmin Muğla ilinin ekonomik kalkınmasına etkileri [Doktora Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Yılmaz, E. (2006). R'WOT tekniği; arıcılık sektöründe katılımcı yaklaşım ile örnek bir uygulaması. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Çeşitli Yayın No: 6, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 274, DOA Yayın No: 274, ISBN: 975-8273-84-1, Mersin.
- Yılmaz, E., Coşgun, U., Koçak, Z., Ay, Z. ve Orhan, K.H. (2009). Katılımcı yaklaşımla ekoturizm stratejilerinin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi: Cehennemdere Vadisi ve Köprülü Kanyon Milli Parkı örnekleri. *Teknik Bülten No:29*, Çevre ve Orman Bakanlığı Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü, Mersin.
- Yılmaz, G., M. Algur, H. (2021). Sürdürülebilir kaynak yönetiminin değerlendirilmesinde döngüsel yaşam örneği: Findhorn Ekoköy'ü. *Social Sciences Research Journal*, 10(1), 174-184.
- Yılmaz, H. (2008). Turizm çeşitlendirmesi kapsamında ekoturizmin ürünü olarak tatil çiftlikleri: Türkiye'deki tatil çiftliklerine yönelik SWOT analizi [Doktora Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Yılmaz, H. ve Surat, H. (2015). Analitik hiyerarşi süreci kullanılarak en uygun ekoturizm etkinliğinin belirlenmesi. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 16(2), 164-176.
- Yılmaz, K. ve Goncagül, G. (2016). Equine tourism: Nature, sports and travel. *Global Issues and Trends in Tourism* (s. 535-543) içinde. St. Kliment Ohridski University Press.
- Yiğitbaşıoğlu, H. (1998). Kentlerin çevre sorunları ve habitat konferansları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38(1-2), 13-29.
- Yönten Balaban, A. (2017). Ekoturizm açısından Türkiye'de yavaş kent hareketi: Seferihisar belediyesi üzerine bir değerlendirme. *Proceedings of 2nd International Conference on Scientific Cooperation for the Future in the Economics and Administrative Sciences*, 420-426, Thessaloniki, Greece.
- Yuliastuti, N., Wahyono, H., Syafrudin, S. ve Sariffuddin, S. (2017). Dimensions of community and local institutions' support: Towards an

- Eco-Village Kelurahan in Indonesia. Sustainability, MDPI, Open Access Journal, 9(2), 1-19.
- Yücel, C. (2002). Turizmde yükselen değer: Ekoturizm. http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf adresinden 12.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Zamchevska, I. (2013). Sustainable development principles in a community setting: A case study of O.U.R. Ecovillage, British Columbia, Canada [Yüksek Lisans Tezi]. Environment and Sustainability in the School of Environment and Sustainability University of Saskatchewan, Saskatoon, Canada.
- Zengin, B. (2006). Turizm coğrafyası (2. Basım). Değişim Yayınları.
- Zeybek, O. (2020). Ekoköylerde yer seçimi ile ilgili karar süreçleri üzerine bir araştırma. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 22(1), 100-113.
- Zeybek, O. ve Arslan, M. (2019). Ekoköylerin kent ölçeğinde uygulanabilirliği üzerine bir araştırma. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 16(2), 135 – 141.
- Zoğal, V. ve Emekli, G. (2017). Yaratıcı turizme kavramsal ve coğrafi bir yaklaşım. Ege Coğrafya Dergisi, 26(1), 21-34.
- Zuelow, E. G. E. 2016). A history of modern tourism. Palgrave.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

- URL-1: <https://www.tourisminvestment.com.au/en/investment-opportunities/nature-and-outback.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2021).
- URL-2: <https://ecovillage.org/projects/map/> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).
- URL-3: <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 05.12.2020).
- URL-4: <https://ecovillage.org/region/gen-europe/map/> (Erişim Tarihi: 09.01.2021)
- URL-5: <https://www.solheimar.is/> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- URL-6: <https://inhabitat.com/icelandic-eco-village/prufursesseljuhus/> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- URL-7: <https://inhabitat.com/icelandic-eco-village/> (Erişim Tarihi: 02.02.2021).
- URL-8: <https://inhabitat.com/sesseljuhus-eco-house/sesseljuhus-long-view/> (Erişim Tarihi: 02.02.2021).
- URL-9: <https://www.solheimar.is/> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-10: <https://kristinambenson.wordpress.com/2016/05/26/sustainable-solheimar/> (Erişim Tarihi: 18.05.2021).
- URL-11: <https://www.sarvodaya.org/2006/03/26/damniyamgama-%E2%80%93-sarvodaya-eco-village> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-12: <https://www.findhorn.org> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-13: <https://www.findhorn.org/news/ministers-parliament-show-support-findhorn-ecovillage> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).

- URL-14: <https://www.ecovillagefindhorn.com/index.php/18-slider/17-new-frontiers-for-sustainability-findhorn> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-15: <https://www.ecovillagefindhorn.com> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-16: <http://aajac-colufifa.org/principes-fondamentaux/> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-17: <http://aajac-colufifa.org/nos-activites/> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-18: <https://ecovillagebook.org/ecovillages/colufifa/> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-19: <http://aajac-colufifa.org/#> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-20: : <http://aajac-colufifa.org/papa/> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-21: <http://aajac-colufifa.org/prpmr> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-22: <https://auroville.org/> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-23: <https://auroville.org/contents/24> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-24: <https://auroville.org/contents/2140> (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- URL-25: <https://www.ic.org/directory/the-farm/> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-26: <http://ecovillagefarm.org/about> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-27: <http://ecovillagefarm.org/gallery> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-28: <https://ecovillage.org/project/thefarm/> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-29: <https://greenliferetreats.com/may-sustainability-and-community-conference/> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-30: <https://greenliferetreats.com/may-sustainability-and-community-conference/> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-31: <https://greenliferetreats.com/green-home-tour/> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-32: <http://www.damanhur.org/en/what-is-damanhur> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-33: <http://www.damanhur.org/en/spiritual-vision/secular-spirituality#humans-and-gods> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-34: <http://www.damanhur.org/en/art-and-creativity/art-popolo#the-arts> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-35: <http://www.damanhur.org/en/art-and-creativity/temples-humankind> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-36: <http://www.damanhur.org/en/art-and-creativity/sacred-art> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-37: <http://www.damanhur.org/en/art-and-creativity/art-school> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- URL-38: <http://www.damanhur.org/en/create-sustainability/locally-produced> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-39: <https://svanholm.dk/kollektivet/hvem-er-vi/> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-40: <https://svanholm.dk/kollektivet/faellesskab/> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).

- URL-41: <https://ecovillagebook.org/ecovillages/svanholm/> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-42: <https://svanholm.dk/svanholm-bornehus/> (Erişim Tarihi: 18.05.2021).
- URL-43: <https://legoglandskab.dk/klatrevaerk-og-balanceforlob/> (Erişim Tarihi: 18.05.2021).
- URL-44: <https://legoglandskab.dk/legehuse/> (Erişim Tarihi: 18.05.2021).
- URL-45: <https://www.ic.org/directory/ufa-fabrik/> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-46: <https://www.ufafabrik.de/en/14995/vision.html> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-47: <https://www.ufafabrik.de/en/15582/green-roofs.html> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-48: <https://www.ufafabrik.de/en/15585/drinking-water-too-valuable-for-flushing.html> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-49: <https://www.ufafabrik.de/en/15589/composting.html> (Erişim Tarihi: 06.02.2021).
- URL-50: <https://crystalwaters.org.au/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-51: <https://crystalwaters.org.au/about/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-52: <https://crystalwaters.org.au/eco-caravan-park/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-53: <https://crystalwaters.org.au/markets/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-54: <http://comresp.com/unity/crystal-waters-australia/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-55: <https://ecovillageithaca.org/live/neighborhoods/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-56: https://ecovillageithaca.org/wp-content/uploads/11102390196_b9ca47fab_c_o.jpg (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-57: <https://ecovillageithaca.org/wp-content/uploads/Song-Neighborhood-Aug-2007.jpg> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-58: <https://ecovillageithaca.org/live/neighborhoods/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-59: <https://ecovillageithaca.org/tree-neighborhood-almost-complete/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-60: <https://www.ic.org/directory/ecovillage-at-ithaca/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-61: <https://ecovillage.org/project/zegg/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-62: <https://eco-villages.eu/en/2017/03/25/discovering-zegg-an-ecovillage-in-germany-focused-on-human-interaction/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-63: <https://gen-europe.org/ecovillages/what-is-an-ecovillage/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- URL-64: <https://exploringalternatives.eu/zegg/> (Erişim Tarihi: 07.02.2021).

- URL-65: <https://www.ic.org/directory/konohana-family/> (Erişim Tarihi: 08.02.2021).
- URL-66: <https://ecovillagebook.org/ecovillages/konohana/> (Erişim Tarihi: 08.02.2021).
- URL-67: <https://konohana-family.org/natural-thearapy-program/> (Erişim Tarihi: 08.02.2021).
- URL-68: <https://konohana-family.org/expand-worldview/> (Erişim Tarihi: 09.02.2021).
- URL-69: <https://konohana-family.org/en/what-is-konohanafamily/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-70: <https://laecovillage.org/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-71: <https://laecovillage.org/home/tours/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-72: <https://laevgarden.wordpress.com/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-73: <https://laevgarden.wordpress.com/page/5/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-74: <http://laecovillage.org/crsp/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-75: <https://www.earthaven.org/what-is-earthaven/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-76: <https://www.earthaven.org/making-a-living/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-77: <https://www.earthaven.org/mission-and-goals/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- URL-78: <https://www.earthaven.org/natural-building/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- URL-79: <https://www.earthaven.org/tours-and-camping/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- URL-80: <https://www.earthaven.org/farms-and-gardens/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- URL-81: <https://www.ic.org/directory/dancing-rabbit-ecovillage/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- URL-82: <https://www.dancingrabbit.org/visit/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- URL-83: <https://www.dancingrabbit.org/about-dancing-rabbit-ecovillage/ecovillage/cutting-our-carbon-footprint/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- URL-84: <https://www.dancingrabbit.org/about-dancing-rabbit-ecovillage/vision/ecological-covenants/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-85: <https://www.dancingrabbit.org/ecovillage-weekend/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-86: <https://www.dancingrabbit.org/visit-dancing-rabbit-ecovillage/work-exchange/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-87: <https://www.dancingrabbit.org/visit-dancing-rabbit-ecovillage/work-exchange/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-88: <https://siebenlinden.org/en/ecovillage-2/sieben-linden/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).

- URL-89: <https://siebenlinden.org/veranstaltungen/sieben-linden-info-wochenende-2/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-90: <https://siebenlinden.org/en/ecovillage-2/sieben-linden/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-91: <https://siebenlinden.org/en/ecovillage-2/history/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-92: <https://siebenlinden.org/en/ecovillage-2/ecology/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-93: <https://www.ic.org/directory/earthworks-eco-village/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-94: <http://www.earthworksecovillage.com/index.html> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-95: <http://www.earthworksecovillage.com/earthships.html> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-96: <http://www.earthworksecovillage.com/coaching.html> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-97: <http://www.earthworksecovillage.com/ecorec.html> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- URL-98: <http://www.earthworksecovillage.com/images/communitysustainabledesign.jpg> (Erişim Tarihi: 20.05.2021)
- URL-99: <http://www.earthworksecovillage.com/holisticed.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2021)
- URL-100: <https://www.guneskoy.org.tr/guneskoy/guneskoy-hakkinda> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-101: <https://sites.google.com/site/bluesun12/g%C3%BCne%C5%9Fk%C3%B6y> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-102: <https://www.guneskoy.org.tr/projeler/gunsera-sistemi> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-103: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10151385923047861&set=oa.363363253779868&type=3&theater> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-104: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10151385923072861&set=oa.363363253779868> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-105: <https://www.guneskoy.org.tr/bahcemiz> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-106: <https://www.memurlar.net/haber/373223/> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-107: <https://www.guneskoy.org.tr/guneskoy/guneskoy-kooperatif-tuzugu> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-108: <https://ecovillageithaca.org/live/neighborhoods/> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).
- URL-109: <https://auroville.org/contents/691> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).

- URL-110: <https://www.findhorn.org/about-us/> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL-111: <https://www.findhorn.org/visit/map-findhorn-bay/> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL-112: <https://www.cape.consulting/spotlight/crystal-waters-community-cooperative/> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL-113: <https://crystalwaters.org.au/about/cw-history-and-background/> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL-114: <https://www.cape.consulting/spotlight/crystal-waters-community-cooperative/> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL-115: <https://www.earthaven.org/maps-of-earthaven/> (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL-116: <http://www.earthaven.org/graphics/eco-con-map.gif> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).
- URL-117: <https://www.earthaven.org/farms-and-gardens/> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).
- URL-118: <https://www.pastoralvadi.com/ciftligimiz.aspx#images-1> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).
- URL-119: <https://www.guneskoy.org.tr/guneskoy/havadan-guneskoy> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).
- URL-120: <https://woofturkey.org/> (Erişim Tarihi: 08.06.2021)
- URL-121: <http://www.bugday.org/blog/latest-event/> (Erişim Tarihi: 08.06.2021)

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Alternatif Turizmin Çeşitleri ve Özellikleri	24
Tablo 2. Kitle Turizmi ve Alternatif Turizm Karşılaştırması	25
Tablo 3. Ekoturizm Girişimlerinin Yerel Topluluklar Üzerindeki Etkilerini Belirleme Çerçevesi	38
Tablo 4. Kuş Gözlemciliğinin Etkileri ve Rahatsız Etmeyi En Aza İndirmek ve Yerel Katılımı Arttırmak İçin Bazı Tavsiyeler.....	46
Tablo 5. Ekoturizmin Başlıca Olumlu Etkileri ve Sonuçları	61
Tablo 6. Ekoturizmin Başlıca Olumsuz Etkileri ve Sonuçları	62
Tablo 7. Ekoturizm ve Kitle Turizminin Turist Profillerinin Karşılaştırılması (Öne Çıkan Bazı Özellikler).....	79
Tablo 8. Ekoköy Kavramını Tanımlayıcı İfadeler	84
Tablo 9. Ekoköy Kriterleri ve Özellikleri	100
Tablo 10. Türkiye'nin Yıllara Göre Kırdan Kente Olan Net İç Göç Sayıları	103
Tablo 11. Dünyada Ekoköy Örnekleri	108
Tablo 12. Türkiye'de Ekoköy Örnekleri.....	159
Tablo 13. Türkiye'de Ekoçiftlik Örnekleri	237

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Turizm Türleri.....	9
Şekil 2. Sürdürülebilir Turizm ve Diğer Terimler Arasındaki İlişki	21
Şekil 3. Ekoturizm Anlamının Evrimi.....	27
Şekil 4. Ekoturizmin Çerçevesi	28
Şekil 5. Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik, Koruma ve Gelişme Arasındaki İlişki	29
Şekil 6. Ekoturizmin Boyutları.....	30
Şekil 7. Doğaya Dayalı Turizm ve Ekoturizm.....	31
Şekil 8. Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Ekoturizm Fırsatları.	37
Şekil 9. Ekoturizm Aktivitelerinin Sınıflandırılması.	43
Şekil 10. Ekoturizm ve Kitle Turizmi Arasında Yakınsak ve Simbiyotik İlişki.	78
Şekil 11. GEN'in Ağları.....	87
Şekil 12. GEN'e Bağlı Ekoköylerin Coğrafi Dağılımı	88
Şekil 13. Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi ve Biyolojik Kapasitesi	104
Şekil 14. Auroville Yerleşim Düzeni	124
Şekil 15. Ithaca Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli	210
Şekil 16. Ithaca Ekoköyü (Frog, Song ve Tree) Mahalle Konumları.....	210
Şekil 17. Anne Tarafından Yapılan Eskiz	211
Şekil 18. Auroville Yerleşimi Galaxy Modeli	212
Şekil 19. Auroville Yerleşim Düzeni	213
Şekil 20. Findhorn Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli.....	214
Şekil 21. Findhorn Ekoköyü'nün İki Ana Yerleşim Alanı The Park ve Cluny Hill	215
Şekil 22. Cyrstal Waters Ekoköyü'nün Arazi Kullanım Haritası	216
Şekil 23. Cyrstal Waters Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli.....	217
Şekil 24. Earthaven Ekoköyü'nün Yerleşim Modeli	218
Şekil 25. Earthaven Ekoköyü Yerleşimi.....	218
Şekil 26. Pastoral Vadi Yerleşim Modeli	220
Şekil 27. Güneşköy Yerleşim, Ulaşım ve Arazi Kullanımları Haritası.....	222
Şekil 28. Bademler Doğal Yaşam Köyü Yerleşim Modeli (Model Saha Araştırması Esnasında İlgili Yerleşimden Elde Edilmiştir)	224
Şekil 29. Kırsal Turizm, Tarım Turizmi ve Çiftlik Turizmi İlişkisi.....	229
Şekil 30. TaTuTa/WWOOF Çiftliklerinin Dağılışı	235
Şekil 31. Ekoköy Modeli Örneği.....	272

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Solheimar Ekoköyü'nden Görünüm	114
Fotoğraf 2. İyi Derece Yalıtım Sağlayan Çim Çatılı Solheimar Evleri	115
Fotoğraf 3. Solheimar Organik Üretim Serası	115
Fotoğraf 4. Sarvodaya Ekoköyü'nde İnşa Çalışmaları-1	116
Fotoğraf 5. Sarvodaya Ekoköyü'nde İnşa Çalışmaları-2	116
Fotoğraf 6. Yağmur Suyunu Çatıdan Toplamak Amacıyla Oluşturulmuş Sistem.....	117
Fotoğraf 7. Findhorn Ekoköyü	118
Fotoğraf 8. Findhorn Ekoköyü'nün Sokak Görüntüsü.....	119
Fotoğraf 9. Findhorn Ekoköyü Ekolojik Evler	119
Fotoğraf 10. Findhorn'daki Universal Hall'da Gün Dönümü Kutlaması	120
Fotoğraf 11. Findhorn'da Yer Alan Bir Sera ve Üretilen Ürünlerden Elde Edilmiş Yiyecekler	120
Fotoğraf 12. Colufifa Yerlilerine Ait Bir Görüntü.....	121
Fotoğraf 13. Colufifa Ekoköyü'nde Toplantı	122
Fotoğraf 14. Colufifa Ekoköyü'nde Üretim	122
Fotoğraf 15. Colufifa Ekoköyü'nde Kümes Hayvancılığıyla Uğraşan Bir Kadın.....	123
Fotoğraf 16. Topluluğun Ruhani Merkezini Temsil Eden Matrimandır	125
Fotoğraf 17. Auroville'de Bulunan Ana Kütüphane.....	125
Fotoğraf 18. Matrimandır Tepesinden Görülen Amfitiyatro ve Urn.....	126
Fotoğraf 19. The Farm Ekoköyü'nde Çevre Eğitimi	127
Fotoğraf 20. Birçok Alternatif İnşaat ve Teknoloji Örneğinin Yer Aldığı Ekoköy Eğitim Merkezi	128
Fotoğraf 21. The Farm'daki Ahşap Evlerden Biri	128
Fotoğraf 22. The Farm Ekoköyü'nde Geri Dönüştürülmüş Malzemelerle İnşa Edilmiş Bir Ev.....	129
Fotoğraf 23. The Farm Ekoköyü'nde Güneş Fotovoltaikleri	129
Fotoğraf 24. Damanhur Topluluğu.....	130
Fotoğraf 25. Damanhur'da Düzenlenen Bir Etkinlik	131
Fotoğraf 26. Damanhur'da Yer Alan Bir Tapınak.....	131
Fotoğraf 27. Manevi Âlemin İfade Dili Alarak Bahsedilen Sanat Figürlerinden Biri.....	132
Fotoğraf 28. Kutsal Dans.....	132
Fotoğraf 29. Damanhur'da Bulunan Sanat Okulu	133
Fotoğraf 30. Damanhur'da Bir Üretim Alanı	133
Fotoğraf 31. Damanhur'un Fotovoltaik Alanı.....	134
Fotoğraf 32. Svanholm'da Restore Edilmiş Sekiz Yüz Yıllık Malikâne	135

Fotoğraf 33. Çocuklar İçin Tırmanma ve Denge Amaçlı Tasarlanmış Oyun Alanı.....	135
Fotoğraf 34. Oyun Evleri.....	136
Fotoğraf 35. UfaFabrik Yerleşkesi	136
Fotoğraf 36. UfaFabrik Ekoköyü'nde Yer Alan Fotovoltaikler	137
Fotoğraf 37. Kompost Üretim Bidonları/ Tumbler	137
Fotoğraf 38. Cystal Waters Yerleşimi	138
Fotoğraf 39. Cystal Waters Bunkhouse ve Aile Odaları	139
Fotoğraf 40. Ekoköy Pazarı	139
Fotoğraf 41. FROG Mahallesi	141
Fotoğraf 42. Common House (Ortak Ev)	141
Fotoğraf 43. SONG Mahallesi.....	142
Fotoğraf 44. TREE Mahallesi.....	143
Fotoğraf 45. TREE Ortak Ev.....	143
Fotoğraf 46. Net-Zero (Sıfır Enerjili veya Pasif Ev) Evlerden İkisi	144
Fotoğraf 47. ZEGG Ekoköyü	145
Fotoğraf 48. ZEGG Ekoköyü'nde Ana Bina Olarak İşlev Gören Uni	146
Fotoğraf 49. Konohana Ailesi	147
Fotoğraf 50. Konohana Ailesi'nde Patates Ekimi.....	148
Fotoğraf 51. Los Angeles Ekoköyü'nde Bahçe Bakımı.....	149
Fotoğraf 52. Los Angeles Ekoköyü'nde Pasif Yağmur Suyu Toplama Terasları	150
Fotoğraf 53. Earthaven Ekoköyü İmani Çiftliği	151
Fotoğraf 54. Leela House/Kerpiç Ev	152
Fotoğraf 55. Dancing Rabbit Ekoköyü.....	153
Fotoğraf 56. Dancing Rabbit Ekoköyü Organik Bahçecilik Uygulaması ...	154
Fotoğraf 57. Dancing Rabbit Çiftliği.....	154
Fotoğraf 58. Sieben Linden Ekoköyü.....	155
Fotoğraf 59. Sieben Linden Ekoköyü'ndeki “Strohpolis” Evi/Avrupa'nın Saman Balyalarından Yapılmış En Büyük Evi.....	156
Fotoğraf 60. Earthworks Eko Evler	157
Fotoğraf 61. Ekoköyde Permakültür Kursu	158
Fotoğraf 62. Pastoral Vadi'ye Giriş Yolu.....	162
Fotoğraf 63. Pastoral Vadi'de Yer Alan Ahşap Evlerden Biri.....	163
Fotoğraf 64. Pastoral Vadi'de Bulunan Rejenere Gölet.....	163
Fotoğraf 65. Pastoral Vadi'de Bulunan Ortak Mutfak'tan Görünümler	164
Fotoğraf 66. Pastoral Vadi'de Bulunan Üzüm Bağları ve Meyve Bahçeleri	165
Fotoğraf 67. Pastoral Vadi'de Bulunan Şifalı Otlar Atölyesi	165
Fotoğraf 68. Pastoral Vadi'de Bulunan Kümes Hayvanları.....	166

Fotoğraf 69. Pastoral Vadi’de Bulunan Ekolojik Pazar	166
Fotoğraf 70. Kargı Çayı’nın Kenarında Konumlandırılmış Çardaklardan Biri	167
Fotoğraf 71. Pastoral Vadi’de Bulunan Ateş Yakma ve Sinema Alanı.....	168
Fotoğraf 72. Pastoral Vadi’de Bulunan Ahşap Salon	168
Fotoğraf 73. Güneşköy	169
Fotoğraf 74. Taş Ev	170
Fotoğraf 75. Taş Ev ve Sera	170
Fotoğraf 76. Sera Otomasyonunda Kullanılan Güneş Panelleri.....	171
Fotoğraf 77. Knidia Çiftliği’nde Bulunan Ahşap Evlerden Görünümler	172
Fotoğraf 78. Knidia Çiftliği’nde Bulunan Kafe	173
Fotoğraf 79. Knidia Çiftliği’nde Bulunan Ortak Mutfağın Dıştan Görünümü	173
Fotoğraf 80. Knidia Çiftliği’nde Bulunan Çardak	174
Fotoğraf 81. Knidia Çiftliği’nde Bulunan Üzüm Bağı.....	174
Fotoğraf 82. Knidia Çiftliği’nde Kullanılan Traktör.....	175
Fotoğraf 83. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü’ne Giriş Kapısı	176
Fotoğraf 84. Ekoköy Sahiplerinin Konakladığı, Taş ve Ahşap Yapı Malzemeler Kullanılarak İnşa Edilen Konut	176
Fotoğraf 85. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü’nde Bulunan Ziyaretçiler İçin Tasarlanmış Ahşap Evler.....	177
Fotoğraf 86. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü’nde Bulunan Dinlenme Alanları	177
Fotoğraf 87. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü’nde Bulunan Sebze Bahçesi	178
Fotoğraf 88. Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü’nde Bulunan Mavi Ladinler	178
Fotoğraf 89. Latif Yalçınmer Çiftliği’ne Giriş.....	179
Fotoğraf 90. Latif Yalçınmer Çiftliği’nde Bulunan Ahşap Çerçeveli Ev.....	179
Fotoğraf 91. Latif Yalçınmer Çiftliği’nin Bahçesinden Bir Görüntü.....	180
Fotoğraf 92. Kapor Çiftliğine Giriş	181
Fotoğraf 93. Kapor Çiftliği’nde Bulunan Taş ve Ahşap Malzeme Kullanılarak Yapılmış Konut.....	181
Fotoğraf 94. Konutta Yer Alan Odalardan Biri	182
Fotoğraf 95. Kapor Çiftliği’nde Bulunan Çilek Serası	182
Fotoğraf 96. Kapor Çiftliği’nde Bulunan Domates ve Biber Serası	183
Fotoğraf 97. Kapor Çiftliği’nde Bulunan Restoran/Kafe	183
Fotoğraf 98. Kapor Çiftliği’nde Bulunan Güneş Panelleri	184
Fotoğraf 99. Ekoköy Kurucularının Yaşadığı Ahşap Konut.....	185
Fotoğraf 100. Flora Akdeniz Bahçesi’nden Görünüm	186
Fotoğraf 101. Akdeniz Flora Bahçesi’nin Çevresinden Manzaralar.....	186
Fotoğraf 102. Flora Akdeniz Bahçesi Misafirhanesi	187

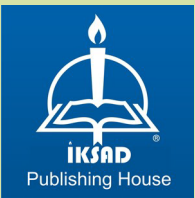
Fotoğraf 103. Ahşap Tasarımlı Ev ve Elektrik Enerjisi İçin Güneş Panelleri	188
Fotoğraf 104. Sevgi Ana Çiftliğinin Bahçesinden Bir Görünüm	188
Fotoğraf 105. Sevgi Ana Çiftliği'nin Bahçesinde Bulunan Ördek Havuzu	189
Fotoğraf 106. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Bungalov Evler	189
Fotoğraf 107. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Meyve ve Sebze Bahçesi ..	190
Fotoğraf 108. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Ahır ve Kümes	191
Fotoğraf 109. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Sanatsal Faaliyetlerin Düzenlendiği Atölye	192
Fotoğraf 110. Sevgi Ana Çiftliği'nde Bulunan Taş Ocak.....	192
Fotoğraf 111. Ali Kışlak Ormanı.....	193
Fotoğraf 112. Ormanlaştırılmaya Çalışılan Arazinin Bir Kısmı	194
Fotoğraf 113. Ali Kışlak Ormanı'nda Bulunan Aromatik Bitki Bahçesi ..	194
Fotoğraf 114. Ali Kışlak Ormanı'nda Bulunan Konut	195
Fotoğraf 115. Ketenciler Köyü İşletme Alanını Gösteren Tabela.....	196
Fotoğraf 116. Ketenciler Köyü İşletme Alanı.....	196
Fotoğraf 117. Ketenciler Köyü'nde Bulunan Yemek Salonu	197
Fotoğraf 118. Ketenciler Köyü'nde Bulunan Günübirlik Ziyaretçiler İçin Düzenlenmiş Kahvaltı Alanı	197
Fotoğraf 119. Ketenciler Köyü'nde Satışa Hazırlanmış Organik Gıdalar ...	198
Fotoğraf 120. Gökada Çiftliği Arazisi ve Zeytin Ağaçları.....	199
Fotoğraf 121. Gökada Çiftliği'nde Bulunan Tuğla ve Ahşap Malzemeden Yapılmış Ev.....	199
Fotoğraf 122. Gökada Çiftliği'nde Sebze Yetiştirmek İçin Ayrılmış Alan ..	200
Fotoğraf 123. Ev Tipi Rüzgâr Türbini ve Güneş Enerji Sistemi	200
Fotoğraf 124. Narköy'de Bulunan Çelik Konstrüktör Yapı Tasarımlı Evler.....	201
Fotoğraf 125. Narköy'de Bulunan Tohum Bankası	202
Fotoğraf 126. Nar Atölye	203
Fotoğraf 127. Narköy Bahçesi'nden Bir Görünüm.....	203
Fotoğraf 128. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği Yerleşim Alanı	204
Fotoğraf 129. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği'nde Bulunan Misafirhaneler	205
Fotoğraf 130. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği'nde Tarımsal Aletler İçin Ayrılmış Alan.....	205
Fotoğraf 131. Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği Çevresinden Bir Görünüm ..	206
Fotoğraf 132. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Ahşap Yapı Tasarımlı Konuk Evleri	207
Fotoğraf 133. Bademler Doğal Yaşam Köyü Çiçek Serası.....	207
Fotoğraf 134. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Toplantı	

Salonu	208
Fotoğraf 135. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Kafe.....	208
Fotoğraf 136. Bademler Doğal Yaşam Köyü'nde Bulunan Kooperatif Ürünleri Pazarı	209
Fotoğraf 137. Cevizbağı Çiftliği'nin Uzaktan Görünüşü.....	239
Fotoğraf 138. Cevizbağı Çiftliği Aile ve Konuk Evi	240
Fotoğraf 139. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Misafir Odası.....	240
Fotoğraf 140. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Su Deposu ve Önünde Yer Alan Havuz	241
Fotoğraf 141. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Üzüm Bağı	242
Fotoğraf 142. Cevizbağı Çiftliği'nde Bulunan Meyve Bahçesi	242
Fotoğraf 143. Cevizbağı Çiftliği'nde Tarım Aletlerinin ve Mutfak Gereçlerinin Bulunduğu Koleksiyon Müzesi.....	243
Fotoğraf 144. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Meyve Bahçesi.....	244
Fotoğraf 145. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Organik Sebze Üretim Alanı.....	245
Fotoğraf 146. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Çiftlik Sahiplerinin Yaşadığı Ev	246
Fotoğraf 147. Çalışanlar İçin Ayrılmış Konut	246
Fotoğraf 148. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Ahır	247
Fotoğraf 149. Şaban Burhan Çiftliği'nde Bulunan Sulama Havuzu	247
Fotoğraf 150. Necmi Nacak Çiftliği Havuç Tarlası	248
Fotoğraf 151. Necmi Nacak Çiftliği'nde Bulunan Biber Bahçesi.....	249
Fotoğraf 152. Necmi Nacak Çiftliği'nde Bulunan Patlıcan Tarlası	249
Fotoğraf 153. Necmi Nacak Çiftliği'nde Bulunan Farklı Türlerde Sebzelerin Yetiştirildiği Bahçe	250
Fotoğraf 154. Necmi Nacak Çiftliği'nde Hasat Zamanı.....	250
Fotoğraf 155. Yonca Lodge Çiftliği'ne Giriş	251
Fotoğraf 156. Yonca Lodge Konutları.....	252
Fotoğraf 157. Yonca Lodge Bahçesinden Bir Görüntü	253
Fotoğraf 158. Çiftliğe Ait Plaj.....	253
Fotoğraf 159. Dikencik Evleri Taş Konut	254
Fotoğraf 160. Dikencik Evleri Ahşap Konut	254
Fotoğraf 161. Dikencik Evleri Bahçesi'nden Görünüm	255
Fotoğraf 162. Dikencik Evleri Doğal Alanı.....	255
Fotoğraf 163. Çeşitli Bitkilerin Yetiştirildiği Üretim Alanı.....	256
Fotoğraf 164. Ekolojik Güney Köy'de Ziyaretçiler İçin Ayrılmış Odalardan Biri	257
Fotoğraf 165. Ekolojik Güney Köy'de Bulunan Konuk Odası	257
Fotoğraf 166. Ekolojik Güney Köy Bahçesinden Görünüm	258

Fotoğraf 167. Ekolojik Güney Köy'de Bulunan Nostaljik Eşyalar.....	258
Fotoğraf 168. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan 1600'lü Yıllardan Kalma Konak.....	259
Fotoğraf 169. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan Konağın İçinden Görünümler	260
Fotoğraf 170. Balabanağa Çiftliği Restoran Bölümü.....	261
Fotoğraf 171. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan Sebze Üretim Alanı.....	261
Fotoğraf 172. Balabanağa Çiftliği'nde Bulunan Ekili Dikili Alan.....	262
Fotoğraf 173. Balabanağa Çiftliği Ziyaretinden Bir Görüntü	262
Fotoğraf 174. Ormanya Gıda Ormanı Taş Ev ve Bahçesi.....	263
Fotoğraf 175. Ormanya Gıda Ormanı Arazisi	264
Fotoğraf 176. Ormanya Gıda Ormanı'nda Bulunan Sebze Bahçesi.....	265
Fotoğraf 177. Hülya Hanımın Çiftliği'nin Arazisinden Görünüm	265
Fotoğraf 178. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Meyve Bahçesi.....	266
Fotoğraf 179. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Sebze Bahçesi	266
Fotoğraf 180. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Çoban Evi ve Çiftliğin Ziyaretçileri	267
Fotoğraf 181. Hülya Hanımın Çiftliği'nde Bulunan Ahır.....	267
Fotoğraf 182. Çiftlikte Beslenen Küçükbaş Hayvanlar	268

ÖZGEÇMİŞ

Esengül DOĞRU lise öğrenimini Dikmen Lisesi'nde tamamladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2013 yılında tamamladı. 2014 yılında Karabük Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başladı. "Coğrafya Öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi ile İlgili Yeterliliklerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans teziyle 2016 yılında yüksek lisans eğitimini bitirdi. 2018 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine başladı. 24.02.2022 tarihinde doktora eğitimini tamamladı.

ISBN: 978-625-6404-92-2